

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Apparatus Doctrinae Sacrae**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Pars II. Apparatus Materiae ad Doctrinam sacram: Redactus, ad Titulos
particulares Virtutum, Vitiorum, Quæstionum, Exemplorum &c. per totum
Alphabetum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38464

PARS SECUNDA
APPARATUS
 MATERIÆ
 AD
DOCTRINAM SACRAM

EX SACRIS LITTERIS AC PATRUM CONCEPTIBUS
 præcipuè depromptus.

Nota primò, excogitatum esse à me hunc brevem & commodissimum Materie Apparatum præcipuè in gratiam Missionariorum, quibus ad doctrinam sacram variis locis prædicandam, præter Sacras Litteras pauci sunt ad manuum libri: vel etiam in gratiam aliorum, quibus si non desint libri, otium tamen deest ad prolixam plurimum voluminum investigationem: quibus nihil gratius esse solet, quam si in modico spatio multum apte materia collectum inveniatur, quam facile possint deducere, & suosui accommodare.

Nota secundo in hoc Apparatu potissimum contineri selectissima exempla, comparationes, ac similitudines ad idoneos titulos alphabeti ordine redactas, ac singulos titulos in varia puncta distribui, ad meliorem dictionis formandæ ordinem ac varietatem. Nulla enim alia est materia, quæ commodius possit pro dictione in varia membra cum ornatu dilatari, aut facilius memoriâ retineri, aut utilis ad audientem permoveendum accommodari, quam similitudines, comparationes, exempla, ut restatur tritum axioma, Verba movent, exempla trahunt. His ad communem captum maxime accommodatis, & rudes optime instruantur, & eruditi plurimum delectantur, dummodo solida sint, & Sacrarum Litterarum autoritate nitantur, qualia sunt illa, quæ in hoc Apparatu assignantur, quæ, ubi equi erit, ex citatis Scripturæ locis fusius deduci poterunt.

Nota tertio, præxim ex hoc Apparatu consiciendi integras dictiones per totum annum, infra assignari in fine, cum applicatione materie ad certa puncta per totius anni Evangelia.

Ad extremum observa, dum ex his Titulis pro tuo conceptam materiam uberiorem inquiris, si contingat illam sub tuo Titulo non reperiri, legendum esse Indicem, & quarendum alium Titulum significatione similem, aut etiam contrarium: exempli causâ, si non inveniatur Charitas, vide Amor: si non reperitur Amor, vide Odium, & sic de cæteris: quæ omnia tibi frequenti usu & propria observatione magis innotescunt, observata præsertim Præxi in hujus Apparatus calce assignata.

A.

ABNEGATIO.

Qui cupit servire Christo debet abnegare mundum, & omnia quæ in mundo sunt. Patet ex verbis Christi Luc. 14. Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. Exemplum est in duodecim Apostolis qui relictis omnibus, bonis, parentibus, amicis, secuti sunt Christum, & ejus doctrinam.

Sed ecce quantum abnegantibus promissum præmium: Centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis. Matth. 19. v. 27. Hæc est liberalis Christi promissio, quæ claustra tot Religiosis, & cælum tot Sanctis implevit.

Post hæc, S. Bartholomæo Apost. Evangelium prædicante, Polemus Rex India potentissimus ad fidem Christi conversus & baptizatus, relicto Imperio amplissimo, & suâ patria, & omnibus amicis, S. Bartholomæo, quocumq; pergeret, constanter adhæsit, & maluit esse pauper Apostoli discipulus, quam dives India Dominus. In vita S. Bartholom. per Abdiam. Gallicanus Dux supremus Romani exercitus post ingentes victorias, & Imperatoris filiam nomine Constantiam in uxorem oblatam, abnegato omni honore, & opibus, & Imperatoris filia, humilem & pauperem pro Christo vitam suscepit, elatiorem de se, quam de hostibus victoriam reportans. In vita SS. Joannis & Pauli.

Alexius nobilis Romani Euphemiani filius, ut rebus omnibus nudatus, Christum nudum sequeretur, primâ nocte nuptiarum abnegavit divitissimam sponsam, & domum paternam, & post multam peregrinationem, tanquam pauper & ignotus delituit per multos annos in angulo domus paternæ, donec post obitum divino monitu à suo parente, & à Pontifice Romano cum ingenti stupore agnitus, & summo in honore habitus fuit, ita Metaphrastes, & alii in ejus vita.

Abneganda est etiam propria voluntas Matth. 16. Si quis vult venire post me abneget semetipsum. Exemplum dedit Christus in horto dicens: Pater, non mea sed tua voluntas fiat. Et S. Paulus à Christo vocatus, nullâ carnis aut sanguinis, nullâ propriæ voluntatis habitâ ratione statim respondit, Domine quid me vis facere?

Abneganda sunt vitia, & cupiditas rerum temporalium. Abnegantes impietatem & secularia desideria sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. 2. Tim. 3. Nempe sobriè erga nos, justè erga proximum, piè erga Deum. Exemplum est in primis Ecclesiæ Christianis, qui nihil suum esse dicebant, sed deponebant bona sua ad pedes Apostolorum, ut omnibus essent communia. Act. 4. v. 33. E contrario Ananias cum Sapphira uxore, quia pecuniæ, quam Deo devoverunt, partem postea absconderunt, subitanè morte à Domino puniti fuerunt, Act. 5. Abraham à Deo vocatus, statim exivit de terra sua, & de cognatione sua, & de domo Patris sui: & ideo Deus benedixit ei, & multiplicavit semen ejus, sicut stellas cæli &c. Gen. 12. Et iterum abnegavit Abraham amorem paternum erga filium suum primogenitum Isaac, quando Deo jubente ascendit in montem cum gladio & igne ut filium suum Domino immolaret, & in holocaustum offerret. Gen. 22. Job omnium bonorum, quæ habuit affe-

affectum abnegavit dicens, Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum. *Job. 1. v. 21.* Christus Dominus caeli & terrae, cum esset dives, factus est pro nobis egenus, & nudus in cruce mortuus non habuit ubi caput reclinaret. *Matth. 27. Luc. 23.*

Sicut athleta qui in stadio currit, debet omnia impedimenta abjicere, ita nos ut perveniamus ad bravium vitae aeternae debemus mundi bona abnegare, juxta Apostolum *1. ad Cor. 9.* Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

Ex BREVIARIO, habetur exemplum S. Francisci, qui pro Christo omnia abjecit usque ad calceos, *4. Oct. S. Antonii*, qui omnia deseruit usque ad speluncam, *17. Jan. S. Bartholomaeus* omnia exiit usque ad pellem vivo de tractam, alii Martyres usque ad sanguinem & vitam.

Vide *Abstinentia, Amor Dei, Humilitas*. A contrario, vide infra *Avaritia, Luxuria, Superbia*.

De Abnegatione per Vota Religiosa, vide supra *T. 2. part. 2. p. 136.* Et Controversias de ea supra *Tom. 1. tract. 2. pag. 82.*

Sententia selecta, ac conceptus alii de Abnegatione.

Beatissimi pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. *Matth. 2.*

Omnes qui reliquerit domum vel fratres &c. centuplum accipiet & vitam aeternam possidebit. *Matth. 19.*

Nolite confirmari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri. *ad Rom. 12.*

Quicumque voluerit esse amicus hujus saeculi, inimicus Dei constituitur. *Jacob. 4.*

Qui utuntur hoc saeculo, sint tanquam si non utantur. *ad Cor. 7. c. 7.*

PATRES. Sunt quidam qui sua facilius pauperibus tribuunt, quam ut ipsi pauperes Dei sint. *S. Augustin.*

Multi divitias relinquentes vitia sua non relinquunt. *S. Hieronymus.*

Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. *Idem.*

Nudum Christum, nudam Christi crucem, nudus sequere. *Idem.*

Deus magis quaerit animas credentium quam opes. *Idem.*

Is non renunciat mundum quem terrenae possessionis delectat ambitio. *S. Ambrosius.*

Multa relinquit qui desideria renunciat. *S. Gregor.*

Cor pensat Deus, non substantiam. *Idem.*

Regnum Dei tantum valet, quantum habes. *Idem.*

Longè à Deo est animus, cui adhuc haec vita dulcescit. *S. Isidorus.*

Semper dives est Christiana paupertas. *Leo Papa serm. 4. de quadrag.*

Cui cum paupertate benè convenit dives est. *S. Greg. in Ezech. 6.*

Parum eget qui parum cupit. *Socr. apud Laërtium.*

Panem & aquam natura desiderat, nemo ad haec pauper est. *Seneca Epist. 23.*

Qui ad paupertatem sua sponte descendit, praecipue pat tela fortunae. *Idem Epist. 19.*

Scire uti paupertate maxima felicitas est. *Idem, de moribus.*

Non est in paupertate vitium, sed in paupere. *Idem de remed. fortuna.*

EXEMPLA PROFANA, sapientium & fortium virorum qui mundum abnegarunt.

Socrates Philosophorum Princeps, pauper semper,

nudis pedibus, fordido palliolo mundi opes & honores contempsit.

Diogenes suo dolio contentus, cavis manibus aquam hauriebat: Hunc intuitus Alexander dixit, Rex non esset, se optare Diogenem esse.

De Ducibus aliquot Romanis sic scribit *Claudianus* in 4. Honorii consulatu.

Pauper erat Curius, Reges dum vinceret armis
Pauper Fabricius, Pyrrhi dum sperneret aurum:
Sordida Serranus flexit dictator a tratra.

Hinc adag. Fortior est qui se, quam qui fortissimum vincit Mania.

ABSTINENTIA, JEJUNIUM.

Abstinere dicitur primò, qui usum alicujus rei à se rejicit: Secundo, qui rei noxiae affectum & desiderium in se cohibet & refrænat. Hoc modo Tobias docuit filium suum, *ab infantia timere Deum, & abstinere ab omni peccato.* Tobias 1.

Abstinentia ciborum à Deo precepta est ad obedientiam, ad meritum, ad virtutis exercitium. In paradiso præcepit Adamo ut à fructu arboris scientiae boni & mali abstineret. *Gen. 2.* Filii Israel varia ciborum genera à Deo interdicta fuerunt, *Levitic. 11.* Uxorii Manne concepturae Sampsonem Angelus abstinentiam induit, *Judic. 3.* Eleazarus aetate grandis & venerabilis malum occidi quam carnem vitam manducare, aut cum aliorum scandalo id simulare. *2. Machab. 6.* Septem fratres Machabaei elegerunt potius per varios cruciatus mortem sustinere, quam esu carnis se contaminare. *2. Mach. 7.*

Abstinentia mentem illustrat, & sapientiam confert. Moyses postquam 40. à cibo abstinuit, meruit à Deo in monte Sinai accipere legem populo explicandam, *Exod. 24.* Danieli propter singularem abstinentiae anorem ostendit Deus visiones caelestes. *Daniel 22.* Imò post jejuniu eidem revelatum est mysterium Incarnationis, *Dan. 9.* Quia Anna Prophetissa serviebat Domino die ac nocte in jejuniis & orationibus, meruit in templo de Christo prophetare, *Luca 20.* Eodem spectat exemplum Joannis Baptistae præcursoris & personis Christi, cujus cibus tantum erant locustae, & mulsi vestre. *Matth. 11.*

Abstinentia à carnibus hominibus religiosis, & spiritibus maxime propria. Dominus ipse Daniel per Habacuc pulmentum & panes, non verò carnes transmissit, *Dan. 14.* Uxor Jeroboam ad Prophetam Achiam panem & mel, non autem carnes attulisse legitur. *3. Reg. 13.* Christus saepius multiplicavit panes & pisces, carnes nunquam, *Matth. 14. Marc. 6. Joan. 6.* Salvatorem nostrum non legimus comedisse carnes, nisi in agno Paschali, piscibus verò in alimentum saepius solum esse patet. *Luc. 24. Joan. 21.*

Abstinentia sive jejuniu confert victoriam contra bestes tam anima, quam corporis. Christus cum dæmone præliatus 40. diebus jejunavit, & in tribus quas opposuit tentationibus illum debellavit, *Matth. 4.* Josphat Rex Juda jejunavit ipse, & aliis jejuniu induit, atque ita victoriam de hostibus obrinuit, *2. Par. 20.* Pellicam Judith diuturnum jejuniu & orationem promissit, præclaram de Holoferne victoriam reperit, *Judith 8. & 13.* Filii Israel bis debellati, postea ad jejunium confugerunt, & de filiis Benjamin triumpharunt, *Jud. 20.* Iterum debellantur filii Israel à Philist. *1. Reg. 4.* Sed postquam fleverunt & jejunaverunt victoriam obtinuerunt, *1. Reg. 7.* A contrario, quia Jonathas contra præ-

ceptum patris comedit favum mellis, Israelitæ ab hostibus profligantur, 1. Reg. 14. Erin deserto cepit populus manducare & bibere, & ira Dei descendit super eos.

Jejunio cum oratione Deus ad largiendam gratiam & misericordiam maxime movetur. Et ideo dicitur *Tobia* 10. Bona est oratio cum jejunio. Sic Esther misericordiam populo suo petitura ab Assuero, jejunavit cum ancillis suis & Mardocheo, *Esther* 4. Dominus Achab pœnam comminatus fuit, sed propter jejunium quo se humiliavit eam temperavit, 3. Reg. 21. Ninivitarum civitas intra quadraginta dies subvertenda fuit, sed propter jejunium quo se Ninivite omnes à minimo usque ad maximum affligerunt Deus illis pepercit, & pœnam remisit, *Jona* 3.

Sicut Naves leviores facilius mare percurrunt, & nimis onuste submerguntur; ita abstinentia reddit hominem expeditum ut facile currat per viam salutis & mandatorum Dei, crapula autem in barathrum demergit. Et sicut in tempestate nautæ exonerant navem, ita in tentatione faciendum per abstinentiam.

Sicut Febres, & alii morbi corporis curantur per cibi & potus abstinentiam, simili etiam modo curandi sunt morbi animi ut libido, ira, gula &c. *Marc.* 9. Hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi in oratione & jejunio. Abstinentia enim optima est animæ medicina. Hinc Augustinus; Hoc me docuisti Deus, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. *Lib. 10. Conf. c. 11.*

Sicut Equis frana sunt imponenda, ne nos præcipites agant; sic corpora nostra jejunii & vigiliis sunt refrænda, ne animam per vitiorum præcipitia abducant. Sicut in Navibus sentina sæpius est exhaurienda, ita corporibus nostri sæpe subducendus est cibus & potus, ne in vitiorum sentina putrescant.

Sicut contra Incendium aut ollam nimis ebullientem ligna foco subtrahimus, sic contra ardorem carnis, tumorem superbiæ, ac dæmonis, oportet per abstinentiam subtrahere fundamenta & alimenta vitiorum. Nam de statana dicitur, *Job.* 41. Halitus ejus prunas ardere facit.

Sicut nullum Castrum est adeo forte, ut si rebellet non possit jejunio expugnari excludendo illi alimenta, sic quando corpus rebellat spiritui & rationi, optime potest spiritus corpus sibi per abstinentiam subjugare.

Non tantum Corpus, sed etiam Anima debet abstinere, & sobria esse. Quid enim juvat Currum levem & agilem esse, si Auriga insanit? Quid prodest navis solida & expedita, si ebrius sit navis gubernator?

Qui à cibis abstinent, & mala agunt dæmones imitantur, quibus culpa adest, & cibus deest. *S. Isidorus.*

Vide ex BREVIARIO, effectus eximios jejunii & abstinentiæ, Dominica 3. Adventus *Leit.* 4. 5. Domin. 4. Quadrage. 1. 4. 5. Domin. 4. Sep. t. 1. 5. 6. Domin. 3. Novemb. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Jejunium confert formæ præstantiam in Daniele, Judith &c. Dom. 3. Novem. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Abstinentia facit longævus in festo S. Pauli *Erem.* 17. *Januar.* 1. 4. & festo S. Antonii 17. *Jan.* 1. 5. Vide *Ebrietas. Gula.*

Vide Controversias de Jejunio sup. *Tom.* 1. pag. 74. *seqq.* Ex *Quæst. Theol. Tom.* 2. *Tract.* 5. *cap.* 2.

Sententiæ selectæ de Abstinentia.

Regnum Dei non est esca & potus, sed justitia & pax, & gaudium in Spiritu Sancto: Sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. *ad Titum* 2.

R. P. *Ariseck.* Tom. III.

Omnis qui in agone contendit, omnibus se abstinet.

1. *Corinth.* 2.

Qui abstiniens est, adjiciet ad vitam. *Ecclesiast.* 37.

Is qui manducat, non manducantem non spernat.

ad Romanos 14.

Nos autem qui Dei sumus, sobrii sumus. *ad Theofalon.* 5.

Fratres sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester diabolus tamquam Leo circuit quærens quem devoret. 1. *Petri* 5.

PATRES. Plenus venter non gignit tenuem sensum, id est, subtilem. *Hieronymus.*

Cibo corpus pascitur, pio opere nutritur. *Gregorius.*

Esu libido crescit, jejunio luxuria superatur. *Gregorius.*

Natura paucis contenta. *Boetius lib. 2. de consolatione.*

Plures occidit gula quam gladius.

Mater sanitatis est abstinentia, mater ægritudinis voluptas. *Hieronymus.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Idem &c.*

PHILOSOPHI. Multorum morbos fercula multa ferunt. *Seneca.*

Venter præcepta non audit. *Seneca.*

Ventri obedientes animalium loco numerantur, non hominum.

EXEMPLA PROFANA. Carolus Magnus jejunii etiam cum periculo valetudinis corpus suum exercuit. *Ita Mutius lib. 8.*

Otho magnus Imperator, cum Hungaris conflicturus, jejunium in castris suis indixit, Deique auxilium invocavit. *Vitichindus lib. 3.*

De Jejunio Sententiæ alia selectæ.

Bona est oratio cum jejunio & elemosina, magis quam thesauros auri recondere. *Tobia* 12.

Sanctificate jejunium. *Ezechielus* 2.

Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras si manentes permanseritis in jejunio. *Judith.* 4.

Convertimini ad me in toto corde vestro in jejunio, plañctu, & fletu. *Ezech.* 2.

In omnibus exhibeamus nosmet ipsos, Dei ministros in vigiliis, in jejunio. 2. *ad Cor.* 6.

PATRES. Jejunium autem magnum & generale nos abstinere ab iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus sæculi. *Augustinus.*

Jejunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas disperdit, libidinum ardores extinguit, castitatis verò lumen accendit. *Augustinus.*

Jejunium non solum perfecta virtus, sed ceterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio & pudicitia atque prudentia, sine qua nemo videbit Deum. *Hieronymus.*

Jejunium mors culpæ, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiæ, fundamentum est castitatis: hoc gradu citius ad Deum pervenitur. *Ambrosius.*

Quid prodest jejunare visceribus, luxuriari venationibus, abstinere à cibis, & errare peccatis. *Ambrosius.*

Fames amica virginitati est, inimica Castitati saturitas: hæc verò prodigit castitatem, nutrit illecebram. *Ambrosius.*

Sicut miles sine armis non est aliquid, nec arma sine milite, sic nec oratio sine jejunio, nec jejunium sine oratione. *Chrysostomus.*

Ut Venus enervat vires: sic copia Bacchi.

Et tentat gressus, debilitatque pedes. *Ovid.*

ACEDIA. OTIUM.

Sicut equus tardus indiget stimulis, ita acediosi maxime indigent reprehensione ut pergant in via salutis.

Sicut Dominus odit servum ignavum & otiosum, ita Deus averfatur desidiosos in exercitio virtutis: otium enim est pulvinar diaboli.

Otiosus est instar aquae stagnantis, quae non movetur, ac proinde putrefcit, & noxiis vermibus, id est, vitiis repletur.

Recte comparatur otiosus paralytico, qui non potest manus, aut pedes ad operandum movere. De his *Psal.* 13. Manus habent, & non palpabunt, pedes habent, & non ambulabunt.

Similis est otiosus Agro neglecto, & pleno spinis & urticis, *Proverb.* 24. Per agrum hominis pigri transivi, & ecce totum repleverant urticae. Nec male assimilatur Ferro, quod absque usu & motu contrahit rubiginem. Et cum veste pretiosa, quae nisi gestetur, à tincis corroditur.

Otium affert homini anima & corporis egestatem. Ideo dicit Sapiens. Qui seclatur otium replebitur egestate, *Proverb.* 28. v. 19. Maledictus qui facit opus Domini negligenter. *Jerem.* 41. v. 4. Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo aestate, & non dabitur illi. *Proverb.* 20. v. 4.

Otium saepe est causa damnationis. Ideo dicit Christus, Omnis arbor quae non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, *Matth.* 7. v. 19. Et ibidem iterum dicit, Inutilem servum eijcite in tenebras exteriores ubi erit fletus & stridor dentium.

Acediosos Deus graviter punit. Exemplum est in populo Israelitico, quando cepit in deserto tædere itineris & laboris, & de manna caelesti dicere: nauseat anima nostra super cibo isto levissimo, ideo immisit Dominus in illos serpentes ignitos, qui eos laniabant & occidebant. *Numer.* 21. Quinque Virgines fatuae quae dormitaverunt, & sine oleo boni operis in lampadibus ad Sponsam serius venerunt, exclusae sunt, & audierunt, Amen dico vobis nescio vos, vigilate itaque &c. *Matth.* 25. Sizara in lecto jacens clayo perfusus est à Jabel, ita acediosus à dæmone. Samson dormiens inter genua Dalila fuit captus, catenatus, excrucatus. *Judicium* 16. v. 35.

Acedia est causa multorum peccatorum. David belli tempore manens domi otiosus commisit adulterium cum Bersabea, & postea homicidium. *2. Reg.* 11. Cum dormirent homines tenet inimicus homo & in medio tritici superfeminavit zizania, id est, vitia & peccata, *Matth.* 13.

Redarguit Christus in parabolis otiosos, & operantibus premium addicit. Quid statis hic toto die otiosi, ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis. *Matth.* 20. Dormiebat Jonas sopore gravi, & ideo gubernator navis redarguit eum, & propter eum orta est tempestas. Sed quid secutum? Proiectus est in mare, & balena devoravit eum, ita acediosi incidunt in laqueos & fauces diaboli. *Jona.* 1. Denique Christus in horto redarguit discipulos dormientes, dum orandum esset, dicens, non potestis unà horâ vigilare mecum. *Matth.* 26. Servus piger qui noluit negotiari, sed talentum defodit in terram objurgatur, & talento spoliatur. *Matth.* 25.

Quomodo brevem laborem æterna requies conse-

quatur. VIDE EX BREVIARIO in festo S. Bonitacii 14. Maji. lect. 2. & in festo S. Matthiae 24. Februar. lect. 7. Vide à contrario, *Obedientia, Zelus, Amor &c.*

Sententia selecta &c. de Acedia & Otio.

Vade ad formicam piger, & discce Sapienciam: quae parat in aestate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. *Proverb.* cap. 6.

Usquequo piger dormies? Quando confurges à somno tuo. *ibid.*

Vult & non vult piger, anima autem operantium inpinguabitur. *Proverb.* 13.

Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger hi qui miserunt eum in via. *Proverb.* 10.

Abcondit piger manum sub axilla, nec ad finem applicat eam ad operandum. *1. Proverb.* 19.

Propter frigus pigus arare noluit, mendicabit ergo aestate, & non dabitur ei. *Proverb.* 20.

Omnis piger semper in egestate est. *Proverb.* 21.

Desideria occidunt pigrum, noluit enim quidquam operari. *ibid.*

Sicut otium vertitur in cardine, sic piger in lectulo suo. *Proverb.* 26.

Maledictus qui facit opus Dei negligenter, *Jeremia* 48.

Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud, *Matth.* 11.

Omnis arbor bona bonos fructus facit. *Matth.* 7.

Inutilem servum eijcite in tenebras exteriores, *Matth.* 11.

Vade ad formicam piger, & discce Sapienciam. *Proverb.* 6.

Vult & non vult piger. *Proverb.* 13.

Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. *Joan.* 15.

Scienti igitur bonum & non facienti peccatum est illi. *Jacob.* 3.

PATRES. Facito aliquid operis, ut semper diabolus inveniatur te occupatum. *Hieron.*

Radix desperationis est ignavia, & non solum radix, sed nutrix ejus & mater. *Chrysostomus.*

Per torporem vires & ingenium deficiunt. *Isidorus.*

Non dormientibus provenit regnum caelorum, nec otio & desidia torpentibus beatitudo æternitatis reponitur. *S. Leo.*

PHILOSOPHI. Generosos animos labor curat. *Seneca.*

Pigritia est nutrix egestatis. *Seneca.*

Pestis est mortalibus ignavia. *Plato.*

Impossibile est negligentibus Dominis servos esse sollicitos. *Aristoteles.*

De Otio Sententia alia.

Multam malitiam docuit otiositas. *Ecclesi.* 31.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus & superfeminavit zizania. *Matth.* 13.

Qui congregat in messe, filius sapiens est, qui autem stertit aestate, filius est confusions. *Proverb.* 10.

PATRES. Otium est pulvinar diaboli.

Omnis verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. *Gregorius.*

Otiosum quippe verbum est, quod aut utilitate tractudinis, aut justæ necessitatis caret. *Idem.*

Mens otiosa nihil aliud cogitare novit, quam de cista aut de ventre. *Leo Papa.*

PHIL.

Arce
kin

Theo
logi

D. 11
2. 5

PHIL. ET POETÆ. Emollit otium vires, sicut rubigo ferrum. *Seneca.*

Otiolus non sibi vivit, sed quod turpissimum est ventri & somno. *Seneca.*

Quæritur. Egistus, quare sit factus adulter.

In promptu causa est, desidiosus erat. *Ovid. de remed. amorum.*

Otia si tollas perire cupidinis arcus,

Contemptaque jacent, & sine luce faces. *Idem ibidem.*

NOTA.

Pro toto hoc Alphabeto, aliquando posse doctè induci Sententias, sive Axiomata Juris Canonici, Juris Civilis, Philosophiæ totius, quæ commodè reperies supra *Tom. 2. Tract. ultimo, cap. 2.*

ACCUSATIO.

Falsa accusationis exempla detestanda, proponit Scriptura in castissimo Josepho, qui à sua Domina iniquè accusatus est, ac si vim illi inferre voluisset, & ileo in vincula conjectus est, quibus Deus illum cum honore liberavit. *Gen. cap. 39.*

Injustè accusatus, & lapidatus est Naboth à se si Deo & Regi maledixisset, & idè Jeſabel à canibus devorata est. *3. Reg. c. 21. v. 11.*

Abimelech iniquè accusatus est à Doëg apud Saulem eo quod Davidem benignè excepiſſet, & cum pluribus oculis. *lib. 1. Samuelis, c. 22. v. 9.*

Christus à Judæis sæpius falso accusatus tanquam seduciosus, hostis Cæsaris, potator vini, commercium habens cum dæmone, destructurus templum, &c. *Matth. 26. Marc. 14. Luc. 23. &c.*

S. Stephanus protomartyr falso accusatus, & lapidatus. *Act. 6. v. 11.* Contra Paulum Apostolum iniquæ accusationes. *Act. 16. v. 20.*

Accusatio falsa à Deo graviter punitur, cujus exemplum est in Aman qui Mardocheum accusans, suspensus est in patibulo quod Mardocheo iniquè paravit. *Esther 7. v. 10.*

Duo Senes qui Susannam adulterii accusarunt, ipsi loco Susannæ à populo lapidati fuerunt. *Daniel 13. v. 36.* Alcimus.

Simon, &c. pro simili crimine à Deo putati sunt. *1. Machab. & ejusdem 4.*

Utile est homini seipsum potius quam alium accusare. Justus prior accusator est sui. *Proverb. 18.* Sic fecit Magdalena coram Pharisæis, & remissa sunt illi à Christo peccata. Sic fecit S. Petrus, & rescipuit postquam Christum negavit.

Sic fecit David post adulterium, cum Bersabea, & homicidium Uriæ, & sæpius in Psalmis 2. *Samuel 12. v. 1. Et paral. p. 21. Et Psal. 32. v. 5. Psal. 41. v. 5. Psal. 50. v. 6.*

Sic Jonas coram nautis accusavit fugam suam à facie Domini. *Jona 1. vers. 12.* Filius prodigus, Peccavi in cælum & coram te &c. *Luc. 15. v. 17.* Publicanus percutiens pectus suam &c. *Luc. 18. v. 13.* Zachæus, Si quem defraudavi reddo quadruplum. *Luc. 19. v. 8.* Lator in Cruce, Nos quidem justè digna factis recipimus. *Luc. 23. v. 41.*

Accusatio proprii criminis est instar incisionis venæ, aut apostematis, aut salubris vomitorii, quo corruptus à corrupto sanguine, & pravis humoribus, & suis

R. P. Arſeck. Tom. III.

morbis liberatur: ita fit in anima per humilem delicti sui accusationem.

Aliorum accusatores importunos comparat Cicero orat. pro Roscio, vel cum Anseribus, qui tantummodò clamant, & non nocent; vel cum Canibus qui clamant, & nocent ac mordent bonos ac pios, non minus dum tendunt ad templum, quàm si irent ad prostibulum. *V. Judicium iniquum, Invidia, Inimicitia.*

Sententia selecta &c. de Accusatione.

Vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras. *Christus Pharisæis.*

Demosthenes jussus ab Atheniensibus ut quemdam accusaret, recusavit, sed facta in eum populi acclamatione, surgens dixit; Vos me viri Athenienses, consultorem habeatis invitati, calumniatorem verò, ne si velitis quidem habebitis.

Cato major à populo Romano Prudens appellatus, maximis Romanorum odii exercitus est, quadragesies enim lexcies reus causam dixit, semperque absolutus est. *Sabellicus lib. cap. 6.*

Væ tibi, væ nigre, dicebat cacabus ollæ: in eos qui non se, sed alios semper accusant.

Cum tua pervideas oculos, male lippus, adunctis, Cur in amicorum vitis tam cernis acutum? *Horatius.*

Argus (1. centoculus) in vitis aliorum, Talpa in suis.

ADULATIO.

Adulatores comparantur cum Corvis, qui oculos effodiunt, nempe excæcando & decipiendo eos quibus adulantur.

Et cum Hirundinibus, quæ comparent tantum tempore æstivo & læto, fugiunt tempore frigido & adverso.

Et cum Venatoribus qui fistula dulciter canunt ut volucrem decipiant ac deplument.

Et cum Histrione qui omnem vultum induit, & nullam partem seriò agit. Idè monet Sapiens, melius est à sapiente corripri, quam stultorum adulationibus decipi. *Eccles. 7.*

Quomodo adulatores aliis noceant, Exemplum est in amicis Aman, qui volentes ei complacere susceperunt ut pro Mardocheo erigeret altissimum patibulum, ex quo tamen Aman ipse suspensus est. *Esther 5.* Prophetæ adulantes dicebant Achab prospera de bello futuro, quòd ei pessimè cecidit. *3. Reg. c. 22.* Populus adulando acclamabant Herodi, quod loqueretur voces Dei: & ecce conf. stim percussit eum Angelus Dei & consumptus à vermibus interiit. *Act. 12.*

Adulatores etiam nocent sibi. Exemplum est in Absolone qui in curia singulis adulabatur, dicens, videntur mihi sermones tui recti, at ipse cum populo in bello profligatus & occisus est. *2. Reg. c. 15.* Adolescens narrans David mortem Saulis inimici ejus à se acceratum, jussus est à Davide statim occidi. *2. Reg. 1.* Duo Sicarii qui caput Isoboset occisi ad Davidem detulerunt ut ei complacerent, simili modo pro sua mercede trucidati fuerunt. *2. Reg. 4.* Pharisæi per adulationem voluerunt Christum decipere, Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. sed ipsi potius decepti fuerunt. *Matth. 22. v. 16.*

VIDE EX BREVIARIO quomodo deceat Adulatio maxime præconem verbis Dei. Dom. 4. Epiph. lectione 5. & lect. 3. qua suavis quidem appareat, sed acerbe

acerbis ladit. Psal. 54. ser. 4. adeoque plus nocet, quam sapientum correptio. Sabb. Dom. 2. August. lect. 2.

Vide infra Astutia, Mendacium.

Sententia selecta &c. de Adulatione.

Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulentia
Mofcula blandientis. *Proverb. 1.*

Qui derelinquunt legem laudabunt impium. *Proverb. 28.*

Melius est à sapiente corripui, quam stultorum adulationibus decipi. *Eccles. 7.*

Est qui nequiter se humiliat & interiora ejus plena sunt dolo. *Eccles. 9.*

Popule meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. *Esai. 5.*

Væ qui justificas impium. *Esai. 5.*

Non quero hominibus placere, si hominibus placeam Christi servus non essem. *ad Galat. 1.*

Simulator ore decipit amicum. *Proverb. 11.*

PATRES. Adulantium linguæ ligant homines in peccatis, delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudatur operator. *August.*

Magis optabo à quolibet reprehendi, quam ab adulate laudari. *August.*

Levius non debet putari quod gladio minante, quam quod lingua insidiante committitur. *Idem.*

Adulatores sunt hostes, & scintilla diaboli. *Hieronymus.*

Nihil est quod tam facile corrumpat mentes hominum sicut adulatio: plus enim nocet lingua adulatoris, quam gladius persecutoris. *Hieron.*

Adulari est ars seductorum. *Chrysofost.*

PHILOSOPHÆ. Laudat adulator, sed non est verus amator.

Nullus tam generosus, qui non sit laudis avarus.

Plus laudatori, quam tu tibi credere noli.

Recte facta collaudare honestum est, mala vero laudibus vehere, adulterini animi ac imposteri est. *Democritus.*

Malum hominem blandè loquentem, agnosce tuum laqueum esse. *Seneca.*

Habet enim suum venenum blanda oratio. *Seneca.*

Laudare presentes adulatoris est. *Aristot.*

Sirenium scopulos præterisse juvat. 1. blandientium. *Ovidius.*

AMOR DEI, CHARITAS.

Est virtus quâ diligitur Deus propter seipsum, & proximus propter Deum. Primum & maximum præceptum est Dei dilectio, datum Moyse à Deo in monte Sinai.

Amor sive Charitas est illa Vestis nuptialis, candida, & pretiosa, sine qua Anima non potest esse sponsa Christi, vel admitti ad convivium, aut ad aulam cœlestem. Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? *Matth. 22.* Amor Dei est Oleum quod Prudentes virgines habuerunt in lampadibus, & sine quo dictum est statuis, Nescio vos. *Matth. 25.*

Charitas perfecta comparatur cum Muliere casta, quæ uti nullum amat præter suum virum, ita charitas nihil præter Deum. Amor Dei similis est Auro, quia facit opera nostra tam splendida & pretiosa ut mereantur vitam æternam. Comparatur cum Igne, quia omnia peccata consumit, & animum purificat.

Charitas similis est Stellis, quæ magis in nocte, quam in die apparent, ita amor Dei magis in adversis quam in prosperis dignoscitur. Charitas patiens est, benigna est, non inflatur, non est ambitiosa, & reliquæ ejus proprietates exponuntur. 1. *ad Corinth. 13.*

Opera que non sunt in charitate aut gratia non sunt meritoria vite æternæ, nisi appareant maxima. Silloguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, & cybalum tinniens: *Ibid. v. 1.*

Amor Dei facit omnia quantumvis ardua parere levia. Sicut Jacobo septem anni videbantur dies precipræ amoris magnitudine. *Genes. 29. v. 20.*

Fortis est ut mors dilectio: Quod patet exemplo D. Pauli Apostoli. Certus sum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia, poterit nos separare à Charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro, *ad Romanos fusi. c. 8.*

Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petri c. 4.* Exemplum est in S. Magdalena, cui cum ingenti amore Christi pedes lachrymis irrigaret, dictum est. Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.

Exemplo suo ad charitatem Deum nos provocat. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, *Joan. 3.* Item exemplum Christi qui dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, & lavit nos in sanguine suo. *Breviar. in Nat. Dom. lect. 7.*

Quanta charitate Apostoli & alii Deo conjuncti fuerunt. Abraham unicus filius erat Isaac, & cum amicum illum amaret, manibus propriis mactare voluit, quia Deum magis amavit, quam suum filium. *Genes. 22.*

Perfectæ charitatis exemplum fuit in tribus pueris in Babylonem abductis, qui numquam Religionis erga Deum observationem deserentes, in fornacem, septuplum quam solitum erat accensam missos, flamma non adussit quia majori intus ardebant flammâ charitatis erga Deum. *Danielis 1.*

Machabæi quoque septem fratres, neque ingentibus Regis promissis corrupti sunt, neque minis terri, contra Dei legem aliquid agere voluerunt. Sed potius crudeli morte consumpti, plus Deum quam se diligendum esse, illustri documento fuerunt. 2. *Machab. c. 7.*

D. Petrus ter interrogatus, An Christum amaret, Respondit, Domine tu nosti omnia, tu scis quia amote: & ideo Christus illi oves suas pascendas & regendas commisit. *Joannis 21.*

Hæc charitas, Sanctos Dei non modo divitiarum, dignitatum, atque honorum, verum etiam vite hujus contemptores effecit. Apostoli omnes nullis tyrannorum minis suppliciiisve absterri potuerunt, ne dilectissimum Jesu nomen ubique palam prædicarent & extollerent. Petrus, Andreas, & Philippus pro Christi amore crucifigi non recusarunt: Jacobus & Paulus capite truncari optavit: Jacobus alter de pinna templi dejecti, & fullonis fuste mactari: Joannes in bullientis olei dolium nudus dimitti: Thomas & Mattheus lanceis confodi: Mathias securi percuti: Simon & Judas irruente Sacrilegorum impetu se elidi, atque obtecti gaudebant. Quid post illos de tot millibus Martyrum dicemus? quibus dulcia fuerunt tormenta, & per nomine & amore Jesu quamlibet contumeliam pati.

Plura motiva ad amorem Dei, Vide infra in præfati assistendi ægris & moribundis.

Eximia

Exiit eluxerunt exempla charitatis in plurimis Sanctis, ut in S. Petro: Paratus sum tecum in carcerem & in mortem ire. S. Dominicus moriens, charitatem fratribus suis tanquam testamentum reliquit, in *Breviar. die 4. Aug.* Idem de S. Francisco legitur. S. Ignatius Dei amorem, & majorem gloriam semper in ore, & in opere habebat, adeo ut diceret, se malle gloriam Dei cum periculo suæ salutis promovere, quam securum de salute in cælum migrare: in *Breviario die ultimi Julii.*

Sententia selecta &c. de Amore Dei.

DE amore Dei plurima occurrunt loca & Sententia in Scripturis, ut, *Deuter. c. 6. 7. 10. 11. 30. Psalm. 17. 46. 109. 114. 118. 144. 146. 148. Proverb. c. 3. 50. Eccles. 13. 43. 45. Matth. 17. 22. Luc. 6. 7. Ioan. 2. 3. 4. Apostolus passim ad Rom. cap. 5. 8. 9. 12. & ad Cor. 1. cap. 2. 13. 15. & ad Corinth. 2. cap. 5. 6. 12. &c.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. *Matth. 22. Luc. 10. de hoc Præcepto agitur supra tom. 2. tract. 5.*

Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prius dilexit nos. *1. Ioan. 4.*

Si quis non amat dominum Jesum Christum, anathema sit. *1. Cor. 16.*

Manet tunc fides, spes, charitas, tria hæc, major autem horum est charitas. *1. Cor. 13.*

Super omnia autem hæc, charitatem habete quod est vinculum perfectionis. *Colossens. 3. v. 6.*

PATRES. Nihil pretiosius Deo virtute dilectionis, nihil desiderabilius diabolo extinctione charitatis. *Augustinus.*

Qui præcepta Dei contemnit, Deum non diligit, neque enim Regem diligimus si odio ejus leges habemus. *Isidorus.*

Duas civitates faciunt duo amores: Jerusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi: interroget nunc quisque quid amet, & inveniet ubi sit civis. *Augustinus.*

Minus Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat. *Aug.*

Theaurus indeficiens est amor divinus, quem qui habet dives est, quo quicumque caret, pauper est. *Basilianus.*

Solus amor non sentit onus.

Inter mundi & Dei amorem, hæc est differentia, quia amor mundi ab initio dulcis esse videtur, sed finem amarum habet, amor vero Dei, ab amaritudine incipit, sed ultima ejus dulcedine plena sunt. *Hugo Victorinus.*

Mundi amor, & Dei pariter, in uno corde habitare non possunt, quemadmodum oculi pariter cælum & terram nequaquam conspiciunt. *Cyprianus.*

De Amore Dei *Controversias modernas* reperies supra *Tom. 2. Tract. 1. cap. 3. pag. 92.* Et *Questiones Theologicas de Amore Dei Præcepto, Tract. 5. cap. 1. de 1. Decalogi Præcepto.*

AMOR PROXIMI.

Sicut Membra corporis inter se connexa sunt, & se invicem juvant, oculus dirigit manum, manus defendit oculum, & sic de cæteris; sic quisque proximo suo charitatis vinculo conjungi, & auxilio esse debet, uti pulchrè ostendit *Apostolus.*

Sicut Navis submergitur nisi tabulæ sint inter se fir-

miter conjunctæ, ita Respub. & familia privata perit, in qua non viget unio charitatis. Hinc secundum præceptum à Deo hominibus datum est, Diligere proximum sicut seipsum. Et Christus sæpius inculcavit, Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. *Joannis 15. v. 12.*

Charitas excusat defectus proximi: Qui vides fluctuam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non consideras? *Matth. 7. v. 3.*

Ignoscendum igitur proximo ut Deus nobis ignoscat: Si dimiseritis hominibus peccata sua, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. *Matth. 14.*

Amandi sunt etiam homines mali & inimici, & pro iis orandum: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, *Matth. 5. v. 44.* Sic fecit Christus in cruce; Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Et S. Stephanus pro lapidantibus oravit, *Act. 7.* Et Abraham apud Deum multum intercessit pro sceleratis Sodomitis, ut fusè habetur *Gen. 18.*

Joseph à suis fratribus in cisternam coniectus, & Ismaelitis venditus fuit, sed ipse eisdem in Aegypto postea convivio exceptit, frumento donavit, & linguolos osculatus est &c. *Gen. 37.* Moyses pro Maria sorore contra ipsum murmurante Deum oravit, & eam à lepra curavit. Jacobus Apostolus de pinnaculo templi præcipitatus, & occisus, pro occisoribus oravit. *Enseb. lib. 2. c. 23.*

Amoris studium est amicis benefacere. Hoc apparet in amore fidelis Jonathæ erga Davidem: Saul enim ejus pater sæpe vitæ Davidis insidiatus est, semper filius detexit insidias patris, frequenter iratum placavit, & à persecutione Davidis avertit, *1. Reg. 18. 19.*

Tobiæ charitatem Babilonica captivitas probatio-rem fecit. Quippe in eadem captivitate constitutus, quo modo potuit, opulari non cessavit, nunc verbis consolando, nunc rebus juvando, & eos qui ab impiis hominibus occidebantur, sepeliendo. Hinc cum & ipse Regis Sennacherib jussu necandus perquiretetur, Deo favente, unà cum suis periculum semper effugit. *Tobia 1.*

Beati Job charitatis opera percensentur, dum illi dicitur: Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua tremencia confortasti, *Job. 4.*

Paulus quoque Apostolus, qualem erga proximos charitatem haberet, ostendit, *ad Romanos 9.* dicens: Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Et *2. ad Corint. 7.* In cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum. Et *ad Philip. 1.* Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus Jesu Christi.

Apostolorum postremo omnium, & eorum qui illos secuti sunt, unum hoc Charitatis propositum & documentum fuit; Neque rerum præsentium, neque vitæ mortalium ullam habere rationem, dum consulitur spirituali salutis proximorum.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodo per effectum probetur.* Pentec. lect. 2. & Dom. 3. Sept. fer. 6. lect. 3. ejus præceptum tale, ut si solum fiat, sufficiat. *F. S. Joan. Evan. num. 2. lect. 3. fons plurimarum virtutum 28. Octob. lect. 3. plenitudo legis. die 4. Epiph. num. 1. lect. 3. omne mandatum de eo solo. Plurim. Mart. num. 3. ejus ordo. Dom. 27. Pentec. num. 3.*

Vide *liberalitas.*

Sen-

Sententię &c. de Amore Proximi.

Non decipiet unusquisque proximum suum. *Levit. 9.*

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. *Deut. 5.*

Maledictus qui clam percusserit proximum suum. *Deut. 27.*

Audistis quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. *Matth. 5.*

Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros, benefacite &c. *Idem ibidem.*

In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. *Marc. 4.*

Dimitte & dimittetur vobis. *Luc. 6.*

Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. *Joan. 13.*

Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem. *Joan. 15.*

Alter alterius onera portate & sic adimplebitis legem Christi. *ad Galat. 6.*

Super omnia autem hæc, charitatem habete quod est vinculum perfectionis. *ad Coloss. 3.*

Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem habentes, quia charitas operiet multitudinem peccatorum. *1. Petri 4.*

Qui non diligit manet in morte. *2. Joannis 3.*

Omnis qui odit fratrem suum homicida est. *Idem ibidem.*

Diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo est. *1. Joan. 4.*

Filioli non diligamus verbo neque linguâ, sed opere & veritate. *Idem.*

In hoc cognoscent homines, quod discipuli mei estis, si invicem vos dilexeritis. *Joannis 13.*

PATRES. Ubi charitas non est, non potest esse iustitia. *Augustinus.*

Sic affici debemus charitatis affectu; ut omnes velimus salvos fieri. *Aug.*

Finis præcepti est charitas. *Aug.*

Non memini legisse mala morte mortuum, qui libenter opera charitatis exercuit: habet enim multos intercessores, & impossibile est multorum preces non exaudiri. *Hieronymus.*

Ficta est charitas, quæ deserit in adversitate. *Ambrosius.*

PHIL. POETÆ. Pauperibus semper clementem porrigere dextram.

Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis.

Convenit & tanto, quantus es ipse viro, *Ovid. de ponto lib. 2. Eleg. 9.*

Rex est mendicus cui non est ullus amicus.

Extra fortunam est quicquid donatur amico.

Omnis amor cæcus non est amor arbiter æquus.

Nam deformis pecus iudicat esse decus.

Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam.

Tuta frequensque via est per amici fallere nomen.

Tuta frequensque luet si via crimen habet.

Ut amaris amabilis esto. *Ovid.*

Habet in adversis auxilia qui in prosperis commodat. *Seneca in Proverb.*

Qui succurrere perituro potest, cum non succurrit, occidit. *Seneca.*

Cunctis esto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus, ad iram tardus, ad miseri-

cordiam pronus, in adversis firmus, in prosperis cæcus & humilis. *Seneca.*

Cato major, amantis animum dicebat in alieno corpore vivere, quod hodie quoque celebratur, animus potius esse ubi amat, quam ubi animat.

De hac Charitatis Quaestiones Theol. supra Tom. 1. Tract. 5. Præcepto 2.

ASTUTIA.

Astuti sunt imitatores demonum. Quia dæmon serpente, qui erat callidior cunctis animalibus terra, primam mulierem seduxit, & callidè non est aggressus virum, in quo major prudentia residebat, ut dicitur, *Genes. 20.*

Astuti sunt deceptores sociorum, & semper novas vias subtilitatis ad decipiendum inveniunt. Sic Laban multoties voluit Jacobum deludere, nunc in amore, nunc in mercede, & semper novas astutias exquirendo. *Genes. 29. & 30.* Filii Jacob voluerunt patrem altè decipere mittentes ei tunicam intinctam sanguine, ut crederet Joseph filium à bestiis devoratum. *Genes. 37.*

Astuti sunt crudeles & tyranni, qui per fraudes subditos & alios deprimunt & occidunt. Sic et Pharaon, qui novas adinvenit astutias ut filios Israël contingeret. *Exodi 1. 2. & 5.* Callidè voluit Saul occidè David, simulans se velle dare filiam ei in uxorem. *1. Regem 18.* Sceleratam & novam Jezabel invenit stratagemam, ut vineam auferret Naboth, & eum occidè faceret sine culpa. *3. Regum 21.* Athalia Regina ut regnare posset, omne semen Regium callidè interfecit. *4. Regum 11.* Herodes tyrannus impius callidè cogitavit Christum occidere, procurando innocentes pueros occidè. *Matth. 2.*

Astuti nituntur sua scelera occultare, aliquando nomine bonitatis. Sicut David astutè voluit celare adulterium pietate, quando vocavit Uriam ut cum uxore quiesceret. *1. Regum 11.* Amon volens violare sororem, sub specie ægritudinis iniquitatem celavit. *2. Regum 13.*

Astuti similes sunt Venatoribus qui ponunt occultos laqueos & retia, ut aviculas simplices & innocentes capiant & decipiant. Similes & sunt Piscatoribus qui tegunt hamum parvis cæcis, quasi muneribus, ut sic magnos pisces capiant.

Astuti sunt sicut Serpentes & Anguilla, quas dum putaste manibus retinere, statim sua lubricitate è manibus elabuntur.

Similes etiam sunt Jano, quem Poetæ dicunt duas facies, unam ante, & alteram retro habuisse; sic astuti habent duplicem vultum, duplicem linguam, verba duplicia, quæ pro suis lucris, temporè & loco accommodant.

Sed sicut piscis piscem, & lupus lupum devorat, sic iusto Dei iudicio, unus astutus ab altero astutius decipitur.

Sententię selectæ de Astutia habentur supra verbo *Adulatio*, & infra verbo *Mendacium*, *Hypocrisis* &c.

AVARITIA.

Avaritia solet esse insatiabilis, & impia. Insatiabilis, quia oculus hominum insatiabilis. *Prov. 1.* Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitias fructum non capiet ex eis. *Eccles. 4.*

Quam

Quam sit avaritia impia docet ibidem *cap. 10.* Avaro nihil est scelestius. Et *cap. 14.* Qui autem diligit non justificabitur. Et ideo monet *Eccles. cap. 4.* Non sit portectâ manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Et *cap. 14.* Væ qui prædatis nonne ipse prædaberis. Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cuiuspiam vita ejus est. *Lucæ 12.* Et ideo *Lucæ 18.* divitiæ dicuntur Spinæ, quæ suffocant bonum semen gratiæ, & vitæ spiritualis, & avarum potius pangunt & lacerant, quam satiant aut recreant.

Avari cupiditate aucti pervertunt judicium, & veritatem in falsitate commutant. Vineâ Naboth fuit causa quod falsi testes contra eum producti fuerunt. *3. Regum 21.* Per pecuniam corrupti custodes sepulchri, mentiti sunt dicentes, Corpus Christi per discipulos sublatum fuisse, *Matth. 28.* Felix Præses quia à Paulo pecuniam non recepit, ipsum non restituit libertati. *Act. 2.* Giezi ex avaritia accepit pecuniam pro curatione Naaman, quam Helisæus fecerat gratis, & ideo leprâ percussus. *3. Regum 5.* Menelaus propter pecuniam quam promisit Andronico, habuit Sacerdotium. *2. Machab. 4.* Sacerdotes propter avaritiam permittebant vendi in templo oves & columbas, *Matth. 21.*

Avari propter suam cupiditatem multoties incurunt mortem. Nam Achior cupiditate ductus tulit de Anathemate Jericho; ideo fuit morti adjudicatus, ut habetur *Josue 7.* Nabal qui nunciis David fuit nimis avarus, substantiam & vitam perdidit, nisi ob largitatem & prudentiam uxoris Abigail evasisset. *1. Regum 25.*

Avari ob pecuniam prodiones exercent, & amicos supplantant. Nam Dalila propter pecuniam Sampsonem tradidit, quem prius se diligere ostendebat, ut dicitur *Judicam 16.* Judas propter cupiditatem Christum tradidit & vendidit à quo tot & tanta receperat beneficia, ut habetur *Matth. 26.*

Avari sunt corrigendi à Prælati, & à Deo graviter puniuntur. Nam præcipua occasio reprobationis Saul videtur fuisse cupiditas; quam habuit in præda Amalech, ut habetur *1. Regum 15.* Opprimentes alios per usuras & exactiones Neemias graviter increpavit, *Neem. 5.* Acerbe est punitus dives Epulo, qui de micis panis erga Lazarum avarus fuit *Lucæ 16.* Emptores bovum & villarum ob avaritiam sunt exclusi à Cæna magna quam Dominus præparavit. *Lucæ 14.* Graviter punita est avaritia Ananias & Saphiræ per Apostolum Petrum. *Act. 5.*

Avari similes sunt Ebriosi, qui quo plus sunt potius sitiunt. *S. Basil. Homil. 7. hexam.* Sicut Mare nunquam est sine fluctibus, ita avari nunquam sunt sine cura & turbatione, inquit *Chrysostr. Hom. 29.* Sicut Ignis & infernus nunquam dicunt sufficit, ita avari. *August. epist. 5. ad Bon.* Sicut ex mala Radice tantum crescunt mali fructus, sic ex avaritia pullulant omnia vitia: quia teste Scripturâ, Radix omnium malorum est cupiditas.

S. Bonaventura, in diata, de peccat. cap. 6. non illepidè, fordidè avarum Porco comparat, qui dum vivit nec lac, nec lanam, nec aliud bonum ulli præbet, sed dum moritur totus est hominibus utilis, ita avarus nihil in vita, sed omnia quæ collegit post mortem aliis disperit; animam cogitur dare dæmoni, corpus in alimentum vermibus, vestimenta pauperibus, debita creditoribus, oculos hæredibus, &c.

Comparat eundem avarum Talpæ, quæ cæca ex-

lum non videt, & semper cumulos terreos congerit, & sibi foveas multiplicat, & intra illas se libenter abscondit, & vix pedes habet ut ex tenebris prodeat, aut in luce ambulet. Similis etiam est Pixidi testaceæ undique clausæ, quæ ad pecuniam recipiendam superius perforata est, sed receptam pecuniam nunquam reddit, nisi frangatur; uti nec avarus nisi dum morte solvitur & coneritur, de quo rectè dicitur *Isaiæ 30.* Commineuetur, sicut conteritur lagena fignli.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodo avarus non impleatur pecuniâ.* Dom. 2. Aug. fer. 5. l. 3. illo nihil scelestius. Dom. 5. Ang. fer. 5. l. 2. regnum Dei non consequitur. Dom. 1. Epiph. fer. 4. l. 2. vitium negotiarium. Dom. 1. Quadr. fer. 3. l. 3. causa proditoris Christi. Sabb. S. n. 2. l. 3. Justitiam in seclit. Dom. 3. Aug. n. 2. l. 1. radix omnium malorum. Dom. 17. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide Liberalitas.

Sententia selecta &c. de Avaritia.

QUI confidit in divitiis suis, corruet. *Deut. 11.*
Conturbat domum suam, qui seclatur avaritiam, qui autem oderit munera, vivet. *Deut. 15.*

Infernus & perditio nunquam implentur, similiter & oculi hominum insatiabiles *Ibid.*

Qui odit avaritiam longifient dies ejus. *Ibid. 28.*

Qui festinat ditari non erit innocens. *Ibid. c. 28.*

Nihil est iniquius quam amare pecuniam, hic enim & animam suam venalem habet. *Deut. 10.*

Beatus vir qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecuniâ thesauris. *Ecc. 4. v. 13.*

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra *Matth. 6.*

Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid possumus. *Matth. 6.*

PATRES. Avarus antequam lucretur seipsam perdit, & antequam aliquid capiat, capitur. *August.*

Avarus vir inferno est similis, quia nunquam dicit, sufficit. *August.*

Cum cetera vitia senescente homine senescant, sola avaritia (in Senibus) juvenescit. *Hieronymus.*

Peccatum avaritiæ, mentem quam infecerit, ita gravem reddit, ut ad appetenda sublimia attolli non possit. *Gregorius.*

Avarus terrena esurit, ut mendicus. *Bernardus.*

PHILOS. ET POETÆ. Dormit nocte parum, possessor divitiarum.

Non est in mundo dives qui dicit, abundo.

O dives dives, non omni tempore dives.

Quod parvus quæres, effundet prodigiosa hæres.

Semper avarus eget.

ARIST. Avarus in accipiendo nimius in dando parvus.

Dux res sunt, quæ maxime homines ad maleficium impellunt, luxuries, & avaritia. *Idem Aristoteles.*

Nihil est tam munitum, quod non expugnari pecuniâ possit. *Cicero in Verrem.*

Nunquam placet Avarus, nisi in morte.

Tam deest Avaro quod habet, quam quod non habet. *Adagium apud Hieronymum ad Paulinum.*

Defunt inopiz plurima, avaritiæ omnia. *Seneca Epist. 108.*

Quæstiones Theol. de Avaritia supra Tom. 2. Cap. 7. de furto, rapina &c.

B. BEA-

B.

BEATITUDO.

Beatitudo consistit in stabili possessione boni, quod per se possit perfecte satiare omnem appetitum, sive desiderium humanum. Non potest ergo beatitudo nostra consistere in opibus, aut in honore, aut volutate rerum creaturarum, quia hæc non sunt stabiles, nec possunt constanter satiare nostrum appetitum. Id testatur sapientissimus Salomon *Ecclesi. cap. 1.* Consideravi universa quæ fiunt sub sole, & vidi quia omnia sunt vanitas & afflictio Spiritus; Et ideo dixit David *Psal. 16.* Satiabor cum apparuerit gloria tua. Nulla est ergo beatitudo in *Superbia, Avaritia, Luxuria.* Vide illa hic suis locis.

Quantus futurus sit splendor & fulgor Beatorum in celo, patet ex eo, quod Moyses etiam in hac vita ex colloquio divino sic radiabat, ut filii Israël non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto lucidiores erunt Beati, quorum corpus induet immortalitatem, & incorruptionem, jam facti cives Sanctorum, & domestici Dei, & coheredes Christi.

De Beatis illis dicitur *Danielis 12.* Fulgebunt justi quasi splendor Firmamenti, & sicut stellæ in perpetuas æternitates. Cum sole autem illos comparat Christus *Matth. 13.* Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Quod & Dominus in seipso manifestare voluit, quando in monte *Thabor* nive candidior, & sole splendidior apparuit, & tantæ dulcedine Apostolos perfudit, ut Petrus expetierit sibi & aliis construere tria tabernacula, quasi illic perpetuo permanens.

Verumtamen pro meritum mensura claritas ista singulis impertietur, teste Apostolo, *1. ad Corinth. 15.* Alia, inquit, claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas Stellarum, stella enim à stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Et *2. ad Corinth. 6. 3.* Nos vero omnes revelatâ facie Dominum speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. Et *Joannes 1. cap. 3.* Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est; & omnis qui habet spem in eo sanctificat seipsum, sicut & ille Sanctus est.

Erunt quoque Beati impassibiles, sicut scriptum est *Apocal. cap. 7.* Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos Sol, neque ullus æstus, quoniam Agnus qui in medio throni est reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt: & dixit qui sedebat in Throno, Ecce nova facio omnia. Idemque dicitur *Isaia c. 49.* Non esurient, neque sitient, neque percutiet eos æstus & sol, quia Miserator eorum reget eos.

Habebunt quoque corpora Beatorum donum agilitatis & subtilitatis. Per hæc poterunt in momento penetrare corpora etiam solidissima, sicut radii folares per vitrum nec fractum nec læsum momento transeunt. Sic corpus Christi gloriosum clauso sepulchro resurrexit *Joan. 20.* Sic etiam ad discipulos clausis januis intravit, dicens, Palpate & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. *Luca 24.*

Habebunt etiam Beati summum gaudium ex ipsius

Cæli pulchritudine & præstantia. Videmus enim etiam quæ sub Cælo sunt ingentem habere decorem & pulchritudinem quæ animos mirifice oblectant, quæ est species & pulchritudo, & Solis, Lunæ, Syderum, & totius Terræ, & Maris; quanto illustrius est superæmum illud Cæli empyrei palatium, quod Deus sibi, & sanctis ad perpetuam eorum oblectationem fabricavit. Hinc cum stupore exclamat Propheta, *Barnab. 2. O Israël,* quam magna est Domus Dei, & ingens locum possessionis ejus. Et David *Psal. 86.* Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei: Domum tuam, Domine, decet frequentatio in longitudinem dierum. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & desiderat anima mea in atria Domini *Psal. 85.* Cælestis illa Hierusalem *Apoc. 7.* tulus describitur.

Sed majus erit gaudium in clara Dei visione, & in societate Christi, & omnium Angelorum, ac Sanctorum. Hoc spondet ipse Christus, *Joan. 17.* Pater quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti mihi. Et Apostolus *1. ad Corinth. c. 13.* Videmus nunc per speculum in ænigmatibus, tunc autem facie ad faciem. Denique incomprehensam istius felicitatis magnitudinem declarat *1. ad Cor. 2.* Oculum non vidit, nec auris audivit, nec in cogitacione hominis ascendit, quanta præparavit Deus diligentiibus se.

Cælestis gloria magnitudinem Deum quibusdam aliquo modo in hac etiam vita ostendit. Exemplum est in Jacob, *Genes. 18.* Vidit Jacob scalam de terra ad cælum usque extensam, & Angelos per eam ascendentes & descendentes, & exclamavit, Quam terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli. Et iterum *Genes. 32.* Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Eodem modo Dominus fecit Moysi ostendit, *Exodo 33.* Elias curru igneo per turbinem in sublimem raptus fuit, & aliquid cælestis gaudii saltem à longè prælibavit. *4. Regum 2.* *Ezechiel* Propheta vidit super firmamento sedentem in Throno: & hæc, inquit visio similitudinis gloriæ Domini. *Ezechiel 1.* Si illa tam stupenda fuit gloriæ similitudo, qualis quæso est ipsa gloria. *Stephanus,* etiam cum lapidaretur, intendens cælum vidit gloriam Dei, & Jesum stantem à dextera virtutis Dei *Act. 7.* *Paulus* Apostolus raptus est interitum cælum, & audivit arcana verba quæ non licet homini loqui *2. ad Corinth. c. 12.* *Joannes Evangelista* *Apoc. cap. 3.* testatur se in celo fuisse, non in corpore, sed spiritu, ubi vidit sedentem in Throno, voces cælestes audivit, conspexit lampades & tonitrua, & quatuor animalia Deum laudantia, & viginti quatuor Seniores adorantes sedentem in Throno, & alia plurima.

Multa quoque cælestis gloriæ signa ostensa sunt in vita & morte plurimum Sanctorum, ut videre est nominatim in Vita S. Pauli primi Eremitæ, S. Odilonis, S. Augustini, S. Francisci, S. Martini, S. Patricii, S. Thomæ Cantuariensis, S. Alexii, S. Dorotheæ, S. Margarethæ, S. Agnetis, S. Catharinæ, S. Cecilie, S. Eulalie, quod & in pluribus aliis factum est, ut cælestibus hisce signis & Sanctorum beatitudo ostenderetur, & nos ad ardorem beatitudinis futuræ spem & amorem incitarentur.

Futura hominis Beatitudo post hujus vitæ labores, rectè comparatur *Aurora,* quæ post nocturnas tenebras nobis subito elucescit. Comparatur fragrantibus *Rosæ* quæ ex spinis emergunt. Comparatur latis & amantibus *Fructibus,* qui ex vili semine in terram depresso, cum multo fervore confurgunt. Seminatur, inquit *Apostolus,* corpus animale, resurget corpus spirituale: seminat

naturin corruptione, resurget in gloria &c. *ad Corinth.* 6. 15. V. Gloria celestis.

Sententia selecta de Beatitudine.

In felix, qui omnia novit, & te Deus nescit, qui autem te & illa novit, non propter illa beatus, sed propter te solum. *August.*

Beatitudo vera non est, de cuius aternitate dubitatur. *Idem.*

Beatus non est qui quæ vult habet, si mala velit. *Idem.*

Quid hoc bono melius? quid hac felicitate felicius, vivere Deo, vivere de Deo. *Ambrosius.*

Nihil est ex omni parte beatum. *Horatius.*

Nihil beata vita desiderat, nihil requirit, nullo eget, sed seipsa contenta est. *Arist.*

Omnis homo naturaliter beatus esse desiderat. *Arist. Ethic.* 1. Et *D. Thom. part. 1. q. 19. art. 10.*

HERESSES variæ de Beatitudine vide supra Tom. 1. pag. 147.

De visione Beatifica. Lumine gloriæ &c. expositiones Theologicæ, supra Tom. 2. part. 1. pag. 5. & pag. 17. seq.

BAPTISMUS.

Baptismus præfiguratus fuit in figuris antiquæ Legis. Nam per mare rubrum filii Isrl. el liberati sunt, id est Christiani, & Pharao, id est diabolus cum suis sequacibus, est submersus. *Exodi 14.* Signabatur Baptismus per aquam in quam Helixus misit salem, id est, Christi gratiam. *4. Reg. 20.*

Septenarius Naaman in Jordane quæ eum munda vitæ lepra, signat septem dona Spiritus Sancti, mundantia hominem Baptizatum. *4. Reg. 5.*

Baptismus prædictus fuit a Prophetis antiquis & novis: Nam de eo dici potest illud *Ezechielis*, effundam supra vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. *Ezech. 36.*

Joannes Baptista cepit Baptismum aquæ, sed Baptismum Christi cum gratia & Spiritu Sancto prophetice prænuñciavit. *Matth. 3.* Baptismum approbavit Christus, quando baptizatus est à Joanne, & Spiritus Sanctus apparuit in Columbe specie, ut aquis virtutem tribueret salutarem. *Matth. 3. & Luca 3.*

Præceptum Christi Baptismum de necessitate, cum dixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum. *Joan. 3.* Prædicare etiam voluit Christus Baptismum, & formam baptizandi, dicens. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Matth. 28.* In Baptismo & Fide ostendit Christus esse salutem nostram dicens: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. *Marci ultimo.* Vide de Baptismo supra in part. 3. de Sacramentis, & infra in Catechesi.

VIDE EX BREVIARIO. Qua inter Christi Baptismum & Joannis differentia. Dom. III. Adver. Sabb. 13. *Baptizatorum encomia, & vitæ.* Dom. in Alb. n. 2. *Baptismi necessitas non solum quoad gentium sed & Christianorum infantes.* 28 Jul. n. 2. 1. 3. *ejus virtus quoad peccata.* Dom. III. Adv. Sab. 1. 3. *& maculas animæ.* Dom. III. Quad. fer. 2. 1. 3. *& sanitatem Corporis.* F. Silvestri P. n. 2. & 9. Novemb. n. 2. 1. 2. *ejus ceremonia.* Sabb. ante Pent. n. 2. & Dom. II. n. 3. *ad eum præparatio prius in anima.* fer. 6. Pasch. *necessaria baptizati & baptizandis.* ibid. *promissam eo servanda.* fer. 6. Ascens. n. 4. 1. 2. *vis & usus ejus.* 28 Januar. lect. un. 14. April. R. P. *Arfadck.* Tom. III.

lect. 1. 4. Maij l. 1. & n. 2. Junij l. 1. 2. Julij n. 3. 1. 3. & *sapius.*

Sententia alia de Baptismo.

Quicumque in Christo Jesu Baptizati estis, Christum induistis. *Galat. 3.*

Una fides, unum Baptisma. *Ephes. 4.*

Pœnitentiam egite & Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus Sancti. *Act. 2.*

Amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei. *Joan. 3.*

Si Baptizata est caro Christi quæ sine peccato erat propter exemplum imitationis: quanto magis Baptizanda est caro mortis propter evitandum judicium damnationis. *August.*

HERESSES de Baptismo, vide supra Tom. 1. pag. 146. De Baptismo per Martyrium v. Tom. 2. part. 1. pag. 60.

Quæstiones Theologicæ v. part. 2. de Sacram. p. 178.

BENIGNITAS DEI.

Benignus est Dominus tribulationem susinentibus.

Idem fugienti Jacob iram fratris sui Esau Dominus benigne apparuit, & revertentem benigne defendit. *Gen. 33.* Helix in necessitate corvus panes & carnes jussu Dei cum benignitate ferebat. *3. Regum 17.* Eidem Helix fessio & dejecto Deus panem & aquam per Angelum destinavit. *3. Reg. 3. & 19.* Cum Azaria & sociis ejus in fornace vidit Nabuchodonosor similem filio Dei, ad probandum, quod Deus tribulatis adesse soleat. *Dan. 3.* Danieli existentem in lacu leonum, Deus benigne misit prandium per Abacuc de longinquo. *Dan. 14.* Discipulis de Christi recessu dolentibus ipse Spiritum paracletum promisit, & dedit. *Joannis 14. Act. 2.* Petrum fluctuantem in mari Dominus benigne de fluctibus liberavit. *Matth. 14.* Stephano posito in tribulatione Martyrii Dominus benigne cælum apertum & seipsum ostendit, cujus aspectu Stephanus recreatus, spiritum suum illi cum laticis commendavit. *Actorum 7.* Latronem clamantem in suis tribulationibus consolatus est Dominus dicens; Hodie mecum eris in Paradiso. *Luca 23.* Jonam devoratum à balena Dominus misericorditer liberavit. *Jona c. 2.*

Benignus est Deus justis & recte viventibus. Idem Ezechias Rex dixit: Dominus propitiabitur cunctis, qui in toto corde quarunt Deum. *2. Paralip. 20.* Misit Dominus benigne Angelum Raphaelem, qui Tobiam duxit incolumem & reduxit. *Tob. 5. usque ad 12.* Magdalenam pio operi intentam Christus benigne, discipulis murmurantibus excusavit. *Matth. 26. Marci 14.* Exaudivit Dominus innocentem Susannam, & benigne eam ab iniustus senibus liberavit. *Danielis 13.* Discipulos Christus benigne defendit tempore Passionis dicens; Si me queritis, sinite hos abire. *Joannis 8.*

Benignus est Dominus præstantibus pro justitia, eos confortando, & adjuvando. Idem obedivit Dominus voci Josue dicentis, Sol contra Gabaon non moveatur, *Josua 10.* Gedeoni dedit bis signum in vellere, quod de hostibus victoriam obtineret. *Judic. 6.* Machabæus & qui cum eo erant, bis à Deo auxilium acceperunt. *1. Machab. 10.*

Benignus est Dominus peccatoribus, volentibus penitere. Idem benigne pepercit David consentienti peccatum cum

cùm à Nathan fuit reprehensus 2. Reg. 12. Exemplum Christi de filio prodigo, maximam Dei benignitatem in peccatores ostendit. *Luca 20.* Zachæus Publicanus qui Christum desiderabat videre, benignè fuit à Domino visitatus. *Luca 19.* Latroni petenti sui à Christo memoriam, promisit brevi tempore Paradisum. *supra Luca 23.* Magna pietas Christi quâ Petrum ter negantem non abiecit, sed potius benignè respexit. *Luca 22.* Thomam non credentem non repulit, sed se ab eo tangi & palpari permisit. *Joan. 20.* Saulum persecutorem prostratum & exæcatum benignè erexit & illuminavit. *Act. 9.*

Benignus est Dominus agris & infirmis. Nam circumibat Jesus totam Galilæam, sanans omnem languorem & infirmitatem. *Matth. 4. & 9.*

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodo benignus Deus vocet ad penitentiam.* F. Silvest. n. 1. l. 2. *omnia disponit in misericordia.* Dom. III. Aug. Sab. *plena est cæ terra.* ser. 2. Pl. 32. *unica causa redemptionis.* Dom. IV. Adv. n. 2. l. 2. V. Consolatio divina.

Vide cum Sententiis supra *Amor Dei*, & infra *Consolatio divina*.

BLASPHEMIA.

Blaspheми in Deum graviter puniuntur, etiam in hac vita. Nam filius mulieris Israëlita, quia blasphemaverat Deum, iussus est à Domino lapidari. *Levit. 24.* Vir dixit ad Regem Israël, qui dixerat: Deus montium Dominus, & non Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua. 3. Reg. 20. Multam displicuerunt Domino blasphemie servorum Senacherib Regis Assyriorum, propter quas percussit Deus 85. millia hominum de exercitu ejus. 4. Reg. 19. Multum aggravavit Nathan peccatum David, quod fecerat inimicos blasphemare nomen Domini. 2. Reg. 12.

Blasphemia ex magna superbia oritur. Unde Nabuchodonosor dixit tribus pueris, quis est Dominus qui eripiat vos de manu mea? Quia statum ejus adorare volebant. *Daniel 3.* Holofernes indignatus, quia Achior Dei potentiam commendavit, dixit: Ostendam tibi quod non sit Deus in terra nisi Nabuchodonosor. *Judith 6.* Dicentibus Judæis Nicanori: Est Deus potens in cælo, qui jubet custodiri Sabbathum, Respondit, & ego potens in terra, qui jubeo sumere arma. *Machab. 15.*

Blasphemant Deum increduli & infideles detrahendo operibus Dei. Unde cum Jesus eiecisset dæmonem Pharisæi clamabant. In Beelzebub Principe dæmonorum eiecit dæmonia. *Matth. 12.* *Luca 11.* Pendente Christo in Cruce prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes, Vah! qui destruis templum Dei, & in triduo reedificas illud. *Matth. 22.*

Sicut Canes dicuntur contra lunam latrare, ita impii sicut canes rabidi contra Deum & Dominum suum blasphemant. Linguam habent blasphemii instar Serpentis, quæ non novit aliud, quam venenum evomere, etiam contra Deum, qui omnes quasi in suo sinu fovet.

VIDE EX BREVIARIO *Quomodo blasphemia flagellet Christum* Dom. IV. Quad. ser. 2. l. 2. *frequentior vita quam lingua* 7. Aug. n. 2. l. 1. *blasphemi regnum Dei non possidebunt.* Dom. I. Epiph. ser. 4. l. 2. *qui diligit maledictionem veniet ei.* Sabb. Pl. 108.

Sententia sacra de Blasphemia.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum (quanto minus ad blasphemandum) *Exod. 20.*

Qui blasphemaverit nomen Domini morte morietur. *Levit. 24.*

Si peccaverit vir in irum, placari ei potest Deus, si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo? *Reg. 2.*

Davidi dictum. Quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, propter verbum hoc filius qui natus est tibi morte morietur. 2. Reg. 18.

Docuit iniquitas tua os tuum, & quia imitatus linguam blasphemantium, condemnabit te os tuum, & non ego. *Job. 15.*

Vir multum jurans replebitur multa iniquitate, & non discedet à domo illius plaga. *Ecol. 23.*

Omnia remittentur filiis hominum peccata &c. ut qui blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remissionem in æternum. *Marc. 3. & Luca 12.*

Non minus peccant qui blasphemant Christum regnantem in cælis, quam qui crucifixerunt ambulantes in terris. *August.*

Quæstiones Theol. supra de Blasphemia & juramento contra 2. præceptum, vide *Tom. 2. part. 2. tract. 5. cap. 2.*

C.

CASTITAS, ET CONTINENTIA.

Castitas servatur in societate bonorum, & peritur in consortio malorum. Quam diu Dina fuit cum fratribus suis, & patre, mansit casta, sed exiens multo peregrinas curiosè videre, corrupta est. *Gen. 34.*

Castitatem violantes graviter puniuntur. Nam cum Sicheim violasset Dinam filiam Jacob, fratres ejus Sicheim & patrem & populum occiderunt. *Gen. 39.* Amnon propter deflorationem Thamar ab Abolone in convivio est occisus, 2. Reg. 13. Post violationem uxoris Levæ plusquam sexaginta millia hominum sunt occisi. *Jud. 20.*

Castitas cara res est, & multum diligenda. Ideo Joseph licet esset juvenis & sollicitaretur à domina, maluit incarcerationi & diffamari quam perdere castitatem. *Gen. 39.* Sic diligebat Sara castitatem ut diceret: Tolle sis Domine quia nunquam concupivi virum. *Tobias 7.* Graviter fuit Susanna molestata à senibus; sed nec famam, nec vitam præposuit castitati. *Dan. 13.* Virgo Maria non est oblita votum castitatis servare, licet Angelus diceret ei, quod de ea filius Dei nasceretur. *Luc. 1.*

Castitatem maxime servare debent, Sacerdotes & ministri Dei. In cujus figura dicitur quod mundi debeant esse à mulieribus qui panes sacerdotales manducarent, ut habetur 1. Reg. 24.

Argumentum est castitatis Prælati & Clerici, quod Stephanus in primitiva Ecclesia tam castus fuerit, ut non dubitaverint eum mulieribus præficere. *Act. 6.*

Casti debent vivere relicta, & vidua, quibus castitas est difficilior. Ideo Judith post mortem viri sui non cognovit alium virum, sed cum puellis suis clausa morabatur, habens cilicium supra lumbos, & jejunium cunctis diebus. *lib. Judith.* Anna vidua fuit usque ad octoginta quatuor; quæ non descendebat de templo, jejunii, & orationibus vacans. *Luc. 2.*

Castitas debet aliis virtutibus adornari. Quod ostenditur in Parabola de decem Virginitibus ubi tot Virgines fatuæ exclusæ, licet castæ erant, oleum tamen bonorum operum non habebant. *Matth. 25.*

Castitas similis est purissimo Speculo, quod minimo halitu obscuratur. Similis est Rosi, & floribus, qui tangantur marcescunt, intacti fructum gratissimum emittunt. Vide *Luxuria.*

CHRISTUS.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodo faciat amabiles.* Dom. III. n. 2. l. 2. *sine bonis operibus non est magna.* Com. non Ponof. n. 3. l. 2. *Servanda maxime Ecclesiastica.* 28. Aug. n. 2. l. 3. *per vim violata, dupl. cat. coronam.* 13. Decemb. n. 2. l. 3. *Virginitati junct. a valde sublimis.* 22. Novemb. n. 3. l. 1. *summis laudibus extollitur.* 2. Com. Virg. n. 2. l. 2. *fluxit de celo.* ibid. l. 3. *eternum Parv. Verbum è celo traxit.* ibid. *conjugio prævalet.* Dom. II. Epiph. n. 3. l. 2. & fer. 5. ibid. *Deo charas facit.* 6. Maji n. 1. 3. *Angelis similes.* Com. Virg. n. 2. l. 2. *Præmium ejus summum erit.* 5. Feb. n. 3. *non est servatus impossibilis.* 5. Febr. n. 3. *sola ad salutem non sufficiens.* Com. Virg. n. 3. l. 3.

CALUMNIA vide *Detraclio.*

Sententiæ selectæ de Castitate.

Epigi fædus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine. *Iob. 13.* multo magis ne oculis fixè contemplerur.

Ne aspicias in mulieris speciem, & ne concupiscas mulierem à specie. *Eccles. 25.*

Scio, quoniam non possum esse continens, nisi Deus det. *Sapient. 2.*

Melius est mihi incidere absque opere in manus hominum, quam peccare in conspectu Domini. *Danielis 13.* Ita Susanna de libidine iniquè accensata.

Sunt Eunuchi qui castraverunt seipsos propter regnum cælorum. *Matth. 19.*

Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini sunt. *1. ad Corinth. 7.*

Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego. *1. ad Corinth. Præclarum pro illis ipsius Apostoli exemplum.*

Qui matrimonio jungit virginem suam bene facit, & qui non jungit, melius facit. *1. ad Cor.* ubi consilium illud Evangelicum comprobatur.

Fructus Spiritus est charitas, continentia, castitas. *ad Galat. 5.* ubi continentia & castitas Charitati reginæ virtutum proximè adjungitur.

PATRES. Non dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus, impudici cordis est nuntius. *August.*

Pudicitia virtus animæ est, & comitem habet fortitudinem. *Idem de Civitate Dei.*

Quacumque virtute polleas, quibuscumque operibus niteas, si cingulo caltatis careas, omnia per terram trahes. *Hieron.*

Majus miraculum est de carne propria fomitem eradicare luxuriæ, quam expellere immundos spiritus de corporibus alienis. *Venerab. Beda.*

CHARITAS. V. AMOR.

Amor Dei facit misericordiam obtineri. Idè datus Dominus Legem Moyse dixit: Ego Dominus facio misericordiam his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea. *Exod. 20.*

Amor Dei principium & finis est omnium mandatorum. Idè dicit Moyses: quid petit Deus à te, nisi ut ambules in viis ejus, & diligas eum. *Deut. 10.* Paulus etiam dixit: Si quis non amat Deum anathema sit: ac si diceret defectu charitatis hominem à Deo separari. *1. ad Corinth. 16.* Hoc est etiam quod Paulus dixit: Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem non habeam factus sum sicut æsonans, aut cymbalum tinniens &c. *1. ad Cor. 13.*

Vide supra fufius Amor Dei, & Amor proximi.

R. P. Ardeck, Tom. III.

Christi vita, virtutes, doctrina, miracula exponuntur in toto Evangelio, in quo ut singula facilius inveniuntur, præcipua mysteria & loca breviter audiamus. Christi Conceptio, Nativitas, Divinitas, *Matth. 1. Luca 1. & c.* Baptismus Christi & vox de celo. *Matth. 3. Marc. 1. Jejunat 40. diebus & tentatur à demone. Matth. 4.* Vocatio Apostolorum. *Matth. 4.* Sermo Christi in monte, octo beatitudines, & excellentia legis Evangelicæ enarratur. *Matth. 5.* Mittit Apostolos ad prædicandum, & dat ipsis virtutem operandi miracula. *Matth. 9. v. 37. Luc. 10. v. 2.* Transfiguratio Christi gloriosa, & vox de celo audita. *Matth. 17. Luca 9. v. 29* Instituit cenam Eucharisticam sui corporis & sanguinis. *Matth. 26. Marc. 14. Luca 22.*

Christi miracula & misericordia in curandis infirmis. Sanat decem leprosos & demoniacum. *Luca 17.* Illuminat cæcum. *Marc. 10.* & plures alios infirmos & locum Petri. *Matth. 8.* Paralyticum per tectum demissum. *Matth. 9.* Hydropticum. *Luca 14.* Manum aridam. *Marc. 3.* Languidum ad piscinam. *Joan. 5.* Servum centurionis. *Matth. 8.* Filium Reguli. *Joan. 4.* Mulierem à fluxu sanguinis. *Matth. 9.*

Christi doctrina in variis parabolis eleganter ab eo proposita. In parabola feminantis explicat effectum varium, verbi & gratiæ divinæ. *Luca 8.* In zizaniis exponit militiam demonis, hæreticorum, & improborum hominum. *Matth. 13.* In grano lynypis vim doctrinæ Evangelicæ. *Matth. 13.* In negotiatore emente pretiosam margaritam studium regni cælestis præ rebus terrenis. *Matth. 13.* In ove perditâ ostenditur charitas Christi in quaerendis & recipiendis peccatoribus. *Luca 5.* Eadem declaratur in filio prodigo, *Luca 5.* Et in homine à latronibus sauciato & à Samaritano benigne curato.

Charitatem erga proximum in remittendis injuriis, explicat in servo qui debeat 100. talenta, *Matth. 18.* Humilitatem & superbiam in Publicano & Pharisæo. *Luc. 18.* Diligentiam in exercitio bonorum operum commendat in operariis in vineam missis. *Matth. 20.* Vocacionem variam ad gloriam regni cælestis aptè exponit in parabola de invitatis ad nuptias, & ad cenam magnam. *Matth. 22. Luc. 14.* Et de decem virginibus, & quinque talentis. *Matth. 25. Luc. 19.*

Christi pro salute hominum passio, mors, & sepultura. *Matth. 27. Marc. 25. Luc. 23. Joan. 22.*

Christi Resurrectio à mortuis, & Apparitio varia, *Matth. 28.* Ejus gloriosa in calum Ascensio. *Marc. 16. Luca 24. Joan. 13.* Christus in celo noster mediator & advocatus. *Joan. 6. & 14.*

VIDE EX BREVIARIO. Christus Agnus, 13. Novemb. nocturno. 2. l. 3. & 30. n. 2. l. 2. & fer. 3. Maji heb. n. 1. l. 1. & 14. Sept. n. 3. l. 3. Angelus, 20. Mart. n. 2. l. 2. Aquila. fer. 3. infra Dom. Ascens. n. 2. Avis. ibid. fer. 4. n. 3. l. 3. Flos. Dom. II. Adv. n. 2. l. 2. Gallina. fer. 6. Dom. III. Quadr. l. 3. Granum frumenti. 1. Febr. n. 3. Lux Sabb. Dom. IV. Quadr. Mons. Dom. Palm. n. 3. l. 2. Com. Doct. n. 3. l. 3. Sella. die 6. infra Epiph. n. 3. l. 2. Sol. Octav. Ascens. n. 3. l. 1. Via Dom. Quinquag. n. 3. l. 3. Virtus. Com. plur. Mart. temp. Pasch. n. 3. Caput Ecclesie. Dom. IV. Epiph. fer. 3. n. 1. Medicus. Dom. in'tra Ascens. n. 2. Pater. Sabb. ante Pentec. n. 3. Paraclitus. ibid. Pascha nostrum. Dom. I. Epiph. fer. 3. l. 2. Propitiatio nostra. Fest. Joan. Eyang. n. 1. l. 3. Dominus. Dom. VIII. Pentec. n. 2. l. 1. Rex. Sabb. ante Dom. Palm. Sacerdos. fer. 3. infra Corp. Christi.

Christi. n. 2. l. 2. Virtutes ejus: *Charitas*. Octav. Innocent. n. 1. 3. *Humilitas per quam nostram superbiam increpavit*. 12. Maji. *Instituta, quam cum mansuetudine exercuit*. Dom. III. Quad. Sabb. 1. 3. *Obedientia*. Dom. infra Epiph. 1. 3. *Oratio*. fer. 6. Pent. l. 1. 25. Aug. n. 3. *Paupertas*. Com. non Pontif. n. 3. l. 3. *Passio ejus. Nec solus Deus, nec solus homo pater potuisset*. Octav. Ascens. n. 3. l. 3. *In cruce extendens manus, contradicentes expectabat*. fer. 5. Maji hebdom. n. 2. l. 3. *Pulveribus suis nosra sanare voluit*. fer. 3. Pasch. l. 2. & Dom. II. Pasch. n. 1. 3. *Extra portam passus est*. Dom. 6. Epiph. Sabb. 1. 3. *Neque attendebat a quibus, sed pro quibus pateretur*. Dom. Pasch. fer. 2. l. 3. *Resurrectio. Per hanc majorem gloriam acquisivit*. Com. Evang. n. 3. l. 3. *Est spes nostra*. Dom. infra Ascens. numero 2. lectio 2. *Ejus Ascensio nostra glorificatio*. Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. *Majestas in facie ejus occulta relucebat*. 21. Sept. n. 3. l. 1. *Honor ei debitus*. Dom. II. Adv. n. 3. l. 1. *Imitandus*. 12. Aug. n. 3. l. 2. *Figura ejus Jacob*. Dom. II. Quad. n. 2. l. 2. *Jonas*. Dom. I. Quad. fer. 4. *Salomon*. Dom. VIII. Pentec. n. 2. *David*. Dom. IV. Pent. Elias. ibid. lect. 2.

HERESSES circa personam Christi V. supra. Tom. 1. pag. 148. & circa ejus Incarnationem Tom. 2. part. 1. pag. 55.

CONFESSIO PECCATORUM.

Placet Deo humilis peccati confessio. Reprehensus David a Nathan peccatum suum patenter & humiliter est confessus dicens, peccavi Domino, & confestim veniam obtinuit. 2. Reg. 12. Veniebat ad Joannem omnis populus Juda, Confitentes peccata sua. *Matth. 2. Marc. 1.* In cujus figura dixit Christus leprosis. Ite, ostendite vos Sacerdotibus, *Luca 17.* Prædicante Paulo multi veniebant Confitentes peccata sua, *Act. 19.*

Confessio peccatorum debet esse cum spe venia, & non cum desperatione. Ideo confessio Cain Deo non placuit, nec ipsi profuit, quia cum desperatione dixit; Major est iniquitas mea quam ut veniam merear, *Genes. 4.* Judas confessus est peccatum suum, dicens, Peccavi tradens sanguinem justum &c. Sed ipsi non profuit, quia cum desperatione fecit. *Matth. 26.*

Confessio peccatorum debet esse cum proposito ulterius non peccandi. Ideo Pharaoni dicenti, Peccavi, non profuit illa confessio; quia non intendebat desistere a peccato & duritia cordis sui, *Exod. 10.* Simile accidit Sauli, cum reprehenderet eum Samuel de inobedientia erga Deum, *1. Reg. 15.* Sed quia David agnovit suum peccatum cum intentione ulterius non peccandi, Dixit ei Nathan, Transulit Dominus peccatum tuum. 2. Reg. 12.

Confessionem inducit aliquando tribulatio & afflictio. Ideo dicit Psalmista; Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt, scilicet ad confessionem, *Psal. 15.* Afflicti Israelitae per serpentes dixerunt Moysi: peccavimus, quia locuti sumus contra te, *Num. 21.* Oppressi filii Israel a Philistaeis & filiis Amon confessi sunt, dicentes, peccavimus. *Jud. 10.*

Confiteri debent homines quantumcumque justi, & se peccatores reputare. Exemplo Neemiae dicentis; ego & domus Patris mei peccavimus, iniquitatem fecimus, *Neem. 1.* Orans Daniel, qui erat vir perfectus dicebat, Peccavimus, iniquitatem fecimus, *Daniel. 9.* Sextus illorum septem fratrum Machabæorum confessus est qui pro Domino sustinebant Martyrium, vide Controversias & Hæreses de confessione Tom. 1. pag. 72. & pag. 137. Hæc patimur quia peccavimus, 2. Machab. 7.

Vide infra in Catechesi c. 4. de Sacram. Poenit. Item in Recl. Theol. Tripart. part. 3. cap. 1. &c.

VIDE EX BREVIARIO. Confessio, *Qui erubescit, confitetur.* In Festo Joan. Fu. n. 1. l. 2. *Ad salutem necessariam.* Com. Dedic. n. 3. l. 3. *Initium bonorum.* fer. 2. Pentec. & *vulnereum Anima ruptio.* Dom. II. Quad. fer. 5. *Abolutio quanta efficacia.* Dom. I. Quad. Sabb. l. 2. *Non erubescendum confiteri.* Dom. IV. Aug. Sabb. l. 2. & fer. 2. Pent. lect. 3.

Sententia selecta &c. de Confessione Peccatorum.

Notandum, in his non agi de sola Confessione Sacramentali.

Confessio fit ad salutem. *ad Rom. 10.* Confitemini alterutrum peccata vestra. *Jacob. 5. Confitentes peccata sua.* *Matth. 3.*

Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. *Joan. 16.*

Si confitemur peccata nostra, Deus fidelis est & justus ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. *Joan. 1.*

Vade lavare septies in Jordane, & recipiet caro tua sanitatem, & mundaberis. *Reg. 5.*

Delictum meum cognovit tibi feci & iniquitatem meam non abscondi. *Psal. 31.*

Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino &c. *Psal. 11.*

Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. *Psal. 28.*

Non confundaris confiteri peccata tua. *Eccles. 4.*

Vade & ostende te Sacerdoti, & offeret munus tuum. *Matth. 8.*

PATRES. Quem pœnitet, omnino pœniteat, & dolorem lacrimis ostendat, repræsentet vitam suam Deo per Sacerdotes, præveniat judicium Dei per confessionem. *Augustinus.*

Non operi sed aperui, ut aperires; non exclavi ut tergeres, nam quando homo detegit, Deus tegit, cum homo celat, Deus nudat, cum homo agnoscit, Deus ignoscit. *Augustinus.*

Qui vult confiteri peccata sua, ut inveniat gratiam, quærat Sacerdotem scientem ligare & solvere: ne cum negligens circa te extiterit, negligatur ab illo. *Augustinus.*

O homo quid times confiteri? illud quod per confessionem scio, minus scio, quam illud quod nescio: est confiteri erubescis peccata tua? peccator sum sicut & tu: homo sum, humani a me nihil est alienum. Confiteor homo homini, homo peccator, homini peccatori: Elige quod vis, si non confessus lates, inconfessus dantaberis. *Augustinus in Psalmos.*

Qui promereri vult quod expetit, debet malum confiteri quod fecit: valde enim facile est, ut peccatorem se quisque fateatur, cum nihil pro peccato suo patitur. *Gregorius 8. moralium.*

Confessio sanat, confessio justificat, confessio peccatis veniam donat. Omnis spes in confessione consistit, in confessione locus misericordiae est: nulla tam gravis est culpa, quæ per confessionem non habeat veniam, si *Isidorus.*

Quantum displicet Deo imprudentia peccatoris, tantum placet verecundia confitentis. *Bernardus.*

O Beata confessio, quæ æternum tollit opprobrium. *Cassiodorus.*

Confessio aperit paradisum, confessio spem salvandi tribuit: unde scriptura dicit, dic tu iniquitates tuas, ut justificeris. *Ambrosius.*

CONSILIUM BONUM.

Consilium Sapientum servandum est. Ideo dicebat filio Tobias, Consilium semper à sapiente perquire, *Tobia 4.*

Qui non credit Consiliis Sapientum perit: Sicut filii Israhel, qui noluerunt credere Moyfi sapienti & experto dicenti, non ascendatis, ideo victi fuerunt, *Num. 14.* Roboriam quia non tenuit Consilium Seniorum ad clementiam, sed consilium juvenum ad jugum durissimum subditis imponendum, magna pars populi ab illo defecit, *3. Reg. 12.* Daniel plenus sapientiâ dedit bonum consilium Nabuchodonosor, ut peccata sua elemosinis redimeret, sed ipse non credidit, ideo ad bestias est translatus. *Daniel 4.*

Consiliis amicorum est credendum. Nam fidele consilium dabat Achior Holoferni cum quo erat in exercitu, sed quia non credidit, occisus fuit, *Judith 5.* Godolias qui non credidit Consiliis Joannan ut sibi caveret, mortem incurrit, *Ierem. 41.* Judas cum paucis pugnaturus contra multos, noluit acquiescere consiliis amicorum, ut meliorem opportunitatem expectaret, ideo in praelio interit. *2. Machab. 9.* Consilia octo Evangelica ad beatitudinem obtinendam præbuit Christus in monte. *Matth. 5.*

Consilium bonum simile est optime Medicinæ, quâ homines ad salutem perducentur, & à morte conservantur: consilium verò perversum simile veneno, aut pesti, quâ homines inficiuntur & pereunt.

VIDE EX BREVIARIO Multe vivunt sine bono consilio. *Dom. IV. Aug. n. 2. l. 2. Malorum Consilium disperdit Deus. Ier. 2. Psalm 32. Manente consilio Domini in aeternum. ibid. Consilia Evangelica, custodiam: præcepta divina. in Communi Virginum nocturno 2. l. 2.*

Sententia selecta de bono Consilio.

Audi verba atque consilia, & erit Dominus tecum. *Exodi 18.*

Gens absque consilio, & sine prudenti, utinam sapienter & intelligenter, ac novissima providenter *Deut. 2.* Pete à Deo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant. *Tobia 4.*

Custodi consilium, & custodiet te. *Prov. 2.*
Custodi legem meam, atque consilium meum, & erit vita animæ tuæ. *Prov. 3.*

Consilium semper à Sapiente perquire. *Tobia 4.*
Qui sapiens est, audit consilia. *Prov. 12.*

PATRES. Quid tibi prodest habere Sapientiam, si consilium neget, *Ambrosius.*

Dare stulto consilium charitatis est, dare Sapienti ostentationis; dare verò tempore perverfitatis, sapientia. *Ambrosius.*

Nullus fidelior tibi ad consilium potest esse, quam qui non tua, sed te diligit. *Greg.*

Omnia prius consilio experiri quam armis, Sapientem docet. *Terentius.*

Consilium nobis Resque, Locusque dabunt. *Ovidius.*

CONSILIUM MALUM.

Consilium malorum mulierum detestandum est. Nam Eva malè consuluit & persuasit viro, ut de ligni vitæ fructu manducaret; quod & fecit, ideoque amari-

ssimum locum paradisi perdidit, *Genes. 2.* Domina cui serviebat Joseph malè consuluit ei, ut castitatem perderet, cui non acquievit, & factus est Dominus Ægypti, *Genes. 39.* Mulieres persuasionibus pervertunt cor Salomonis, ut adoraret idola, ut habetur *3. Reg. 11.* nefandum consilium dedit Herodias filix, dicens, nihil aliud petas nisi caput Joannis, *Matth. 14. Marc. 6.*

Consilium malum aliquando dant subditi Principibus & Prælati. Sic populus Israhel malè consulit Aaroni ut faceret iis vitulum aureum quem adorarent; quibus Aaron stultè credidit, & scandalum incurrit, *Exodi 32.*

Malum consilium consultori pessimum. Sic Aman consilium dedit ut suspenderetur Mardocheus, & ideo ipse suspensus fuit. *Esther 7.* Achitophel videns suum consilium contemni laqueo se suspendit, *Reg. 17.*

Triplicem Similitudinem consilii dolosi adducit sapiens, *Eccles. 29.* Qui foveam fodit, incidit in eam: & qui stravit lapidem proximo suo offendet in eo: & qui laqueum alteri ponit peribit in illo.

Sententias plures hoc vide in Titulo precedenti.

CONSOLATIO DIVINA.

Consolatur Dominus obedientes mandatis suis. Ideo Abraham postquam exivit de terra sua ad mandatum Domini Dominus consolatus est eum diversis apparitionibus: *Gen. 12. 15. & 37.* Filiis Israhel qui obedientes Deo exierunt de Ægypto ut sacrificarent in deserto, misit Dominus consolationes quando pluit eis in deserto manna, &c. *Exodi 16.*

Consolatur Dominus tribulatos post tempestatem tribulationis; Juxta illud Psalmi, secundum multitudinem dolorem meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Ideo fugiente Jacob à facie fratris sui Deus eum multipliciter consolatus est in somno. *Genes. 28.* Moyfi exulanti apparuit Dominus in deserto consolans eum, quod non accidit ei in domo Pharaonis. *Exodi 3.* Luctum Judæorum convertit Dominus in gaudium, quando per Estherem fuerunt à tanto periculo liberati. *Hester. 9.*

Consolatur Deus obsessos, carcere mancipatos, &c. Sic filios Israhel obsessos ab Holoferne in Bethulia consolatus est in victoria per manum femine Judith. *Jud. 10. & 13.* Petrum inclusum in carcere Herodis consolatus est per Angelum suum liberans eum. *Act. 22.* Paulum & Silam positos in carcere Dominus misso terræ motu consolatus est frangens vincula & liberans eos, ut habetur *Actorum 16.*

Consolatur Dominus justos in operibus bonis. Sic consolatus est Tobiam & Saram liberando à dæmonio, qui viros ejus occiderat, ut habetur *Tob. 8.* Danielelem justum bis positum in laqueo leonum, Dominus consolatus est per Angelum, Habacuc. *Daniel 6. & 14.* Susannam quæ adulterio nolebat consentire, morte damnatam Dominus per Danielelem liberavit. *Daniel 13.* Implevit Dominus promissam consolationem, quando in Pentecoste Apostolis Spiritum sanctum misit. *Actorum 2.*

Vide supra V. *Benignitas Dei,* & infra V. *Tentatio, Patientia,* &c.

Sententia alia de eadem.

Consolamini, consolamini popule meus. *Ieremia. 40.*

Ego convertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo à dolore suo. *Ieremia 31.*

Bene.

Benedictus Deus, Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. 1. Cor. 1. Alia sententia infra V. Tentatio &c.

CONSTANTIA & FORTITUDO.

Fortem, strenuum, & audacem reddidit hominem puritas conscientia. Moyses purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum. Exod. 5. & seqq. Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortissime. Jud. 6. In illa fortitudine liberavit Israel. Iudicum 8.

David fortiter superavit leonem, & ursum, & Goliathum. 1. Reg. 17. Judas Machabæus viriliter transivit Jordanem, & irruit in hostes suos. 1. Machab. 5. Eleazar audacter irruit in Elephantem & occidit, licet ipse postea sit mortuus. 1. Machab. 6. Machabæus & socii more Leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum. 2. Mach. 11.

Fortitudo perfectissima est tolerantia adversorum. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi; Deus potest nos eripere de camino ignis. Daniel 3. Stephanus plenus gratia & fortitudine, viriliter sustinuit lapides; & sic de aliis Martyribus.

Non debet homo dimittere opus bonum, licet contingat eum tribulationem incurere. Nam Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cæcitatatis evenisset ei, Tob. 2. Ridetur in Evangelio homo inconstans qui cepit edificare, & non potuit consummare. Lucæ 14.

Perseverandum est in bono proposito, nec respiciendum retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens, in statuam salis est conversa. Genes. 19. Socii Danielis multum constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent. Dan. 3.

Eleazar multa tormenta constanter sustinuit, ne ad impietatem declinaret. 2. Machab. 6. Christus laudavit constantiam Joannis Baptistæ, quod non similis esset arundini, quæ faciliè in omnem partem movetur. Salutem denique æternam constantiæ promittit, dicens, Qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. V. infra Fortitudo. Perseverantia & plures de illis Sententias Fortitudini proprias.

Vide sententias alias infra verbo, Fortitudo &c.

CORRECTIO FRATERNA.

Perfectam Regulam dedit Dominus Petro, dicens: Si peccaverit in te frater tuus corripe eum &c. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum. Matth. 18. Joannes Baptista cum magno fervore corripiebat Phariseos, quod essent progenies viperarum. Matth. 3. Lucæ 3. Multa audacia & zelo arguebat Herodem, dicens, Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Matth. 14. Marc. 6. Unus de latronibus qui pendeat in cruce cum magno zelo alterum reprehendebat, dicens, neque tu times Deum &c. Lucæ 23. Stephanus in concilio Judæorum ferventer & audacter increpavit eos quod essent duri corde, & Deo resisterent. Act. 7.

Corrigere debent Prælati subditos suos, & eos de vitio arguere. Sic Sacerdotes resisterunt Ozia Regi volenti offerre incensum, quod non erat sui officii, dicentes; Non est tui officii adolere incensum. 3. Paralip. 26. Sic reprehendit Eldras filios transmigracionis, qui duxerunt contra legem filias alienigenarum. 1. Esd. 9. & 10.

Item debent eos reprehendere de violatione Festorum,

Sic arguebat Neemias portantes munera Sabbato, dicens: quæ est hæc res mala quam vos facitis & prophetatis diem Sabbathi, ut habetur Neem. 14.

Item debent eos reprehendere de mendacio & pravi exemplo, sic Petrus Ananiam & Saphiram. Act. 5. Sic Paulus Elymam magum dure reprehendit, qui mitebatur à fide avertere proconsulem. Act. 13. Et S. Petrus Simonem magum volentem emere Spiritum sanctum. Act. 8.

Item de peccato carnis: Sicut Apostolus graviter reprehendit Corinthios de fornicatione. 1. Corinth. 5.

Item de irreverentia circa Sacramenta: Sicut Paulus eisdem arguit de irreverentia erga Eucharistiam. 1. Corinth. 11. v.

VIDE EX BREVIARIO. Correctio Sapientiorum, quam aduclatio stultorum. Dom. 11. Aug. ser. 5. l. 2. Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris. Dom. V. Aug. ser. 6. l. 2. cum quis à Deo corripitur, non desiciat. Dom. I. Aug. ser. 2. l. 5. Correctio debet fieri ex amore proximi. Dom. III. Quad. ser. 2. l. 1. Per vitia difficulter corriguntur. Dom. 11. Aug. n. l. 3. & Sabb. d. d. 1. 3. Nullus desperanda. ser. 5. Maji hebdom. n. 1. l. 2. Debet fieri in spiritu lenitatis. 17. Sept. in Fest. Stigm. n. 1. & Dom. VIII. Pent. ser. 5. & per dulcedinem caritatis. Dom. III. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide Exhortatio.

Sententia selecta de Correctione fraterna.

Melius est à sapiente corripri, quam stultorum adulatione decipi. Eccles. 7.

Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Matth. 18.

Non confundam vos hæc scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. 1. Cor. 4.

In convivio vini non arguas proximum. Eccles. 31. Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctina. 2. Timoth. 4.

Plus profuit correctio apud prudentem, quam eorum plagæ apud stultum. Prov. 17.

Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correctus. Eccles. 10.

Argue sapientem & diliget te. Prov. 9.

Qui abjicit disciplinam despicit animam suam, qui autem acquiescit increpationibus possessor est cordis. Proverb. 15.

Virga atque correctio tribuit sapientiam. Prov. 29.

Si te audierit (corripientem) lucratus eris fratrem tuum. Matth. 18.

PATRES. Correctio est, errorem innatum, vel consuetudine factum, freno rationis inhibere. Aug. Quæ peccantur coram omnibus, coram omnibus corripienda sunt, ut omnes timeant: qui secreto peccavit in Te, secreto corrippe: nam si solus nosti, & cum vis coram aliis arguere, non es corrector, sed proditor. August.

Fortis terribilis personæ increpatio: intus lenitatis teueatur dilectio. August.

Magis amat objurgator sanans, quam adulator dimulans. August.

Peccatum unius quod cognitum non arguitur, multos contaminat. Idem.

Qui non corrigit, rescanda committit; & faciens culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit condare. Gregor.

Non nunquam qui inter flagellorum duritiam reman-

Handkir

Theologi

D. IV

nent incorrecti, dulci sunt admonitione mulcendi.
Gregor.

Asterius panis, fit castigatio lenis.
SENT. POET. ET PHIL. Cuncta prius tentanda,
sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur. *Ovid.*
metaph. lib. 8. in mala exempla.

Qui quem vult ridet, non sua facta videt. *Stambur-*
sianus.

Si culpae velis, culpabilis esse cavebis. *Idem.*
Amici vitia si feras, facis tua. *Seneca.*
Cum his versare, quae te corrigant. *Idem.*
Vitia transmittit ad posteros, qui praesentibus culpis
ignoscit. *Seneca.*

Bonis nocet, qui malis parcit. *Idem.*
Nobilis equus umbra virgæ regitur, ignavus nec cal-
cibus concitari potest. *Seneca.*

Qui non vetat peccare, cum possit, jubet. *Seneca*
Poeta.

CURIOSITAS.

Curiosi desiderant semper nova scire, & illâ scientiâ
maiores apparere. Ideo prima mulier, quæ deside-
ravit sicut Deus scire bonum & malum, pomum cu-
riose aspexit, & divinum præceptum contempsit. *Genes.*
3. Discipulorum curiositatem scire volentium tempus
secundi Adventus reprehendit Dominus dicens; Non
est vestrum nosse tempora vel momenta. *Act. 1.* Athe-
nienfes, qui erant curiosi, non vacabant salutem, sed ut
semper nova scirent. *Act. 17.* Judæi videntes miracula à
Christo fieri, adhuc signa de cælo curiosè quærebant.
Luca 11. Herodes curiosè desiderabat videre Christum,
non ut crederet, sed ut videret ab eo signa fieri. *Luca 23.*

Curiosi debent admoneri à prudentibus ut utilia se-
rentur & curiositatem relinquunt. Ideo prædicante
Apostolo in Epheso multi qui fuerunt curiosa sectati
concesserunt libros, & combusserunt coram discipulis.
Act. 19. Reprehendebat Apostolus quosdam Thessa-
lonicenses curiosè ambulantes, & nihil operantes. 2.
Thessal. 3. Adolescentiores viduas monet Apostolus
esse vitandas, quæ sunt frequenter vagæ & curiosæ. 1. ad
Timoth. 4.

Similes sunt curiosi piscibus & volucris, quæ per
loca aliena & peregrina perpetuò vagantur, nec corpore
aut mente secum habitant. *August. in Psalmos.*

VIDE EX BREVIARIO. Curiositas. *Altiora te ne*
quæseris. Dom. IV. Aug. fer. 5. est enim curiositas oc-
cupatio pessima. Dom. 2. Aug. n. 1. lect. 3.

Sententia selecta de Curiositate.

Qui investigator malorum est, opprimetur ab eis.
Proverb. 12.
Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ
pater posuit in sua potestate. *Altiorum 1.*

PATRES. Curiosum genus hominum ad cogno-
scendum vitam alienam, desideriosum ad corrigendum
suam. *Aug. lib. confess. 10.*

Curiosus foras egreditur, & exterius omnia confide-
rat. *Bernardus.*

Quæ Deus occulta esse voluit, non sunt scrutanda.
Prosper.

PHILOS. POETÆ. Curiosus nemo est, qui non
sit malevolus. *Plantus.*

Non multum nocebit tibi ista transire, quæ nec licet
scire, nec prodest. *Seneca.*

Novit famineum genus omnia, novit & illud,
Junonem duxit, quò pacio Jupiter olim. *Theodoriscus.*

D.

DEIPARA.

Deiparæ laus imitatio deducenda est ab æstimatione
virtutum quæ in ea eluxerunt, ut est Humilitas,
Amor Dei, Liberalitas, Oratio perpetua, Abstinencia,
Castitas, Compassio sive misericordia erga homines
&c. Quæ omnia in hoc Apparatu invenies, & harum
Virtutum exempla sub suis Titulis, quæ in aliis quidem
magna, in Deipara autem maxima fuisse ostendes.

2. Exponitur Deiparæ excellentia ex variis ejus Figu-
ris ex Scriptura desumptis. *Genes. c. 3.* Est secunda &
melior Eva, & mater cunctorum viventium per gra-
tiam, quæ serpentis caput contrivit.

Exodi 3. Est Rubus ardens & incombustus, quia
Christum ut ignem cælestem concepit, & virginitatis
florem non amisit.

Judicum 6. Est vellus Gedeonis, quia sola Deipara
mansit nullo peccati imbre madefacta.

Numer. 17. Est virga Aaronis, quæ sola floruit abs-
que germine, & Christum peperit absque femine.

Ezech. 44. Est Porta clausa, & vir non transibit per
eam, quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per
eam, in Christi nativitate, &c.

Comparatur etiam appositè cum Rebecca, cum Ju-
ditha, cum Esthere, cum Susanna, & aliis mulieribus in
Scriptura laudatis.

Item cum Arca Noë, quia per Deiparam à diluvio
mortis æternæ salvatum est genus humanum. Vocatur
etiam propter eximiam castitatem Hortus conclusus,
Fons signatus.

Item ob Pulchritudinem dicitur Columba formosa,
lilium inter spinas, oliva fructifera, Rosa in Jericho. Pro-
pter Gloriam & potentiam dicitur etiam pulchra ut
luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata,
& mulier amicta sole. lignum vitæ in paradiso Ecclesiæ,
Tanquam mediatrix inter Deum & homines dicitur sca-
la Jacob, per quam ascendit oratio & descendit misericor-
dia, Civitas refugii, & propitiatorium. Plures alii conce-
ptus percurrendo Litanias Lauretanas facile occurrunt,
ut turris Davidica, scæderis Arca, Janua cæli, Stella matu-
tina &c. Quæ prudens Concionator facile Virgini appli-
cabit, v. g. considerando proprietates Stellæ, & eas in do-
tibus Deiparæ demonstrando. Vide de cultu Deiparæ
& SS. contra Novatores Tom 1. pag. 78.

VIDE EX BREVIARIO. Figuræ Deiparæ Eva 8.
Sept. no. 2. l. 2. & 9. ejusd. n. 2. & 13. ejusd. n. 2. &
Offic. de B. V. in Sabb. in Martio, Maij. Jun. *Virgo*
Sacerdotalis Vellus Gedeonis. 11. Sept. n. 2. l. 3. *Porta*
orientalis. ibid. *Mulier Apocalyptica* Vigil Pentec. n. 2.
l. 2. 11. Sept. n. 2. *Mater Dei vera.* 20. Mart. n. 3. *Ani-*
mata Arca Dei viventis. 14. Aug. n. 2. *Cælum anima-*
tum. ibid. l. 2. *Thalamus Sponsi cælestis.* Dom. 19. Pen-
tec. n. 3. l. 3. *Radix Jesse.* Dom. 2. Adv. n. 1. & 2. *Flos*
campi & lilium. 8. Sep. n. 2. *Novum quod fecit Domi-*
nus. 11. Sep. n. 2. *Miraculum.* 12. Sep. n. 2. l. 2. *Ecclesiæ*
decus. ibid. l. 3. *Causa vitæ nostræ.* 13. Sep. n. 2. l. 2. *Marg-*
arita pretiosa & lampas orbis. 15. Sep. n. 2. *Templum*
indissolubile. ibid. *Mons sublimis.* Offic. B. V. in Sabb.
in Aug. *Speculum & forma omnium virtutum.* 8. Dec.
n. 2. 21. Novemb. n. 2. l. 2. Dom. III. Adv. fer. 4. l. 2.
Exemplar Castitatis. 12. Sep. n. 2. l. 1. *Humilitatis.* Dom. 3.
Adv.

invidia motus, quia minus dederant sibi, persecutus est *Dividem. 1. Regum. 18.*

Discordia sunt aliquando ex avaritia. Nam propter multam substantiam quam habebat Abraham & Loth, facta est discordia & rixa inter eorum Pastores, *Gen. 14.* Quia Jacob decepit Esau in hereditate & benedictione paterna, facta est discordia inter eos *Genes. 27.* Propter avaritiam & tenacitatem Nabal facta est discordia cum Davide, sed per liberalitatem Abigail uxoris fuit sapienter sedata, *Reg. 1. c. 25.*

Discordia oriuntur multoties ex superbia & ambitione. Hinc orta est discordia inter Absalon & David, *2. Reg. 15.* Propter superbiam, & duram Responsonem quam Roboam fecit populo, divisum est ejus Regnum, *3. Reg. 12.* Contentio inter discipulos facta est, quis eorum esset major, quæ per humilitatem sedata fuit, *Luca. 22.*

Discordia sunt frequenter propter mulieres, & luxuriam. Occasione Dinæ quam Sichem oppressit, facta est discordia, & secuta sunt homicidia, *Genes. 33.* Quia Thamar violata est ab Amon fratre ejus, facta est discordia inter fratres, ex qua frater justit interfecit fratrem, *2. Reg. 12. & 13.* Propter uxorem Samsonis alteritraditum discussio facta est cum Philistæis, *Judicium 15.*

Discordia oriuntur aliquando ex vitio gula. Sicut accidit de filiis Israël: qui jurgati sunt contra Moysen ductorem; eorum, propter defectum cibi & potus, *Exodi. 16. & 17.* Iterum filii Israël recusantes manna cibum cælestem, rixati sunt contra Moysen petentes carnes, *Numer. 21.*

Discordes & rixantes debent Pralati & Majores corrigere: Sicut Moyses corripuit rixantes Hebræos contra invicem *Exodi. 2.* Mulieres rixantes propter infantem vivum, Salomon cum verâ justitia prudenter sedavit, *1. Reg. 3.* Contentionem discipulorum, quis esset major, Christus sedavit, de sua humilitate exemplum præbens, *Luca. 22.*

Sicut inflando, ex Scintilla unica excitatur incendium, ita ex modica rixa magnæ discordiæ oriuntur, *Nazian.*

Sicut Mare, quod ex se tranquillum est, ventorum vi agitari & turbari videmus, sic populus in pace tranquillus, turbulentorum hominum vocibus concitari solet.

Quemadmodum singula Hastilia seorsim separata facile franguntur, conjuncta verò frangi nequeunt, sic eives inter se dissidentes facile superantur, concordēs verò insuperabiles manent, *Plurarchus. Vide, Pax, Concordia.*

VIDE EX BREVIARIO. Contentiones aboleantur à Christianis. Dom. 1. Epiphani. n. 1. & scissura, fer. 1. Maj. hebdom. Bellum arabis ex malis concupiscentiis originem. fer. Dom. 4. Pasch. Malum pridem usitatum. Dom. Quinquag. fer. 3. 1. 2. Com. plur. Mart. n. 3. 1. 1. Non à quovis geri debet aut potest. Dom. 2. Octob. fer. 4. Deus pro hoc maxime punit peccata. Dom. 5. Novemb. n. 1. & fer. 3. ibid. propterea dicitur vocare fortes in ira sua. Dom. 2. Adv. fer. 2. 1. 1. In hoc plerumque nulli parcitur. ibid. fer. 5. sed omnia vastantur. Dom. 5. Novemb. n. 1. & Dom. 4. fer. 3. etiam Templo. Dom. 1. Octob. Sabb. 1. 2. Exaltationes in super extorquentur. Dom. 2. Adv. fer. 3. 1. 2. Ante ejus congressum, auxilium à Deo (magna cum fiducia) petendum. Dom. 2. Octob. Sabb. 1. 2. 14. Sept. n. 2. qui justè bellantes protegit. Dom. 5. R. P. Arsdick. Tom. III.

Octob. fer. 6. 1. 1. Bellum tunc justum, quando pro gloria Dei suscipitur. Dom. 1. Octob. Sabb. 1. 3. quavis etiã ex aliis motibus geri possit. Dom. 3. Octob. num. 2. Quamdiu durat bellum? donec placuerint via hominum Domino. Dom. 1. Aug. Sabb. 1. 2.

Sententia selecta de Discordia.

Homo perversus suscitatur rixas, & verbosus separat Principes. *Prov. 6.*

Qui provocat iras producit discordias.
Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi, *Eccles. 4.*

Omne regnum in se divisum desolabitur: Et omnis civitas, vel domus divisa contra se non stabit. *Matth. 12. & Luca. 11.*

Non est dissensionis Deus sed pacis. *1. Cor. 14.*
Si invicem mordetis, & commeditis, videte, ne ab invicem consumamini. *Gal. 5.*

PATRES. Dissensiones nunquam debent amari, *Augustinus.*

Discordiam nemo benedicit Domino. *Augustinus.*
Perversos ipsos unitas corroborat dum concordant, & tanto magis incorrigibiles quanto magis unanimes fecit. *Gregor.*

PHILOS. POETÆ. en quo discordia cives perduxit miseros? en queis consecimus agros. *Virg. eclog. 1.*

Discordia demens.
Intravit cælos superosque ad bella coegit. *Virgilius.*
Si cupias pacem, liguam compece loquacem. *Stansivertius.*

Concordia res parvæ crescunt, discordia res maximæ dilabuntur. *Salustius.*

DURITIA CORDIS.

Duri & obstinati in malo per verba, & prædicationes non emolliuntur: Sunt enim sicut duri lapides, super quos si cadet aqua interius non molefcunt. Sic Heli filios verbo corripuit, sed non profuit, ideoque interierunt, ut habetur *1. Reg. 2.* Nabal fuit ita durus, ut ad dulcia verba nuntiorum David flesti non potuerit, *1. Reg. 25.* Judas ita fuit durus, ut osculo Christi emolli non potuerit. in Evang.

Duri manent obstinati quantumcunque viderint signa & miracula fieri. Sic induratum fuit cor Pharaonis, quia nulli signa quæ Moyses de mandato Domini faciebat, emolliebatur ad credendum Domino. *Exodi. 6. 18. & 19.* Judæi qui apprehenderunt Jesum fuerunt durissimi, qui neque per sanationem auriculæ, neque per alia signa moti fuerunt, *Luca 22. Joan. 18.*

Duri & obstinati non solum non quiescunt, sed etiam reprehenduntur peiores fiunt. Sicut durus fuit Cain correptus admonitione Domini, ut fratrem occideret, *Genes. 4.* Obstinati Judæi Zachariã increpante & ammonente, eum crudeliter occiderunt, *2. Paralip. 24.* Stephanum increpantem Judæos de eorum duritia, ipsi eum impiè lapidaverunt, *Act. 7.* Vide *Avaritia;* & contra *Penitentia, Obedientia, Liberalitas.*

VIDE EX BREVIARIO. Obstinatio vitium est maxime Judæorum. Felt. Epiph. n. 3. Eius causa etiam in aliis est neglectus Verbi Dei, Dom. 3. Pentec. n. 2. 1. 3. & inspirationis interna. Dom. 3. Sep. Sabb. 1. 3.

Vide supra *Avaritia, Penitentia, Obedientia, &c.* cum Sententiis selectis.

D EBRIE

E.

EBRIETAS.

Ebrietas & gula in tentatione obtinent primum locum. Prima tentatio filiorum Israël fuit de potu, secunda de cibo, *Exodi* 17. & 18. Volens diabolus Salvatorem tentare, prius ipsam gulã, quam alio vitio aggressus est, *Matth.* 4.

Ebrietas vitium luxuria nutrit. Hinc est quod Loth qui in Sodomis bonus fuit, inebriatus cum propriis filiabus peccavit, & duplicem incestum commisit *Genesi* 19. Sicut enim pingua facilius flammam concipiunt, ita ebriosi flammam libidinis.

Ebrietas hominem dementat. Nam Nœc qui erat vir perfectus, inebriatus sic dementatus est, ut sine verecundia denudatus jaceret; *Genes.* 9. Fatuus & demens factus est Esau, qui propter lentis edulium vendidit primogenituram fratri suo, *Genes.* 25. Propter vesaniam in epulis dives Epulo in sibi & flammis cruciatur, *Luce* 16.

Crapula vitium in Clericis & religiosis est maxime detestabile. Ideo dixit Dominus ad Aaron; Vinum & omne quod inebriat non bibetis tu & filii tui, quando intrabitis tabernaculum. *Levit.* 10. *Numer.* 16.

Crapula & ebrietas multoties causa vel occasio est mortis. Unde Philisthæis epulantibus & lætantibus dominus cecidit super eos, *Judic.* 16. Amon in convivio temulentus, fuit ab Abolone occisus, *2. Reg.* 13. Comedit Jonathas modicum mellis contra præceptum patris, & fuit condemnatus ad mortem; sed populus ipsum liberavit *1. Reg.* 14. Benedab Rex Syriæ temulentus per Principum provinciarum pueros ad mortem fugatus est, *3. Reg.* 20. Filiis Job velentibus & bibentibus vinum, domus cecidit, & eos oppressit, *Job.* 1. Propter ebrietatem Holofernis Judith habuit opportunitatem eum occidendi, *Judith* 12. Reversus Aman à convivio lætus, statim fuit cum duabus filiabus & cum decem filiis occisus, *Hester* 9. Fecit Ptolomæus convivium Simoni, & eum cum duobus filiis interfecit. *1. Machab.* ultimo. In convivio natalis Herodis innocens Baptista propter veritatem impiè decollatus fuit, ut habetur *Marc.* 6. *Matth.* 14.

En quibus *S. Chryso.* comparat ebriosos: Homo, inquit, ebrius est mortuus animatus, dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. *Homil.* 1. ad pop. *Antioch.*

Ebrius similis est Anseri, qui amat semper os in liquido habere, clamare, & otiosi; sed sicut Anser sine deplumatur, & ad ignem affatur, ita ebrius tandem omnibus bonis deplumatur à creditoribus, & postea in inferno affatur à dæmonibus.

Ebriosi sunt sicut paludes, in quibus tantum generantur ranæ, & serpentes, & noxia animalia, ita & in ebriosis otium, & luxuria, & insania, & omnia vitiorum genera aluntur.

VIDE EX BREVIARIO. Ebrietas, huic acclamatur ve! Dom. 3. Adv. ser. 2. *Ejus varia mala.* Dom. 1. Adv. n. 2. Dom. 4. Sep. n. 2. Dom. Sexag. ser. 5. l. 2. Dom. 4. Sep. n. 2. *Pessimum est, quod etiam Regno Dei privet.* Dom. 1. Epiph. ser. 4. *hinc Propheta predicat, quod ebrii ululabunt.* Dom. 4. Novemb. ser. 3. *Caevenda ergo, maxime Ecclesiasticis.* Dom. 1. Adv. n. 2. & detestanda, Dom. 1. Pentec. ser. 3. *utique cum diaboli illa deleitur.* Dom. 3. Nov. n. 1. 3. & legem de vinam

per jejunium acceptam Moyses, cassaverit, Dom. 4. Quadr. n. 2. *non cogendum ad potum.* 5. Sept. n. 1. 1. Vide Gula.

Sententia selecta &c. de Ebrietate.

Sicut ignis probat ferrum durum, sic vinum corda. Sguet inebrietate potatum. *Ecclesiast.* 3.

Non in comestationibus & inebrietatibus, non in bibilibus & impudicitis, sed induimini Jesum Christum. *Apost. ad Rom.* 15.

Neque ebriosi, neque maledici, regnum Dei possidebunt. *1. Corinth.* 6.

Regnum Dei non est esca aut potus, sed pax & gaudium in Spiritu S. *Ibidem.*

Fornicatio, & vinum, & ebrietas, auferunt cor. *Ibidem.*

Nolite inebriare vino in quo est luxuria. *ad Theof. sal.* 5.

Operarius ebriosus non locupletabitur. *Ecclesi.* 19.

Nullum secretum est ubi regnat ebrietas. *Proverb.* 31.

PATRES. Ebrietas est flagitiorum omnium mater, culpæ materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, subversio sensus, tempestas lingue, procella corporis, naufragium castitatis, amissio temporis, insania voluntaria, ignominiosus languor, turpitas morum, dedecus vitæ, animæ corruptela. *August.* ad *scras Virgines.*

Vinum potatum moderatè, est medicamentum, plus justo sumptum venenum esse cognoscitur. *August.*

Valde turpe est, ut quem non vincit homo, vincat libido, & obruatur vino qui non vincitur ferro. *Idem.*

Ebrietas est blandus dæmon, dulce venenum, suave peccatum. *Idem.*

Ebriosus quem absorbet vinum, absorbetur à vino. abominatur à Deo, despicitur ab Angelis, deridetur ab hominibus, destituitur à virtutibus, confunditur à dæmonibus, conculcatur ab hominibus. *Idem lib. de peccent.*

Noè ad unius horæ ebrietatem nudavit femora sua quæ per sexcentos annos contexerat. *Hieronymus.*

Ubicunque saturitas & ebrietas ibi libido dominatur. *Hieron. Epist. ad Tit.*

Ebrietas in laico crimen est, in sacerdote sacrilegium, quia alter animam suam necat vino, alter spiritum sanctitatis extinguit. *Petrus Ravennas.*

PHILOS. ET POETÆ. Ebrius atque satur, proutquam bene philosophatur.

Multum merum pauca cogit sapere. *Menander.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terentium.*

Multos cæcus amor cogit secreta fateri, Arcanum demens detegit ebrietas. *Ovid.*

Ebrio nemo secretum sermonem committat. *Seneca.*

Refertur Alexandri Macedonis exemplum, qui Cicutum charissimum sibi ac fidelissimum inter epulas interfodit, & intellectu facinore mori voluit. *Seneca.*

Absentem lædit qui cum ebrio litigat. *Idem:* qui ebrius sibi præsens non est.

ECCLESIA.

Ecclēsia cum sollicitudine & fervore debet à stabili aedificari. Ideo ferventior fuit Salomon in aedificatione templi, quam domus suæ; quia templum in septem annis, domum verò in duodecim perfecit. *1. Reg.* Magnam curam habuit Dominus de aedificatione Ecclesie, quando præcepit Cyro ut aedificaret ei domum in Hierusalem.

Hierusalem, quod prius prxdixerat per Elaiam, *Esaia 2. & 1. Esd. 3.*

Ecclesia adificata debet solenniter & cum gaudio consecrari. Ideo magnam solennitatem fecit Salomon in dedicatione templi, *3. Reg. 8.*

Ecclesiam debet homo intrare mundus a peccato. In cuius figura dixit Dominus Moyli; facies labrum aeneum ad lavandum, & misa aqua lavabant Aaron & filii ejus manus suas & pedes cum ingressuri erunt tabernaculum. Per manus signantur operationes, per pedes affectiones, *Exodi 30.* Non licebat nisi paucis & mundis intrare templum & tangere vasa ejus, *Numer. 4.* Sapè mundavit Dominus templum ejiciens vendentes, & cements, & menfas, & boves, & columbas, quæ templum reddebant immundum. *Matth. 21. Luca 19.*

Infructus sunt tam pueri quam procelli, in Ecclesiam visentur. Exemplo Christi, qui die 40. à natiuitate voluit ad templum deferri: & duodenis in templo in medio Doctorum, fuit à Matre inventus. *Luca 2.* Petrus & Joannes ascenderunt in templum ad horam orationis nonam; & tunc claudum Petrus sanavit, *Act. 3.* Eunuchus Candacis Reginx Ethiopiam veniebat in Hierusalem ad visitandum templum, *Act. 8.* Vide infra, *Fides.*

Quam firmiter oporteat credere veræ Ecclesix, vide templum in *Catechesi* infra de Symbolo cap. 1.

ARGUMENTA octo pro Ecclesia Romana, & contra Sectarios &c. vide supra in Controversia Tom. I. cap. 3. &c.

VIDE EX BREVIARIO: Ecclesia Columna & firmamentum veritatis. Dom. 5. Epiph. fer. 2. l. 3. Sancto- rum varietate ornatur. 1. Novemb. num. 2. habetque status duos. Dom. 6. Epiph. n. 3. l. 3. Comparatur Sagena. Dom. 5. Epiph. n. 3. l. 3. *Vinea.* Dom. Sep. n. 3. Luna Octav. Ascens. n. 3. *Ipsi B. Virgini.* Sabb. ante Pen- tec. n. 3. *Corvus.* Dom. 9. n. 2. l. 3. *Regno Dei.* Dom. 19. n. 3. & Com. Virg. n. 3. *Puffillo regis.* 2. Com. non Pontif. n. 3. *De- ceto Virginibus.* Communi Virg. *Agnus.* Com. Virg. N. 2. *Fundamentum ejus est Petra.* 18. Jan. n. 3. l. 2. *licet pre- matum non opprimatur.* Sabb. infra Dom. *quinquag. po- nitur angustur.* 3. Jul. n. 1. l. 1. *Cura ejus petro commissa.* Dom. 2. Palch. n. 2. *supra quem adificata.* 18. Jan. N. 2. l. 3. *Cu- jus Episcopus universalis etiam Ecclesia Episcopus.* 12. Mart. n. 2. l. 2. *Dedicatio Ecclesiarum jam olim consueta.* Dom. 2. Octob. fer. 2. *ejus origo, modus, & tempus ce- lebrand.* Octav. Dedic. n. 2. *Dedicatio templi materia- li, est figura spiritualis in nobis.* Commune Dedic. N. 2. & fer. 6. n. 2. *Templa principaliter ad Dei honorem (in quibus singulariter habitare vult.* Dom. 8. Pentec. n. 1.) *construuntur die 6. Dedic. n. 2. l. 3. & ad Verbum Dei predicandum, Sacramenta administranda, Missamque celebrandam.* 2. Aug. *Consecratio eorum.* 9. Nov. n. 2. & 18. n. 2. l. 2. *item eorundem Dedicatio.* 5. Aug. n. 2. l. 3. *Vide supra hic. Templa adificare Deo gratum.* Dom. 7. Sab. l. 3. Dom. 5. Nov. fer. 5. l. 2. 5. Aug. n. 2. *atque lauda- bile.* die 6. Dedic. n. 2. *quamvis propter peccata populi eadem deinde DEVS abominatur.* Dom. 8. n. 1. l. 2. *Tem- pla etiam Angeli adificaverunt.* 8. Maji n. 2. l. 2. 25. No- vemb. n. 2. l. 3. *possunt etiam ex adibus profanis fieri.* 6. Jan. n. 2. l. 1. *Frequentanda Dom.* 2. Pentec. fer. 2. & *ne- gligentes puniendi.* Dom. 5. Novemb. fer. 5. l. 2. *Veneran- da propter SS. Reliquias.* 18. Novemb. n. 2. die 6. Dedic. n. 2. l. 3. *secularia in his non tradenda.* Dom. 1. Quadr. fer. 2. *Augenda muneribus & donis.* 8. Octob. n. 3. l. 3.

R. P. Ardeck, Tom. III.

18. Novemb. n. 2. l. 3. *Spoliatores eorum non erunt impu- nes.* Dom. 4. Octob. fer. 4. *Destructa restauranda.* Dom. 2. Octob. num. 1. *Prophanata reconcilian- da.* 27. Maji lect. 2.

Sententia sacra &c. de Ecclesia.

EGo dico tibi, quia tu es Petrus & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam. *Matth. 26.*

Fundamentum (Ecclesix) aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus 1. *Corinth. 3.*

Hæc tibi scribo, fili, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia &c. *Tim. 3.*

Ecclesia columna est & firmamentum veritatis. *Paulus & Apost.*

PATRES. Adhuc habet Ecclesia, quo crescat, donec impleatur, dominabitur à mari usque ad mare. *August. super Matth.*

Ecclesia velut Lilium inter spinas, malis & bonis est permixta. *Idem August.*

Hoc habet proprium Ecclesia, dum persequitur floret, dum opprimitur crescit, dum contemnitur proficit; dum læditur vincit; dum arguitur intelligit; tunc stat quum superari videtur. *S. Hilarius.*

Sancta Ecclesia consistit unitate fidelium, sicut corpus unitate membrorum. *Gregorius.*

Proditorem se esse noverit, quicumque est ille qui vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templum Dei speluncam vult facere demonum. *Bern.*

Sponsa, idest, Ecclesia Christi nihil sibi gloriosius putat, quam Christi portare opprobrium. *Bernhardus.*

EXHORTATIO.

Exhortatio retrahit à peccato. Sicut exhortatio Abigail Davidem à peccato homicidii retraxit, *3. Reg. 25.* Quamdiu vivit Sacerdos Iojada, tamdiu Iosab probus fuit, sed eo mortuo factus est pessimus, *4. Reg. 12.* Ad exhortationem Neemix Usurarii reddiderunt usuras, & ulterius non acceperunt, *Neem. 5.* Baptistæ exhortante populum, multi baptizabantur consentientes peccata sua, *Matth. 3.*

Exhortatio bona confortat in tribulatione. Ideo Tobias adibat omnes in captivitate positos exhortans eos, ut haberet Tobias. 1. Tribulatio Iob venerunt amici ejus ad confortandum eum. *Iob 2.* Primum septem fratrum Machabeorum, cum in fartagine torqueretur, ceteri cum matre hortabantur, ut pro lege fortiter moreretur ut haberet 2. *Machabeorum 7.*

Exhortatio bona parentum filios facit probos. Sicut parentes uxoris Tobix monuerunt eam honorare soceros, maritum diligere, & gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobie 18.* Moriturus Mathias filios efficaciter hortatus est ad agendum viriliter pro lege Domini, quod ipsi optime servaverunt 1. *Mach. 2.*

Vide infra, *Filiorum educatio.*

Exhortatio bona excitat alios ad virtutem. Sicut Judith suâ exhortatione, animavit cives Bethulix ad viriliter resistendum Holliserni, & placandum Deum, *Judith 8.* Iudas Machabæus hortabatur & armabat populum sermonibus bonis, 1. *Machab 3. & 4. & 2. 8. 10.* Paulus & Barnabas hortabantur fratres & animabant ut permanerent in fide, *Actorum 14.*

Exhortationes Dei nomine debent Prædicatores libera- & li-

libenter præstare. Propterea dixit Dominus, *Es. 1.* Clama ne cesses, quasituba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. Ioannes Baptista prædicando monuit Herodem de incestu, & Christus Iudæos de incredulitate, etiam si idè se morituros præviderent.

Exhortatione opportuna peccatores & infideles ad Deum convertuntur. Sicut prædicatio Ionæ convertit Ninivitas, qui propter peccata subverti debebant, *Ionæ 3.* Petrus in Pentecoste sic prædicavit ut esciter tria millia hominum converterit ad fidem, *Act. 2.* Iterum ad prædicationem Petri tot crediderunt, ut factus sit numerus credentium quinque millia, *Act. 4.* Prædicantibus Paulo & Barnabâ Leonis crediderunt multi Iudæi, & Græci, *Act. 14.*

VIDE EX BREVIARIO. Prædicatio Verbi Dei præmittenda, ut sequatur Christus, Commune Evang. n. 3. l. 2. Prædicatores Verbi Dei debent magnâ libertate id facere 30. Sept. n. 3. l. 2. 14. Octob. n. 3. l. 2. Charitate tamen bene se munire debent, Commun. Evang. n. 3. l. 2. & dicta bono exemplo confirmare fer. 3. 12. Mart. n. 3. l. 2.

Vide supra, *Consilium bonum, Corruptio &c.* cum Sententiis selectis.

EUCCHARISTIA.

IN hoc Sacramento verè Deus memoriam fecit mirabilem suorum. Res mira, solo Dei verbo Cæli formati sunt, magis mirum Christum solo verbo è cælo in terras adduci. Solo verbo dixit Deus, *Fiat lux*, & facta est lux; *fiat firmamentum*, & factum est firmamentum: Solo verbo iussit Iosue solem stare & stetit. Sed magis mirandum Christum filium Dei, Solem iustitiæ, cæli terreque Dominum, solo verbo, *Hoc est corpus meum*, è cælo descendere, sub panis & vini speciebus collocari, & hominibus in alimentum præberi.

Mysterium huius Sacramenti variis figuris in Scriptura adumbratur, & explicatur, *Exodi 12.* Deus jubet offerri & manducari *Agnum Paschalem*, in Eucharistia manducatur Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Exodi 16. Deus in deserto filios Israel pavit manna cælesti per 40. annos, Deus in deserto huius vitæ pascit Christianos Sacra Eucharistia, ut non deficiant in via patriæ cælestis, & in alimentum vitæ æternæ, ut aperit dicitur *Ioannis 6.* Non sicut manducaverunt Patres vestri manna in deserto & mortui sunt, qui manducat hunc panem vivet in æternum.

Exodi 40. Offerretur Domino Panis propositionis, qui solum à puris & sanctificatis sumi poterat, ita ad hoc Sacramentum nemo debet nisi purus accedere, alias ut ait *Apost.* *Iudicium sibi manducat & bibit non digne dicens Corpus Domini.*

Genesis 14. Melchisedech in gratiarum actionem pro victoria per Abrahamum obtenta *Obtulit panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi;* sic panis Eucharisticus offerretur Deo in Sacrificium pro victoria obtenta vel obtinenda contra carnem, mundum, & dæmonem.

Ad Communionem Eucharistiæ accedens debet prius *serdes peccatorum* per penitentiam aut Confessionem ablueri. Sic enim Christus ante institutionem Eucharistiæ discipulorum *pedes lavit*, *Ioan. 13.* Et *Apostolus* monet *1. ad Corinth. 11. v. 27.* *Probet autem seipsum homo & sic de pane illo edat & de calice bibat*, id est, examinet se an sit dignus tanto Sacramento. Narratur *Matth 27.* Ioseph ab Arimathia acceptum Christi jam defuncti corpus involvisse in syndone munda, & collocasse in monumento novo, quanto magis oportet

Christi viventis corpus in animam mundam suscipere, & cum novo affectu charitatis.

Huius Sacramenti institutio, fructus, & effectus tribus potissimum locis in Scriptura exprimitur. *Joan. 6. v. 48.* *Ego sum panis vita &c.* *Iusc. Matth. 26. v. 17.* de ultima cæna. Et *1. ad Corinth. 11.* ubi exponitur institutio, & dispositio requisita ad Eucharistiam.

De hoc Sacramento contra Hæreticos vide tractatum *Controversiis Tom. 1. part. 2. cap. 3.* de Eucharistia.

Varia Exempla vide infra in *Catechesi cap. 4.* de Eucharistia & Sacrificio Missæ.

VIDE EX BREVIARIO. Eucharistia est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi, fest. Corp. Christi n. 1. & fer. 3. infra Octav. n. 2. l. 1. & 3. Maij l. 1. & 2. Aug. & Octav. ejusdem Corp. Christi n. 2. *Allo xibi pretiosus.* Fest. ejusd. N. 2. *nihil mirabilius.* *ibid. nihil salubrius.* *ibidem l. 2.* *Miraculorum omnium maximum,* *ibid.* *De hac nihil carnale sapiendum,* fer. 6. *ejusdem n. 3. l. 2. & fer. 2.* infra Dom. ejusdem n. 2. *Confirmatio verbis Christi,* fer. 2. *ibidem n. 2. l. 1. & fer. 4.* *ibidem n. 2. sub una specie exhibitâ,* 7. Dec. n. 2. l. 3. 2. Aug. l. 2. *Cujus frequentatio capit non longe post Pentecostam,* fer. 6. infra Corp. Christi n. 2. l. 2. *Sumenda ab omnibus,* 22. April. n. 2. *sed Baptizatis,* 3. Maij n. 3. *La miraturus,* 7. Dec. n. 3. 27. Jan. n. 2. l. 3. *sed non nisi à bene dispositis,* fest. Corp. Christi n. 1. l. 3. & *mundis,* *ibidem n. 3. l. 2. 12. Aug. n. 3.* *Exhortatio ad Communicaturos,* Dom. infra Octav. Corp. Christi n. 2. l. 2. & fer. 2. *ibidem n. 2. l. 2.* *Pana indignè communicantium non parva,* *ibidem l. 2.* *Communio unitus Christo.* Sabb. infra Octav. Corp. Christi n. 2. & fer. 4. ejusdem n. 3. l. 2. & Octav. n. 2. & 3. *etiam corporaliter vitam conservat* 30. Ap. n. 2. l. 1. *verbo pellit, servientemq. membrorum nostrorum legem datur,* Octav. Corp. Chr. n. 3. l. 3. *hostesque corporales fugat,* 12. Aug. n. 3. l. 3. *Reverentiam illi exhibendam Augusti dicens,* Dom. infra Corp. Christi n. 2. l. 2.

Sententiæ sacrae de Eucharistia.

FIGURÆ EUCCHARISTIÆ. Panem de cælo præstitit illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem. *Sap. 16.*

Manna tuum non prohibuisti ab ore eorum. *Nobis.* Anima polluta, quæ edere de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populo. *Lev. 7.*

Leprosus, aut patiens fluxum feminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi donec sanctus. *Lev. 22.*

PATRES. Accipe quotidie, quod quotidie tibi proficit, sic vive ut quotidie merearis accipere. *August.*

De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Sermo igitur Christi qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, potest ea quæ sunt, mutare in illud quod non sunt. Non enim minus est novas rebus dare formas, quam mutare naturas. *Ambrosius.*

Liquet, quod præter naturæ ordinem Virgo generavit, & hoc quod conficimus corpus ex Virgine est. Quid quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse partus ex Virgine. *Ambrosius.*

Qui vulnus habet medicinam requirit, vulnus est, quia sub peccato sumus: medicina est cælestis & veniale Sacramentum. *Idem ibidem.*

Christus tangi potest, sed affectu, non manu, non oculo, sicut non sensibus: tanges manu desiderii digito, devotionis amplexu, oculo mentis. *Bernardus.*

FIDES

F.

FIDES IN DEUM, FIDUCIA.

Fidem magnam habentes in Scripturis frequentissime commendantur. Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam, *Gen. 15.* Moyses ex magna fide commendat Apostolus: Fide Moyses magnus effectus est, *ad Hebr. 11.* Mariam Virginem ob magnam fidem commendat Elizabeth, dicens: Beata es, quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino, *Luce. 10.* Commendat Salvator fidem Centurionis, dicens, non inveni tantam fidem in Israël, *Matth. 8.* Credentes Dominus dicit Beatos, Beati qui non viderunt & crediderunt, *Joan. 20.*

Fides aliquando acquiritur ex miraculis. Ideo postquam filii Israël transierunt mare rubrum miraculose divisum, & viderunt Pharaonem submersum, timuerunt Deum, & crediderunt Deo, *Exod. 14.* Magi videntes Stellam in Nativitate Christi miraculose resurgentem, novam in Christum fidem receperunt, firmiter credentes ipsum esse Deum, *Matth. 2.* Viso miraculo de claudo sanato per Petrum & Ioannem factus est numerus credentium quinque millia, *Act. 4.*

Fidei attribuitur victoria: Sancti per fidem vicerunt regna, *Heb. 11.* Hæc est victoria quæ vincit mundum fide nostra. Ideo dixit Ionathas cum magna fide armigero suo, non est Deo difficile salutare in multis vel paucis qui postea victoriam obtinuit, *1. Reg. 14.* Cum magna fide dixit David ad Goliath: Tu venis ad me cum gladio, hastia, & clypeo: Ego autem ad te venio in nomine Domini; & sic de eo triumphavit, *1. Reg. 18.* Magna fide dixit Aza: Domine non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxiliaris, an in pluribus, & bellando victoriam habuit, *2. Paralip. 14.* Judas Machabeus idem dicens, de hostibus triumphavit, *1. Mach. 3.*

Fides sapiens operatur miracula. Ideo Christus dixit, si habueritis tantam fidem, sicut granum sinapis, & dixeritis huic monti tolle & mitte te in mare, fiet ei, *Matth. 21. Marc. 11.* Signa autem eos qui in me credunt, hæc sequentur, in Nomine meo demonia ejicient &c. *Mar. ult.*

Fides sapè confert salutem animæ & corporis. Ideo mulier patiens fluxum sanguinis ait intra se: Si tetigero fibriam vestimenti ejus salva ero, & sanata est, *Matth. 9.* Magna fuit Magdalenæ fides, propter quam dixit ei Christus, Fides tuâ te salvam fecit, *Luce 7.*

Ex fide sanavit Christus cæcum dicens, respice, fides tuâ te salvam fecit. Beneficia ex fide accepta enarrat Apostolus plurimis Patrum exemplis, *ad Hebr. 11.*

Fidem modicam habentes à Deo nihil reprehenduntur, & puniuntur. Ideo Zachariâ verbis Angeli fidem non adhibente, eum taciturnitate percussit, dicens, Non poteris loqui quousque hæc fient, pro eo quod non credidisti, *Luce 20.* Reprehendit Salvator Petrum, dicens, Modicæ fidei quare dubitasti, *Matth. 14.* Thomam etiam non credentem Dominus arguit, dicens: Noli esse incredulus sed fidelis, *Joannis 20.*

Homo confidens in Domino comparatur in Scripturis, *Ieremia. 17.* cum arbore plantata juxta aquas, quæ immittit radices suas, & non timebit, cum venerit æstus, siccet tentationum aut injuriarum, quia spes illius in Domino firmissimè radicata est.

Sicut spes futuri emolumenti omnes Artifices alit, & ad labores animat, ita ad arduum virtutis studium excitare debet spes gloriæ & regni æterni.

Sicut Nautæ in gravibus procellis jactâ anchorâ navim securam & tranquillam faciunt, sic spes & fiducia in

Deo debet esse anchora quâ homo Christianus in omni periculo intrepidus efficitur.

ARGUMENTA & Sententias pro viva Fide erga Deum, & in veram unicamque Christi Ecclesiam &c. vide *Tom. 1. in Controversiis cap. 1. 2. 3.*

Exempla plura de Fide, vide infra in Catechesi cap. 1.

VIDE EX BREVIARIO. Non curvis spiritus credendum. Dom. infra Ascens. fer. 3. Fides in miraculis olim probata. Dom. 8. Sabb. etiam hodie miris Dei operibus. Dom. in Alb. n. 3. l. 2. & signis. Sabb. infra Ascens. post Octav. n. 3. probatur etiam per fidelium patientiam. Dom. 4. Pasch. n. 1. Fides si non sit fida. Dom. 5. Epiph. l. 2. n. 1. reputabitur ad justitiam. Fest. Circumcis. n. 1. l. 2. sine operibus nulla est. fer. 2. Pentec. adeo que mortua. Dom. 4. Pasch. fer. 4. ad fidem veram opera requiruntur. Dom. 5. Epiph. fer. 6. l. 3. & fer. 6. infra Ascens. n. 1. l. 3. August. n. 3. l. 2. credit, qui moribus non contradicit. Sabb. infra Ascens. n. 2. 8. Aug. n. 3. l. 2. sed operando exercet. 21. Decemb. n. 3. l. 3. Vera fides effectus illuminare sicut lucerna. 11. Novemb. n. 3. montes transferre. 17. ejusdem n. 3. l. 2. Vitam dare. Dom. 3. Epiph. fer. 2. sine fide impossibile est placere Deo. Dom. 4. Epi. fer. 6. l. 2. per eam cognoscimur à Deo. Commun. Evang. n. 2. quam qui non habet, est in regno diaboli. Dom. 3. Quadr. n. 3. l. 3. propter quam Martyres tanta passi sunt. Sab. infra Ascens. n. 2. l. 1.

FILIORUM EDUCATIO.

Filii instruendi sunt, & erudiendi in Lege Domini. Præcepit Dominus filiis Israël, ut docerent filios magna lilia quæ fecerat eis, ut cum magis honorarent, ut habetur *Deut. 10.* Sollicitus erat Job de filiis suis, ne forte Deum offenderent, ideò pro eis quotidie Sacrificium offerebat. *Job. 1.* Mater septem fratrum strenuè instruebat eos, in his quæ fidem & Deum spectabant, *2. Machab. 7.*

Filii corrigendi, & increpandi sunt de vitiis quæ committunt. Sic Jacob increpabat Joseph filium suum revelantem somnia, ne superbiâ & ambitione videretur Patri, Matri, & fratribus dominari, *Genes. 33.* Quia Heli malè corripuit filios suos ipsi cum eo graviter sunt puniti, *1. Reg. 4.* Adonias quia non fuit correptus à patre volens superbiè regnare, fuit à fratre occisus, *3. Reg. 2.*

Parentes debent filios, & filios bonis moribus instruere. Sicut David appropinquans ad mortem instruxit filium suum Salomonem de bono regni regimine, *1. Paralip. 28. & Reg. 2.* Tobias optimis moribus instruit filium suum ab infantia, *Tobia 1.* & postea in juventute, *Tobia 4.* postea in morte, ut habetur *Tobia ultimo.* Parentes Saræ monuerunt eam in omnibus se ipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobia 18.* Quia Parentes Susannæ fuerunt justis, & optimè eam erudierunt, ipsa noluit adulterio consentire, *Danielis.*

Similes sunt pueri molli Ceræ, quibus patentes instat sigilli quamlibet formam, sive Angeli, sive demonis, imprimere possunt.

VIDE EX BREVIARIO. Filii, seu liberi à Deo aliquid quando impetrantur. Dom. 1. Pentec. fer. 3. l. 2. 2. April. n. 2. 7. Maji n. 2. Filius sapiens latificat Patrem; stultus contristat Matrem. Dom. 1. August. fer. 5. Com. Pontif. n. 2. l. 1. non semper sequuntur suos, etiam sanctos parentes, fer. 6. Dom. 2. Pentec. lect. 1. mali filii genimina vitæ perarunt. Dom. 4. Adv. n. 3. Parentum monita audiant. Dom. 4. Aug. fer. & eos honorent. ibidem l. 2. atque obediunt. Dom. 4. Epiph. fer. 4. l. 3. Dom. 3. ejusdem Sabb. nec correctionem eorum spernant. Dom. 1. Aug. n. 1. l. 2. multo minus in contumelia eorum gloriantur. Dom. 4. Aug. fer. 4. l. 3. Liberos seu filiorum copia, est plerumque signum benedictionis divina. Psalm. 127. fer. 4. vesp.

Senten-

Sententia sacra de Fil. Educatione.

CONFUSIO patris est filius indisciplinatus. *Ecclesiast. 22.*

Lacta filium & paventem te faciet: lude cum eo, & contristabit te. *Ecclesiast. 30.*

Non des filio potestatem in juventute, & ne despicias cogitationes illius. *Ecclesiast. 30.*

Melius est ut filii te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum. *Idem c. 33.*

Qui parit virgæ odit filium suum. *Sap.*

Super filiam luxuriosam confirmata custodiam, ne quando faciat te in opprobrium venire &c. *Sap. 33.*

Filius sapiens lætificat patrem, filius vero stultus mæstitia est matris suæ, & despicit eam. *Proverb. 10. & 15.*

PHIL. POETÆ. Etas parentum pejoravis, tulit

Nos nequiores, mox daturus

Progeniem vitiolosam. *Horatium.*

Qui non assuescit virtuti, dum juvenescit,

A vitiis nescit desistere, quando senescit.

Ut flos, ut ventus, transibit nostra juventus.

FORTITUDO.

FORTEM & audacem reddat hominem puritas conscientie. Moyses purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum. *Exod. 5.* Judith quia puram & bonam intentionem habebat, Holofernem strenue interfecit. *Judith. 12. & 13.* Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortissime. *Judicium 6.* Et post hoc in illa fortitudine liberavit Israël. *Jud. 8.*

Vnus formidolosus dissipat, unus fortis roborat totum exercitum. Idem dicit Gedeon, qui formidolosus est, revertatur. *Jud. 7.* David fortiter superavit leonem & ursum in eremo, & Goliath, *1. Reg. 17.* Judas Machabæus viriliter transivit Jordanem & irruit in hostes suos, *1. Machab. 5.* Eleazar, audacter irruit in elephantem, & occidit, licet videret se casu elephantis opprimendum, *1. Machab. 6.* Machabæus & focii more leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum, *2. Machab. 11.*

Fortitudo perfectissima est tolerantia rerum adversarum. Unde dicit Philolopho; fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum permissio. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi, Deus potest nos eripere de camino ignis, *Dan. 3.* Stephanus plenus gratia & fortitudine viriliter sustinuit lapides: & sic de aliis Martyribus.

Fortes comparantur aitibus & firmissimis Rupibus, quas nulla maris procellæ, nulla res adversæ commovere valent. Item Turri munitissimæ, quæ nullis telorum ictibus expugnari potest.

FIDÈ EX BREVIARIO. Fortitudo quorundam insignis. Dom. 1. Octob. n. 2. qua in adversis maximè probatur, Dom. 3. ibidem n. 2. est clavis ad calum. 2. Novemb. numer. 2. l. 2. Martyrum magnanimitas in tormentis, & fortitudo; Non tantum viri, sed & femina, imo pueri teneraque Virgines, imperterriti usque ad effusionem sanguinis decertarunt. Sabb. infra Ascens. n. 2. gratias agunt. 14. Maji l. 1. 18. Aug. n. 3. l. hymnos accantant. 15. Jun. l. 2. & 18. ejusdem 9. Novemb. n. 3. l. 3. lictores osculari pacem compræcantes. 25. Jul. n. 2. l. 3. velut ad epulas. 18. Jun. vel ad thalamum accurrerunt. 2. Jan. n. 2. l. 3. tormenta flores reputant. 11. Aug. n. 3. l. 3. bestias alicuius. 1. Febr. n. 2. l. 2.

17. annis insultant. Dom. 5. Octob. fer. 2. 10. Aug. 16. simulacra conspuunt. 30. Aug. instrumenta salutaria. Novemb. n. 2. l. 2. nitro in tormenta ruunt. 9. Febr. 23. Sept. n. 3. l. 3. tormenta non senserunt. 17. Aug. n. 2. l. 2. spectaculum Angelis & hominibus. Commem. Apost. n. 1. l. 2. Eorum miracula, & virtutes magis nobis attribuit. 11. Aug. n. 3. l. 3. & 30. ejusdem 19. Sept. n. 2. l. 2. 27. ejusdem n. 2. l. 2. Martyrum potius vitam dat, quam eripit. 22. ejusdem n. 3. l. 3. dum crescit pauper, crescit & pugnantium gloria. 1. Novemb. n. 2. l. 1. non temere ei se injiciendum. 2. Maji n. 3. l. 3. Martyrum delitiae primis perterriti; sed dein animosiores efficiunt. 26. April. n. 2. l. 2. & 28. 20. Jan. n. 2. l. 2.

Vide Constantia, Patientia, Perseverantia.

Sententia selecta &c. de Fortitudine.

EXPECTA Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. *Psal. 26.*

Fortitudo mea & laus mea Dominus. *Exod. 15.*

Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ. *Psal. 67.*

Omnia possum in eo qui me confortat. *Philipp. 4.*

Si Deus pro nobis quis contra nos? ad Romanos 8.

Melior est sapientia quam vires; & vir prudens quam fortis. *Sapient. 6.*

PATRES. Hæc est vera fortitudo, quæ naturæ usum, & sexus infirmitatem, mentis devotione transgreditur. *August.*

Ille solus vir fortis debet judicari, qui temperans est, moderatus, & justus. *Laëtant.*

Fortitudo atque constantia via regia est, à qua declinat ad dexteram qui temerarius est & pertinax, ad sinistram qui formidolosus est & pavidus. *Hieronymus.*

Justi & fortis viri est nec adversus frangi nec prosperi sublevari sed in utroque esse moderatum. *Hieronymus.*

Stultus ut luna mutatur, sapiens enim non metus frangitur, non potestate mutatur, non extollitur prospera, non tristibus mergitur: ubi enim sapientia, ibi virtus est, ibi constantia ibi & fortitudo. *Ambrosius.*

Justorum fortitudo est carnem vincere, propriis voluptatibus contraire, delectationem vitæ præsentis extinguere, hujus mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare. *Gregorius.*

Virum fortem injuriæ probant. *Aug.*

PHILOS. POETÆ. Casibus adversis fracta qui mente recumbit.

Fortunâ nescit prospere frui. *Martialis.*

Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit. *Mania.*

Haud est virile, terga fortuna dare. *Senec.*

Superanda omnis fortuna ferendo est. *Virgilius.*

Audaces fortuna juvat, timidosque repellit. *Idem.*

Rebus in angustiis facile est contemnere vitam.

Fortiter ille facit, qui miser esse potest. *Martialis.*

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Quæ tua te fortuna sinet. *Virgilius. Æneid. lib. 6.*

Audentes Deus ipse juvat. *Ovidius metamorphoseos. lib. 10.*

Tantum proficis, quantum tibi vim intuleris. *Idem S. Ignatii.*

Magnanimi est rebus prosperis non insolecere, adversis dejecti. *Cicero.*

Del.

Arde
Kin

Theo
logi

D. 117
2. 8

Dulcia non meruit qui non gustavit amara.
Necessitas etiam timidos fortes facit. *Sab.*
Adagium omnium Antiquorum commune. Suffine,
& Abstine. Facile autem animus fortiter *suffinet*, dum
corpus à vitis abstinet.

G.

GLORIA CÆLESTIS.

Gloria æterna magnitudo. Illam exponit Aposto-
lus 1. *Cor.* 2. v. 9. Oculis non vidis, nec audivit,
nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus his qui
diligunt illum.

Pro gloria cælesti calamitates toleranda. Quia, in-
quit Apostolus. Non sunt condignæ passionibus hujus
temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis,
ad *Rom.* 8. v. 18. Momentaneum & leve tribulationis
nostræ supra modum insublimitate, æternum gloriæ
operetur 2. *Cor.* 4. 17. Gloriamur in spe gloriæ
filiorum Dei. ad *Rom.* 5. *Ad gloriam illam Dei omnia*
purè referenda suis semper inculcat. *S. Ignatius.*

Omnia qui reliquerit domum, vel fratres &c. cen-
tuplum accipiet & vitam æternam possidebit, *Matth.* 14.
Lazarus pauper in sinu Abraham, id est, in statu gloriæ,
vidit à longè divitem in tormentis.

Beati carebunt omni miseria. Dicitur enim *Apoc.*
11. v. 4. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis
eorum, neque erit luctus, neque dolor erit ultra. Ideò
clamat Propheta, ò Israel quam magna est domus Dei,
& ingens locus possessionis ejus, *Baruch.* 3. v. 24.

Comparat sæpè Scriptura cælestem gloriam cum
Ierusalem, civitate sancta, & ornata auro, saphyro, & ma-
ragdo &c. ut *Apocal.* 21. v. 2. 18. & 21.

Vide supra *Beatitudo*, & infra in Catechesi alia Ex-
emplar ap. ultimo Et in *Tom.* 2. part. 1. de Beatitudine,
& visione Dei Dogmata Theologica.

VIDE EX BREVIARIO. Beatitudo non consistit
in sola oculorum visione, Dom. 12. n. 2. nec in volupta-
tibus corporalibus, 2. Commun. Apost. n. 3. l. 3. Nec in
numero annorum, ibid. ejus speciem Christus proposuit
6 Aug. n. 3. l. 3. quæ perjurandè describitur. 2. Novemb. n.
1. 3. & 4. ejusdem n. 2. Habet verò suam diversita-
tem, 5. Ejusd. propter retributionem variorum laborum
& ejusdem n. 2. l. 5. Cujus contemplatio merito Martyres
confortavit, ibid. gaudia ejus ineffabilia, ibidem n. 2.
l. 3. & 14. I. quæ non sine labore acquiruntur, ibidem &
14. Novemb. n. 2. l. 3. Psalm. 23. fer. 2. ad prim. est portus
tranquillitatis cælestis. Com. non Pontif. num. 3. Beatus
est qui multis virtutibus ornatus est. Psalm. 1. Dom.
Offic.

Sententiæ supra de Beatitudine.

GRATITUDO ERGA DEUM.

**Grates sunt agenda generaliter pro multitudine be-
neficiorum quæ à Deo recipimus:** Ideò Iacob à Deo
abundanter ditatus gratias agebat Domino, dicens:
Domine memor sum omnium &c. *Genes.* 32. Audiens
David multa beneficia sibi promissa, gratias humiliter
egit. 2. *Reg.* 7. Daniel pro multis beneficiis quæ à Deo
repperat, benedixit Dominum dicens: Sit nomen
Domini benedictum, *Dan.* 2. Paulus Apostolus gratias
agebat pro beneficiis fratribus collatis, & omnes ho-
mines ad agendas gratias inducebat, dicens; semper
gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias
agite, ad *Ephes.* 5. & prima ad *Thessal.* 5.

**Gratia reddenda sunt Deo singulariter pro liberatione
à periculo** Ideò voluit Dominus ut liberatio filiorum
Israel de servitute Pharaonis nunquam recederet ab eo-
rum memoria, dicens: Erit quasi signum in manu tua,
Exod. 13. Postquam filii Israel liberati sunt transito ma-
ri rubro dixerunt; cantemus Domino gloriosè, *Exod.*
15. Tres pueri benedicebant Deum, de ignis incendio
liberati: *Danielis.* 3.

Gratia reddenda sunt Deo pro triumphis & victoriis:
Ideò post mirabilem victoriam filii Israel obtulerunt
Domino dona. *Num.* 31. Similiter post victoriam de
Sara, Barach, & Debora Domino gratias cecinerunt.
Jud. 4. Habitæ victoriæ, & mandato templo per Judam
Machabæum benedixerunt in celum, 1. *Mach.* 4.

**Gratias referende sunt Domino pro bonorum filiorum
imperatore:** Post Conceptionem Filii Dei in se, Beata
Maria Virgo laudavit Dominum, dicens: Magnifi-
cata anima mea Dominum &c. *Luce.* 1. Nato Joanne Za-
charias laudavit Dominum, dicens: Benedictus Domi-
nus Deus Israel, *Luce.* 1.

Gratias debet homo agere pro sanitate à Deo recepta:
Nam cum Tobias recuperasset visum, ipse & uxor ejus,
& Nati glorificabant Deum: *Tobia.* 11. Turbæ videntes Pa-
ralyticu curatum à Domino, glorificabant Dominum,
qui dedit talem potestatem: *Matth.* 9. *Marc.* 2.
Unus de decem leprosis curatus reversus est cum magna
voce magnificans Dominum, *Luce.* 22.

Homo gratus *Similis* est Terra Bonæ & fecundæ,
quæ ex Dei donis tanquam semine & gratitudinis fru-
ctum copiosum Domino reddit.

VIDE EX BREVIARIO. Gratitudo erga Deum
Dom. 3. Sep. fer. 5. l. 1. *Tobia,* *Judith,* Dom. 4. Sep.
Sabb.

Vide infra *Ingratitudo.*

GRATITUDO ERGA HOMINES.

**Gratus debet esse homo ei qui eum jurit, vel à peri-
culo liberavit:** Sic gratus fuit Abraham Rex Sodo-
morum, qui cum & populum suum à captivitate libe-
ravit, offerens ei omnia spolia, *Genes.* 14. Benè re-
muneratus est Iosue Raab, conservando totam ejus
familiam, quia exploratores ejus ab hostibus liberavit,
Iosue. 6. Cum Gedeon liberasset populum, gratus po-
pulus dixit: Dominate tu nobis, *Jud.* 8. Tobias gra-
tus fuit Raphaeli qui liberaverat eum à cæcitate, uxo-
rem à dæmonio, & filium à devoratione piscis, offe-
rens ei multa munera, quia hominem credebatur esse,
Tobia. 12. Naaman liberatus à lepra, multa dona obtulit
Helisæo, licet ipse renueret, 4. *Regum.* 5. Helias ut
gratus esset propter beneficia recepta à vidua, ejus filium
à morte resuscitavit, 3. *Regum.* 17. Helisæus benè re-
muneratus est mulierem Sunamitem, apud quam transi-
re & habitare consueverat, impetrans ei filium, & susci-
tans mortuum, 4. *Regum.* 4.

VIDE EX BREVIARIO. Gratitudo erga homi-
nes, Dom. Sep. fer. 6.

Sententiæ de hac Gratitudine.

Meliora meretur suscipere qui probatur suscepta
beneficia à corde non amovere. *Cassiodorus*...

Grates persolvere dignas.

Non opis est nostræ, tibi præmiâ numen ab alto,
Digna dabitanti meriti, non immemor unquam,
Virgiliius Æneidos. 1.

Bis

Bis est gratum, quod ulro oblatum *Sen.*
 Bis non spondebis, quod mox præstare valebis,
 Gratia debetur pro munere, si cito detur.
 Sed si tardetur non gratum munus habetur.
 Dat benedat multum, qui dat cum munere vultum.
 Beneficia dare quinescit, injuste petit. *Seneca.*
 Beneficia plura recipit, qui seic reddere. *Seneca.*
 Gratiarum actio est alterius beneficii postulatio.
Cicero.

GULA.

Gula ab initio mundi semper hominibus graviter nocuit: Primos parentes Adamum & Evam in Paradiso gula perdidit, dum fructum vetum comederunt quamvis alimentum licitum ipsis in copia suppeteret, *De omni ligno Paradisi vescimur: Genesic. 3.* Esu ex inordinato appetitu erga lentem sive pulmentum, vendidit sua primogenita Jacobo fratri. Quanto pejus profusa vetita ex gula animam dæmoni divendere, *Genesic. 15.* Populus Israeliticus cui non deerat manna, & alimentum necessarium, inhiabat tamen ad ollas carniū quas habebat in Ægypto, & ideo à Deo graviter punitus fuit: *Numer. c. 15.* Dum Philistæi securè epularentur, & indulgerent genio, per Sampsonem ruinâ domus oppressi fuerunt, & in sua gula sepulti, *Judicum cap. 16.* Quoniam Heli sacerdos permisit filiis suis contra morem carnes crudas populo extorquere, ut illas sibi lautius præpararent, uno die uterque filius occisus est, & ipse Heli collapsus cervicem fregit, *1. Regum c. 2.*

Dæmon graviter homines ad gulam tentat. Ideo Job pro filiis epulantibus confurgens diluculo sacrificium offerebat per singulos dies ne filii per epulas ingulam & alia peccatâ prolaberentur, *Job. 11.* Prima tentatio qua diabolus Christum in deserto aggressus est, ad gulam pertinebat, si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant, *Luca 4.*

Illustre est exemplum gulæ graviter punitz in Divite Epulone, qui epulabatur quotidie splendide, sed sicut ipse in vita sepultus erat in suis epulis & deliciis, sic post mortem sepultus est in inferno, & frustra quærebatur unam guttam aquæ pro refrigerio. suæ linguæ gulosæ, quæ inter flammâs cruciabatur, *Luca 16.*

Epula multum impediunt orationem, & pietatem: Hinc ipsi discipuli post cænam sopore gravati non poterant in horto cum Christo orare, & à Christo increpantur, *Non potuistis una hora vigilare mecum. Matib. 16.* Est enim gula & crapula instar fumi, aut nebulæ densissimæ, quæ homo oppletus non potest lucem divinam videre, aut oculos mentis ad cælum & res cælestes elevare, ut notat S. Basiliius *homil. 1. de jejuniis.*

Gulosi Similes sunt Porcis, qui toto die ventrem replent, & in triclinio tanquam in hara versantur, aris & templis, & pietatem nihil curant. Sunt etiam gulosi instar Mulcarum, quæ cadaveribus inhiærent, & de uno cadavere ad aliud volitant. Sunt etiam sicut Sepulchra quæ foris apparent speciosa, sed intus repleta sunt cadaveribus animalium quæ devorant.

Gulæ deditus habet cor in ventre, instar piscis qui græcè dicitur Onos, id est, asinus, quem Aristoteles dicit solū ex omnibus animantibus cor suū in ventre habere.

Homo qui epulis inhiat solet esse similis *Militi ignavo*, qui horret audire sonitum tympani aut tubæ ad bellum evocantis, sicut neque ille potest audire sermonem de abstinentia aut jejuniis, & maximè in Quadragesima.

Sed remedium optimum gulæ est, quærere gulam & oblectationem in rebus divinis, & animam illi implere, habent enim in se epulæ spirituales & carnes instar bilancis, quantum una pars elevatur tantum altera deprimitur.

Vide *Ebricitas.*

Sententia selecta &c. de Gula.

Vobis qui faturati estis, quia esurietis. *Luca 6.* Attendite vobis ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate. *Luca 21.*

Non in comestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitis, non in contentionibus & emulatione, sed induimini Dominum Jesum Christum. *Rom. 13.*

Quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt. *ad Philipp. 3.*

Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

PATRES. Cor habet in ventre gulosus, lacteus in libidine, cupidus in lucro. *Hier.*

Gula in numerâ vitiorum agmina ad animæ conflictum producit. *S. Gregorius.*

Gula paradysum clausit, primogenituram vendidit, suspendit pistorem, decollavit Baptistam: Nabuzadadan Princeps coquorum templum incendit, & Jerusalem totam everit: Baltazar manum contra se scribentem aspexit in convivio, & eadem nocte interfecit, est à Chaldeis. *Innocentius.*

Nunquam poterit audentis concupiscentiæ stimulos inhibere, quisquis desideria gulæ refrænare nequiverit. *Idem.*

PHILOS. ET POETÆ. Aprum amat & mulcor, & fumen, & ostrea: non te.

Tam bene si cænem, noster amicus eris. *Martialis.*

Jejunius raro stomachus vulgaria tenet. *Horatius.*

Strangulat in mensis plures gula, quam necat cænis.

Estque hoc axioma antiquum: Plures occidit gula quam gladius.

Quidquid avium volitat, quidquid piscium natat, quidquid ferarum discucrit, nostris sepelitur ventibus, quære nunc cur subito moriamur? quia mortibus vitimus. *Seneca.*

Ventri obedientes, animalium numero computantur, non hominum. *Idem Seneca.*

Una sylva pluribus elephantibus sufficit, homo vero pascitur vix terra & mari. *Idem.*

Venter præcepta non audit: poscit & appellat, non est tamen molestus creditor: parvo contentus, si dæ illi quod debes, non quod potes. *Idem.*

Vitium ventris & gutturis, non solum minuit vitam hominibus, sed etiam aufert. *Cicero.*

H.

HOMICIDIUM.

Homicidium procedit aliquando ex invidia. *Cain* motus invidia fratrem suum occidit, *Genes. 4.* Tanta erat cupiditas Saulis ad occidendum Davidem propter invidiam, ut occiderit Abimelech, & alios Sacerdotes, cum mulieribus, & parvulis, *1. Regum. 22.* Iudæi occiderunt Salvatorem solū moti invidia, sciebat enim Pilatus quod propter invidiam tradidissent eum. *Matib. 27.*

Homicidia aliquando committuntur propter invidiam.

biam & ambitionem: Sicut Abimelech occidit septuaginta fratres suos, ut ipse solus dominatum obtineret, *Judic. 9.* Zambri occidit Elam Dominum suum temulentum, ut regnaret post eum, *3. Regum 16.* Athalia tanta libidine exarsit dominandi ut omne semen Regium interfecerit, *4. Reg. 11.*

Homicidium valde Deo displicet, & graviter punit. Nam homicidium Cain punivit acerbè dicens, *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me, Gen. 4.* Deus noluit ut David qui sanguinem innoxium effuderat: sed potius Salomon templum sibi edificaret, *3. Reg. 7.* Quia Josaphet Zachariam injustè occidit, graviter fuit punitus à Domino, neque in sepulchro Regio conditus fuit, *2. Paral. 24.*

De Homicidio vide *Quaest. Theologicas supra Tom. 2. tract. 5. cap. 5.*

VIDE EX BREVIARIO. Homicidium est grave peccatum, Dom. Sept. fer. 5. Domin. Sexag. fer. 4. l. 3. Dom. 5. Pentec. Sabb.

Vide, *Inimicitia, Invidia.*

Sententia alia &c. de Homicidio.

Omnis qui odit fratrem suum homicida est: & scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem, *Joannis 3.*

Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. *Gen. 9.*

Qui percussit hominem volens occidere; morte moriatur, *Exod. 21.*

Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur, *Exod. 21.*

Qui percussit hominem & occiderit, morte moriatur, *Levit. 24.*

Si quis ferro percussit, & mortuus fuerit, qui percussit reus erit homicidii, & ipse morietur, *Ierem. 35.*

Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt, *Matth. 27.*

PATRES &c. Ille gladium accipit, qui nulla superiori, ac legitima potestate vel jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur, *August.*

Periculose decipiuntur, qui astimant eos tantum homicidas esse, qui manibus hominem occidunt, & non potius eos, per quorum consilium, & fraudem & hortationem homines extinguuntur, *Augustinus.*

ADAG. Homo homini Lupus, i. vitæ inimicus & insidiator.

HONOR PARENTUM.

Honorare debet homo parentes eis exhibendo reverentiam: Sic Salomon honoravit Bersabee matrem suam, & surrexit de folio suo in ejus occursum & posuit eam super sedem suam, *3. Reg. 2.* Tobias justus honor alia quæ dedit filio documenta, & hoc fuit, Honorem habe matris tuæ, *Tobie 4.*

Honorare debet homo patrem & matrem, in præcepto omnibus obsequendo: Ideò filii Heli, qui non obedierunt Patri, ut desisterent à rapina in Sacrificiis, divinam sententiam gravissimè incurrerunt, *1. Reg. 2.* Jonathan qui non obedivit præcepto patris, comedendo modicum mellis, mortis sententiam incurrit, *1. Reg. 14.* Puer Jesus ascendens in Nazareth cum parentibus, erat subditus illis, *Luca 2.* Et moriens matrem Joanni dilecto discipulo commendavit, *Joan. 19.*

Honorare debemus parentes propter premium, & R. P. Ardeck, Tom. III.

penam consequentem: Undè ait Dominus: Honora patrem & matrem, ut sis longævus super terram: & sequitur: Qui maledixerit patri vel matri, sit ille maledictus, & morte moriatur, *Exodi 20. & 21.* Quia Sem & Japhet patrem denudatum honoraverunt, ideò benedictionem acceperunt. Quia verò Cham patrem non honoravit, sed derisit, ejus maledictionem incurrit, *Genes. 9.* Filio Ruben incestuoso dixit Jacob: Non creascas, quia ascendisti cubile patris tui, *Genes. 49.* Absolon impiè persecutus est patrem suum, ideò fuit morte pessimè interemptus *2. Reg. 18.*

VIDE EX BREVIARIO. Honorandi Parentes ore & opere, Dom. 3. Quadr. fer. 4. l. 2. Dom. 4. Aug. fer. 4. l. 3. cum filios laudabiles habent, ipsi laudabiles sunt. 24. Jun. per totum, eorum negligentia erga filios castigatur, Dom. 1. Pentec. fer. 4. 6. & Sabb. *Monent diligenter filios dum vivunt,* Dom. 3. Septemb. num. 1. lect. 2. *etiam moriuntur,* Domin. 8. Pentec. fer. Dom. 1. Octob. fer. 5. *Qui honorat Parentes, multis bonis repletur,* Dom. 4. August. fer.

Sententia &c. de Honore Parentum.

Audi patrem tuum, qui te genuit, & ne contempnas eum senuerit mater tua, *Proverb. 23.*

Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius, & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in tua virtute &c. *Eccles. 3.*

Qui timet Dominum honorat parentes, & quasi Dominus serviet his, qui se genuerunt, *Eccles. 3.*

Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris, & retribue illis, quomodo & illi tibi: Memoro quoniam nisi per illos natus non fuisses, *Eccles. 7.*

Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est Domino, *Coloss. 3. & 5.*

Et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur, *Matth. 15.*

Qui honorat patrem suum vitâ vivet longiore, *Eccles. 3.*

Qui percussit patrem suum aut matrem morte moriatur; qui maledixerit patri suo aut matri, morte moriatur, *Exod. 21.*

PATRES, PHILOS. Amandus est generator, sed præponendus est Creator, *August.*

Preces parentum adversus filios sæpe audiuntur, *Plato.*

Matres plus diligunt filios, quam patres, quia certiores sunt de eis, *Arist.*

Qui dubiat utrum oporteat Deos venerari, aut parentes honorare, non indiget ratione, sed pœna, *Aristoteles.*

Nemo patriciæ supplicio misericordiâ commoveatur, *Seneca.*

HOSPITALITAS.

Deus multum commendat erga peregrinos hospitalitatem, *Deuteronomii c. 10.* Deus amat peregrinum; & dat ei victum & vestitum, ergo & vos peregrinos amate, quia & vos advenæ fuistis, Christus testatur seipsum in suis discipulis hospitio recipi, *Luca 10.* Qui vos recipit me recipit, Paulus Apostolus impensè commendat hospitalitatem, *ad Hebraeos cap. 13.* Hospitalitatem nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. Inter opera misericordiæ recensentur etiam hospites esurientes pascere, recipere, & eorum pedes lavare.

E Hospi.

Hospitalitatem sepe remuneratur Deus etiam in hac vita. Loth in specie peregrinorum Angelos hospitio recepit, necessaria ministravit, & ab injuriis defendere voluit. Et idem Deus illum per eosdem peregrinos liberavit ab incendio Sodomæ & Gomorrhæ, *Gen. cap. 19.* Abraham etiam in specie peregrini Angelos suscipere meruit, *Genes. cap. 18.* Elias hospitio benignè exceptus, mulieris filium apud quam hospitabatur à morte suscitavit, *3. Regum cap. 17.* Eliseus etiam dum transfret sapius à muliere Sunamitæ hospitio exceptus, grandi sane mercede filium illi à Deo impetravit, quem postea mortuum suscitavit, *4. Regum cap. 4.* Martha & Magdalena Christam cum discipulis hospitio excipientes, meruerunt ut earum frater Lazarus qui jacebat quadriuanus in sepulchro ad vitam excitaretur, *Luc. 10.* Zachæus qui Christum & discipulos in domum suam gaudens recepit, meruit ex publico peccatore fieri filius Abraham, & amicus Dei, *Lucæ 19.*

Vide *Misericordia, & Liberalitas.*

Sententia selecta, &c. de Hospitalitate.

Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam. *Esaiæ 58.*

Qui accipit si quem misero (dicit Christus) me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui misit me. *Joannis 13.*

Hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc quidam placuerunt, etiam Angelis hospitio receptis. *Hebræos 1.*

PATRES. Disce Christiane, sine discretionem exhibere hospitalitatem, ne forte cuidomum clausuris, cui humanitatem negaveris, ipse sit Deus. *August.*

Qualem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui suscipit peregrinantem. *Chrysostr.*

POETÆ PROFANI. Turpius ejicitur quam non admittitur hospes. *Ovid. trist. 5. eleg. 7.*

Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus. *Ovid. idem.*

SACRI. Quando eris in mensâ, primum de paupere pensa.

Ostia cur claudis, dum vocem pauperis audis?

Fac quod Christus amat, dum pauper ad ostia clamat:

Tunc bene pandetur, cum Christus adesse videtur:

Si des, ipse dabit; si non des, ipse negabit.

HUMILITAS.

Cum humilitate debent homines aliis respondere. Quia juxta Sapientis sententiam; Responso molli frangit iram, sermo durus suscitatur furor. Jacob fratri Esau humiliter respondebat, idem compevit iram ejus, *Gen. 33.* Si Roboam humiliter respondisset, nequaquam decem partes populi perdidisset, *3. Regum 12.* Quia mulier Chapinæ respondit humiliter verbis Christi, quæ aspera videbantur asserens se esse quasi Cattelum qui comedit de micis mensæ Domini, sanitatem integram filiarum procuravit. *Matthæ 15.*

Juxta Salvatoris sententiam, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. In cujus figura Saul qui quærebat asinas, fuit à Domino super regnum Israël exaltatus, *1. Regum 1.* Petrus humiliter dixit Christo: Exi à me, quia peccator sum ego; & postea officium Apostolatus ipsi Dominus benignè commisit. *Lucæ 5.* Optimam regulam humilitatis ostendit Salvator, dicens: Cum invitatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco. *Lucæ 14.*

Humiles debent esse homines ne in factis suis querant ventum vanæ gloriæ. Nam Christus publica sua miracula prohibebat dici, uti patet in leproso mundo, *Matth. 8.* Et de duobus cæcis liberatis, *Matth. 9.* Et de furdo & mutuo sanato, *Marc. 7.* Et similiter de transfiguratione, *Matth. 17.* Ad fugiendam jactantiam & vanam gloriam, de bonis quæ agimus, multum valet exemplum de superbo Pharisæo, & de humili Publicano, *Lucæ 18.*

Humilitas meretur Indulgentiam peccatorum. Achab nequissimus imponens sibi pœnam debitam pro peccatis humiliatus est, & Deus ipsi panam temperavit, *3. Regum 21.* Roboam & Principes ejus humiliati sunt, & Dominus mutavit sententiam per Prophetam suum, *1. Paralip. 12.* Ezechias humiliatus est: idcirco non venit ira Dei in diebus ejus, *2. Paralip. 19.* Nabuchodonosor humiliatus recognovit statum suum, & rediit ad statum pristinum, *Daniel 4.* Quia viri Ninivitæ humiliati sunt, non est eorum civitas subversa, *Joan. 3.* Magdalena quia ad pedes Christi humiliter accessit peccatorum veniam impetravit, *Lucæ 7.*

Humilitatis exemplum à Christo accipiendum est. Humilis fuit in statu Nativitatis, vitæ, & mortis. In Nativitate concipi voluit in civitate ignobili Nazareth, *Joan. 1.* Item de humili matre, *Lucæ 1.* Collocari in humili præsepio, *Lucæ 2.* Quomodo humiliter vixit, humiliter docuit, plena sunt omnia Evangelia. De morte autem, fuit vestibus spoliatus, in carne vulneratus, inspiens reputatus, à discipulis derelictus, hostibus traditus, flagellis cæsus, spinis per ludibrium coronatus, & inter duo latrones crucifixus.

Sicut quo profundius est in terra *Fundamentum* domus, aut *Radices* arboris, eo altius Domus, & arbor ascendet ad cælum, ita fit in iis qui se profunde humiliant.

Sicut *Rami* arboris quanto plures fructus habent, tanto magis se incurvant ad terram, ita faciunt humiles multis virtutibus præditi.

Sicut *Aurum* & gemmæ in arca absconduntur ne abripiantur, ita optima virtutum custos est humilitas.

VIDE EX BREVIARIO. Humilitas facit membrum Christi. Dom. 3. Adv. n. l. x. *justificat.* Dom. 4. n. 3. l. 3. *Debet esse fundamentum nostræ fabricæ.* 4. Octob. n. l. 2. *Humilia respiciat Deus.* Psal. 112. Dom. Vesp. & Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. *humilitatem singulariter requirit.* 24. Febr. n. 3. *preferenda opibus.* 5. Febr. n. 2. l. 1. *merito descendat.* 15. Jan. n. 3.

Vide, *Superbia.*

Sententia selecta &c. de Humilitate.

Qui se humiliat exaltabitur. *Matth. 23.* Discite à me quia mitis sum & humilis corde. *Matth. 11.*

Quicumque humiliavit se sicut parvulus iste, hic major vocabitur in regno cælorum. *Matth. ibidem.*

Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. *Lucæ 1.*

Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitus inventus ut homo &c. *Philip. 2.*

Respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ, & deiparæ.

Gloriam præcedit humilitas, *Proverb. 15.*

Humi-

Humilissimi sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis. *1. Pet. 5.*

Ad quem respiciam nisi ad pauperulum & contritum spiritu, & tremement sermones meos. *Esai. 66.*

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Apostol.*

Excelsa est patria, humilis est via: ergo qui querit patriam quid recusat viam. *Aug.*

Multi humilitatis umbram, veritatem pauci sectantur. *Hieronimus.*

Virum humilem patientia ostendit. *Hieron.*

Virginitate placuit Maria, humilitate concepit. *Bernardus.*

Esto parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Dei: tanto enim eris apud Deum pretiosior, quanto fueris in oculis tuis despectior. *Isidorus.*

Contemnit laudem virtus, licet usque sequatur.

Vide infra, *Superbia.*

HYPOCRISIS.

Hypocrita & simulatores intendunt semper aliquam *h*alis deceptionem inferre. Sicut Ammon simulavit se languere, ut sororem suam Thamar deciperet, & opprimeret, quod & fecit. *2. Regum 13.* Giezi simulavit Dominum suum vestibus indigere, ut Naaman deciperet, & ipse acciperet vestimenta, *4. Regum 5.* Pharisei placida verba Salvatori dicebant, volentes eum capere in sermone. *Matth. 22. Marc. 12.*

Hypocritæ cavent sibi à peccatis minoribus majora non curantes. De quibus dicit Dominus, *excolantes camelum, & deglutientes camelum, Matth. 23.* Pharisei noluerunt intrare in Paratzeve Pilati Prætorium, ut non contaminarentur, & dicebant, sibi non licere interficere quemquam; Christum tamen innocentem eadem die occidere non dubitarunt. *Joan. 19.*

Hypocritas punit Dominus maledictionibus, & flagellis. Nam uxori Jeroboam quæ de viri consilio, mutato habitu, se aliam simulavit, Achias Propheta Domini mandato multas maledictiones, & flagella, simul cum nece filii, nunciavit, *3. Regum 14.* Cum Scriptura divina generaliter impium detestetur, tamen singulariter hypocritis comminatur, dicens: *Væ vobis hypocritæ, Matth. 26.* Manifestè Hypocritism Anania & Saphira Petrus acriter increpavit, & morte punivit, *Act. 5.* Elymam magum Paulus graviter de hypocritæ increpavit, *Act. 13.*

Christus comparat hypocritas *sepulchris dealbatis:* quæ foris apparent pulchra & candida, intus plena sunt tantum ossibus mortuorum spurcicia, & fetore, *Matth. 23.*

S. Chrysostomus Hom. 30. Simulatorem comparat *Meretrici,* quæ ad decipiendum, vultum deformem fictis coloribus depingit. Et S. Theophil. comparat *Histrioni* qui semper personam mutat, & nunquam sermone agit.

VIDE EX BREVIARIO. Hypocritæ veritate fraudat. *26. Jun. n. 3. fermento comparatur. 9. Octob. n. 3. 13. Deum, quem sibi querit, nunquam inveniet. die 2. Epiph. n. 4. eo periculosior, quod sub nomine servitus Dei decipit. ser. 4. Ciner. & ser. 6. ibidem in negotio salutis declinanda. Domin. 5. Octob. n. 1.*

Vide, *Mendacium, Instantia, v. Superbia.*

Sententia selecta &c. de Hypocritæ.

Innocens contra hypocritam suscitabitur in iudicio. *Job. 17.*

R. P. Ardeck, Tom. III.

Cum facies eleemosinam, noli ante te tuba canere, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & vicis, ut honorificentur ab hominibus. *Matth. 6.*

Cum oratis non eritis sicut hypocritæ, amen dico vobis receperunt mercedem suam. *Matth. 6.*

Hypocrita, eijce primo trabem de oculo tuo. *Matth. 7.*

Non quero hominibus placere, si hominibus placeam Christi servus non essem. *ad Galat. 1.*

Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus. *Matth. 23.*

Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris patent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, &c. *Matth. 23.*

Vestimentis induti sunt ovium, & intus sunt lupi rapaces.

Vos estis qui justificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra *Luc. 16.*

Satanas transfiguratur se in Angelum lucis. *2. ad Corinth. 11.*

PATRES. Simulata æquitas, non est æquitas, sed duplex iniquitas: quia iniquitas est & simulatio. *Aug.*

Levius est in alium apertè peccare, quam simulare & fingere sanctitatem. *Hieron.*

Væ peccatori terram ingredienti duabus viis &c. *Sapient.*

Vult hypocrita scire divina eloquia, nec tamen face- re, vult doctè loqui, nec tamen ita vivere. *Reginaldus.*

Omnis hypocrita corpus per abstinentiam afficit, sed tamen per amorem gloriæ mundo vivit. *Idem.*

Hypocritæ volunt esse humiles sine despectu, bene vestiti sine sollicitudine. *Bern.*

PHILOS. POETÆ. Est facies testis, quales intrinsecus estis.

Vix placet ambobus, qui vult servire duobus.

Qui fingit se amicum & non est, pejor est eo, qui facit falsam monetam. *Arist.*

Compendiaria est via ad gloriam, ut qualis quisque haberi vult talis sit. *Cicero.*

Simulatio in omne re vitiosa, tollit enim iudicium viri, idque adulterat, tum amicitia repugnat.

Malus ubi bonum se simulat, tunc est pessimus. *Laertius.*

I.

INFERNUS, DAMNATIO.

Anima impiorum sepeliuntur in inferno. Sic Christus dicit de Epulone divite & avaro: mortuus est dives, & sepultus in inferno, &c. *Luc. 16. v. 22.* Et alio loco monet: Timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.

Ignis inferni in æternum durabit. Quia Christus in iudicio reprobis dicit: Dilcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus, *Matth. 25. v. 41.* Et postea additur. Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.

Homines ex delictis transeunt ad penas inferni. Via peccatorum complanatur lapidibus, & in fine illorum inferni, & tenebræ, & pæna, *Eccles. 11. v. 10.* Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt, *Job. 11. v. 13.* Quantum glorificavit, & in delictis fuit, tantum date ei tormentum & luctum, *Apocal. 18. v. 7.*

In inferno eris ignis, luctus, & tenebræ, & vermis

conscientie. Idem interrogat Propheta peccatores; Quis poterit habitare cum igne devorante, aut quis habitabit cum ardoribus sempiternis? *Esaiæ 30. v. 14.* Et Christus dicit de obstinatis Judæis: Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium, *Matth. 8.* Et iterum, monet melius esse luscum, vel claudum introire in regnum Dei, quam duos oculos, vel duos pedes, habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur & ignis non extinguitur, *Marc. 9. v. 47.*

Comparat S. Chrysof. Infernum cum Carcere ex ferro ardenti, undè nullus unquam dabitur egressus. Alii cum Stagno profundissimo ex ardenti sulphure & pice, undè nullus datur ascensus. Alii cum Exsilio longinquo, ex quo nullus dabitur in patriam regressus. Contra omnem peccandi tentationem semper cogitanda est hæc sententia: Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.

VIDE EX BREVIARIO. Certa damnatio. Dom. D. Pentecost. num. 3. l. 3. Ejus pœna aterna, Dom. 1. Quadr. fer. 2. l. 3. In tentationibus carnis meditando. Dom. 5. num. 2.

Sententia selectæ & de Inferno.

Infernum & perditio nunquam replentur, similiter oculi hominum insatiabiles. *Proverb. 3. & 7.*

Ignis nunquam dicit sufficit. *Prov. 30.*

PATRES. Horrendo modo miseris est mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu, quia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit. Mos perimit, & non extinguit, dolor cruciat, sed nullatenus pavorem fugat, flamma comburit, sed nequaquam tenebras excutit. *Gregorius.*

Quisquis ad toleranda inferni mala descendit, nequaquam ad lucem ulterius redibit: quia nequaquam ultra misericordia parentis liberat quos semel in locis pœnalibus iustitia judicantis damnat. *Gregorius.*

Tunc eadæ flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit. *Idem.*

In inferno erit frigus intolerabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cedentium, horrida visio dæmonum, confusio peccatorum, desperatio omnium honorum. *Gregorius.*

POETÆ. Quod quisque fecit patitur, auctorem scelus

Repetit; suoque premitur exemplo nocens. *Seneca Poëta.*

Facilis descensus averni,

Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est. *Virgilius.*

INGRATITUDO.

Ingrati sunt homines Deo, ipsius beneficia oblivioni tradentes. Sic filii Israël educi à Domino de servitute Ægypti, fecerunt vitulum aureum, adorantes eundem, ut habetur *Exodi 32.* Citò etiam oblitii sunt beneficiorum Dei, quando fastidiebant manna, & murmurabant, *Numb. 21.* Reprehendit Angelus Judæos ingratos, divina beneficia recolendo, *Jud. 2.* Sublimavit Deus Jeroboam super decem tribus, & ille avertit populum à cultu Dei, *3. Regum 12.* Ingratus fuit Judas Christo qui post tot beneficia pro 30. argenteis illum inimicis tradidit, *Matth. 27. v. 3.*

Ingrati sunt aliquando homines erga eos qui sibi si-

deliter serviant. Sic ingratus fuit Præpositus pincernarum adversus Joseph, qui succedentibus prosperis sui interpretis est oblitus, *Gen. 40.* Laban multoties voluit fallere Jacob, sibi fideliter servientem, *Genesis 29.* Multa servitia receperat à Davide Saul, & tamen cum occidere sæpius nitebatur, *1. Regum 18.* Valdè ingratus fuit David Urix sibi fidelissimo, cui tradidit literas mortis, *2. Reg. 11.*

Homo ingratus *Similis est Serpenti,* qui illum à quo fovetur veneno inficit.

Ingratitudo est quasi *Ventus urens,* qui exsiccat fontem gratiæ divini, ne plura beneficia profundat.

Ingrati sunt sicut pessimi *Debitorum,* qui quo plus debent, eo minus solvunt.

Vide, *Gratitudo.*

Sententia &c. de Ingratitudine.

PATRES. Quanto majora beneficia sunt hominibus constituta, tanto graviora peccantibus judicia. *Chrysofomus.*

Ingratitudo est hostis gratiæ, inimica salutis: quoniam nihil ita displicet Deo, quemadmodum ingratitude. *Bernardus.*

Quid eo miserius cui beneficia excidunt, hærent injuriæ. *Seneca.*

Perversi cordis est, occasiones ingratitude investigare. *Bernardus.*

Improbis est homo qui beneficium scit sumere, & reddere nescit. *Plantus.*

Pertusum vas est ingratus homuncio, semper.

Omne quod infandis, perfluit in nihilum.

Adagium. Pasce canes, & mordebunt te.

INIMICITIA.

Inimici querunt bona corrumpere. Sicut diabolus, qui dormientibus hominibus superleminavit vitæ, ut corrumpere triticum, *Matth. 23.*

Inimicitia surgit ex invidia. Nam invidentes fratres Josepho quod à patre cunctis fratribus plus amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacifice loqui, *Genesis 37.* Ægyptii oderant filios Israël, quia creverunt & multiplicati sunt, & affligebant eos, *Exodi 1.* Videns Saul, quod David prudenter ageret, & populum eum diligeret, factus est ejus inimicus, *1. Reg. 18.*

VIDE EX BREVIARIO. Hostis (per quem Deus punire solet) propter insolentiam etiam punietur. *Dom. 2. Adv. fer. 3. & 16. ejusdem fer. 4. & Dom. 3. Adv. fer. 5. Dom. 4. ejusdem fer. 6. Etiam hosti servanda fides. Dom. 3. Aug. num. 2. l. 2. Occultis aliquando plus nocet quam apertis. Dom. 5. Quadr. num. 2. l. 3. Filius iræ idem est, ac gehenna. Dom. 4. Quadr. fer. 4. Ira viri, justitiam Dei non operatur, Dom. 4. Psal. fer. 2. Odium, suscitatur plerumque rixas. Dom. 1. Aug. fer. 5. l. 3. In via Domini contrarios, suo modo posse licet. *Com. un. Mart. n. 3. l. 3. & peccatoribus ex hunc celo indignari, Dom. 3. Pentec. n. 3. Diabolum unicum sermo odisse licet, fer. 3. Maij hebd. Dom. n. 2. l. 2. Non verò inimicum; potest enim esse ut sit frater tuus, ibidem.**

Vide *Invidia, Discordia, Odium.*

Sententia &c. de Inimicitia.

Ab inimicis tuis separare. Eccl. 6.
In labiis suis inculcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam. *Eccles. 12.*

Verbum

Arde
kin

Thec
logi

D. 11

Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, *Eccles. 6.*

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum & vade prius reconciliari fratri tuo, & tum veniens, offers munus tuum, *Matth. 5.*

S. Gregorius. Frustra exteriores inimicos vicimus si interioribus parcimus.

Gravissimum inimicitiz genus est, esse corde adversarios, & lingua simulare devotos, *Cassiodorus.*

Boetius. Nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus.

Ovidius. In fraudulentum inimicum Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit, (scilicet)

Cum pecore infirmo quæ solet esse lupus.

IRACUNDIA.

Vide supra *Inimicitia.*

Ira est homini maxime noxia in corpore & spiritu, & illius remedia.

Virum stultum interficit iracundia, *Iob. 5.*

Fatus statim indicat iram suam, *Proverb. 12.*

Vir iracundus provocat rixas, & qui ad indignationem facilis est, erit ad peccandum proclivior, *Proverb. 15. & 29.*

Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus necessitatem adducunt, *Eccles. 30.*

Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitatur rixas, *Prov. 26.*

Grave est saxum, & onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior, *Proverb. 27.*

Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furor, *Prov. 15.*

Qui imponit stulto silentium, iras mitigat, *Proverbiorum 26.*

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, *Proverbiorum 22.*

Ego dico vobis, quoniam omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, *Matth. 5.*

Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ, *Apost. ad Rom. 12.*

Ira malorum & invidorum maxime declinanda est. Sic Cain iratus contra fratrem Abel eo quod munera illius magis essent Deo accepta, illum fraudulenter forsederat, & occidit, *Genes. 4.*

Saul audiens Davidem præ se decantari & laudari, irâ concitatus eum amplius ferre non potuit, *1. Regum 18.*

PATRES, PHIL. POET.Æ. Ira inveterata odium est: ira festuca est, odium trabs: homines quotidie irascuntur filiis, non tamen oderunt filios, *Augustinus.*

Divina bonitas ideo irascitur in hoc seculo, ne irascatur in futuro, & misericorditer temporalem exhibet severitatem, ne æternam ultionem inferat, *August.*

Rectè illud laudatur *Archita* Tarentini, qui cum villico iratus, jam te inquit, occiderem, nisi iratus essem, *Heron.*

Ira sæpe etiam innocentes ad crimen adducit, quia dum iusto amplius irascimur & volumus aliena coercere peccata, graviora committimus, *Ambrosius.*

Melior est qui vincit iram, quam qui capit civitatem, *Cassiodorus.*

Ovidius. Si quoties peccant homines sua fulmina mittat.

Jupiter, exiguo tempore incermis erit.

Vince animos, iramque tuam, qui cætera vincis, *Ovidius ad Casarem.*

Ita, furor brevis est, animum tege, qui nisi pareat.

Imperat, hunc frenis, hunc tu compelec carnis, *Horatius.*

Cum spirat ira sanguinem, nescit regi, *Seneca Poeta.*

Amantium iræ amoris redintegratio est, *Terentius.*

Furor, iraque mentem præcipitat, *Virg. Æneidos lib. 2.*

Quaslibet infirmas, adjuvat ira manus, *Ovidius.*

Adagium. Qui non novit dissimulare, non novit regnare.

Oidium magis rationi obtemperat, quam ira *Aristoteles.*

Irasci in quibus non oportet, insipientis est, *Aristoteles, Valerius &c.*

Maximum remedium iræ, est dilatio, *Seneca.*

INTENTIO BONA, AUT MALA.

EX intentione opus iudicatur. Judas dixit, peccavi, nec tamen veniam meruit, quia erat intentio ejus depravata, *Matth. 27.* David dixit, peccavi, & Deus illi pepercit, quia rectam intentionem habuit, *2. Regum 12.* Ex turbis quidam sequebantur Christum, ut cum nequiter observarent, & hi graviter peccaverunt, ut habetur *Luca 14.* Quidam ut de panibus ejus futurarentur, & hi nec merebantur, nec peccabant, *Joan. 6.* Alii ut audirent verba ejus, & inde edificarentur, & hi multum merebantur, *Luca 5.*

Intentio & voluntas pro facto sæpe reputatur. Nam commendavit Dominus bonam voluntatem Davidis de edificando templo, licet ipse noluerit ut edificaretur pereum, *2. Regum 7.*

Intentio sæpe dissimilis est operi externo. Nam David misit ad Uriam ut veniret & quiesceret, non propter ejus quietem, sed ut suum peccatum celaret, *2. Regum 21.* Ornavit se Judith, uti solent se ornare lascivæ mulieres, sed ille ornatus non ex libidine, sed ex maxima virtute patriam defendendi processit, *Judith 11.* Herodis intentio erat Christum occidere, sed tam sub adorationis pallio abscondit, *Matth. 2.* Sic orationem, jejunium, eleemiosynam præcepit Dominus fieri, non intentione placendi hominibus, sed placendi Deo, qui in abscondito videt, & juxta intentionem remuneratur operantem, *Matth. 6.*

Intentio bona similis est Auro, quod omnia quibus applicatur splendescere facit. Comparatur etiam virgæ Midæ, quæ dicebatur omnia quæ tangebatur in aurum convertere.

Intentio mala similis est Vermis, qui fructum operum nostrorum rodit & corrumpit.

VIDE EX BREVIARIO. Per hanc solè Deo placere debemus, *3. Commun. Virgin. n. 3. l. 2. sit ergo occulta, fer. 4. Cin. l. 1.*

Vide *Astuta, Adulatio, Hypocrisis, cum Sententiis.*

INVIDIA.

Invidia occasio est spiritalis & corporalis mortis. Nam, ut scribit Sapiens, invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum. Cain motus invidia Abel fratrem suum occidit, quia ejus munera & non sua Dominus accepit, *Genes. 4.*

Non

Non miseris sed positus in divitiis & honoribus invidetur. Nam quia Dominus benedixerat Isaac, & multiplicatus est, ideo invidebant ei Palastini, *Genesis* 26. Propter honorem quem dabant David canentes, Saul percussit mille, & David decem millia, invidere cepit Saul, & persequatur Davidem, *2. Regum* 18. Videntes S. trapæ & Principes quod Daniel eos honoribus superabat, quærebant occasionem contra eum, ut dicitur *Daniel* 6. Principes Sacerdotum audientes à pueris Christum honorari, O fanna filio David, & videntes miracula, sunt contra Christum per invidiam indignati, *Matth.* 21. *Luc.* 19. Audientes Pharisei Lazarum suscitatum, & videntes turbam sequentem Christum, invidentes contra eum collegerant Concilium, *Joan.* 11.

Invidi non parvum etiam propinquis. Nam Rachel Lyæ sorori suæ invidebat propter fecunditatem, *Genesis* 30. Fratres Joseph invidebant ei videntes quod à patre plus amaretur, *Genesis* 37. Frater filii prodigi videns fratrem suum cum honore receptum indignabatur ei, & noluit intrare, *Luca* 15.

Sicut in sole ambulantes comitatur umbra, sic homines virtute illustres sequitur invidia.

Sicut vermis qui nascitur in ligno, ipsum lignum corrodit; sic invidia ipsum invidum consumit, *Chrys.*

Invidi similes sunt pessimis Canibus, qui non desunt contra omnes latrare. Similes etiam sunt Vulturibus, qui amant cum fetidis cadaveribus, id est, cum hominum vitis occupari, *Basil. Hom. de invid.*

VIDE EX BREVIARIO. Invidia. Hanc Deus aspernatur. Dom. 3. Quadr. fer. 2. l. 1. sibi nocet, Dom. 2. Aug. fer. n. etiam cum suo incommodo cavenda, ibid. Amulatio parit invidiam, Dom. 4. Pentec. fer. 4. l. 2.

Vide *Inimicitia, Amor proximi.*

Sententia Eccl. de invidia.

AN oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? *Matth.* 20.

Non in contentione & æmulatione, *ad Roman.* 13.

Vir qui festinat Domino ditari, & aliis invidet, ignorat, quod egestas superveniet ei. *Proverb.* 28.

Deponentes igitur omnem malitiam, & invidias & omne opus pravum, *Jacobi* 3.

Sicut modo geniti infantes, rationabiles, & sine dolo lac concupiscite &c. *1. Petri* 2.

PATRES. Invide quid suspiras? propriumne malum, an alienum bonum? *Basilus.*

Ut ærugo ferrum, sic invidia quem nescit, animum consumit, *Basilus.*

Invidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dzmonem immitissimum convertit, *Chrysostomus.*

Fuge invidiam, quæ non solum alienos, verum multo magis, eum quem possederit, lacerare consuevit, *Ambrosius.*

Invidia est filia superbiæ: sed ista mater superbiæ nescit esse sterilis: ubi fuerit, continuo parit: suffoca matrem, & non erit filia, *Augustinus.*

Tolle invidiam, & tuum est quod habes; tolle invidiam, & meum est quod habes, *Idem.*

O invidia, quæ sibi semper est inimica: nam qui invidet, sibi quidem ignominiam facit, illi autem cui invidet, gloriam parit, *Chrysostomus.*

PHILOS. POETÆ. Nunquam melius torquetur invidos, quam virtuti & gloriae serviendo, *Seneca.*

Invidus seipsum tamquam hostem offendit, *Democr.*

Nulli magis nocet invidus quam sibi.

Similis invidet simili: & figulus figulum odit, *Aristoteles.*

Fertilior seges est alieno semper in agro.

Vicinumque pecus, grandius uber habet, *Ovidius.*

Invidus alterius rebus marcescit opimis, *Horatius.*

Dum canis os rodit, socium quem diligit, odit.

JUDICIUM JUSTUM.

Iudex debet causam prius diligenter examinare ut rectè cognoscat, quam sententiam ferre debeat, ideo dicitur, causam quam nesciebam diligenter investigabam, *Iob.* 29. Deus quem nil latere potest, ut de hoc Judicibus exemplum demonstraret, descendit videre civitatem quam ædificaverunt filii Adam, antequam eos puniret divisione linguarum in Babylonia, *Genesis* 11. Noluit Dominus de Sodomitis judicare antequam diceret: Descendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverunt. *Genesis* 19. Salomon subtiliter & diligenter investigavit causam duarum mulierum, quæ de infante contendebant, & sic justum iudicium protulit, ut patet, *3. Regum* 3. Diligenter & distinctè examinavit Daniel duos senes de fallo crimine in Susannam, *Daniel* 13. Noluit Festus Præfex subito Populum judicare, sed dixit: Non est Romanis consuetudo aliquem judicare antequam accusatus fuerit, & detur locus defendendi ad objecta crimina, *Actorum* 25.

Judex necesse judicat, consulere debet Consilium divinum, pariter & humanum. Sic Moyses Consilio Jetaro acquievit, ut Dei populum salubriter judicaret, *Exodi* 28. Ob hanc causam constituit Moyses majores judices, & minores, ut simul haberent Consilium, *Exodi* 18.

Sicut *Balanx* sive statera, ut sit bona & justa, non debet ex se magis in unam partem quam in alteram pendere, ita iudex æquus non debet ex suo affectu uni parti præ altera favere, sed debet sequi pondus rationis.

Sicut qui ad *Metam* jaculatur non debet supra vel infra sed directè ad scopum collimare, sic qui vult esse justus debet omninò contendere ut causam veritatem & justitiam attingat.

VIDE EX BREVIARIO. Iudex debet esse virtute potens, Dom. Aug. fer. 2. l. 2. & patres, maximi erga pupillos, Dom. 4. Aug. fer. 6. l. 1. Sedulo studendum, ut in hoc causa pauperum negligantur, 2. Aug. n. 1. 3.

Vide etiam de *Judicio justo*, *Sententia* &c. post Titulum sequentem.

JUDICIUM INIQUUM.

Iudex tunc iniquè judicat, quando, signis & relationibus citò credit. Dominus Josephi nimis citò credit verbis conjugis, Joseph falsò accusantis, & ipsum sine examine carceri mancipavit, *Genesis* 39.

Judicat injustè qui per avaritiam incorruptus pervertit iudicium. Sicut dicitur de filiis Samuelis: Declinaverunt post avaritiam, & pervertentur iudicium, *1. Regum* 8. Injustè protulit David sententiam in Miphoboth propter munera quæ dedit ei Siba, *2. Regum* 15. De iudicibus malis dici potest quod de iudicibus & Principibus Israël: Principes tui infideles, focii furum, omnes diligunt munera, aurum sequuntur, ut dicitur *Esaia* 1.

Judicat non rectè, qui judicat cum ira & furore. Sic Nabuchodonosor malè judicavit quando in furore &

Ars de
Kin

Thec
logi

D. 18
2. 5

ira præcepit ut omnes Sapientes Babylonis interficerentur, quia ejus somnium ignorabant, *Daniel 2.* Herodes iniquè judicium protulit quando iratus occidit omnes pueros qui erant in Hierusalem & omnibus finibus ejus, *Matth. 2.*

Judex non rectè judicat quando amore vel timore à via veritatis deviat. Licet Darius Rex Persarum sciret Danielem innocentem, tamen ad petitionem Satriparum fecit eum mitti in lacum leonum, ut ibi à leonibus devoraretur, *Daniel 6.* Ad unius saltatrici petitionem jussit Herodes Joannem justissimum decollari, *Matth. 14. Marc. 6.* Iniquum judicium dedit Pilatus, qui ad petitionem Judæorum, volens ei placere, Barabam sediciosum dimisit, & Jesum innocentem tradidit morti, *Matth. 27.*

Sicut oculo respicienti per vitrum rubrum omnia videntur esse rubicunda, etsi sint maximè candida; sic qui erga alium habet animum malè affectum, judicat ejus opera pessima, etsi in se sint optima & æquissima: habet enim suum judicium, quod est mentis perspicillium, odio, aut invidia aut aliâ passione infectum.

Sicut aliqui laborant vitio oculorum, quo fit ut res vicinas vix videant, objecta verò remota ipsis maximè appareant, sic aliqui ad sua vitia non respiciunt, sed in aliorum operibus improbandis plusquam lyncei esse volunt. Quos etiam Christus pulchra comparatione pertingit: Vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras, *Matth. 7.*

VIDE EX BREVIARIO. *Judicium impiorum est fallax.* Com. non Pontif. n. 1. *Recidit communiter in suum iudicem.* Felt. Silvest. n. 1. *Et plerumque quando alios judicamus, nos ipsos condemnamus.* Dom. 6. Pentec. n. 1. & Felt. Silvest. n. 1.

Vide *Inimicitia, Invidia.*

Sententia de iudicio justo &c.

Æquum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester. *Exodi 24.*

Non pervertes judicium advenæ & pupilli: nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum. *Deut. 24.*
Cognoscere personam in iudicio non est bonum, *Proverb. 28.*

Non accipies personam, nec munera: quia munera excecant oculos sapientum, & pervertunt causas justorum. *Deut. 16.*

Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non judicant, & causa viduæ non ingreditur ad eos: *Esaia 10.*

In iudicando esto pupillis misericors, ut pater, & pro viro matri illorum: & eris tu velut filius altissimi obediens, & miserebitur tui &c. *Eccles. 4.*

Quærite judicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam & venite & arguite me dicit Dominus. *Esaia 1.*

Maledictus qui pervertit judicium advenæ, pupilli, & viduæ. *Deut. 27.*

Qui justificat impium, & qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum. *Proverb. 17.*

PATRES, PHILOS. &c. Feci judicium & justitiam, in iudicio non contempsi pauperem, non oppressi viduam in personam, divites non recepi, in omnibus operibus misericordiam reservavi. *August. in Ps. 118.*

Gravius lacerantur pauperes à pravis iudicibus, quam à cruentissimis hostibus. *Isidorus.*

Seneca. Qui statuit aliquid, parte inauditâ alterâ, Æquum licet statuerit, haud æquus est.

Judicis officium est, ut res, ita tempora rerum Quærere, quæsito tempore tutus eris. *Ovidius*

Dicam si potero, male verum examinat omnis Corruptus iudex. *Horatius.*

Tu es iudex, nequid accusandus sis vide. *Terentius.*
Accusare non licet, & simul judicare. *Mevandus.*

Amor & odium, & proprium commodum, sepe faciunt iudicem non cognoscere verum. *Aristoteles.*

Est sapientia iudicis in hoc ut non solum quid possit, sed etiam quid debeat ponderet. *Cicero.*

Ad pœnitendum properat, qui cito judicaz. In iudicando criminosa est celeritas. *Sen.*

De Iudicis, Advocatis, & Testis obligatione ad restituendum &c. Vide supra *Tom. 2. part. 2. Tract. 5. Cap. ultimo.*

JURAMENTUM.

Iurare possunt homines licitè ad servandum promissa.

Sic Abraham juravit Abimelech quod non noceret ei, *Genesis 22.* Pepigit fœdus amicitia Jonathas cum David, & juraverunt ambo, *1. Reg. 20.*

Faciunt aliqui temerè juramentum perversum observandum. Sic temerè jurabat David destruerè Nabal, & omnia quæ habebat, *1. Regum 25.* Simile juramentum fecit Jezabel, quod occideret Heliam Prophetam, *3. Reg. 19.* Nabuchodonosor juravit per thronum suum quod vindicaret se de filiis Israël, *Jud. 1.* Male juravit & pessimè servavit juramentum Herodes, dare saltatrici quicquid volebat, & concessit ei caput Joannis Baptistæ, *Marc. 6. Matth. 14.*

Sicut in iudiciis hominum non licet personam Regis in testem adducere, utpote majorem illis qui citant & inducunt, quantum minus licebit temerè, & irreverenter Deum in testem advocare.

Sicut qui habet vestem valdè pretiosam non vult eâ abuti quotidie illam gestando, sic maximus est abusus per consuetudinem jurandi pretiosum Dei nomen quotidie in ore habere.

Vide *Blasphemia.*

Sententia de Juramento &c.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum &c. *Exodi 20.*

Et per nomen externorum Deorum non jurabitis. *Exodi 23.*

Non usurpabis nomen Deitui frustra, quia non erit impunitus, qui super te vanè nomen ejus assumpserit. *Deut. 5.*

Vir multum jurans, implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga. *Ecclesiastici 23.*

Ante omnia autem fratres mei, nolite jurare neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum: sit autem sermo vester, est, est, non, non, ut non sub iudicio decidatis. *Jacobi 5.*

Nemo est qui frequenter jurat, qui aliquando non pejerit. *Chrysostomus.*

Ah miser! & si quis primo perjuriam celat: Seca tamen tacitis, pœna venit pedibus. *Tibullus.*

Non bene conducti vendunt perjuriam testes. *Ovidius.*

JUSTITIA DIVINA & HUMANA.

Iustitia exigit ut malis retribuatur eadem mensurâ Iquam ipsi aliis retribuerunt. Adonibozeth justè amputatæ

putatæ sunt manuum summitates, sicut ipse amputaverat Septuaginta Regibus, ut habetur, *Jud. 1.* Agab qui sine liberis fecerat mulieres, remanet sine liberis mater ejus, *1. Regum. 15.* Superbus Aman suspensus est in eodem patibulo, quod paraverat Mardocheo, *Hest. 7.* Hostes Judæorum eodem die occisi sunt, quo ipsi Judæos occidere decreverant, *Hester 9.* Viri qui Daniele fecerunt mitti in lacum leonum, missi sunt in eundem & devorati sunt, *Daniel 14.* Duo senes qui voluerunt injustè occidere Sufannam, à populo interfecti sunt, *Daniel 13.* In eodem loco in quo Andronicus occiderat Oniam, fecit eum Eunuchus occidi, *2. Machab. 4.* Jason qui multos interfectos & insepultos abjecerat, insepultus ipse abjectus est, *2. Machab. 5.* Antiochus blasphemus & homicida, pessimo ulcere interfectus est, *2. Machab. 9.* A servo nequam qui noluit conseruo dimittere, repetit Dominus debitum jam dimissum, *Matth. 18.*

Sicut præsentem sole maculæ etiam minimæ apparent, sic coram justitia & judicio divino omnia hominum peccata quantumvis occulta deteguntur.

Sicut per ventum paleæ à tritico separantur, sic justitia divina in extremo judicio separabit malos de medio justorum, & mittet eos in caminum ignis, *Matth. 13.*

VIDE EX BREVIARIO. *Judicium Dei est pondus & statera.* Dom. Aug. l. 3. Sabb. & secundum veritatem. Fest. S. Sylvest. n. 1. *Judicia Dei non scrutanda.* Octob. S. Joan. Evan. n. 3 l. 2. *Sed potius timenda,* die 2. Epiph. n. 2. l. 3. & 6. *ibidem n. 2. l. 3. Quamvis punitionis divine causa non semper sciatur.* Dom. 4. Pentec. fer. 6. l. 2. *tamen ut plurimum propter peccata fit,* Dom. 4. Nov. fer. 2. *cum impio aliquando etiam justus involvitur.* Dom. 2. Nov. n. 1. l. 1. *Deus in punitione non aufert omnem misericordiam,* Domin. 5. Pentec. fer. 5. l. 3. Pf. 88. fer. 6. & Cant. ad laudes ibid.

Sententia &c. de Justitia.

Dico vobis quia nisi abundaverit justitia vestra, plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. *Matth. 5.*

Justitiæ Domini rectæ & iustificantes corda. *Psal. 28.*

Et annuntiabunt cæli justitiam ejus. *Pf. 21.*

Omnis qui facit justitiam, ex Deo natus est, *2. Joannis. 2.*

Septies de die cadet justus, & resurget. *Proverbiorum 24.*

Benedictio Domini super caput justi. *Proverbiorum 10.*

Fructus justii lignum vitæ. *Prov. 30.*

In memoria æterna erit justus. *Psal. 111.*

Nomen eorum vivet in generatione & generationem. *Eccles. 44.*

PATRES &c. Hæc est perfecta justitia, qua potius potiora, & minus minora diligimus. *Augustinus.*

Justitia magis aliis quam sibi prodest, & utilitates suas negligit, communia emolumenta præponens. *Ambrosius.*

Justitia non novit patrem, non novit matrem, veritatem novit, personam non accipit, Deum imitatur. *Castiodorus.*

Justitia utilibus rectum præponere sua fundet. *Clavdianus.*

Justum & tenacem propositi verum.

Si fractus illabatur orbis.

Impavidum ferient ruinæ. *Horatius.*

Darveniam Corvis, vexat Censura columbas, id est innocentes.

L.

LIBERALITAS.

Liberalitatis exempla nobis præbuit Christus. Nam relinquenti temporalia promisit æterna: Censuram in præsentem, & vitam æternam gloriam tribuens in futuro, *Matth. 19.* Non debet liberalis procrastinare beneficia: Sicut Christus non dixit latroni, cras mecum eris in paradiso, sed hodie, *Luce 23.*

Major virtus reputatur liberalitas erga pauperem, quam divites. Job liberalis fuit ad pauperes qui ait: Cor viduæ consolatus sum, Pater eram pauperum, *Job. 29.* Liberaliter magi Christo pauperi panis involuto in præsepio stabuli reclinato, munera obtulerunt, *Matth. 2.* Salvator liberaliter pavit pauperem turbam, quia non habebat quod manducaret, ut habetur *Matth. 13, Marc. 8.* Multum largus erat Zachæus, qui dicebat, dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quem defraudavi reddo quadruplum, *Luce 19.* In Evangelio valde liberalis fuit ille Rex qui nuptias fecit filio suo, & misit vocare invitatos ad nuptias, donec mensæ discumbentium impleverentur, *Matth. 22.*

Liberalitas debet esse reciproca. Regina Saba multa attulit Salomoni, & Salomon dedit ei omnia quæ petiit, *3. Regum. 10.* Julius liberaliter recepit Paulum & socios ejus, & Paulus uxorem ejus ægram restituit fanitati, *Actorum 27.* Quia viri Sochor & Phaniel non fuerunt liberales Gedeoni, ab eo graviter sunt puniti, *Judicum 8.* Nabal in maximo, propter tenacitatem suam, fuit periculo, nisi largitas Abigail supplevisset, *1. Regum 25.*

Similis est homo liberalis uberrimo Fonti, qui suas aquas sibi non servat, sed eas alii profluere & prodelse permittit: è contra avarus est inflar stagni in quo aquæ semper manent, & putrescunt.

Sicut sol circuit orbem ut lucem suam diffundat, & homines lætificet, nec tamen per hoc obscuratur; sic homo liberalis quærit occasionem aliis benefaciendi, & omnes ejus aspectu lætantur.

Sicut vas plenum & vas vacuum, si pulsentur, optimum concentum præbent, ita optimè convenit inter divitem benignum & pauperem vacuum & egenum.

VIDE EX BREVIARIO. *Liberalitas non habet gratiam, si injuria perseverat.* Dedic. die 1. n. 3. l. 2. *Elemosyna habet Deum inspectorem.* Dom. 6. Aug. fer. 5. l. 3. *Omnibus dictum est: Oculos à paupere non avertas.* Dom. 4. Aug. fer. 6. l. 3. *Sic danda, ut abstinentia jejnantis, sit relictio pauperis.* Dom. 3. Adv. n. 2. l. 3. *idque ex compassiva charitate.* Dom. 3. Sept. fer. 6. l. 3. *peccata redimit.* Dom. Novemb. fer. 4. l. 3. *Sicut ignem aqua extinguit.* Dom. 4. Aug. fer. 5. l. 3. *non facit pauperem.* 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *horrea replet.* Dom. I. Aug. fer. 2. l. 2. *multis bonis in vita beat.* Pf. 40. fer. 3. & æternis post mortem. 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 3. *liberalis Regis Hungariae manus post mortem incorrupta.* 20. Aug. n. 3. l. 3. 22. Novemb. n. 3. l. 3. *Exempla liberalis Elemosina.* 17. Jan. n. & 30. ejusdem n. 2. 26. Jun. 12. Aug. n. 3. l. 3. 26. Sept. n. 2. l. 3. 21. Oct. l. 1. 22. Nov. n. 2. l. 3.

Vide Avaritia, Hospitalitas.

Senten-

Sententia &c. de Liberalitate.

Divitiæ addunt amicos plurimos, *Proverb. 19.* scilicet liberaliter expensæ.

Hilarem datorem diligit Deus. *2. Cor. 6.*

Dare & dabitur vobis *Evang. 1.*

Nesciat sinistra quid faciat dextera tua, *Matth. 6.*

PATRES, PHIL. POET. & E. Liberalitas est motus quidam animi, faciens & approbans, liberas largitiones sine spe retributionis: *Augustinus.*

Modus liberalitatis tenendus est, ut quod benefacis quotidie facere possis *Ambrosius.*

Non solum quaeritur quantum, sed de quanto, & quo animo detur. *Idem.*

In ipsa liberalitate modus adhibendus est rerum & personarum: rerum ut non omnia uni, sed singulis quædam præstentur, ut pluribus prodesse possimus. . . . personarum, ut primum iustis, dein peccatoribus. *Gregorius.*

Nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis repleta est bona voluntate. *Idem.*

Martialis. Extra fortunam est, quidquid donatur amicis.

Quas dederis, solas semper habebis opes.

Collige thesaurum, qui gemmas vincit & aurum,

Tollere quem nequeunt fures, nec rodere mures.

Gazas congestas præcellit mentis honestas. scilicet liberalitas.

Cicero. Liberalitate nihil est naturæ hominis accommodatius.

Melius apud bonos, quam apud fortunatos, beneficium collocatur. *Cicero.*

Unum bene positum beneficium, multorum amissorum solvit damna. *Seneca.*

Bis est gratum, si quod opus est ulro offeras. *Seneca.*

Bis dat, qui cito dat. *Idem.*

LUXURIA.

Luxuria causa vel occasio est homicidiorum. Nam propter violationem Dynæ habitatores civitatis Sichem sunt occisi, *Genes. 34.* Amon propter violationem fororis suæ Thamar, ab Absolone in convivio fuit occisus, *2. Regum 13.* David pulchritudine Bersabæ captus, cum adulterio homicidium perpetravit, *2. Regum 11.* Propter luxuriam Herodis & Herodiadis fuit Joannes Baptistæ decollatus, *Matth. 6. Marc. 14.*

Luxuriam dejicit potentes. Sic dejecit Sampsonem Dalila, *Jud. 16.* *Decipit prudentes.* Sic decepit Salomonem per mulieres, quibus adhaesit, *2. Regum 11.* *Diminuit viribus pollentes,* sic diminuit Holofernem capite & vitâ, propter Judith quam concupivit, *Jud. 12. & 13.*

Destruit astate senescentes. Sic destruxit duos senes propter Susannam, ejus pulchritudinem aspicientes, *Dan. 3.*

Luxuriam sequuntur graves pœna. Nam causa diluvii videtur fuisse luxuria, quia omnis caro corruerat viam suam, dixit Deus ad Noë: delebo hominem, *Genes. 6.* Quia in animam quæ libidini vacat, habent potentiam dæmones, perierunt dæmonia intrare in porcos, id est luxuriosos, *Matth. 8.* Duo senes luxuriosi volentes Susannam opprimere, à populo sunt lapidati, *Dan. 13.* Mulier in adulterio deprehensa jubetur à Moysè lapidari, *Levit. 20.* Sodoma & Gomorra ob libidinem deleta sunt.

R. P. Ardeck, Tom. III.

Sicut filius prodigus vivendo luxuriosè dissipavit substantiam suam, & inter porcos vesci & vivere debuit, *Luce 18.* Sic alii per luxuriam dissipant & perdunt patrimonium regni cœlestis, & digni sunt ut potiùs inter immundos porcos, quam inter homines vivant.

S. Benedictus ut luxuriæ tentationes superaret in vepribus se tamdiu volutavit, donec voluptatis sensus dolore opprimeretur, ut narratur in Breviar. die 22. Martii lect. 4.

Sicut nemo nisi infans vellet haurire venenum mortiferum, etsi modico melle condiatur, ita infanum est luxuriæ peccato animam perdere, propter modicam & momentaneam voluptatem quæ in ea continetur.

Sicut qui ardenti feбри laborant, præ sensu stupore, suavitatem cibi non sentiunt, sic libidinosi veræ virtutis gustum non percipiunt, *Gr. Phil. 2.*

Ut favus distillans labia meretricis, novissima autem ejus amar quasi absynthium, *Proverb. 5.*

Sicut duobus modis ignis extinguitur; subtrahendo ligna, vel inspergendo aquam; sic flamma luxuriæ suffocari debet subtrahendo carnis incentiva, vel certè infundendo aquam lachrymarum.

VIDE EX BREVIARIO. Luxuria, hanc etiam mortuorum casti oculi avertantur. 29. Aug. 1. 2. Adulterium est iniquitas maxima. Dom. 2. Sept. fer. 4. lapidatione olim puniebatur, Sabb. Dom. 3. Quadr. 1. 2. desalto privatione regni Dei, Dom. 1. Epiph. fer. 4. 1. 2. Dom. 3. Epiph. fer. Fornicatio fugienda, Dom. 1. Epiph. fer. 3. & fer. 4. ibidem 1. 3. Dom. 4. Epiph. fer. 6. 1. 1. imò, nec nominetur in vobis, Dom. 3. Epiph. fer. 6. 1. 1. Fornicatoris regnum Dei non possidebunt, Domin. 1. Epiph. fer. 4. 1. 2. Qui etiam singulariter judicabuntur, Dom. 4. Epiph. Sabb. 1. 1. Item, molles regnum Dei non consequentur. Nom. 1. Epiph. fer. 4. 1. 2.

Vide Castitas.

Sententia &c. de Luxuria.

PATRES &c. Luxuria est inimica Deo, inimica virtutibus, perdit omnem substantiam (scilicet corporis & animi.) *August.*

Sævus erinaceum stimulus libido est, quæ nunquam quietum patitur affectum, nocte feret, die anhelat. *Ambrosius.*

Dum servitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. *August.*

Qui luxuriatur, vivens mortuus est. *Hieron.*

O ignis infernalis luxuria! cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus scintillæ prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus cinis immunditia, cujus finis gehenna. *Idem Hieronymus.*

Luxuriæ currus quadrigâ volvitur vitioium, ingluvie ventris, libidine coitus, molliæ vestium, otii soporisque resolutione; trahitur equis æque duobus, prosperitate vitæ, & rerum abundantia: & qui his præstident duo, ignaviæ torpor, & infida securitas. *Bernardus.*

O extrema libidinis turpitudine! quæ non solum mentem effeminat, sed corpus enervat, non solum maculat animam, sed fædat personam. *Beda.*

Ovidius. Otia si tollas periere cupidinis arcus.

Florentes, quondam luxur quot vicerat urbes.

Quippe nec ira Deum tantum, nec fela, nec hostes,

F

Quan-

Quantum sola nocet animo illi ipsa voluptas. *Salm.*
Turpe lenex miles, turpe lenilis amor. *Ovidius.*
Libidinola, intemperansque adolescentia, effectum
corpus tradit lenectui. *Cicero.*
Viros triumphales, victores gentium, luxuria vicit.
Macrobius.
Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terent.*

M.

MATRIMONIUM.

DEbet uxor esse sociâ, non dominâ, nec ancillâ. Ad
quod designandum Dominus formavit Evam de
costa viri, quæ est in medio, non de capite, nec de pede,
ut eam diligit sicut cor suum, *Genesis 2.*

Matrimonio juncti debent habere unitatem. Vir e-
nim unam solam debet habere, & e converso: idcirco dixit
Deus, Erunt duo in carne una, *Genesis 2.*

Honestissima causa ducendi uxorem: Est illa quam
expoluit Angelus dicens: Accipies uxorem cum timo-
re Dei, & amore filiorum magis quam amore libidi-
nis, ut habetur *Tob. 6.* Propter hanc causam novi con-
jugati prius deberent vacare orationi, quam operi con-
jugali, sicut Tobias, qui primâ nocte, secundâ & tertiâ,
docuit uxorem orare antequam conjungerentur,
Tob. 8.

*Matrimonium in novo testamento & veteri Deus
multipliciter honoravit.* Nam ordinem matrimonialem
in Paradiso constituit, quando mulierem homini so-
ciavit, *Genesis 2.* Destruente Domino mundum per a-
quas diluuii, solos Matrimonio conjunctos salvavit,
scilicet Noë & uxorem ejus, & tres filios ejus cum uxori-
bus eorundem, *Genesis 7.* Matrimonialibus nuptiis
Christus cum matre & discipulis voluit interesse, & ibi
primum manifestum miraculum operari, ut ipsum Ma-
trimonium honoraret, *Joannes 2.* Cœlestis & spirituale
convivium, matrimonialibus nuptiis, à Domino assimi-
latur, *Luce 14.*

Sicut corpus nihil potest operari absque anima, nec
anima sine corporis adjutorio, sic ut res familiaræ rectè
gerantur, vir & uxor inter se concordiam habere de-
bent.

Sicut meritò suspectus est de morbo qui multum agit
cum medicis, sic infirma judicatur fidelitas viri aut u-
xor, si minimum affectat consortium cum personis
alienis.

*HÆRESES de Nuptiis, vide Tom. 1. pag. 153. de
Sacram. Matrimonii. Tom. 2. pag. 152. arct. 5.*

VIDE EX BREVIARIO. Matrimonium est in-
dissolubile. Virg. Epiph. n. 1. & Dom. . . Epiph. fer. 5.
1. 3. 5. Febr. n. 3. 1. 1. adeoque non solvendum. 2. Communi.
Virgin. n. 3. *Devotum est à diabolo, Dom. 1. Epiph. n. 3.
1. 2. Matrimonium à Christo ad Sacramenti dignitatem
elevatum, Dom. 2. Epiph. n. 3. 1. 3. etiam inter virgines
esse potest, 8. Decemb. n. 3. 1. 2. 14. Jul. n. 3. 1. 3. magnum est
ejus debitum, seu obligatio, Dom. 1. Epiph. fer. 5.
Nuptiæ Christiani comparantur nuptialibus servis,
Com. non Pontif. n. 3. 1. 3. & Christus habet suas nu-
ptias, Dom. 19. n. 3. & virgines ipse, Dom. 2. Epiph.
n. 3. 1. 3.*

Sententiæ &c. de Matrimonio.

Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad
imaginem Dei creavit illum masculum & fami-
nam creavit eos. *Gen. 1.*

Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.
Matth. 19.

Honorabile connubium in omnibus & thoribus immu-
culatus, fornicatores enim & adulteros judicabit Deus.
Hebræos 13.

Bonum est homini mulierem non tangere: pro-
pter fornicationem autem unusquisque suum mo-
rem habeat, & unaquæque suum virum habeat. 1. Co-
rinth. 7.

Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro.
Ibidem.

Trade filiam & grande opus feceris, & homini sensu-
to dâ illam. *Eccles. 7.*

Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino. *Ec-
cles. 5.*

Viri diligite uxores vestras, sicut Dominus diligit
Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea. *Ibidem.*

Viri debent diligere uxores suas ut propria cor-
pora, qui suam uxorem diligit seipsum diligit. *Ec-
cles. 5.*

Ego autem dico vobis, quia omnis, qui dimiserit
uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, fecit eam
mæchari, & qui dimissam duxerit mæchatur. *Matth. 5.
Luce 16.*

Alligatus es uxori, noli querere solutionem. 1. Co-
rinth. 7.

Propter hoc relinquet homo . . . Sacramentum hoc
magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia:
Eccles. 5.

PATRES &c. Deus masculum & feminam propa-
gandi generis causâ nuptiarum castitate conjunxit, &
secundas nuptias (post mortem) quæ in unoquoque
testamento permittuntur licitas esse monstravit. *Aug.*

Nemo melius scire potest, quid sit uxor vel mulier,
illo qui eam passus est. *Hieron.*

Si tu abstines sine uxoris voluntate, tribues ei forni-
candi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur ab-
stinentiæ. *Aug.*

Hanc maximè duc in uxorem quæ prope te habitat,
1. tibi nota.

Non bene inæquales veniunt ad aratra juveni.

Si qua voles apte nubere, nube pari. *Ovid.*

Quæ nubit toties, non nubit: adultera lege est.
Martialis.

Uxorem quare locupletem ducere nolim.
Queritis? uxori nubere nolo mæchæ.

Qui capit uxorem, capit absque quiete laborem:
Uxorem duxi, sed quantum postea luxi.

MENDACIUM.

Mendaces iniquè quarunt decipere audientes. Sic
primum mendacium fuit à diabolo probatum,
scilicet: Nequaquam moriemini, ut hominem deci-
piendo traheret ad peccatum, quod & fecit. *Genesi*
3. Gabaonitæ callidè cogitantes, Josue mendacio vo-
luerunt decipere, sed ille bono usus Consilio præsum-
ptum non fregit, sed eos ut meruerant in servitutem
redegit, *Josue 9.* Proditorie Triphon mentitus est Si-
moni, quando argentum & obsides pro Jonathan & filiis ejus in-
terfecit, 1. *Macchab. 13.*

Mendaces sunt pessimi testes falsi. Sic duo Falsiti-
stes producti contra Naboth injustè lapidati fecerunt,
eum blasphemasse Deum mendaciter asserentes, 3. *Re-
gum 21.* Contra Susannam falsum testimonium pronun-
ciavit.

terunt duo iniqui fenes, & falsi iudices, Daniel 13. Duo falsi testes qui locuti sunt contra Stephanum, iniuste cum lapidari fecerunt, ut patet Act. 7.

Os illius qui mentitur occidit animam, & aliquando corpus. Sicut Ananias & Saphira excusantes se mendaciter coram Petro, dixit mortis sententiam incurerunt, Act. 5. Christus sapè exprobravit Phariseis mendacia, ut Joan. 8. v. 44. Vos ex patre diabolo estis: Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Propter quod, inquit Apostolus, Deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque ad proximum suum.

Mendaces similes sunt Nocti & tenebris, quæ ortu veritatis luce statim disparent. Item Latronibus qui libenter in tenebris ambulant. Denique similes sunt Araneis quæ magno labore retia effingunt ut muscas capiant, sed facillimè rumpuntur.

VIDE EX BREVIARIO. Os quod mentitur occidit animam, Dom. 3. Aug. n. 1. l. 3. ideo fugiendum, Dom. 5. Aug. fer. 2. l. 3. mendax est, qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non servat, Dom. infra Ascens. n. 1. l. 3.

Vide Astutus, Adulatio.

Sententia &c. de Mendacio.

NON mentiemi, nec decipiet unusquisque proximum suum Levit. 19.

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra, Ephes. 4.

Verbum mendax iustus detestabitur. Proverb. 13.

Vanitates & verbum mendacii longe fac à me 30. Proverb.

Lingua fallax non amat veritatem. Proverb. 17.

Qui quod novit loquitur, iudex iustitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus. Proverbiorum 12.

Quoniam non est in ore eorum veritas. Sepulchrum patens est guttur eorum &c. Psal. 5.

Melior est pauper iustus, quam vir mendax. Proverb. 19.

Os autem quod mentitur, occidit animam. Sapientia 1.

PATRES &c. Interest quemadmodum verbum procedat ex animo: ream linguam non facit, nisi rea mens Augustinus.

Quomodo Deus Pater genuit Filium veritatem, sic diabolus lapsus, genuit quasi filium mendacium. Augustinus.

Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur, ait Psalmista.

Nonnumquam pejus est, mendacium meditari quam loqui, non loqui plerumque præcipitationis est, meditari verò studiosa pravitatis Gregorius.

Qui est multiloquax, idem sapissimè est mendax.

Quia, ut Sapiens ait, in multiloquio non deerit peccatum.

Mendax hoc lucratur, ut cum vera dixerit, ei non credatur. Aristoteles.

M O R S.

MORIS sententiam homo pro peccato incurrit. Invidia enim diaboli mors introivit orbem terrarum, Sapient. 2. Non solum secundum corpus sed & secundum animam homo moritur certo modo per peccatum. Nam dictum fuit homini à Deo: quacumque

R. P. Ardeck, Tom. III.

horà comederitis, id est mandatum transgressi fueritis moriemini, Gen. 2.

Mors bona, & in statu bono homini appetenda est. Tobias iustus desiderabat mortem, dicens: Præcipe in pace deponi spiritum meum, Tobia 3. Apostoli sic sunt post adventum Spiritus Sancti confirmati, ut mortem & verbera non timerent, Act. 5. Desiderabat Paulus mortem cum dicebat: Non solum ligari, sed & mori, Act. 21. Ercupio dissolvi, & esse cum Christo: ad Philip. 5. Martinus multum desiderabat ex hac vita migrare: in Breviar. die 11. Nov. lect. 6. S. Laurentius dolebat quod Sixtus se ad mortem præcederet; in Breviar. 10. Aug. lect. 4. die 3. infra eius Octavam.

Mortem desiderant homines, cum graves sustinent dolores, ut ab eis citius eruantur. Sic Elias sedens sub Junipero, quem persequabatur Isebel, petiit ut moreretur, 2. Reg. 29. Post contumeliam ab ancilla receptam Sara dixit, Peto Domine, ut de vinculo improperii huius eripias me, Tob. 3.

Christianus debet pro iustitia mortem libenter sustinere. Sic Christus factus est obediens usque ad mortem crucis durissimam, Math. 27. Post Christum pro fide & iustitia lapidatus est Stephanus, & mortem libenter subierunt Martyres innumeri, de quibus in Breviario.

Mors omnibus terribilis. Nam sicut omnia flumina currunt ad mare à quo profluxerunt, ita omnes homines tendunt ad mortem, & ad terram ex qua formati sunt.

Hora autem mortis incertissima. Hinc Christus adventum mortis comparat nocturno furi: Et jubet nos vigilare, quia nescimus diem neque horam.

VIDE EX BREVIARIO. Pro fide & iustitia lapidatus est Stephanus, & mortem subierunt libenter Martyres innumeri, videndi eorum dies. Impius cum morte videtur factus iniuste Dom. 3. Adv. fer. 2. l. 3. Mors peccatorum pessima, Psalm. 33. fer. 2. Hæc à Christo est destructa, Dom. 5. Epiph. fer. 3. l. 3. mors corporis comparatur somno, 22. Novemb. n. 3. l. 3. non ad id emendanda, 27. Jan. n. 3. l. 3. Sanctorum mors pretiosa in conspectu Domini, Psalm. 116. fer. 3. Vesp. eos celos parturitur, 24. Jun. n. 2. l. 1. Mors aliquando optari potest; præsertim quando melius est mori, quam enormia mala videre, Dom. 1. Sept. fer. 4. Dom. 1. Octob. Sab. 1. 3. & 21. Jul. l. 1. Commun. non Pontif. n. 1. Mors eligenda potius, quam Deum offendere, 11. Aug. n. 3. l. 1. Præparatio, seria præmittenda; cum etiam sanctus sit terribilis, Dom. 2. n. l. 3. & à demone tum maxime homines tententur, 11. Novembr. n. 2. l. 3. Hinc merito admonentur: Ante obitum operare iustitiam, Dom. 5. Aug. fer. 5. l. virtutis operatio est ad mortem dispositio, Dom. 5. Aug. n. 2. Morituri, eos, quos sua cura habuerunt, piè adhortentur ad perfectiorem Christianam, 17. Jan. n. 2. l. 3. ad charitatem manuum, 18. Aug. n. 1. l. 3. ad pietatem, ibid. Crucis signo seminantur, 27. Jan. 2. l. 3. calum inveniuntur, 11. Nov. n. 2. l. 3. inimicus maxime condonant. Octav. Stephan. n. 1.

Vide Timor Domini.

Sententia &c. de Morte.

SI mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum illo. Rom. 8.

Anima peccaverit ipsa morietur. Ezech. 18.

Peccatum quod consummatum fuerit generat mortem. Jacob. 1.

Dimitte mortuos sepelire mortuos. Matth. 8.

Stipendium peccati mors. Rom. 6.

F 2

Omnes

Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. 2. Reg. 14.

Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes iustificarentur. 1. Cor. 15.

Stimulus autem mortis peccatum est. *Ibid.*

Vigilate quia nescitis diem neque horam. *Evang.*

Melior est mors quam vita amara: & requies æterna quam languor perseverans. *Eccles. 90.*

Iustus si morte præoccupatus fuerit in refrigerio erit.

Sap. 4.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. *Apocalip. 14.*

Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes. *Proverb. 11.*

Verè enim mors peccatorum pessima.

Nescis qua hora mors veniet: semper vigila, ut quod nescis quando veniet, paratum te inveniatur quum venerit, *Auguſt.*

Timor de futura morte mentem necessariò concutit, & quasi clavis carnis omnes motus superbiæ ligno crucis affigit, *Auguſt.*

Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies: sero parantur remedia, quum mortis imminet pericula. *Idem.*

Non potest male mori qui bene vixerit: & vix bene moritur qui male vixit. *Idem.*

Nudi omnes nascimur, nudi morimur, nulla distinctio inter cadavera mortuorum, nisi forte quia gravius fetent divitum corpora, luxurià distenta, *Ambros.*

Quid in rebus humanis certius est morte? quid incertius hora mortis invenitur. *Bernardus.*

Omnes crede diem tibi diluxisse supremum.

Grata superveniet, quæ non sperabitur hora, *Horatius.*

Pervigili curâ, semper meditare futura.

Exiguâ fossâ, claudentur pellis & ossa.

Dic homo quid speres, qui mundo totus adhæres?

Dum tumulum cernis, cur non mortalia spernis?

Taliamque domo, clauditur omnis homo.

Cum moritur dives concurrunt undique cives.

Dum moritur pauper, sequitur vix unus & alter. *Stan.*

Contra vim mortis, non est medicamen in hortis.

Serius aut citius metam properamus ad unam.

Mors sceptrum ligonibus æquat.

Tendimus huc omnes, hæc est domus ultima.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas regumque turres.

O.

OBEDIENTIA.

Obedire debemus Deo magis quam hominibus, qui nobis præcipiunt salutis contraria. Undè Matathias dixit nuncio Regis Antiochi, & si omnes obediant Regi Antiocho, ego & filii mei obediemus Deo. 1. Machab. 2.

Unus illorum septem fratrum qui noluerunt obedire Regi, ut carnes contra præceptum Domini comederent, dixit, Parati sumus mori prius, quam transgredi Legem Dei, ut dicitur 2. Mach. 7. Petrus & Joannes Principibus Sacerdotum præcipientibus ne in Nomine Jesu loquerentur, responderunt, Si justum est vos potius audire, quam Deum, judicate, *Act. 4.* Deinde cum arguerentur à Principibus dixerunt. Oportet obedire Deo magis quam hominibus, *Act. 5.*

Obedire oportet Prælati, siue sint boni, siue mali, dummodo bona præcipiant. Idè dixit Christus; super

cathedram Moysi sedebunt Scribæ & Pharisei, omnia quæcunque dixerint vobis facite, *Matth. 23.* Paulus electus in socium Barnabæ ambulabat confirmans omnes Ecclesias, & præcipiens obedire præceptis Apostolorum, *Act. 15.*

Obedire debet homo parentibus, si non præcipiant quæ impediunt salutem. Idè dicit Paulus; Obedite filiis Parentibus vestris in Domino, ad *Ephes. 6.* ad *Coloss. 3.* Tobias junior dixit Patri; omnia quæ præcepisti faciam Pater, *Tobias 5.* Descendit puer Jesus cum Maria & Joseph in Nazareth, & erat subditus illis, *Luca 2.*

Obediendum est promptè & non procrastinandum. Sic obedierunt illi Apostoli, qui statim relictiis rebus secuti sunt Salvatorem, *Matth. 3.* Simile etiam legitur de Mattheo, qui relictiis omnibus, secutus est eum, *Matth. 9.* *Luca 5.* Paulus audiens vocem Jesu, promptè respondit dicens: Domine quid me vis facere?

Obedire debet homo quantumcumque mandatur assidue. Nam Abraham mandatum circumcisionis licet esset difficile non distulit adimplere, *Genesis 17.* Grave erat Abraham de filii immolatione præceptum, quod tamen nisi Deus aliter ordinasset sine mora voluit implere, *Genesis 22.* Propter hanc causam exemplum obedientiæ in Salvatore nostro proponit Apostolus dicens: Factus est obediens Patri usque ad mortem Crucis, & ponit fructum obedientiæ sequentem, dicens: Propter quod & Deus exaltavit eum; & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, ad *Philip. 2.*

Obedire nolentes graviter puniuntur. Nam prima præcepti transgressio in parentibus gravibus maledictionibus est punita, *Genesis 3.* Quia mandatum Josue transgressus est Achior, idè fuit à populo lapidatus, & Josue & populus ex illa inobedientia in bello fuerit superatus, *Jos. 7.* Saul qui contra præceptum Samuelis Sacrificium obtulit & Agag Regi contra præceptum Domini parcere voluit, fuit à Domino reprobatus, ut habetur 1. *Regum 15.* & 16. Dixit Dominus Salomoni quod si non custodiret mandata Dei, deleret de terræ superficie thronum ejus, 2. *Paralip. 7.* Jonas qui refugiebat Domino obedire præcipienti, ut in Ninive Verbum Dei prædicaret, in mare Domino disponente coniectus fuit, *Jona 2.*

Sicut Lutum in manu figuli, aut Lingnum in manu fabri permittit se scindi, poliri, & in omnem formam mutari, sic homo obediens debet permittere à manu sui Creatoris se dirigi, disponi, & in omni fortuna ab ejus voluntate gubernari. Aliam similitudinem veri obedientis assignat S. Ignatius de Baculo in manu senis, qui ad omnem usum ei inservit qui cum manu tenet.

Sicut optimus est Equus qui obtemperat fratri, ita obediens, qui se legibus accommodat. Sicut nos volumus ut Jumenta & creaturæ nobis serviant & obediant ita debemus nos Deo per omnia obtemperare.

VIDE EX BREVIARIO. Est iter regni caelorum, Dom. 4. Pentec. n. 3. Ideo inculcanda, Dom. 4. Epiph. fer. 6. Alia est erga Deum; & hæc præponenda omnibus hominum mandatis. 11. Aug. n. 3. Commun. Apost. n. 1. 3. Alia filiorum erga Parentes. Dom. infra Epiph. n. 1. 13. Alia servorum erga Dominos, Dom. 3. Epiph. Sabb. Dom. 4. ejusdem fer. 3. 1. 3.

Sententia &c. de Obedientia.

Quid autem vocatis me Domine, Domine & non facitis quæ ego dico vobis, *Luca 6.* Omnia

Omnia quae locutus est Dominus, faciemus, & erimus obediētes. *Exod. 24.*

Multo enim melior est obediētia, quam stultorum victimarum, qui nesciunt quid faciunt mali, *Eccles. 4.*
Nunquid vult Dominus holocausta & victimas & non potius ut obediatur Nomini Domini. *2. Regum 1. & 5.*

Enpropono in conspectu vestro hodie, benedictionem & maledictionem: benedictionem si obediētis mandatis Dei vestri, maledictionem, si non audieritis, *Deut. 11.*

Mens iusti meditabitur obediētiā, *Prov. 15.*
Omnia ergo quaecumque dixerint vobis, servate & facite, *Matth. 23.*

Obedite praepositis vestris, & subjacete eis: illi enim rationem reddunt pro animabus vestris, *Hebraeos 13.*

PATRES &c. Non semper malum est, non obediēre praepcepto, cum Dominus jubet ea, quae sunt contra Deo, tunc ei obediendum non est, *Augustinus.*

Quid iniquius, quam velle sibi obtemperari à minoribus, & non obtemperare maioribus, *August.*

Obediētia, non servili metu, sed charitatis affectu servanda est, non timore poenae sed amore iustitiae, *Gregor.*

Obediētia sola virtus est, quae menti ceteras virtutes inserit, insertasque custodit, *Gregorius.*

Si vis esse sapiens, esto obediēns, sic enim scriptum est: concupiscis sapientiam, serva mandata, & Dominus dabit illam tibi, *Bern.*

Perfecta obediētia legem nescit, *Bernard.*

OPUS & INTENTIO BONA.

Operatio bona ubique homini necessaria est. Voluit Deus ut in Paradiso homo operaretur: dicitur enim *Genesis 2.* Posuit Dominus hominem in Paradiso ut operaretur, & custodiret illum: sic nullus status quantumvis bonus conservari potest nisi bene operando. Et iterum de homine extra Paradisum positum dicitur, Emitte eum extra Paradisum ut operaretur terram, & additur, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, *Genesis 2.*

Arguuntur à Christo qui stabant tota die otiosi, & dicit illis, Ite & vos in vineam meam, & pro diversitate operis diversa merces retribuitur, *Matth. 20.*

Servus qui accepit quinquetalenta, & cum eis lucratum est alia quinque à Domino laudatur, sed qui nihil operando abscondit pecuniam Domini sui, talentum perdit, & à Domino reprobat, *Matth. 25.* Ex opere bono cognosci electos indicat Christus dicens, Si filii Abrahæ estis opera Abrahæ facite, *Ioannis 8.*

Operantis intentionem plus Deus attendit quam opus. Cain obtulit de frugibus terrae munera Domino, & Abel de gregibus, optimo scilicet affectu & intentione, ideo respexit Dominus ad Abel & munera ejus, ad Cain vero non respexit, *Genesis 4.*

Opera & prodigia in speciem similia fecit Moyses & ministri Pharaonis in Aegypto, sed quia haec non erant sincera, nec in Dei nomine, non potuerunt Domino accepta esse, *Exod. 7.*

Ozias Rex Juda voluit incensam super altare Domini adolere, quod in se opus bonum est, sed quia bene, & licito modo non fiebat, Rex subito lepra à Deo percussus fuit, *2. Regum 6. 6.*

Opus bonum comparat Apostolus Sementi, cujus modica etiam grana, non modicum fructum adferunt.

Et ut ad operandum animet. Qui, inquit, parcat seminatur parcat & metet, & qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet, *2. ad Corinthios.*

Vide supra *Intentio, Adulatio &c.*

ORATIO.

Orare debent Praelati pro suis subditis, ut suis orationibus à populo iram Dei avertant. Sic cum post adorationem vituli Deus populum vellet destrucere, Moyses eorum praelatus pro eis ferventer oravit, & veniam meruit à Domino invenire, *Exodi 32.* Propter orationem Moysi absorptus est ignis, qui devorabat castra murmurantium praeter laborem, *Num. 11.* Pro afflictio populo ignitis serpentibus oravit Moyses, & erecto serpente aeneo à Deo remedium habuerunt, *Num. 21.* Samuel dixit ad populum: Absit à me hoc peccatum, ut cesset orare pro vobis: Ostendens peccare praelatos qui pro suo populo non orant, *1. Regum 12.*

Orare debent omnes homines pro peccatoribus, & inimicis. Sic devotè oravit Abraham Deum ut parceret Sodomitis, *Genesis 18.* Moyses multoties exoravit ut Deus plagam averteret ab Aegypto, & licet Aegyptii essent mali, fuit tamen à Domino sapius exauditus, *Exodi 8. 9. & 10.* Salvator noster pro crucifixoribus suis oravit, *Luca 23.* Ferventiùs oravit Stephanus pro suis persecutoribus quam pro seipso, quia pro se orans stetit, pro suis persecutoribus genua flexit.

Orare debet homo tribulatione ut de adversariis liberetur. Sic Tobias caecus uxoris improprietate tribulatus confugit ad orationis remedium, *Tobia 3.* Filii Israël tribulati ab Holoferne orantes ad Dominum clamaverunt, *Jud. 4.* Afflictus Mardocheus pro se, & populo Dominum exoravit, *Hester 4.* Azarias & socii ejus in tribulatione fornacis ad orationis remedium confugerunt, *Daniel 3.* Jonas afflictus in ventre ceti oravit, & salvus à Domino est eductus, *Jon. 2.* Quando Petrus servabatur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, & liberatus est, *Act. 12.*

Placet Deo oratio brevis & humilis. Sic oravit leprosus qui genu flexo rogavit Dominum dicens; Domine si vis potes me mundare, *Matth. 8. Marc. 1.* Humiliter oravit Centurio pro paralytico servo, indignum se reputans praesentia Jesu Christi, *Matth. 8.* Adorandum nos humiliter inducit exemplum Publicani, qui brevibus verbis meruit remissionem omnium peccatorum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori, ut habetur *Luca 8.*

Oratio debet esse assidua. Non dimisit Daniel propter Regis decretum, quin oraret ter in die flexis genibus, sicut antè consueverat facere, *Daniel cap. 6.* Ad hoc idem hortatur nos Dominus dicens, Oportet vos semper orare & nunquam deficere, *Luca 18.* Ad orationis constantiam etiam Dominus nos inducit exemplo viduae, quae iudicem cum importunitate judicare petebat; & exemplo amici qui panes instanter sibi petiit commodari, *Luca 18.*

Orant quidam & non exaudiuntur, quia non bene petunt, vel indigni sunt qui accipiant bona. Sic David orantem pro populo, licet valde devotè oraverit, Dominus non exaudivit, quia non erat tunc dignus exaudiri, *2. Reg. 12.* Sic reprobatam erat oratio Jeremiae, quando dicebat ei Dominus, Noli orare pro populo isto. nec sumas pro eis laudem vel orationem, quia non exaudiam

eos,

cos, *Ierem.* 11. Iacobus dicit, Petitis & non accipietis eò quod malè petatis, *Iacob.* 4. Populo indigno & malo dixit Dominus, Cùm multiplicaveritis orationes vestras non exaudiam vos, quia manus vestrae sanguine plene sunt, *Esai.* 1.

Oratio impetrat remissionem peccatorum. Sic per orationem Moysis dicentis, Dimitte eis Domine noxam hanc, aut dele me de libro in quo me scripsisti: Dominus populo suo peccatum dimisit, *Exodi.* 32. Propter hanc causam docuit nos Salvator ut peccatorum remissionem in oratione Dominica peteremus dicentes: Dimitte nobis debita nostra, *Matth.* 6. *Luca.* 11. In cuius figura dimisit Rex omne debitum seruo qui eum rogaverat, licet postea ex huius nequitia debita dimissa repetita fuerint, *Matth.* 18.

Oratio impetrat filios in sterilitate. Nam Isaac deprecatus est Dominum pro uxore sterili, & filios meruit obtinere, *Genesi.* 25. Anna similiter devotè Deum oravit cum lacrymis, & filium à Domino impetravit, *1. Regum.* 1. Helisus hospite suae sterili impetravit à Domino filium: quem similiter suis orationibus resuscitavit, *4. Reg.* 4.

Oratio facit Deum operari miracula. Nam per orationem Heliae clausum est caelum ne plueret, & per orationem ejus ad pluviam est apertum, *3. Regum.* 17. Martha & Maria Dominum orarunt & impetrarunt Lazarum suscitari, *Joan.* 11. Decem leprosi orantes ad Dominum, meruerunt recipere sanitatem, ut habetur, *Luca.* 17.

Similis est oratio scalae Jacob per quam homines animo & conversatione à terrenis ad caelestia ascendant. Est enim oratio ascensio mentis in Deum.

Oratio est instar Thuris suavissimi, cujus odor: in caelum ascendit & Deum oblectat, sicut ait Psal. Ascendat deprecatio mea sicut incensum in conspectu tuo.

Sicut corpus vivit per animam, sic anima vivit per orationem. Oratio est sicut Armatura quae Christianus se contra mundi, carnis, & daemones assultus defendere debet.

VIDE EX BREVIARIO. Oratio non consistit in solis verbis, Dom. 3. Sept. fer. 4. l. 3. Domin. 1. Pentec. fer. 3. Magister ejus Christus, fer. ante Ascens. l. 1. fer. 6. Pent. 24. Aug. n. 3. l. 2. negotiis nostris praemittenda. 7. Mart. n. 2. l. 2. 24. Aug. n. 3. l. 2. Bona est cum jejuniis & elemosyna, Dom. 3. Sept. fer. 5. l. 2. & gratiarum actione, Dom. Epiph. fer. 2. l. 2. & fer. 4. l. 3. ibidem, qui petit alienum à salute, nihil impetrat. 2. Commun. plur. Mart. Paschali n. 3. l. 3. Vera oratio Publicanos justificat. Dom. 10. n. 3. demones pellit, Dom. 3. Sept. fer. 4. Montes transfert, 17. Nov. n. 2. Locus orationis principaliter est Templum, Ps. 5. fer. 2. ad laud. Ps. 25. fer. 4. ad prim. in quo etiam efficacior promissio facta est. Commun. Dedic. n. 1. l. 3. Pro invicem orare Deo gratum est. fer. 6. Pentec. l. 2. 14. Sept. n. 1. l. 3. Dom. 2. Pentec. fer. 4. l. 2. Dom. 2. Septemb. Sabb. pro inimicis orandum. 2. Maij n. 2. l. 3. Octav. Steph. n. 1. l. 3. Vivi benefaciunt, orando pro mortuis, 4. Maij l. 2.

Sententia selecta de Oratione.

Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis &c. *Joannis.* 16.

Petite & accipietis ut gaudium vestrum sit plenum. *Joannis.* 16.

Humilis & mansuetorum semper placuit deprecatio. *Indist.* 9.

Cum oraveris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem in abscondito &c. *Matth.* 6.

Quodcumque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam vobis, *Joan.* 14.

Qui diligit Deum, orabit pro peccatis, & conturbabit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur, *Eccl.* 3.

Vigilate & orate ne intretis in tentationem, *Matth.* 26.

Qui obturat aurem suam ad vocem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur, *Proverb.* 21.

Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis & fiet vobis. *Joan.* 15.

Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus ab eo. *2. Joan.* 3.

Fili, in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora Deum & curabit te, *Eccles.* 38.

PATRES. &c. Multi languescunt in orando, & in novitate conversionis suae ferventes orant: postea languide, postea frigide, postea negligenter, quasi securi sint; vigilat hostis, dormis tu, *August.*

Oratio tua locutio est ad Deum, quando legis, Deus tibi loquitur, quando oras, cum Deo loqueris. *Idem Aug. in Psal.* 85.

Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus huius vitae & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit utilius, magis novit medicus quam aegrotus, *Augustinus.*

Oratio oranti est subsidium, Deo sacrificium, demonibus autem est flagellum. *Idem.*

Haec sunt duae alicuius orationis, quibus volat ad Deum, si ignoscis delinquenti, & donas egenti, *Idem.*

Quum oras, clama non voce sed mente. Moyses ad bella non vadit, sed orat, & tum vincit Israël. *Hieronymus.*

Quando fidelis & humilis, & fervens oratio fuerit, caelum sine dubio penetrabit. *Bernardus.*

Oratio serenat cor, abstrahit à terrenis, mundat à vitiis, sublevat ad caelestia, *Cassiod.*

Dum cor non orat, nihil est quod lingua laborat. *Stan.*

P.

PATIENTIA.

Homo patienter ferre debet injurias. Ioseph patienter tulit injurias quam ei fratres proprii intulerunt, eisque postea illatam injuriam elementer indulsit, ut dicitur, *Genesis.* 37. Citò oravit Moyses pro Maria sorore sua quae cum offenderat murmurando, *Numer.* 12. David persecutionem sustinuit, quam ei proprius filius inferebat, *2. Regum.* 15. Tobias patienter tulit consanguineorum impropria pariter & uxoris, ut habetur *Tobia.* 2.

Patenter debet homo ferre tribulationes & poenas à Deo, vel Dei causâ inflatas. Sic Tobias excacatus patienter sustinuit caecitatem, *Tob.* 2. Job fuit patienter perdendo sua, & filios, & quasi se ipsum per gravem infirmitatem, *Job.* 1. & sequentibus: Eleazarus duos sustinuit patienter pro legum observantia cruciatus, *2. Machab.* 6. Septem fratres cum pia eorum matre in suis tormentis, mirabilem patientiam habuerunt, *2. Machab.* 7.

Homo

Homo debet patienter offensas dimittere ex corde, non solum semel sed pluries. Nam Petro quarenti quoties dimitteret proximo, non solum septies, sed septuagies septies, *Matth. 18.* Ad patienter portandum injurias inducit nos Christus exemplo servi nequam, cui dimissa fuerant decem millia talenta, ut patet *Matth. 18.* Exemplum etiam patientiæ habemus in Christo tempore passionis, quia patientiam conservavit in verbis detractoris & contumelias, in factis & illusionibus, & verberibus, crucifixione, blasphemis, & morte, *Matth. 26. Marc. 14.*

VIDE EX BREVIARIO. Est omnium virtutum tutela, Dom. 5. Pasch. n. 2. nobis necessaria, Commun. un Mart. n. 2. per eam perditæ recuperantur, Dom. 2. Sept. Sabb. Dom. 3. ibidem fer. 5. est melior quàm arrogantia, Dom. 2. Aug. Sabb. l. 2. debet esse constans, Dom. 7. Pasch. n. 1.

Vide Tentatio, Tribulatio, Perseverantia.

Sententia &c. de Patientia.

Impatiens operabitur stultitiam. *Prov. 14.*

Patientiã lenitur Princeps, *Prov. 25.*

Longanimus fortis præstat, & qui animo suo imperat ei qui expugnat urbes, *Prov. 16.*

In patientia vestra possidebitis animas vestras, *Luc. 21.*

Charitas patiens est, benigna est &c. *1. Corinth. 13.*

Qui patiens est multã gubernatur sapientiã, qui autem impatiens est, exultat stultitiam suam, *Prov. 14.*

Qui timeat Dominum custodient mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius, *Eccles. 2.*

PATRES &c. Paratus debet homo esse justus, & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos querit, *August.*

Tu bonus tolera malos: nam & Christus Judam, cum sciret furem esse, toleravit. *Idem.*

Tanto quisque minus ostenditur doctus, quanto minus convincitur patiens, *Gregor.*

Non est perfectè bonus, nisi qui fuerit & cum malis bonus. *Idem.*

Nos sine flamma & ferro Martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter custodimus, *idem.*

In propriis injuriis patientem esse, laudabile est, injurias autem Dei dissimulare, impium est, *Chrysostomus.*

Si vindicare vis, sile, & funestam ei dedisti plagam, *Chrysostomus.*

Sunt quidam mites, sed quam diu nihil dicitur, vel agitur, nisi pro eorum arbitrio: patet autem quam longè sint à vera mansuetudine, si levis oritur occasio, *Bernardus.*

Dulcia non meruit, qui non gustavit amara *Poeta.*

Opasti graviora! dabit Deus his quoque finem. *Virgilius.*

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim.

Sæpe tui lacris succus amarus opem. *Ovid.*

Læta læpius patientia, fit furor. *Valerius.*

Libenter feras quod necesse est, dolor patientiã vincet. *Seneca.*

Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. *Seneca.*

Summa est stultitia summo confici merore. *Cicero.*

Deus pacem diligit. Patet ex his, quia in ejus Nativitate Angeli pacem annuntiaverunt. *Luca 2.* Pacem præcepit discipulis inter se habere, *Joan. 14.* Pacem commisit Apostolis prædicare, *Luca 10. Matth. 10.* Pacem in testamento reliquit, *Joan. 14.* Et post resurrectionem suam pacem discipulis suis nunciavit, ut habetur *Luca 24. Joan. 20.*

Aliquando pacem perturbat invidia. Nam fratres Joseph invidentes ei, non poterant ei quidquam pacificè loqui. Ambitio etiam pacem perturbat, & discordias uscit inter propinquos, ut patet in Davide & Abolone ejus filio. *2. Regum 15.*

Contra, *Pacis colenda amor,* patet in Davide erga Saulem se ubique hostiter persequentem, quem cum in spelunca conclusum occidere potuisset, noluit eum attingere, sed maluit potius amicum præbere, & fateri se esse unum pulicem, indignum quem Saul persequeretur, & sic lenitate magis quam ullis armis Saulis iram, & invidiam superavit, eumque adegit ut David in gratiam reciperet, & illum se meliorem ac justiore esse fateretur, *1. Regum. cap. 24. & 26.*

Voluit expressè Deus Templum sibi à Salomone ædificari, ex eo quod esset Rex pacificus, & à bellis abstineret, *1. Paral. c. 22.* Sic & nos Templum Dei esse non possumus, nisi in animo, cum aliis pacem conservemus.

Pax falsa & ficta, apparet in Antiocho, qui cum Arcem cum nomine Silon expugnare non potuisset, cum obsessis pacem simulavit, & juravit se eam servaturum, sed intra mania receptus Arcem & omnia funditus evertit, *1. Machab. c. 6.*

Alcimus Sacerdos cum à Judæis ad Demetrium Asiæ Regem defecisset, simulans tam. n. amicum esse suis fratribus & Judæis, pacem illis juravit, & nihil se mali illaturum, sed postea ex illis sexaginta viros uno die crudeliter necavit, *1. Machab. 7.*

Triphon simulatã pace cum Jonathã, cum in urbem honorificè introduxit, sed mox clausis portis Jonatham comprehendit, & omnes qui cum eo venerant occidi jussit, *1. Mach. c. 13.*

Sicut mundus non potest subsistere nisi inter Elementa terram, aquam, aërem, & ignem sit pax & concordia: sic omnis republica & familia perturbatur & dissolvitur, nisi pax sit inter cives, & domesticos.

Sicut dissonantia chordarum turbat musicam, ita discordia cordium & amorum perturbat familiam.

Pax est vinculum animorum, quam si sustuleris perit societas humana, & succedit confusio, sicut factum est per confusionem linguarum in ædificanda turri Babylonica.

VIDE EX BREVIARIO. Cum Deo habenda. Octav. Innoc. n. 1. l. 1. Pax reddetur, si cessaverit prevaricatio, & peccatum, Domin. 3. Nov. Sabb. Pro pace merito laudandus Deus, Domin. 2. Adv. Sabb. pro gloria, ibidem & Dom. 5. Aug. fer. 4. l. 3. Cantic. fer. 5. est à Deo. 30. Jun. n. 2. l. 3. quamvis etiam impio detur, Dom. c. Novemb. n. 1.

Sententia selecta de Pace.

Ipsa est pax nostra qui fecit utraque unum, scil. Christus, *Ephes. 2.*

Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, *Luca 2.*

Pacem

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis &c.

Ioannis 14.

Non est pax impiis dicit Dominus, *Esaia* 48.

Pax multa diligentibus legem tuam Domine, *Psal.* 118.

Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. *Psal.* 119.
Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, *Rom.* 12.

Non enim est Deus dissentionis, sed pacis, *1. Cor.* 14.
Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una, *Actorum* 4.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, *Matth.* 5.

PATRES &c. Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis. *Aug.*

Si Dei vocantur filii qui pacem faciunt, procul dubio fatana sunt filii, qui pacem confundunt. *Augustinus.*

Melius est ut peccat unus, quam unitas. *Bernardus.*
Lingua quandoque pacem prædicat, sed sæpius turbat. *Hug. viii.*

Pax optima rerum

Quas homini novisse datus est. *Silius.*

Pax plenum virtutis opus, pax summa laborum.

Pax belli exacti pretium est. *Mantuanus.*

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes, *Virg.*

Si cupias pacem, linguam compece loquacem, *Stan.*

Omne quod est, tam diu manet, atque persistit, quam diu est unum, sed interit atque dissolvitur pariter atque unum esse desierit. *Boetius.*

Quietissimam homines agerent vitam in terra, si hæc duo verba à nativitate omnium tollerent, *meum*, & *tuum*. *Seneca.*

PECCATUM.

Peccatum nocet homini, quia multoties pœnâ corporalis puniatur. Ut patet in Adamo & Eva expulsis de Paradiso cum aliis pœnis. Sodomitæ etiam pœnâ ignis & sulphuris sunt puniti, *Gen.* 29. Uxor etiam Loth, quæ peccavit contra præceptum Domini se vertendo retrò, in stativam salis est converta, *Genes.* 19. Pharaon etiam propter peccatum cognovit se flagellari dicens, peccavi in Deum verum, *Exodi* 10. Quia filii Israël multoties Deum offenderunt, ab eo sæpius flagellati sunt, *Num. Ind. Iosue, Regum, Iudib;* & peccatum quasi vetus testamentum, &c.

Peccatum à Deo clamat vindictam. Sicut illud de quo dixit Dominus ad Cain: Vox sanguinis fratris clamat ad me de terra. *Gen.* 18. Clamor peccatorum ventrorum in aures Dei Sabaoth introivit, *Iacobi* 5.

Scriptura comparat peccatum cum igne ardente, qui hominem absumit. Cum serpente venenato, *Eccles.* 11. **Quasi à facie colubri fuge peccatum.** Et cum Gladio accipiti: **Quasi romphaa bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non est sanitas,** *ibid.*

S. Cyprian. serm. de lapsis: Peccata sunt lapsis, quod Grando frugibus, quod turbidum Sydus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigiis sæva tempestas.

Peccator, quia transgreditur decem Dei præcepta, decem plagis Ægypti punitur. Prima plaga est Sanguis, quia peccator meretur mortem, 2. est Rana, quia volvit in sordibus peccatorum, 3. est Cinificies, propter aculeum conscientie, 4. est Musca, quæ ad candela alas suas stultè comburit, ita peccator igne in-

fernali, 5. Pestis animalium, quia habet animam peccati infectam, 6. Vesica turgens, per peccatum luxurie, aut superbie, 7. Grando significat morbos & penas calitis immittas, 8. Locusta omnia devorata, opera peccatoris infructuosa, & sine merito, 9. Tenebræ densissimæ sunt cæcitas peccatoris à via salutis aberrantis, 10. Mors primogenitorum, indicat mortem animæ propriæ, & maledictionem posteritatis iuxta psalmistam; **Semen impiorum peribit.** Et sicut Ægyptii cum Pharaone post has plagas fuerunt submersi in mari rubro, ita peccator in mari igneo inferni, qui paratus est diabolo & angelis suis.

VIDE EX BREVIARIO. Peccatum mortale animam occidit, Dom. 4. Quadr. ser. 5. Dom. 15. Pentec. celo excludit, Dom. infra Asc. n. 2. venialis & mortalis differentia, Dom. 3. Quad. f. 3. 1. 3. & ser. 3. infra Octav. Corp. Christi n. 3. 1. 3. Dom. 5. Pentec. n. 3. Scandalum est magnum malum, 8. Mart. n. 3. 29. Sept. n. 3. causa alterius peccati, Dom. oct. Pentec. num. 7.

Vide singula peccata in particulari *Superbia, Avaritia, Luxuria, &c.*

Sententia &c. de Peccato.

Sensus & cogitatio humani cordis in malum pronâ sunt ab adolescentia. *Genes.* 8.

Non est ei bene, qui assiduus est in malis, *Eccles.* 12.

Et qui in uno peccaverit, multa bona perdet, *Eccles.* 9.

Non est enim homo qui non peccet, *3. Regum* 2.

Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est, *1. Ioannis* 1.

Per quæ quis peccat, per hæc & punitur, *Sapientia* 11.

PATRES &c. Nullus sanctus & iustus caret peccato, nec tamen ex hoc desinit esse iustus sanctus, vel cum affectu teneat sanctitatem, *August.*

Qui peccus suam tundit, & se non corrigit, peccata solidat, non tollit. *Aug.*

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore; non dicit non sit, sed non regnet: in est peccatum quum delectaris, regnat cum consenseris, *August.*

Nolite contemnere venialia, quia minima sunt, sed timeate, quia plura sunt, plerumque enim bestia minute multæ necant, *August.*

Timenda est ergo ruina multitudinis, etsi non magnitudinis. *Idem.*

Major est culpa, manifestè quam occulte peccare, dupliciter enim reus est qui aperte delinquit, quia & agit, & docet. *Isidorus.*

Nihil peccant oculi, si non oculis animus imperet, *Seneca Phil.*

Si male fecisti, mox respice vulnera Christi.

Per misere mei, tollitur ira Dei. *Stan.*

PENITENTIA.

Penitentia non debet differri usque ad sententiam, vel mortem. Hoc est etiam Consilium Sapientis, *Ne tardes venire ad Dominum, & non differas de die in diem.* Ad hoc facit Parabola de servis vigilantibus, & expectantibus Dominum suum, quia diem & horam mortis

mortis penitus ignoramus: Nam secundum Gregorium, nihil certius morte, nihil incertius horâ mortis.

Pœnitentia debet esse cum dolore cordis. Sic peccatrix mulier penitens lacrymis pedes Domini lavit, *Luca 7.* Forte quia Dominus vidit magnam Contritionem mulieris in adulterio deprehensæ, levem ei pœnitentiam dedit, dicens: Vade, amplius noli peccare, *Ioannis 8.* Petrus postquam negando Dominum peccavit, foras exiens, flevit amare; *Matth. 26.*

Pœnitentia post Contritionem requirit peccatorum Confessionem. Dominus transtulit peccatum à Davide, quia ad reprehensionem Nathan se humiliter accusavit, dicens se peccatum commississe, *2. Regum 12.* In cuius figura Dominus decem leprosis pœnitentibus dixit, ite & ostendite vos Sacerdotibus, & sequitur, dum autem irent mundati sunt, *Luca 7.*

Vide Confessionem.

Pœnitentia post Confessionem requirit integram satisfactionem. Hæc maximè consistit in asperitate jejuniorum, devotione orationis, & largitione elemosinarum. Viri Niniivitæ fecerunt pœnitentiam induti sacco, & jejunaverunt, & Deus indulsit, *Ionæ 3.* Machabæus & qui cum eo erant deprecabantur Dominum, capita cinere aspergentes, & lumbos accincti ciliciis, ad crepidinem templi provoluti, *1. Machab. 3.*

Libenter Deus recipit peccatores ad pœnitentiam. Sic Christus Magdalenam recepit & multum commendavit, ut habetur *Luca 7.* Ad hoc facit exemplum de filio prodigo, qui benignè tuit receptus à patre, *Luca 15.* Deus de se testator. Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Et Christus ait, Non veni vocare iustos, sed peccatores.

VIDE EX BREVIARIO. Pœnitentia est via ad celum, die 4. Epiph. n. 3. & die 6. ibidem, non est differenda, Dom. 5. Aug. n. 2. Conversio, ad conversionem peccatoris tria in unum acula concurrunt, Dom. 2. n. 3. 1. 1.

Sententia selecta de Pœnitentia.

Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum celorum, *Matth. 3.*

Dico vobis quod ita erit gaudium in celo super uno peccatore pœnitentiam agente quam super 99. iustis, qui non indigent pœnitentia, *Luca 15.*

Pœnitentiam igitur & convertimini, ut deleantur peccata vestra, *Act. 3.*

Fili peccasti, non adjicias iterum, sed & de pristinis depecare ut tibi dimittantur, *Eccles. 21.*

Nisi conversi fueritis gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, & paravit illum, *Psal. 4.*

Ne differas de die in diem, nam subito veniet ira illius, *Eccles. 5.*

Septies de die cadet iustus, & resurget, impii autem corruent in malum, *Proverb. 24.*

PATRES &c. In tribunal mentis ascende contra te, & reum te constitue ante te, *Aug.*

Pœnitentia sera raro vera, *Idem.*

Sunt multi quos peccare non pudet, sed pudet pœnitentia: ò incredibilis infamia! de vulnere ipso non erubescis, & de ligatura vulneris erubescis, *Idem Aug.*

Peccavit David, quod solent Reges, sed pœnitentiam egit, flevit, ingemuit, quod non solent Reges, *Ambrosius.*

Apud Deum non tam valet mensura temporis, quam doloris, *Idem.*

Fit plerumque gravior Deo, amore ardens vita post *R. P. Arsdock. Tom. III.*

culpam, quam in securitate torpens innocentia, *Idem.*

Quis in seculo peccavit enormius Paulo? quis in religione gravius Petro? Illi tamen pœnitentiam meruerunt assequi, *Petrus Chrysologus.*

O pœnitentia! quid de te novi referam, omnia ligata tu solvis, omnia clausa tu referas, omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas, *Cyprianus.*

Utile propositum est sœvas extinguere flammâs,

Nec servum vitis peccatus habere suum, *Ovid.*

Principiis obsta, sero medicina paratur,

Cum mal per longas invaluerit moras, *Idem.*

Adagium. Sero sapiunt Phryges, *Cicero.*

PERSEVERANTIA.

Homo non debet desistere à bono jam incepto. Alias accidit exemplum de homine deridendo, qui cepit ædificare & non potuit consummare, *Luca 14.* Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cœcitatatis ei obvenisset, *Tobia 2.*

Perseverandum est in toleratione tormentorum pro Nomine Christi, & defensione fidei. Exemplo Eleazari qui omnia tormenta perseveranter sustinuit, ne faceret contra legem, *2. Machab. 6.* Stephanus firmiter perseveravit, durus iectus lapidum alacriter sustinendo, donec Christo moriens Spiritum commendaret, *Act. 7.*

Perseverandum est in malorum operum desestatione. Quia respiciendum non est retrò postgressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens in statuam salis est conversa, *Gen. 19.* Socii Danielis multum constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent, *Daniel 3.*

Laurentius Justinianus *lib. de ligno vitæ c. 10.* comparat Perseverantiam cum viatore, qui non solet ab incepto itinere desistere donec ad destinatum terminum perveniat. Cum bellatore, qui non dilcedit de loco certaminis nisi obtentâ victoriâ. Cum architecto, cui non sufficit posuisse fundamentum ædificii, nisi ad culmen perducatur. Cum agricola, qui frustra seminat, si nolit messem exspectare.

Quid prodest Navarcho quod totum pelagum feliciter emensus sit, si tandem suâ incuriâ patiatur in portu naufragium? Quid juvat medicum per multa pharmaca ægri salutem promovisse, si postea manum subtrahat, eumque interire permittat. Rhetor non in orationis exordio, sed in peroratione plausum accipere solet. Ità in studio salutis aut virtutis parum est inchoare, nisi per perseverantiam ad optatum exitum perveniat, ita fere S. Chrysost. *Hom. 24. ad Hebræos.*

Vide Patientiam.

VIDE EX BREVIARIO. Perseverantia petita impetrat, Dom. 1. Quad. f. 22. Julii, n. 2. 17. Aug. n. 2.

Sententia &c. de Perseverantia.

Ero firmus in via Domini, *Iob. 17.*

Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei, *Luc. 9.*

Quis enim ex vobis volens turrim ædificare: nonne prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt ad perficiendum, *Luca 4.*

Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, *Matth. 10.*

G

Sic

In disciplina perseverare, *Heb. 12.*

Sic currite ut comprehendatis, *1. Cor. 9.*

PATRES &c. Non requiruntur in Christiano in-
itia, sed finis, *Hieronimus.*

Vos fratres exhortamur in Domino, ut propositum
vestrum in Domino custodiatis, & usque ad finem vi-
tae perseveretis, *August.*

In casum bonum agitur, si ante vitam terminum de-
seratur: quia & frustra velociter currit, qui priusquam
ad metas venerit, deficit, *Gregorius.*

Bonam vitam ego puto, mala pati, & bona facere,
& sic perseverare usque ad mortem, *Bernardus.*

Perfer & obdura dolor hic tibi proderit olim, *Ovid.*

Resiste: magnis in malis vinci malum est, *Seneca.*

Principium nihil est, si non vintangere metam,

Præmia dat finis, principiumque nihil.

S.

SABBATHI OBSERVATIO.

Sabbatum interpretatur requies. Quia in Sabba-
this seu festis debet homo quiescere ab omni opere
servili, & festa celebrare: quia requievit Dominus die
septimo ab omni opere suo quod patraverat, *Gen. 1.*
Ob hanc causam filii Israel colligebant manna pro die
festo in duplici mensura, ut Sabbatho feriantur. Mu-
lieres sanctæ paraverunt aromata ad unguendum Chri-
stum, sed Sabbatho siluerunt, *Marc. 16.* In hujus
figura requievit Dominus die Sabbatho in sepulchro,
Lucea 23.

Benedixit Dominus diei septimo quia in ipso effave-
rat ab omni opere suo, *Gen. 2.*

Sabbatum non custodientes debent corripi & puniri.
Nam colligens ligna in Sabbatho jussu Domini fuit la-
pidatus, *Num. 15.* Arguit Neemias calcantes torculari-
a, & portantes onera in die Sabbathi, *Neem. 13.*
Vide Cateches. de præcepto, 2. Decal. & præcept Ec-
clesiæ.

VIXE EX BREVIARIO. Sabbathi observatio.
Magna illius olim reverentia fuit, Domini. Oct. n. 1. &
Dom. Oct. n. 2. non violatur per opera misericordia,
Dom. 3. Quadr. ser. 5. le. 2. & Sabb. infra Pentec. Do-
minicus dies etiam permittit laxare animum, die 3.
Dec. n. 3. l. 2.

SAPIENTIA. PRUDENTIA.

Sapientia & prudentia in rebus agendis est optimâ
gubernatrix vita humana. Exemplum est in Re-
becca muliere prudentissima, quæ direxit filium suum
Iacob quomodo possit parenti suo placere, & illius be-
nedictionem obtinere præ suo fratre primogenito Esau;
& postea prudenter illum recedere fecit à conspectu
fratris sui Esau, donec ejus ira cum tempore desineret;
Gen. cap. 27. Et ipse Iacob postea prudenter egit
demulcendo fratrem suum & mittendo ei munera,
potius quam litigando, & ejus iram in se pro-
vocando, *Ibidem.*

Summa fuit sapientia Iosephi in domo Pharaonis,
somnia Regis sapienter exponendo, & famem præ-
dicendo, & omnia recte ordinando, & fratres qui
ipsum vendiderant pacificè & amicè excipiendo, *Gen.*
cap. 41.

De Davide in ipsius laudem dicitur, *1. Reg. c. 18.*
quod in omnibus prudenter se agebat: etiam tunc
quando apud Regem Achis se quasi fatum simula-
bat, ut sic illæsus ab eo dimitteretur, *1. Reg. 21.* Sapientis
enim est in loco & tempore suo desipere.

Abigael sapienter admodum Davidem à marito Iu-
Nabal graviter offensum placavit, munera præmi-
tendo & se illi humiliter subjiciendo, *1. Reg. c. 5.*

Salomon item inter duas mulieres, de infante utrius
esset, summâ sapientia diremit, quasi volens infan-
tem inter utramque dividere, & sic veram illius ma-
trem exploravit, *3. Reg. c. 3.*

Rex Ezechias intelligens Regem Assyriorum veni-
re ad Hierosolimam obsidendam, sapienter præcepit
capita fontium extra civitatem obturari, ne exercitus
hostilis aquam haberet, *Paralip. c. 32.* Sic oportet fon-
tes & occasiones vitiatorum impedire, & amputare.

Prudentia Reginae Etheris & Mardochei in libe-
rando populo suo ab exitio quod Aman illis paraverat,
pulchre describitur in libro *Esther c. 5, 6, 7.*

Daniel adolescens sapienter duos senes ex ipso rum ore
convicit, & Susannam innocentem à morte liberavit, *Dani-
el. c. 13.* Idem sapientissimè Nabuchodonosoris som-
nium exposuit, & ab eo honorari meruit, *Daniel. c. 2.*
Christus jubet Apostolos & fideles esse prudentes sicut
serpentes, & simplices sicut columbae, *Matth. c. 10.*
Unde patet prudentiam non in versutia, & fraude,
sed in simplici veritate, & virtute positam esse.

Virgines quinque in Evangelio, *Matth. c. 25.* dis-
cuntur à Christo prudentes, quia curarunt in lampadi-
bus suis oleum habere, id est, bona opera, fidem,
charitatem, &c.

Similitudo est primò inter Sapientes & bonos Medi-
cos, sicut enim Medici sanant morbos corporis, Sic
Sapientes curant infirmitates, & passiones animo-
rum.

Sapientia est instar Odoramenti fragrantissimi, quia
non tantum Sapientem, sed etiam alios vicinos, & qui
cum illo agant Sapientiâ & doctrinâ suâ obstat, &
meliores facit. Hinc Regina Saba alique concurre-
bant, ut audirent Sapientiam Salomonis.

Socrates apud Stoicæum *sermon. de virtute* comparat
Os sapientis, lanæ templi, quâ aperta, & altaria, &
Sanctorum imagines, & pulcherrima virtutum simula-
cra conspiciuntur.

Sicut Navarchus novit se ventorum mutationibus va-
riis accomodare, & ita ad portum pervenire; sic etiam
Sapiens per prospera & adversa tendit ad Deum ut finem
ultimum & portum salutis æternæ.

Sapientia est instar Salis, quia per eam conditu-
tur mores hominum ne sint insulsi, & à corruptione
vitiatorum conserventur.

Sapientis Mores in multis moribus Divinis assimi-
lantur; Deus maximè omnium intelligit, & minimè
omnium loquitur, ita Sapiens, Deus per peccata homi-
num maximas injurias patitur, & minimè turbatur, ita
Sapiens, Deus præsens est inter omnes totius orbis muta-
tiones, & ipse nunquam mutatur, ita Sapiens, Deus extra
seipsum beatitudinem & solatium non quærit; ita Sa-
pientis proprium est ab animo suo rectè disposito
omnem suam lætitiâ & felicitatem habere, & solatiâ à
creaturis non emendicare. Hæc sunt primâ vitæ sapientia-
tæ ac felicitatis principia.

Principium aliud maximæ sapientia: cum aliis vult
ipse Cicero lib. 5. Tusculan. Moderari & sistere cupidita-
tates. Sicut (inquit) Stultitia, etsi adepta est quod
concupivit, nunquam tamen se consecutam putat, ad
alia, & alia inhians; sic Sapientia semper co-
contenta est quod adest, & ita nunquam illam
suis pernitet.

Sensit.

Sententia de Sapientia, & Prudentia.

Fons sapientiæ Verbum Dei, *Eccles. 1.*
 Trahitur sapientia de oculis, *Iob 28.*
 In malevolam animam non introibit sapientia,
Sapient. 1.
 Initium sapientiæ timor Domini, *Pf. 110.*
 Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt,
Prov. 1.
 Sapiens timet & declinat à malo, *Prov. 14.*
 Neminem diligit Deus, nisi eum qui cum sapientia
 inhabitat, est enim hæc speciosior sole, *Sapient. 7.*
 Sapiens non odit mandata & iustitias, *Eccles. 33.*
 Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo,
 stultus fiat ut sit sapiens, *1. Cor. 3.*

Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, *Rom. 1.*
 Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum, *1. Cor. 3.*
PATRES &c. Sapientia vera est noscere seipsum.
 Ad veram sapientiam pervenire non possunt, qui
 falsæ suæ sapientiæ fiducia desipiunt, *Gregorius.*
 Sapientia illa clara est, non quæ in verbis volat, sed
 quæ virtutibus constat, *Gregorius.*
 Discat qui nescit, nam sic sapientia crescit, *Stan.*
 Odi sapientem, qui non est sibi ipsi sapiens, *Me-
 nander.*
 Non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia,
Plautus.

Istuc esse sapere, qui ubicumque opus sit, animum
 possit flectere, *Terentius.*
 Consilia omnia verbis prius experiri, quam armis,
 sapientem decet, *Terentius.*
 Nihil sapienti necesse est, *Seneca.*
 Sapientia est sanitas animi, *Cicero.*
 Nihil est turpius, quam sapientis vitam, ex insipi-
 entium sermone pendere, *Cicero.*

Prudentia.

Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut
 columbæ.

Ubi non est gubernator, populus corruct, salus
 autem ubi multa consilia, *Prov. 11.*

Melior est sapientia quam vires, & vir prudens quam
 fortis, *Sapient. 6.*

Filii huius seculi prudentiores filiis lucis in generatio-
 ne sunt, *Luca 16.*

Verba prudentum statera ponderabuntur, in fatuo-
 rum cor illorum, *Eccles. 21.*

Stultus si tacuerit sapiens reputabitur, *Prov.*

Estote prudentes sicut serpentes, quia prudentia abs-
 que bonitate malitia est, & simplicitas absque ratione
 stultitia nominatur, *Hieronymus.*

Ex lingua stulta veniunt incommoda multa, *Stan.*

Fac mala, dic multum, si vis te reddere stultum,
Idem.

Qui non os claudit, quod non vult sapius audit,
Idem.

Prudentiz est futuram injuriam præcavere. *De-
 mocritus.*

Prudentes possimus dicere providentes, *Cicero.*

Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus
 dispensetur, præterita cogita, præsentia ordina, futura
 prævide, *Seneca.*

Non potest esse jucunda vita à qua absit prudentia,
Cicero.

R. P. Ardeck. Tom. III.

Adag. Annosa vulpes haud capitur laqueo.
 Eum ausculta, qui quatuor sunt aures, id est, qui
 multum audit antequam loquitur.

SPES. FIDUCIA.

Sperare debet homo bonum repromissum, licet differa-
 tur. Multis annis expectavit Abraham filium,
 quia Centenarius erat quando natus est ei Isaac, *Gen.*
 21. A promissione facta Abraham usque ad ingressum femi-
 nis sui in terram promissionis fluxerunt anni 460.
Gen. 15. Erat Simeon in Jerusalem diu expectans con-
 solationem Israel, id est, adventum Christi, *Luca 2.*
 Ascensus Christus in cælum præcepit Apostolis, ne
 descenderent, sed expectarent promissum Patris,
Actor. 1.

*Sperare debent homines consolationem in tribulatio-
 ne.* Afflictus corpore, spoliatus rebus, orbatus filiis
 sic dicebat Iob, Si occiderit me in ipso sperabo, *Iob. 13.*
 Parentibus Tobia irridentibus eum & dicentibus: Ubi
 est spes tua? Respondit, Filii Sanctorum sumus,
 & vitam illam speramus, quam daturus est Dominus
 his qui fidem non mutaverunt ab eo, *Tob. 2.* Cum Su-
 fanna esset morti condemnata, erat cor ejus in Domino
 fiduciam habens, *Daniel 13.*

Spes & fiducia in Deum rectè comparatur stellæ po-
 larii, ad quam nautæ in tempestate respiciunt &
 cursum dirigunt: sic nobis in omni tribulatione respici-
 endum est ad Deum & ejus auxilium ac promissa, ut
 cursum huius vitæ rectè & securè dirigamus ad portum
 salutis. Præclare hanc spem & fiduciam explicat totus
Psalms 90. Qui habitat in adiutorio Altissimi
&c.

Spem nostram Lucernæ comparat S. Augustinus
 in *Enchir.* Lucerna, inquit, animæ spes ejus, ad il-
 lam operatur omnis homo quidquid boni ad spem facit,
 & in nocte ardet lucerna nostra. Oleum huius lucer-
 næ est verbum Dei & ejus promissa, quæ faciunt, ut lu-
 cerna spei nostræ non extinguatur.

Sicut peregrinantium labores & tædiâ relevat spes
 perveniendi in suam Patriam, sic labores huius vitæ
 multum mitigat spes perveniendi ad patriam cælestem:
 hic enim sumus *hospites & advena super terram*, ut
 loquitur Apostolus.

Spem nostram vocat *Laurentius Iustinianus*, in li-
 gno vita cap. 2. Columnam firmissimam qua totum spi-
 rituale ædificium sustentatur, spe autem deficiente,
 totum ædificium corrui in barathrum desperationis.

E contra spes quæ extra Deum reponitur in Ho-
 mine, aut favore, aut opibus, est instar Arundinis,
 cui si innitaris statim frangitur & te in lapsum præcipi-
 tat, Est etiam instar myricæ sive terræ siccæ ac sterilis
 in qua nihil crescit, & nullum fructum habes, post
 inanem laborem: Hinc rectè *Hieremias*, Maledictus
 homo qui confidit in homine, & ponit carnem
 brachium suum, & à Domino recedit cor ejus, *Hier.*
 c. 17.

VIDE EX BREVIARIO. Spes, Commun. non Pon-
 tif. n. 3. lect. 2. & Octob. Ascens. n. 2. l. 2.

Vide *Fides, Benignitas Dei.*

Sententiæ selectæ de Spe & Fiducia.

Quisperat in Domino beatus est, & non infirmabi-
 tur, *Prov. 16.*

Beatus vir qui confidit in Domino, *Jeremia 17.*
 Beatus vir cuius est nomen Domini spes ejus, *Psal. 39.*

G 2 Mihi

Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam, *Psal. 72.*

Si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est, *Sap. 3.*

Spes hypocritarum peribit, *Iob. 8.* Spes impiorum deficit, *Prov. 10.*

Fides credit, spes, & charitas orant, *Augustinus.*

De spe incaustum præsumit, qui timere Deum in suis operibus temnit, *Gregor.*

Qui nihil potest sperare, desperet nihil, *Seneca.*

Sola spes hominem in miseris consolari solet, *Cicerone.*

Qui duos insectatur lepores, neutrum capit. i. in eos qui nimis multa simul sperant.

Corvum delusit hiantem, *Horat.* in raptorem spe sua frustratum.

SUPERBIA.

Superbia ducit hominem ad ruinam: Ideo Christus dicit, qui se exaltat humiliabitur, *Matth. 23.* Volentes superædificare turrim in cœlum dispersi sunt per divisionem linguarum, *Genes. 11.* Graviter fuit punitum peccatum elationis David, quando superbe populum numeravit, *2. Regum. 24.* Aman qui volebat ab omnibus honorari fuit in patibulo suspensus, *Hester 7.* Nabuchodonosor per superbiam depositus est de folio, & gloria ipsius ablata est, *Dan. 4.* Balthasar per superbiam interfectus est, & Darius successit ei, *Dan. 5.* Herodes superbe indutus, cum populus ei acclamaret laudes divinas, ab Angelo est percussus, *Actuum 12.*

Superbi similes sunt Fumo, qui suâ levitate in altum extollitur, & ipsâ elatione in magnum globum intumescit, sed quanto globus ille fit altior, tanto magis evanescit, sic superbus, quando magis exaltatur, tanto citius deficit, *Ita S. Aug. in Psal. 36.*

Similis est superbus Ebrioso, qui optimo vino abutitur ad vertiginem & insaniam, sic homo per superbiam suas virtutes vertit sibi in arrogantiam & jactantiam, & aliorum contemptum, *Ita S. Hier.*

Quemadmodum corpus perditâ humorum rectâ temperie fit obnoxium omnibus morbis, ita animus amissâ humilitate omnibus passionibus & vitiis exponitur, & redditur tumidus, temerarius, imprudens, arrogans, & tantum non stultus, ut vix seipsum amplius cognoscat.

Quemadmodum avari quanto plus opum accumulunt, tanto magis se egere existimant, ita superbi & arrogantes quanto majori honore fruuntur, tanto magis magisque cupiunt honorari.

Quod in corporibus Tumor, hoc in animabus superbia est, sicut enim corpus quod immodicè turget sanum esse non potest, ita & animos tumidorum dicimus mentis sanitate carere, *S. Chrysostomus Homil. 13. in Timoth.*

Ut in area extollitur Palea super triticum, non quod sit dignior, sed sit levior; sic in hac vita superbus fertur super humilem, non ob meritum & virtutem, sed ob vanitatem & falsam opinionem.

VIDE EX BREVIARIO. Superbia quid sit, Domin. infra Ascens. n. 2. l. 2. Domin. 2. Septemb. num. 2. lect. 2. *Initium omnis peccati,* 2. Novemb. num. 3. lect. 1. *Gloriatio vana perdit beneficia accepta,* Domin. 2. Sept. num. 2. lect. 3.

Vide *Humilitas.*

Sententia selecta de Superbia. V. supra de Humilitate.

Audeo dicere superbis, utile esse cadere in aliquod lapertum & manifestum peccatum unde sibi discerant, qui jam sibi placendo ceciderant, *August.*

Vermis divitiarum est superbia; difficile est ut non sit superbus qui dives est; tolle superbiam & divitiarum non nocent, *August.*

Humilitas homines sanctis Angelis similes facit, & superbia ex Angelis demones reddit, *Augustinus.*

Superbia de superis cœlestibus ad ima præcipit, humilitas ab imis ad alta levât, *Bern.*

Superbia de Angelo diabolum fecit, & homini mortem intulit, *Cassiodorus.*

Omnis fere diligit sibi similem, solus superbus cœlestium datum, unde inter superbos semper sunt jurgia, *Cassiod.*

Omnis insipiens arrogantia & plausibus capitur, *Menander.*

Video nos nihil aliud esse præter simulachra quædam; quotquot vivimus, aut umbram levem, *Sophocles.*

Inquinat egregios adjuncta superbia mores, *Claudius.*

Est verum verbum, frangit Deus omne superbum, cum sex, cum limus, cum res vilissima simus,

Unde superbum? nescimus quando perimus, *Stan.*

JACTANTIA. Filia est superbia.

Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, *Rom. 1.* Dum causâ jactantiæ pauper pascitur: etiam ipsum misericordie opus in peccatum convertitur; *Isidorus.*

Mirabile jactantiæ genus, ut non possis putari sanctus, nisi sceleratus appareas, *Bernardus.*

Jactantia non est vitium laudis humanæ, sed vitium animæ perverſæ amanti humanam laudem, spreto testimonio conscientie, *Augustinus.*

Qui sese laudat, laudis se munere fraudat.

T.

TENTATIO.

Tentat Deus aliquando hominem ut probeat illum: Sic tentavit Abraham & dixit ei, tolle filium tuum quem diligis & offer illum, *Gen. 22.* Dixit Dominus ad Philippum: Unde ememus panes ut manducet hic? hoc autem dicebat tentans eum, ipse vero sciebat quid esset facturum, *Joan. 6.* Postquam Tobias fuit cæcatus sustinuit tentationem, quam permisit Deus pervenire illi, ut posteris exemplum patientiæ daretur, *Tob. 2.* Judith dixit tempore obsidionis, memores esse debetis quomodo tentati sunt patres, ut probarentur si vere colerent Deum, *Judith 8.* Iob propter multas tribulationes dicebat, probavit me Dominus quasi aurum quod per ignem transit, *Iob 23.* Tentavit Deus Petrum ambulantem supra mare per ventum validum, id est, tribulationem, *Matth. 14.*

Non debent homines Deum tentare: Sicut populus Israel multoties tentavit Deum in deserto, *Num. 14.* Oriam qui statuit populo terminum, reprehendit Judith, dicens: Qui estis vos qui tentatis Deum; *Judith 8.* Iudeis quærentibus, si liceret censum dare Cæsari, ut ipsum caperent in sermone, reprehendit eos, dicens: Quid me tentatis hypocritæ? *Matth. 22.* Cum ejectione

Arsole
Kin

Theo
logi.

D. 11/
2. 8

Jesus dæmonium & locutus est mutus, quidam tentantes eum querebant signum de celo, *Matth. 16.* Petrus increpans dixit Saphyræ uxori Ananiæ, Quid convenit vos tentare Spiritum sanctum, ut patet *Act. 5.*

Tentat Diabolus mentiendo, unum pro alio ostendendo: Sic falsò dixit Evæ: Nequaquam moriemini, & promissit bona ex transgressione: Eritis sicut Dii, *Gen. 3.* Salvatori etiam ostendit regna mundi, dicens mentiendo. Hæc omnia dabo tibi si cadens adoraveris me, *Matth. 4.*

Tentationes volentes vitare, sapientiâ uti debent in resistendo: Christus à dæmonè tentatus in gula, superbia, & avaritia, ad quæ possunt omnes aliæ tentationes reduci, sapienter ostendit quomodò oporteat nos tentationes superare, *Matth. 4.*

VIDE EX BREVIARIO. Tentatio fit suggestione, consensu, delectatione, Domin. 1. Quadr. num. 3. l. 3. iam de bono quam de malo periculosa est, Dom. Passio n. 2. l. 3.

Vide Tribulatio, Consolatio divina.

Sententia selecta de Tentatione.

Qui non est tentatus, paucanovit, *Ecclesiast. 34.* Fili, accedens ad servitutem Dei sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, *Ecclesiast. 2.*

Fidelis Deus qui non sinet vos tentari supra id, quod potestis, *1. Cor. 10.*

PATRES. Vita nostra in peregrinatione non potest esse sine peccato, & sine tentatione, *Augustinus.*

Tantum admittitur diabolus tentare, quantum tibi prodest ut exercearis, *idem.*

Hoffis noster quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit, *Gregorius.*

Humanum est in corde tentationem perpeti, dæmoniacum totum est in tentationis certamine superari, *Gregorius.*

In tentationibus esto fortis, multos enim majorum nostrorum illæ arguerunt, *Bernard.*

Diabolus, quando decipere quemquam tentat, prius ad naturam uniuscujusque intendit, & inde se applicat, unde aptum hominem ad peccandum aspicit, *Gregor.*

Bellum grave quia occultum, *Cassiodorus.*

Vide infra sententiâs plures, Verbo Tribulatio.

TIMOR DOMINI.

Omnis Dei timor, etiam ex metu pœnæ, per se bonus, & utilis est contra peccatam: Timor Domini expellit peccatum, *Ecclesiast. 1.* Beatus homo qui semper est pavidus, *Prov. 28.* Verebar omnia opera mea, sciens quia non parces delinquenti, *Job. 9.* Et idè à S. Bonav. timor comparatur ostiario, qui stare debet ad ostium cordis, ne permittat inimicum intrare, scilicet dæmonem, peccatum, tentationes, & pravas cogitationes. S. Bernardus multas breviter similitudines & encomia de timore adducit, in *Cant. Serm. 86.* Timor verecundus & castus est omnium ætatum ornatus: est splendida gemma morum in vultu adolescentis: est bonæ spei nunciatus: est bonæ indolis index: est testis innocentie: est lampas pudicæ mentis. Est famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, naturæ laus, insigne totius honestatis.

Timere debet homo Deum omni tempore. Quia in hac vita non potest esse securus. Nam Angeli in celo, & primi parentes in terrestri Paradiso peccaverunt, ut patet

Gen. 3. & Esaiæ 4. Loth qui inter pessimos peccatores in Sodomis fuit bonus, tamen postquam exivit est inebriatus & cum filiabus peccavit, *Gen. 19.*

Timor Domini facit hominem à peccatis desistere, & cavere. Obsterices Deum timuerunt, idè non necaverunt filios Hebræorum, *Exodi 1.* Eleazarus nolens vetita manducare, ait: Domine propter timorem tuum libenter hæc parior, *2. Machab.*

Timor Domini causa est quod homo bene operetur & diligat Deum. Idè voluit Dominus filios Israël timorem incutere, & legem cum tonitru & igne dare, *Exodi 20.* Josaphat docuit iudices ut timor Domini esset inter eos si bene vellent regere populum. Plus timens Tobias Dominum quàm Regem, rapiebat corpora occisorum & sepeliebat ea, ut patet, *Tobie 2.* Item commendatur Iob, quod esset bonus, justus, & timens Deum, *Iobi 1.*

Timorem Domini non habentes graviter puniuntur. Nam omnes quos misit Rex Babylonis ad inhabitandum Samariam non timuerunt Deum, & misit Deus Leones qui interfecerunt eos, *Regum 17.* Ionas qui Deum non satis timuit tempestatem meruit, id nauæ videntes, timuerunt Deum, *Ion. 1.* Ob hanc causam dixit Dominus: Timete eum qui potest corpus & animam perdere in gehennam, *Matth. 10.*

Sicut qui transit angustum Pontem semper timet ne cadat antequam ad terram firmam perveniat, sic Christianus inter angustias & pericula hujus vitæ semper metuit ne labatur in peccatum, antequam veniat ad statum securum vitæ æternæ.

Sicut necesse est ut semper timeat qui thesaurum portat per loca prædonum insidiis infecta, ita necesse est in decursu huius vitæ formidare, ubi infestissimi animarum prædones, dæmon, mundus, caro nituntur, nos pretioso divinæ gratiæ thesauro spoliare.

Quemadmodum Frano opus est equitè ne à ferociente equo per avia & devia abripiatur, ita frano timoris divini opus est, ne ab indomitis cupiditatibus & vitis nostris in interitum præcipites abripiamur.

Sicut pueri in Scholis à negligentia ac petulantia deterrantur dum vident socios suos examinari & supplicio affici, ita nos ex aliorum interitu debemus nobis formidare, & clamare ad Dominum, confige timore tuo carnes meas.

Uti solis Radius quando per foramen domum ingreditur cuncta quæ in ea sunt illuminat, ita si timor Domini fuerit in anima, efficit ut omnia sua peccata etiam minutissima observet, *Climacus de discret. grad. 26.*

Sicut per Corium acu perforatum prius feta, & post eam silum ingreditur, sic timor Domini in animam hominis charitatem & justitiam introducit, *S. August. in Epist. S. Joannis.*

VIDE EX BREVIARIO. Timor Domini descendit, Dom. 5. Nov. n. 2. l. 3. timor sanctus est salutaris: Dom. 1. Aug. n. 2.

Vide supra Penitentia, Humilitas.

Sententia selecta de Timore Domini.

Initium Sapientiæ Timor Domini, *Prov.* Timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam, *Matth. 10. Luca 12.*

Noli altum sapere, sed time, *Rom. 11.*

Beatus homo qui semper est pavidus, qui verò mentis est duræ corruet in malum, *Proverb. 28.*

Quæ

Qui timet Dominum nihil negligit. *Ecclesiast.* 7.
 Timor Dei initium dilectionis ejus. *Eccles.* 25.
 Dediti hereditatem timentibus nomen tuum Domine. *Psal.* 60.

Beatus vir qui timet Dominum : potens in terra erit semen ejus, gloria & divitiæ in domo ejus, *Psal.* 111.

Timenti Dominum bene erit in extremis & in die obitus sui benedicetur. *Eccles.* 1.

Plenitudo sapientiæ est timere Deum, *Ibidem.*

Qui timet hominem cito corruet. *Proverborum.* 29.

Si Deus pro nobis, quis contra nos. *Roman.* 8.

PATRES, Deum time & mandata ejus observa, hoc est omnis homo, ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil est homo. *Bernardus.*

Facile deviat à justitiâ, qui in causis non Deum, sed homines pertimescit, *Chrysost.*

Si amor Deite tenere non potest, factem teneat & terreat timor judicis, *Gregor.*

Stultus in summa pericula misit

Venturi timor ipse mali, fortissimus ille est

Qui promptus metuenda pati, *Lucanus.*

Degeneres animos timor arguit, *Virgil.*

Audaces fortuna juvat, timidusque repellit.

Parva necat morfu spatiosum vipera taurum.

A cane non magno sæpe tenetur aper. 1. Parvietiam timendi. *Ovid.*

Stultitia est timore mortis mori. *Cicero.*

Stultum est timere, quod vitari non potest. *Idem.*

Tutissima res est nil timere præter Deum. *Idem.*

Adag. Umbram suam metuere. *Plato.*

In eos, qui pueriliter minima trepidant.

Item, ante tubam trepidat.

Domus Leonum in acie Vulpes. In eos qui in suos sævi, in subditos imperiosi, in alios nihil audent.

TRIBULATIO.

Tribulationem libenter & patienter sustinentes sequitur consolatio. Nam Joseph plus crevit & prosperatus est in exilio, quam si fuisset inter fratres suos, *Gen.* 14. Quanto magis Pharaon filios Israël affligebat, tanto plus multiplicabantur, & crescebant, *Exodi.* 1. Heliam persecutum à Jezabel Angelus confortavit, & panem & aquam ei attulit, *3. Regum.* 19. Excecaturum & derisum Tobiam Dominus multipliciter consolatus est, *Tobia.* 2. & 10. Pueri in camino ignis receperunt angelicam consolationem, cum quibus Nabuchodonosor vidit similem filio Dei, *Dan.* 3. Unde per Psalmistam dicit Dominus, Cum ipso sum in tribulatione.

Tribulationes veniunt propter peccata hominum. Ideo fratres Joseph dixerunt. Merito hæc patimur, *Genesis.* 42. Quia post obitum Judæ Machabæi surrexerunt iniqui & peccatores, facta est fames magna, 1. *Mach.* 9.

Tribulationum remedium est oratio. Nam in tempore tribulationis clamaverunt ad te & exaudisti eos, *Num.* 9. Susanna in damnatione mortis posita, non habens recursum ad humanum adjutorium, flens oravit & suspexit in cælum, *Dan.* 11.

Sicut Avis à canibus circumdata & in terra posita, non habet refugium nisi elevet se in altum, & volet versus cælum, ita homo in tribulatione.

VIDE EX BREVIARIO. Tribulatio. In tribulatione non desiciendum, Sabb. post Ciner. ex ea alia virtutes oriuntur, O & Rob. Innoc. n. 1. & 2. Quare immittatur, Dom. Pass. n. 2. 5. Majj. n. 3. l. 3. Domin. 11. Pentec. n.

2. l. 1. Ægritudo morbi aliquando vitia significant, Sabb. Pent. lect. 3. Domin. infra Ascens. n. 2. Malum sæpe in melius bonum permutatur, Fest. Epiph. n. 2. l. 2. & Domin. Septuag. n. 2. l. 3. Inter malos vivere magna virtus, Domin. 1. Septemb. n. 2. l. 3. Paupertas, est parva aliarum virtutum, 2. plur. MM. n. c. l. 3. Persecutio facit Ecclesiam crescere, 3. Julii n. 2. 8. Nov. n. 3. l. 2. dicitur genera ejus, 26. Junii. n. 3. l. 3. non sumenda, *Ibid.* & 14. O & n. 3. l. 3.

Vide Tentatio. Patientia.

Sententia selecta de Tribulatione.

Si bona susceperimus de manu Domini, mala quare non sustineamus, *Iob.* 1.

Probasti cor meum & visitasti nocte, igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas, *Psal.* 16.

Multæ tribulationes justorum, *Psal.* 33.

Sicut igne probatur argentum, & aurum in camino, ita corda probat Dominus. *Prov.* 17.

In paucis vexati in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit eos &c. *Sap.* 3.

Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis, *Eccles.* 27.

Infirmas gravis sobrietas facit animam, *Eccles.* 31.

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam &c. *Matth.* 5.

Qui perdidit animam suam propter me, Inveniet eam, *Matth.* 10.

Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, *Luca.* 24.

Gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur &c. *Rom.* 5.

Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio &c. *Rom.* 8.

Sicut focii passionum estis, sic eritis & consolationis, 2. *Cor.* 4.

Omnes qui pie volunt vivere in Christo Iesu persecutionem patientur, 2. *Timot.* 3.

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. 1. *Petri.* 2.

PATRES &c. Intellegat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, *August.*

In fornace ardet palea, & purgatur aurum: illa in cinerem vertitur, & illud sordibus exurit, *August.*

Nullus servus Christi sine tribulatione est: si puritate non habere persecutiones non quærupisti esse Christianus, *Idem.*

Si promissa patris bene agnovisti, non timeas flagellari sed exheredari, *Idem.*

Aurem cordis tribulatio aperit, quam sæpe prosperitas hujus mundi claudit, *Gregor.*

Cum recognosco Iob in sterquilino, Ioannem esurientem in eremo, Petrum extensum in patibulo, Iacobum decollatum ab Herodis gladio, cogito qualiter Deus in futuro cruciabit, quos reprobatur, quia tunc affligit, quos sanat, *Gregorius.*

Parva toleramus, si recordemur, quid biberit ad patibulum, qui nos invitavit ad cælum, *Castiodorus.*

Dulcia non meruit qui non gustavit amara.

Vide Sent. de Patientia, Tentatione.

V.

VERITAS.

Veritas apud malos homines odium parit. Sic Zacharias filius Iojadæ verè & justè arguebat Regem, & Principem.

Arde
Kin

Theo
logi

D. 18
2. 8

Principes, quod Dominum & ejus legem dereliquissent, & ideo in odium veritatis ad imperium Regis Joas lapidatus fuit, 2. Paralip. c. 24. Achior quia narrabat vera quae Deus fecit populo Israelitico, indignatus est illi Rex Holofernes, & coactus est exulare, Judib. c. 6. Cum Propheta Baruch ex volumine legis praedixisset Regi Joachim vera de futura captivitate Israel, iussit Rex voluminem in ignem projici, Hieremia c. 36. Et Hieremias Propheta, quia civitatis Hierusalem captivitate praedixit, in lacum missus fuit, Hieremia cap. 38. Et Daniel quia aperte probavit idolum Beel non esse Deum, in locum leonum missus fuit, unde ipsum Deus & veritas liberavit, Daniel c. 7. Quia Joannes Baptista veritatem dixit Herodi. Non licet tibi habere uxorem fratris tui, in carcere decollatus fuit, Matth. c. 4. Caecus a Christo illuminatus, quia Pharisaus veritatem aperte dixit, extra Synagoga eum projecerunt, Joannis 9. Quando Apostoli Principibus Sacerdotum de doctrina Christi vera praedicabant, caesi fuerunt, & iussi ne de Christo amplius loquerentur, Actuum c. 5.

Cui denique passi sunt tot Martyres, Confessores, & bodie v. rbi divini praedicatoris tot injurias, & contumelias patiuntur? Nisi quia veritatem libere annuntiant, & aliorum erroribus assentiri nolunt.

Qui veritatem studioso seclantur, Similes sunt illis qui ex visceribus terrae aurum effodiunt: & qui ex profundo maris gemmas pretiosas ac lucidissimas educunt.

Comparat S. Augustinus Epist. 9. Veritatem Christianam cum pulcherrima Helena Graecorum pro qua nostri martyres, tot saeculis fortius dimicant, quam Graeci pro sua Helena adversus Trojanos.

Bonorum ingeniorum est veritatem amare, & non pulchra verba, quid enim prodest clavis aurea, si aperire non potest, hoc est, ad veritatem ducere, idem S. August. l. 4. de doctr. Christiana c. 2.

Sicut perdix optimus est cibus, non tamen si proponatur crudus; sic etiam veritas debet proponi excocta & condita sale prudentiae, id est, suo tempore, & loco.

Sententia selecta de Veritate.

Super omnia vincit veritas, Esdræ 3.

Veritas Domini manet in aeternum, Psalmus 116.

Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos, Joan. 8.

Ego sum via, veritas, & vita, Joan. 14.

Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. Matth. 22.

Ergo in hoc natus sum & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati, Joannis 18.

PATRES &c. Veritas dulcis est, & amara: quando dulcis est parit, & quando amara curat, August.

Si de veritate scandalum sumitur, utilis permittitur nisi scandalum quam veritas relinquatur, August.

Ille veritatis defensor esse debet, qui cum recte sentit, loqui non metuit nec erubescit, Ambrosius.

Veritas sola liberat, sola salvat, sola lavat, Bernardus.

Non amat veritas angulos, Idem.

Obsequium amicos, veritas odium parit. scil. apud pervertos, Tarentinus.

VOTUM.

Votum offerunt Deo homines tribulationibus oppressi in liberantibus. Debellato Israel & ablatâ prædâ, vo-

tum vovit Israel Deo, & postea victor fuit, Num. 21 & Judith 20. Viri qui erant in navi cum Jona tempore tempestatis timentes immolaverunt hostias, & voverunt votum Domino, Jona 1. Antiochus postquam percussus est à Domino insanabili plagâ, vovit se mirabilia facturum, si evaderet mortem, 2. Machab. 9.

Votum indiscretum non debet homi facere, aut servare. Tale votum fecit Iephte quando promisit immolare quod primo ipsi occurreret, Jud. 11. Pro indiscreta & mala causa vovit Absalon, volens rebellare patri, 2. Reg. 15. Crudele votum & impium fecerunt Judæi dicentes, & devotione vovimus nos nihil gustare donec occidamus Paulum, Act. 23.

Votum facientes debent votum reddere. Ideo Anna quæ vovit pro filio obtinendo, statim cum obtinuit filium adimplevit votum, 1. Reg. 2. Aza Rex Juda quæ voverat pater suus obtulit in domo Domini aurum & argentum, ut ostendatur quod aliquando vota Patrum debent reddere filii & hæredes, 2. Paral. 15. Omnis populus post victoriam venit in Hierusalem & tulerunt hostia vovita & vota sua, Jud. 16.

ZELUS BONUS.

Zelus bonus est arguere acriter delinquentes. Nam videns Neemias onera portantes, & uxores ducentes alienigenas, & objurgavit eos, & acriter arguit, Neemia 13. Confidenter arguit Helias errantem populum, & Prophetas Baal fecit occidi, 3. Reg. 18. Miro zelo fervebat Joannes Baptista, dicens Judæis, Geminina vipera sum &c. Matth. 3. Luca 3. Et arguendo Herodem, dicens, non licet tibi fratris tui uxorem habere, Matth. 14. Marc. 6. Durè increpavit Dominus Scribas & Phariseos, dicens, Væ vobis Scribæ & Pharisei &c. Matth. 23. Ardenti zelo Stephanus arguebat Judæos, dicens, durâ cervice &c. Act. 7. Paulus cum fervore reprehendit Elymam quando dixit: O plene omni dolo & omni fallaciâ, Act. 13.

Zelus bonus est etiam punire acriter injuriam Deo inferentes. Moyses iratus est de vitulo factò à populo, & tabulas confregit, & populum arguit, & eos acriter punivit, Exodi 32. Multum placuit zelus Domini, quem habuit Phinees quando transfodit adulterantes, Numer. 25. Præcepit Josue Achior lapidari, & supellestem ejus comburi, quia tulerat de anathemate, Josue 7. Magnus erat zelus Mathanæ, qui trucidabat homines impios superaram Domini, 1. Machab. 2. Plures ejecit Dominus vendentes & ementes de templo, factò flagello de funiculis, Joan. 2. Luca 19.

ZELUS INDISCRETUS.

Zelus indiscretus est quando correctio non procedit ex iustitia, sed ira vel vindicta. Sic Abisai voluit amputare caput Semci maledicentis David, sed David id non permisit, 2. Regum 18. Jonas iratus propter hederam desiccata, volebat ut Deus destrueret Civitatem, Jona 4. Jacobus & Joannes irati, quia nuntii Domini non fuerunt recepti, voluerunt ut ignis de celo descenderet, & consumeret non recipientes, sed Christus reprehendit eos, Luca 9.

Zelus erat indiscretus Judæorum pro observatione Sabbathi, quando Christum reprehendebant quod in Sabbatho infirmos curaret, Matth. 12. Item quando argue-

arguebant discipulos Christi esurientes, quod in Sabbatho spicas evellent, & manducarent, *Matth. 22.* Non erat etiam discretus zelus Discipulorum qui indignè ferebant, quod Magdalena effuderit super caput Domini, Juda obmurmurante quod pretium istius unguenti non daretur egenis, *Matth. 26.* Arguit etiam Dominus Petrum, quia ardore & zelo non satis confiderato amputavit auriculam servi Principis Sacerdotum, *Matth. 26.* S. Paulus ante suam conversionem zelo non bono æmulator existens patrum traditionum, trahebat Christianos viros ac mulieres vincitos in Hierusalem, *Actor. 8.* Denique Judæi videntes quod universa Civitas conveniret ad audiendum prædicationem Pauli & Bernabæ, Repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur. *Actor. 13.*

Homo zelosus, sed indiscretus est sicut Equus genero-

sis, qui frænum non habet, currit in incertum, in vicos, in foveas, & seipsum & alios ledit aut præcipitat.

Sicut corpus in quo prædominatur humor cholericus, alimentum etiam optimum in choleram & bilis noxiam convertit; sic etiam zelus imprudens optimas actiones corrumpit & noxias facit.

Sicut oculus cui Perspicillum viride imponitur non discernit colores, sed omnia etiam candida, ipsi apparet viridita: sic zelus hominis indiscreti nequit discernere inter bonum & malum, justum & iniquum, sed omnia vult iudicio imprudenti accommodare, & suo pede cævo omnia metiri. Vide *Correptio fraternæ, Charitas, Ira, Invidia.*

Ubi in Apparatu præcedenti qualibet Materia præposita reperitur, hic singulorum Titulorum Indices in ordine subnecto.

SYLLABUS APPARATUS

Alphabetici præcedentis.

A Bnegatio. pag. 4	C uriostas. 23	H umilitas. 34	O pus & Intentio. 45
A bstinentia. 6	D espera. 23	H ypocrisis. 35	O ratio. 45
A ccedia, Orium. 10	D etractio & Calumnia. 24	I ntentia, v. Superbia. 35	O rium, v. Accedia, Opus bonum. 45
A ccusatio. 11	D eus, v. Amor Dei, Benignitas, &c. ib.	I nfernus. 35	P atientia. 46
A dulatio. 11	D iscordia. ib.	I ngratitudo. 36	P ax. 47
A mbrosia, v. Superbia, infra. 12	D ilectio, v. Amor. 25	I nimicitia, Odium, discordia. 37	P eccatum. 48
A mor Dei. 12	D uritia cordis. 25	I racundia. 37	P enitentia. 48
A mor proximi. 13	E cclēsia. 26	I ntentio bona, aut mala, Ira. ib.	P ersecutio. 49
A stutia. 14	E lectio. 26	I nvidia. ib.	P redicatio, v. Exhortatio. 49
A varitia. ibid.	E lecimofna, v. Liberalitas, Amor proximi, &c. 27	I racundia, v. Inimicitia. 38	P rudencia, v. Sapientia. 50
A uxilium Dei, v. Benignitas Dei. 16	E xhortatio. 28	J udicium iustum. 38	S abbati observantia. 50
B ellum, v. Discordia. 17	E ucharistia. 28	J udicium iniquum. 39	S apientia, Prudentia. 50
B aptismus. 17	F allacia, v. Adulatio. 29	J uramentum. 39	S acrum, v. Eucharistia. 50
B enignitas Dei. ib.	F ides in Deum. 29	J ustitia Divina. 39	S obrietas, v. Abstinentia. 50
B laphemia. 18	F iliorum educatio. ib.	L ex divina, v. Obediencia. 40	S pes, Fiduicia. 51
B onitas Dei, v. Benignitas. 18	F ortitudo. 30	L iberalitas. 40	S uperbia. 51
C astitas. 18	F urtum, v. Avaritia. 30	L uxuria. 41	T emperantia, v. Abstemitas, Ebrietas. 51
C alumniæ, v. Detractio. 19	G loria Cælestis. 31	M aria Virgo, v. Deipara. 42	T entatio. 51
C haritas. 19	G ratitudo erga Deum. ibid.	M atrimonium. 42	T imor Domini. 51
C hristus. ib.	G ratitudo erga homines. ib.	M endacium. ib.	T ribulatio. 52
C ommunio, v. Eucharistia. 20	G ula. 32	M ors. 43	V oluptas, v. Luxuria. 52
C onfessio peccatorum. 20	H eresis, v. Fides, Ecclesia. 32	M undi contemptus, v. Abnegatio. 43	V eritas. 52
C onsilium bonum. 21	H omicidium. 32	O bedientia. 44	V otum. 52
C onsilium malum. ib.	H onor parentum. 33	O dium, v. Inimicitia, Invidia. 44	V ita æterna, v. Beatitude. 53
C onsolatio divina. ib.	H ospitalitas. 33		Z elus inâstretus. 53
C onstantia. 22			
C ontemplatio, v. Oratio. 22			
C orreptio fraternæ. ib.			

*Arde
Kin*

*Theo
logia
D. 11
2. 5*

P R A X I S
DICTIONEM CONFICIENDI

EX

Apparatu precedenti, & sequenti in
Doctrina Christiana.

§. I.

Praxis conficiendi primam partem Dictionis.

Prima pars Dictionis, facile componi poterit ex sola Narratione Evangelii quod presenti Die occurrit, adhibita quadam amplificatione, & ornatu oratorio magis abvio, & ex rei natura desumpto. Ars autem huius amplificationis in eo consistit primo, ut singula partes Evangelii pluribus verbis & sententiis ad populi captum familiari modo exponantur, per interrogationes, responsiones, similitudines, comparationes dicti vel facti Evangelici, cum factis aut moribus populi presentis, ut ad imitationem virtutis, aut fugam vitii excitentur, ut infra in exemplo ostendetur.

Secundo, assignando causas cur singula à Christo dicta aut gesta fuerint, v. g. ad nostram doctrinam, ad penam malorum, premium bonorum, &c.

Tertio, expendendo modum rei geste, v. g. quanto cum amore, aut dolore, aut patientia res quannarratur à Christo, aut alia persona, gesta fuerit.

Quarto, idem declarando aliqua comparatione aut similitudine, quales supra in Apparatu ad singulos fere Titulos subiiciuntur. Debet autem eiusmodi similitudo non verbo absolvi, sed per partes deduci, comparando singulas eius proprietates cum re aut persona cui illam applicare intendimus. Exempli causa: quando Amorem Dei cum igne comparamus, oportet considerare ignis proprietates, & illas cum Amoris effectibus conferre: hoc modo: Sicut Ignis expellit frigus, ita Amor pellit reporem & negligentiam in obsequio divino: Ignis dissolvit glaciem, ita amor cor peccatoris in lacrymas resolvit: in igne purgatur aurum & alia metalla, per amorem anima peccatis expiatur: igne accenso domus illuminatur, ita amor replet hominem lumine gratia divina: ignis semper ascendit sursum, amor divinus semper animam à rebus terrenis ad celestia attollit, &c. Simili modo alia exempla, & similitudines, quae breviter assignantur, poterunt latius deduci, & ad presentem materiam applicari.

Hoc autem ut facilius fiat, in singulis dictis aut factis latius exponendis, consideranda sunt circumstantia quae memoria causa hoc versiculo aptè comprehenduntur. Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?

Cujus rei brevem methodum & exemplum ante oculos ponemus in enarrando Evangelio Dominicae prima Adventus de extremo iudicio, quae infra inter Dominicas prima occurret.

Prima partis exemplum, Narratio Evangelii.

Proponitur nobis (Auditores) hodie Evangelium de secundo Christi Adventu, & de signis praecedentibus iudicium extremum.

Quis illa nobis proponit? Ipse Christus, Deus & homo, iudex vivorum & mortuorum, aeterna veritas, quae neminem potest fallere, quia est bonitas infinita, nec potest ipse falli, quia rerum omnium etiam futurarum scientiam habet.

Cur ea nobis pronuntiavit? ut praeparemus nos ad R. P. Arfdeck, Tom. III.

iudicium futurum per bona opera, ut deleamus peccata praeterita per poenitentiam, ut caveamus peccata futura in extremo iudicio severè vindicanda, simile, sicut latrones solent abstinere à rapinis quando vident eorum severo iudice sibi brevi compatiendum esse.

Quomodo Christus illa praedicat? summo affectu erga nostram salutem, tanquam providus parens, qui sollicitè monet filium ut caveat à periculo tempestatis, aut incendii futuri.

Audite igitur ejus verba. Erunt signa. Sed ubi illa signa apparebunt ut possimus ea cognoscere? In sole, & luna, & stellis, nempe in loco maxime conspicuo, ante omnium oculos, in ipsis caeli luminaribus, ut nemo ea possit ignorare. Vis scire quam crunt illa signa in sole, &c. Erunt eclipses, tenebrae, fulgura, & stellae de caelo cadentes. Comparatio: Cogita quo terrore concutimur quando ex aliqua parte caeli ingentes fragores audimus, & horrenda fulgura conspiciamus, quanto magis, quando illa totum orbem occupabunt. Transitio.

Sed ne putemus signa iudicii extremi in caelo tantum futura, pergit Christus; Et in terris pressura gentium, praefusione sonitus maris & fluctuum. Quomodo trepidabunt homines & maxime peccatores ad hanc pressuram ex terra, & horrendam sonitum exturbatis totius Oceani fluctibus; Ascensibus (inquit) hominibus praetimore & expellatione qua supervenient universo orbi. Nam virgines calorum movebuntur. Quanto magis debent commoveri corda peccatorum & resolvi ad lacrymas poenitentiae, simile, sicut post magna tonitrua solent nubes in pluvias resolvi, Transitio.

Post haec tremenda signa in caelo, terra, & mari, videamus quid sequatur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate. O quam erit hoc signum jucundum Christi amicis, & contrarium, quam erit formidandum ejus inimicis. Veniet cum maiestate magna, quare? quia illum è caelo comitabuntur omnes Angeli, & coram illo in terra stabunt iudicandi omnes Reges, Principes, & universi homines qui ab initio usque ad finem mundi vixerunt, simile, sicut Rex solet summa cum maiestate & frequentia comparere quando in publico tribunali iudicium exercet. Simili methodo pergendum est, enarrando reliquam partem Evangelii.

§. II.

Praxis conficiendi secundam partem Dictionis.

Pro secunda parte Concionis, eligenda erit ex eodem Evangelio aliqua sententia particularis, quae erit idonea ad instituendum discursum de aliqua virtute, aut vitio, aut alia doctrina ex mente concionatoris.

Ubi pro hoc discursu materia apta invenitur, in indice supra concinnato videnda erit virtus, aut vitium aut alia doctrina circa quam sententia electa, praecipue versatur; ut si sit Amor Dei, Vide in littera A. si sit Iustitia, vide in littera I. & sic de ceteris. Ubi nota quando est discursus de virtute posse etiam materiam peti ex vitio illi contrario, & contra, v. g. si agitur de Amore, videndus est etiam titulus de Odio vel inimicitia, vel invidia.

Postquam in indice inventa est materia, & exempla ad mentem concionatoris idonea, expedit illa fusius legere in ipsa Scriptura loco citato. Deinde debent illa exempla cum aliquo ordine & ornatu oratorio in charta de-

H

scribi

scribi & deduci ad scopum à Concionatore inuentum. De-
ductio autem illa fere consistet in artificio, quod supra
ostendimus in narratione Evangelii.

Exempli causâ ex presenti Evangelio eligitur hæc
particularis sententia: Tunc videbunt filium hominis
venientem in nube cum potestate magna & majestate,
nempe ad iudicandum. Queratur ergo in Indice Judi-
cium, Iustitiæ, & ex illis desumatur materia & discursus
juxta methodum sequentem.

Secunda partis exemplum, in Sententia de-
ducenda.

Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube,
&c. Quinam videbunt? totus mundus, iusti, & im-
pii simul congregati. Quid videbunt? Filium hominis
scilicet Christum cujus passionem & mortem spreverunt.
Quare tunc Christum videbunt in nubibus venientem?
Ut de omnibus hominibus ex æquo & bono iudicium
exerceat. (Vide iudicium iustum & ex eo reliqua
componere hoc modo) Judex ut recte iudicet debet cau-
sas diligenter examinare. Sic fecit Salomon Rex sapien-
tissimus, 3. Reg. 3. Quando duæ mulieres de filio con-
tendebant utra esset vera ejus mater: ut veritatem ex-
ploraret voluit infantem in medio collocari, & deinde
iussit sibi gladium auferri, dicens, se velle puerum in-
ter utramque mulierem ex æquo dividere. Quid hic
factum putatis? Mulier quæ non erat vera infantis ma-
ter, nulla ejus commiseratione tacta, voluit illum in
duas partes dissecari. Altera vero totis visceribus com-
mota ex templo iussit potius infantem vivum atque in-
tegrum alteri consignari. Hinc statim collegit Salo-
mon causæ veritatem, & huic tanquam veræ matri to-
tum infantem adjudicavit. Præclara quoque Sapiencia
eluxit in Daniele quæ narratur, Daniel 13. In occulta
causæ veritate indaganda. Susanna nobilis matrona à
duobus senibus adulterii falso accusata ad extremum
supplicium rapiebatur. Daniel, Deo impellente, Susan-
næ innocentiam sibi explorandam suscepit. Quid hic
faceret? Causa erat occulta, aderant accusatores ætate
& auctoritate graves, populus ad supplicium conven-
erat, Susanna jam jam lapidibus obruenda erat (Narra-
tur decore reliqua historica, & veritas tandem detecta.)

Ecce quanta cura & sagacitate opus est iudicibus ut
in rebus humanis occulta veritas detegatur. Sed Chri-
sto supremo iudici in illa die nihil erit ignotum, nihil
occultum, de quo dicitur, Judex ergo cum sedebit,
quidquid latet apparebit, nil inultum remanebit. Quid-
quid in cubiculo, quidquid in sylvis, quidquid in tene-
bris, quidquid in intima cordis cogitatione gestum est,
ante iudicis oculos manifestè apparebit.

Cognitionem causæ & criminis sequetur iustitia:
(Vide iustitia Dei, & inde perge hoc modo.) Iustitia re-
quirit ut qui peccando mala aliis intulerunt ipsis pari
mensurâ mala infligantur. Superbus Aman odio in-
census in Mardocheum eo quod sibi genua non flēte-
ret, curavit erigi excelsum patibulum ut in eo suspende-
retur: Fufius Esther 7. Sed quid tandem factum? Sup-
plicium quod alteri paravit ipse sustinuit. Nam à Re-
ge Assuero morti iudicatus est, ut ex patibulo quod
Mardocheo crexit ipse penderet. Aman est peccator,
qui non dubitat aliis factis, aut verbo, aut pravâ vo-
luntate injuriam inferre. Assuerus est Christus, qui
peccatorem in extremo iudicio pari supplicio ad iudi-
cabit. Hanc divinæ iustitiæ mensuram ut clarius intel-
ligatis ponite ante oculos Viros iniquos qui curarunt

Danielem in profundum lacum leonibus devorandum
demitti, Fufius ex Daniel 14. Conclufit Dominus ora
leonum ne innocentem attingerent. Sed homines fecer-
ati qui Danieli injuriam intulerunt in lacum conje-
cti exemplo à leonibus devorati fuerunt. Sic in extre-
mo iudicio instar Daniclis homines innocentes à pec-
catoribus iniuste vexati stabunt illæsi & securi. Peccato-
res autem in profundum inferni lacum præcipitati à
tartareis leonibus æternum cruciandi abripiuntur. Pla-
ra exempla si velis ex eodem Indice. Conclufio.

Cavendum igitur peccatum à iusto iudice tam seve-
rè vindicandum, cavenda injuria proximi, cavenda su-
perbia, cavenda invidia &c. Uscendendo ad particularia
crimina, de quibus Concionator cupit suos admovere,
quæ etiam in Indice videri possunt, & per Exemplum
posita dilatarî.

§. III.

Tertia partis praxis & exemplum, ut supra de
Sententia.

Levate capita vestra quoniam appropinquat redem-
ptio vestra. Quis hæc verba profert? Christus, qui
non tantum est iustus iudex, sed etiam benignus con-
solator. Quibus hæc dicuntur? Iustis & piis hominibus,
qui in vita fuerunt injuriis & tribulationibus oppressi,
nec permisi caput attollere, tunc tandem in die iudicii
illis dicitur, Levate capita vestra. Vide, Tribulatio,
Tentatio, Patientia, & ex illis (sicut supra ex iustitia)
seligantur exempla Josephi, Tobie &c. quibus ostendit-
ur justos qui in hac vita multis tribulationibus oppri-
muntur in die iudicii viso Redemptore habituros gau-
dium, gloriam, consolationem; pro quo videri potest
in Indice, Consolatio, & Gloria aeterna. Poterit, si velis,
pergere ad altam sententiam ex Evangelio eligendam,
& ex Indice deducendam juxta praxim jam assignatam.

In fine autem debet Orator majori affectu, & vocis
contentione perorare: Scopum etiam dictionis suæ re-
petere, & ardentius inculcare: quandoque per apo-
strophem sermonem ad Deum, aut Sanctos, aut alios
pro re nata convertere: auditores denique ad propolam
firma & scopo dictionis consentanea vehementius in-
citare.

Ad hæc plurimum conducet, primò ante Concionem
privatâ oratione gratiam cum fructu prædicandâ Deo
suppliciter postulare: Secundò, piæ meditationis exer-
cicio affectum illum in se concitare, ad quem cupit audi-
tores impellere: Tertio, modum prædicandi in optimis
Concionatoribus accurratè observare, eumque conari
in praxim reducere, quantum propriæ naturæ vires &
inclinatio patietur: ille enim dicendi modus maximè
placere solet, qui minimè affectus apparet.

Porro, ut prædictus Apparatus & praxis ex eo con-
cionandi facilius ab incipientibus in usum redigatur,
assignamus infra per reliquas Dominicas, 1. Evangelium
diei: Puncta sive sententias ex eo selectas, & conceptus
de singulis punctis ad concionandum idoneos, 3. Appo-
nimus ad singulas sententias Titulum in Indice sive Ap-
paratu contentum, ut ex eo in promptu habeat Conco-
nator materiam idoneam ex qua sententiam suam &
conceptum faciliè & copiosè deducat.

Denique eadem praxi, quâ nos pro singulis Domi-
nicis & Festis, pro faciliori tantum norma, aliquas
sententias & materiam adaptavimus, poterit deinceps
Concionator, cum placuerit, sententias alias ex eodem
Evan-

Arsde
kin

Theo
logi:

D. 117
2. 5

Evangelio eligere, & illas materiæ quam habet in Apparatu accommodare.

Ad extremum observa, materiam pro Dictione peti posse non tantum ex Apparatu, sed etiam ex Controversiis superius tractatis, & Exemplis aliisque in Catechesi infra inducendis, eorum Indices aut Titulos percurrendo, ubi pro omnibus Fidei mysteriis, & officiis justitiæ Christianæ exempla selectissima fufius deducuntur.

MATERIÆ DITIONIS
In Dominicis per annum.
DOMINICA I. ADVENTUS.

Evangelium, Luca 21. Erunt signa, &c.

Narratur totum Evangelium Dominicæ: Erunt signa in sole, & luna, & stellis, juxta praxim primæ partis supra.

II. Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate. Adventus Christi erit peccatoribus tremendus, quia stricto judicio omnia occulta examinet, & pœnam ex æquo retribuere. Vide ex Apparatu *Judicium rectum, Iustitia divina.*

III. Tunc videbunt Hæretici Christum in nube cum tremore, qui noluerunt illum in Eucharistia, aut in vera Ecclesia agnoscere. v. *Eucharistia, Ecclesia, Tunc videbunt Avari Christum in nube, qui illum noluerunt videre in paupere. V. Eleemosyna. Tunc videbunt Christum in nube lucida Operarii tenebrarum, qui non proposuerunt Deum ante conspectum suum. V. Luxuria, Avaritia, &c.*

IV. Levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra. Iusti & pii qui in hac vita tribulationibus opprimuntur, in extremo judicio levabunt caput cum gaudio & consolatione. Vide *Tribulatio, Consolatio.* Et infra in *Catech. c. 5. in fine 4. Novissima.*

Conceptus alii de eodem Evang.

Erunt signa in sole, luna & stellis. Posuit Deus tam multa & clara signa futuri Judicii, & Mortis: quia horum memoria maximi momenti est ad naturam conversionem, & virtutis exercitium. v. *sup. Mors, Judicium.*

Calum, & terra transibunt. Omnia hujus mundi sunt fluxa, & mutabilia ut honores, opes, fanitas, amici, præter solum Deum: ideo rectè additur. *Verba autem mea non præteribunt.* Quia veritas Domini manet in æternum, & ea sola hominem felicem facit. Vide supra in Apparatu *V. Veritas.*

Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Scandalizantur in Christo qui nolunt sequi doctrinam, & exemplum illius, ut Humilitatem, Patientiam, Charitatem &c. de quibus supra in *Appar.* Nihil magis scandalizat Ecclesiam Christi, quam improbitas Christianorum.

Dominica II. Adventus.

Matth. 11. Cum audisset Joannes &c.

Narratio totius Evangelii, juxta praxim Narrationis supra.

II. Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi. S. Joannem in carcere, ita justorum vitam exercet Deus per vincula patientiæ, morbos, paupertatem, persecutiones in hoc mundo &c. Nam ut purum aurum in igne probatur, ita iusti in tribulatione. Vide in Apparatu, *A. Patientia, & varia ejus exempla, & documenta.*

III. Existis videre arundinem vento agitatam. S. R. P. Arfdeck, Tom. III.

Joannes mansit in adversis constans, sed homines reprobi instar arundinis cum omni vento tentationis facile inclinantur ad peccatum. V. *Constantia, Peccatum, & species peccati, Superbia, Avaritia &c.* Item *Catech. c. 3. de præceptis.*

IV. Contra Hæreticos, *Cæci vident, claudi ambulant &c.* Quomodo Fides (præsertim nova) debeat miraculis confirmari, vide supra in *Polemicis* part. 1. pag. 40.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Cæci vident, claudi ambulant &c. Matth. 11. Peccatores alii cæci, alii claudi, alii leprosi &c. de hoc vide Alapide ad Ephes. 3. v. 1. item 1. Tim. 2. v. 8. fusè.

Quid existis in desertum videre arundinem vento agitatam. Fragilitas humana instar arundinis, quæ fortunæ ventis exposita est.

Hic dici potest quantam fortitudinem Joannes per tribulationem obtinuerit, quæ hominem Christianum decet, nam inconstantia multos à fide & virtute averit. Alapide Ephes. 4. v. 13. n. 140.

Abeuntibus illis caput Jesus dicit. Christianum est defendere honorem alienum juxta illud: *Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.*

Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Scandalizantur in Christo qui non sequuntur doctrinam & exemplum ejus. Nam illorum improbitas scandalosa est Christo & Ecclesiæ.

Dominica III. Adventus.

Joan. 1. Miserunt Judæi &c.

Narratio Evangelii, juxta praxim Narrat. ubique servandam.

II. *Tu quis es?* Homines superbi & qui se jactant, solent alios interrogare, *Tu quis es?* Sed deberent potius interrogare & examinare seipsos, & sua vitia, Vide in Apparatu. *Insania, Superbia.*

III. *Ego vox clamantis in deserto.* S. Joannes ex humilitate dicit se tantum esse vocem, quæ est res levissima. Sed melius id possunt dicere multi homines qui tantum habent verba & voces, & nihil veritatis. v. *Humilitas, Mendacium.*

IV. *Ego baptizo in aqua.* Baptismus Joannis tantum habebat aquam pœnitentiæ, sed Baptismus Christi confert etiam gratiam, & salutem. v. *Baptismus, item in Catech. c. 4.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Confessus est & non negavit, Joannis 1. Mendacium homini noxium & perniciosum, quapropter omnibus ut pestis fugiendum, nam ex mendacio veluti ex fonte promanant, duplicitas, injustitia, fur-tum &c. Simplicitas seu sinceritas amplectenda, è contra vero hypocrisis fugienda. Confessio recta & sincera hominem ducit ad vitam cœlestem, duplicitas & hypocrisis ad vitam gehennalem.

Ego vox clamantis in deserto parate viam Domini. Humilitas Joannis maxima fuit, & ex humilitate in tantum evasit sanctum, ut sacræ paginæ, non surrexisset majorem inter natos mulierum Joanne Baptista, de eo testentur: si igitur ipsius vestigiis insisteret velimus oportet in omnibus actionibus humilem esse, præcipuè tamen hæc virtus exercenda est dum nos ad sacram synaxim præparamus: deinde via, quæ est anima nostra, præparanda est, & videndum num illa recta sit, id est, num illa

H 2 semper

femper habeat rectam intentionem, num sit iusta, suum cuique tribuendo, quod suum est? Modus quo illa disponantur est confessio frequens, fuga occasionum, emanatio est confortio pravorum, bona proposita, &c.

Dominica IV. Adventus.

Lucæ 3. Anno quintodecimo. Narr. Evang.

I. Radicans Baptismum pœnitentia. Pœnitentia necessaria: est secundus Baptismus. V. Pœnitentia, Baptismus, Confessio peccatorum. Eadem in Casech c. 4. Hæretici male negant Baptismum Pœnitentia per Confessionem, & Absolutionem Sacerdotis: vide in Polemicis part. 1. pag. 131.

II. Parate viam Domini: virtutes quæ requiruntur ad parandam viam Domini in nostra anima, V. Amor Dei, Humilitas, Fides, Spes, Oratio &c.

III. Omnis mons, & collis humiliabitur. Superbificus montes supra alios elati, à Deo deferuntur, & humiliantur: V. Superbia.

Nativitas Domini.

Lucæ 2. Exiit editulum. Narr.

I. Natus est vobis hodie Salvator. Quanta Dei bonitas, qui voluit Filium suum pro nobis incarnari, & in stabulo nasci. Vide Benignitas Dei, Gratitude erga Deum, Christus.

II. Invenietis infantem pannis involutum & positum in praesepio. Si Filius Dei est cælo ad stabulum ad nos descendit, quomodo non debemus pro Deo nos humiliare, & mundi vanitates abnegare, V. Humilitas, Abnegatio.

III. Gloria in excelsis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Homines bonæ voluntatis debent ex amore Christi habere pacem cum Deo, cum proximo, cum propria conscientia. Vide Pax, Concordia. Item Odium, Invidia.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

I. Inclinauit eum in praesepio, quia non erat &c. Lucæ 2. Cor nostrum tabernaculum esse debet Christi Jesu nascentis.

Gloria in altissimis Deo & in terra pax hominibus &c. Divinæ perfectiones communicantur à Christo nato hominibus bonæ voluntatis.

Cum in formam Dei esset exinanivit seipsum Philip. 2. Cur Dei filius se ad summam inopiam exinaniverit & humiliaverit? nempe ut nobis exemplum præberet quomodo nos in hoc mundo gerere debeamus.

Parvulus natus est nobis, Isaia 9. Facilius nobis cum filio Dei parvulo salutis negotium tractatur. 2. Datus est parvulus ductor pauperis & cæci hominis mendicantis. 3. Datus est nobis Dei filius obsec & pignus nostræ redemptionis.

Transivimus usque in Betlehem. Transivimus de via peccatorum ad viam virtutum. 2. Ignis cælestis, & divinus absconditus sub cinere mortalis corporis.

Exultavit ut Gigas ad currendam viam, Psal. 18. Desideravit valde filius altissimi opus redemptionis nostræ.

Invenietis infantem pannis involutum &c. Filius Dei natus, mundo ignotus, & puer expositus.

Dominica I. post Nativitatem.

Lucæ 2. Erant Joseph & Maria. Narr.

I. Positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum. Christus improbis hominibus est severus

judex ad ruinam, & bonis benignus Salvator ad gloriam, V. Iustitia divina, Benignitas Dei, Gloria cælestis.

II. Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Secus hic Deiparæ, ita iustis hominibus tribulationes proveniunt ad salutem, V. Tribulatio, Patientia.

III. Quæ non discedebat de templo jejuniis & orationibus serviens nocte ac die. Et ideo meruit Christum videre, V. Jejunium, Oratio.

Circumcisio Domini.

Lucæ 2. Postquam consummati, Narr.

I. Postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer. Debent Christiani animum circumcideri amputando peccata, luxuriam, gulam &c. V. Peccatum, Pœnitentia, Abstinentia, Luxuria, Gula.

II. Vocatum est nomen ejus Iesus. Id est Salvator, Christus pro strenua novi anni offert in circumcissione suum sanguinem pro hominum salute, vide Benignitas Dei, Gratitude erga Deum.

III. Quot modis se Christus hominum Salvatorem demonstrat, v. Christus.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

UT circumcideretur puer, Lucæ 2. Circumcisio spiritalis est sensuum mortificatio.

Vocatum est nomen ejus Iesus. Inchoandus animus ab amicitia nominis Jesu. 2. reliquit Dominus nomen Terribile quod in lege veteri terrebat, & illud mutavit in dulcissimum nomen Iesus, 3. Virtute nominis Jesu David vicit Goliath: & nos vincemus diabolum, 4. In circumcissione Salvator noster maximè fuit humilissimus; in receptione nominis Jesu maximè fuit exaltatus. Ita & nos &c.

In nomine Jesu omne genua stentatur &c. Philip. 2. Nomen Jesu innocenti ubique auxilium.

Exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen. Exaltati sumus per Jesum fratrem nostrum ad statum filiorum Dei, de statu filiorum diaboli.

Renovamini spiritu mentis vestra, Ephes. 4. Renovandus homo intus & foris ad imaginem Dei.

Et vocatum est nomen ejus Iesus. Oportet nos implere menfuram nominis Christiani cum Jesu per virtutes illius.

Epiphania Domini.

Matth. 2. Cum natus esset &c. Narratio.

I. Vidimus stellam ejus in Oriente. Fides est stella quæ ducit nos ad Christum, v. Fides, Obedientia & in polemicis argumenta Fides, pag. 16.

II. Renunciate mihi ut ego veniens adorem eum. Similes sunt Herodi hypocrisæ & hæretici qui simulant pietatem, v. Hypocrisis, Intentio, Astutia. Item, Genius fallax Hæreticorum, p. 151.

III. Obtulit ei munera, aurum, thus, myrrham. Per hæc tria munera significatur Christo offerenda Fides, Spes, Charitas sive Amor Dei. Item paupertas sive abnegatio sui, castitas, obedientia, v. Singulas istas virtutes in Apparatu.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E Coe magi, Matth. 2. Non adeo miratur Evangelista de pastoribus quam de magis, quia pauperes & afflicti facilius Christum querunt, quam divites, 2. Mirandum in super tot hæc Principes & Reges Salvatoris paupertatem amplexos, cum passim paupertas vitetur.

Ab Oriente venerunt. Peccator illustratus lumine gratiæ Dei ad eum se convertit, 2. Ab infantia Deus diligendus est.

Ubi est qui natus est Rex. Christus Rex & Dominus univerſorum merito nuncupatur.

Intrantes domum invenerunt puerum. Dominus ab humilibus invenitur, & à ſuperbis ſe ſubducit.

Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum? vidimus ſtellam ejus. Gravius obdurati & ingrati, & ſcientes, quam ignorantem peccant.

Proſidentes adoraverunt eum. Non legitur paſtores eum adoraffe, quia ſignum ſublimes animi eſt, ſe humiliare, Regiæ quoque dignitati conveniens.

Obſulerunt ei munerera. Offerenda nobis ſunt munera puero Jeſu, nempe aurum charitatis, tuſus pietatis, mirra amoris, orationis & mortificationis.

Vidimus ſtellam ejus. Fruſtra nobis ſtella diviniæ gratiæ lucet, ſi non ductum ejus ſequamur.

Dominica I. poſt Epiphaniam.

Lucæ 2. *Cum factus eſſet Jeſus.* Narratio.

I. **I**nvenit Jeſum in templo. Jeſus invenitur in vera Eccleſia, & in Oratione, v. *Eccleſia, Oratione.* Item, Nota veræ Eccleſiæ &c. part. 1. p. 32.

II. *Nescitis quia in hiſ que Patris mei ſunt oportet me eſſe.* Serviendum Deo potius, quam mundo aut hominibus, vide *Obedientia, Abnegatio mundi, Amor Dei.*

III. *Et erat ſubditus illis.* Quantum debeant honorari parentes, v. *Honor parentum, Educatio filiorum.* Et in *Catech. c. 3. de præcepto honorandi parentes.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Et cum factus eſſet annorum duodecim aſcendit &c. Luca 2. Hic doceri poteſt quomodo Dominicæ & Feſta ſint colenda, 2. Quomodo parentes infantes ſuos educare debeant in timore Dei &c. 3. Quomodo præcepta Dei ſunt ſervanda & adimplenda.

Secundum conſuetudinem. Bona conſuetudo arripienda, mala vero ſuperanda & extirpanda eſt.

Et non cognoverunt eum parentes ejus. Anima noſtra quandoque Deum perdit, abſque eo quod ſatis advertit ad ſtatum ſuum.

Fili quid feciſti nobis ſic ecce Pater tuus & ego dolentes quaeramus te. Quomodo Deum debeamus quaerere in confeſſione Sacramentali, in communione, in templis, in bonis confortiis &c. ſed non in tabernis, non in hortis voluptatum &c.

Requirebant eum inter cognatos & notos. Deus non eſt quaerendus apud amicos & conſanguineos, ſed in oratione & bonis operibus, etiam apud inimicos &c. ſi eos amore proſequamur. Sed amici non nunquam vocationem Dei malè impediunt.

Et erat ſubditus illis. Quantam ergo pueri obedientiam exhibere teneantur ſuis parentibus, ſuperioribus, & quomodo puniendi eam recuſantes.

Dominica II. poſt Epiphaniam.

Joan. 2. *Nuptia &c.* Narratio.

I. **N**uptia facta ſunt in Cana Galilee. Matrimonium honorandum eſt, & ejus leges magnâ curâ ſervandæ tam à viro quam à muliere, in mutuo amore, ſidelitate, concordia, vide *Matrimonium.* Et in *Catech. c. 4. de Sacram. Matrimonii.*

II. *Omnis homo primò bonum vinum ponit &c.* Mundus primò præbet voluptatem, poſtea dolorem & tri-

bulationem: Deus è contra primò præbet tribulationem: poſtea lætitiâ & præmium æternum, vide *Tribulatio, Tentatio, Patientia.*

III. *Hoc fecit Jeſus initium ſignorum,* vide *Christi miracula, v. Christus, Benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Nuptia facta ſunt in Cana Galilee, Joannis 2. Quanta ſollicitudine nos præparare debeamus ad ſacram communionem: & quomodo puniendi ſunt qui indigne accedunt ad has nuptias ſpirituales.

Vinum non habens. Diva Virgo magnam de clientibus ſuis curam gerit, quibus proſpicit in omnibus cum ſit apud Deum potentiſſima.

Implete Hydras. Christus oſtendit exemplo ſuo, quantum parentibus deferendum ſit.

Cum inebriati fuerint tunc id quod deterius eſt. Mundus homines decipit, voluptates eis proponendo, ob quas poſtea tot tormenta toleranda ſunt, 2. Ut mundus hominibus illudit, ita quoque diabolus.

Dominica III. poſt Epiphaniam.

Matth. 8. *Cum deſcendiſſet.* Narr.

I. **D**eſcendente Jeſu de monte, *Ecce leproſus venit.* Leproſus dici poteſt quivis peccator plenus ulceribus ſuperbiæ, avaritiæ, luxuriæ, gulæ &c. v. *Peccatum, Superbia, Luxuria &c.*

II. *Si vis potes me mundare.* Peccator debet cum magna fiducia & dolore ad Christum recurrere, v. *Fiducia, Penitentia.*

III. *Vade oſtende te Sacerdotibus.* Debet etiam peccator peccata ſua aperire & oſtendere Sacerdoti in Confeſſione ſacramentali, v. *Confeſſio peccatorum:* Item *Sacramentum Penitentia in Catech. c. 4.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ecce leproſus veniens. Tribulatio hominem Christo conjungit & ſi longe ab eo receſſerit, ad Deum reverti jubet.

Adorabat eum. Adoratio Deo ſolè convenit.

Si vis potes me mundare. Tribulatio docet orare, 2. Cordis munditia quæ niſi faciendâ, 3. Miſericordia Dei in hominibus ſubveniendâ maxima.

Acceſſit ad eum centurio. Qualis fuerit ille centurio, & ex eo quodnam officium ſit Dominorum erga ſervos: & ſervorum erga Dominos.

Domine puer meus jacet in domo paralyticus &c. Peccatum paralyſis eſt qui morbus animam maxime affligit, ſuâ malâ conſcientiâ peccatum mortale homini viam ſternit ad alia mortalia.

Dominica IV. poſt Epiphaniam.

Matth. 8. *Aſcendente, &c.* Narr.

I. **A**ſcendente Jeſu in naviculam, ecce motus magnus factus eſt in mari. Mundus eſt mare plenum procellis, id eſt, periculis, diſcordiis, litibus, vide *Diſcordia, inimicitia.* Item *Pax.*

II. *Domine ſalva nos perimus.* Remedium in mundi periculis eſt auxilium Dei invocare, v. *Oratione, Auxilium Dei, Fiducia.* Et in *Catech. c. 2. de Orat. Dominica.*

III. *Quis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei.* Simulæ creaturæ obediunt Dei præcepto, magis homo, v. *Obedientia, Timor Domini, Et in Catech. cap. 3. de præceptis.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Aſcendens Jeſus naviculam &c. Matth. 8. Quomodo

modo Christum precedentem debeamus sequi, 2. Præsentia Dei hominem cohibet à peccato.

De navicula operiretur fluctibus. Fluctus maris, id est, mundi hominem opprimunt.

Ipse vero dormiebat. Deus in anima afflicta optime quiescit.

Modica fidei &c. Fides nobis scutum in omnibus periculis & certaminibus.

Imperavit ventis. Quomodo passionibus nostris, quæ ventis non abfimiles sunt, imperare oportet.

Dominica V. post Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile factum est.* Narr.

I. *Simile factum est regnum caelorum homini qui seminat bonum semen in agro suo.* Semen bonum est fides, aut quævis alia virtus, quæ seminatur in anima, ut postea proferat fructum vitæ æternæ, v. *Fides, Liberalitas, Amor Dei &c.* Et in *Catech. c. 1. de fide.*

II. *Venit inimicus ejus & superseminavit zizania.* Zizania sunt errores hæreticorum, aut peccata in quæ dæmon, & hæretici homines inducunt, v. *Tentatio, mendacium, avaritia, luxuria & alia vitia.*

III. *Sinit utraque crescere usque ad messem.* Deus permittit probos & improbos simul vivere in hoc mundo, sed in morte & judicio extremo illos separabit, ad præmium, vel pœnam æternam, v. *Mors, judicium, justitia divina.* Et in *Catech. cap. 5. de quatuor Novissimis.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Cum autem dormirent homines &c. Matth. 13. Inimicus noster diabolus valde imbecillus est, quod vel hinc patet, quia homines non nisi dormientes, vel immedios aggreditur, quos vincere haud potest, nisi velint. Vide supra in Apparatu, *Acedia.*

Venit inimicus homo &c. Diabolus nunquam dormit & ideo inter omnia animalia soli vigilantissimo draconi assimilatur. Quia est infensissimus hominis hostis, quapropter nobis vicissim vigilandum est.

Et superseminavit zizania. Sufurriones Deo, Angelis & hominibus odibiles.

Alligata ea in fasciculis ad comburendum. Quandoque propter pravos homines etiam boni luunt & puniuntur à Deo.

Dominica VI. post Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile est.* Narr.

I. *Simile est regnum caelorum grano synapis &c.* Granum synapis est vera fides in Christum, quæ nunc apparet parva, & humilis, postea autem crescit in gloriam immensam & æternam, v. *Fides, humilitas, tribulatio.*

II. *Granum sinapis dum masticatur elicit lachrymas, sed tamen conducit ad sanitatem: ita poenitentia nunc causat dolorem; postea verò salutem operatur, vide Poenitentia, patientia, tribulatio.* Item in *Catech. c. 4. de poenitentia.*

III. *Mundi sectatores non crescunt, sed decrescunt.* Homo non vitans peccata venialia, se ad mortale disponit.

Dominica Septuagesime.

Matth. 20. *Simile est.* Narr.

I. *Simile est regnum caelorum homini patrifamilias.* Regnum caelorum est Ecclesia ad quam Deus ho-

mines vocat ut bene operentur, v. *Ecclesia, Obedientia.* Et *Fides in Catech. c. 1.*

II. *Hi novissimi unâ horâ fecerunt & parvi illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei.* Qui Deo serviant brevi tempore ex pura intentione plus apud Deum merentur quam qui pro mundo diu, multumque laborant, vide *Inventio bona, mala, Gloria cæli.*

III. *Multis sunt vocati, pauci vero electi.* Pauci sunt salvandi, eo quod pauci deferunt sua vitia, vide *Superbia, Avaritia, Luxuria.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Exiit conducere operarios &c. Matth. 20. Constat labore salus, ad quem Deus nos vocat amor, pacificus mercedem, 2. Vina, de qua Evangelium est anima nostra, quæ bene colenda, 3. Horæ diversæ, sunt ætates, nempe puerorum, adolescentium, ac senum, quos vocat ad vineam suam.

Simile est regnum caelorum Patrifamilias. Quam boas sit Deus patrifamilias explicandum est.

Quid stans hic tota die otiosus. Otium perniciosissimum omni creature cum sit pulvinar diaboli, & sepultura vivorum. Nam aqua stagnans putrescit, ferrum quiescens attrahit rubiginem &c. 2. Non procrastinanda est emendatio vitæ nostræ ne tota præterfluat, & otiosus reperiamur à iudice nostro.

Redde illis mercedem. Deus superabunde, virtutes ac bona opera nostra non solum in hac vita, verum etiam in futura remunerat, 2. Injusta retentio mercedis quam operari labore suo promeriti sunt, est peccatum in cælum clamans.

Murmurabant &c. Murmuratio quantum sit malum, vide in Apparatu, *Detrahitio.*

An oculus tuus nequam &c. Cur oculus & non lingua reprehensa est? Ratio est quia ille concupiscit, & non lingua.

Multis sunt vocati, pauci vero electi. Nomen predestinationis neminem à bonis propositis dejicere debet, v. *Tom. 1. in controverliis.*

Dominica Sexagesima.

Lucæ 8. *Cum turba plurima.* Narratio.

I. *Semen est Verbum Dei.* Magnificanda est, Fides & Prædicatio verbi divini, quia est semen vitæ æternæ, vide *Fides, Prædicatio.*

II. *Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt.* Necessaria ad salutem perseverantia in fide, & bonis operibus inter persecutiones, vide *Perseverantia, fortitudo, tentatio, tribulatio.*

III. *Hi sunt qui in corde bono & optimo fructum afferunt in patientia.* Fructus bonorum operum haberi non potest sine patientia, v. *Patientia, abstinentia, abnegatio.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Exiit qui seminat &c. Lucæ 8. Docetur hic modus quomodo seminator verbi Dei se gerere debeat, 2. quod semen sit verbum Dei, ager anima nostra, seminator Christus, 3. Qualis debeat esse terra, ut fructum proferat.

Cecidit in terram bonam. Terra bona censetur hi qui à peccatis purgati, verbum Dei custodiunt & illo fructus bonorum operum producant, 2. Dicitur hic posset quam uberes ac suaves fructus verbum Dei in anima nostra germinet.

Aliud cecidit secus viam & conculcatum est &c.

Omnia

Arde
kin

Theo
logia

D. 117

Omnis respectus humanus contemnendus, quia non curandum est nobis, num ab hominibus despiciamur ac nihili fiamus, dummodo apud Deum valeamus.

Super Petram. Petra sunt omnes obdurati ac inverte-
terati peccatores, qui verbum Dei percipientes nullum fructum ex eo germinant, nec producant.

Intra spinas. Impedimenta verbi Dei sunt, peccata, divitiæ, prosperitates &c. Hic advertendum quod ex quatuor seminis partibus, una tantum bene ceciderit ac fructum fecerit, ex quo collige exiguum bonorum numerum.

Dominica Quinquagesima.

Luca 18. *Assumpsit Jesus &c.* Narratio.

I. *Ecce ascendimus Hierosolimam &c.* Quanta Christi benignitas qui ultra tendit Hierosolimam, ut pro peccatoribus patiatur. Vide *Benignitas Dei in peccatores, Amor noster in Deum.*

II. *Et postquam flagellaverint & occiderint eum, tertia die resurget.* Maxima consolatio in tribulatione & persecutione est futura mortuorum resurrectio. v. *Tribulatio, persecutio, beatitudo.*

III. *Et ipsi nihil horum intellexerunt.* Homines ingrati non intelligant Christi in se amorem, & beneficia, vide *Ingratitudo, benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ecce ascendimus Hierosolimam, Luca 18. Passio Christi gravissima fuit: sed memoria illius optimum contra peccata remedium est, 2. Unicus locus quietus in mundo est, nempe mons Calvarie sive crux Salvatoris nostri.

Cæcus quidam sedebat secus viam &c. Cognitio propriae miserie, ducit ad querendum auxilium, 2. Peccatores in via cælesti, instar cæcorum currunt, 3. Exoptanda ac procuranda est oculorum cæcitas, in perspiciendis rebus impudicis, 4. Custodia oculorum valde conducit ad inhonestas cogitationes vitandas, 5. Contra oculorum libertas, multorum peccatorum origo, 6. Cæcitas spiritualis, deterior corporali est.

Quid tibi vis faciam? Domine ut videam. Diabolus homines abducit à via cælesti cæcitate, & Deus illuminatione reducit, 2. Homo debet semper esse indifferens ad Dei voluntatem, sive ad patiendum, sive ad gaudendum.

Ipsi nihil horum intellexerunt. Affectus terreni, cognitionem spiritualium, ac cælestium tollunt aut impediunt.

Dominica Quadragesima.

Matthæi 4. *Ductus est Jesus &c.* Narratio.

I. *Um jejunaasset quadraginta diebus &c.* Quam cutile & sanctum sit jejunium Quadragesimæ, exemplo Christi, v. *Abstinentia, jejunium.*

II. *Accedens tentator dixit ei &c.* Christus voluit tentari, ut ostenderet Christianos debere per multas tribulationes intrare in regnum cælorum, v. *Tentatio, tribulatio.*

III. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.* Dæmon homines tentat & decipit promittendo illis falsa bona, mundi divitiæ, voluptates, honores, ut vera & æterna bona illis auferat, v. *Avaritia, luxuria, tentatio.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ductus est Jesus in desertum à spiritu, Matth. 4. Filii Dei, spiritu Dei aguntur, qui illorum dux est,

2. Diaboli filii sunt, qui spiritu dæmonis ducuntur.

3. Spiritus Dei homines ad patiendas difficultates, miseria, cruce &c. inducit, diabolus vero ad voluptates,

4. Christus in solitudinem discessit, ut ibi Deum Patrem suum nobis jejunii &c. facilem & placatum reddat,

5. Diabolus interdum hominem tentat sub specie boni angeli, quem fallit, 6. Armantur iusti à Deo ad victoriam adversus diabolum, 7. Salutaris cuique abstinentia, & recollectio mentis.

Et cum jejunaasset 40. diebus &c. Jejunio vincuntur tentationes & extirpantur passionibus maximè carnales, 2. Diabolus cum suis hæreticis maximus impugnator jejunii est.

Accedens tentator. Tentatio ut fornax ardens in qua aurum purgatur, & stipula comburitur, id est boni præmium accipiunt honoris &c. mali vero confunduntur, 2. Diabolus bonos semper persequitur.

Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant &c. Diabolus adaptat tentationes juxta cuiusque naturam & indolem, 2. Abstinentia iustos spiritu Dei confortat & munit, 3. Maluit Dominus convertere panem in corpus suum, quam lapides in cibum corporalem. imo maluit Deus duos lapides peccatorum in flexiles & iustos convertere.

Mitte te deorsum. Se deorsum mittere (id est ad terrena despiciere) filios Dei dedecet, cum mentem nostram semel occupantur cælestia. Juxta tritum illud *nemo mittens manum ad aratrum, respiciens retro apertus est regno Dei.*

Non in solo pane vivit homo. Refectio mentis prævalet refectio corporis, 2. Sacra communio est cibus animæ, 3. Verbum Dei confortat animam adversus peccata.

Dominica II. Quadragesima.

Matthæi 17. *Assumpsit Jesus &c.* Narratio.

I. *Transfiguratus est ante eos.* Nempe ante discipulos, id est, homines pios, qui deserunt cupiditatem mundi, & ascendunt cum Christo ad montem orationis, aut contemplationis, v. *Abnegatio, oratio, contemplatio, amor Dei.*

II. *Domine bonum est nos hic esse.* Quantum bonum & beneficium est esse cum Christo in vera Ecclesia, in oratione, in operibus bonis, v. *Ecclesia, oratio.* Item in *controvers. part. 1. cap. 2. de vera Ecclesia* contra hæret.

III. *Surgite & nolite timere.* Qui Christum timet & in eo confidit, nihil debet in mundo timere; non minas hominum, non carcerem, non mortem &c. v. *Tim. Domini, fiducia, fortitudo.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Transfiguratus est ante eos, Matth. 17. Peccatum transformat hominem in diabolum, penitentia in Angelum.

Domine bonum est nos hic esse. Nesciunt quid dicant, qui terram cælo præferunt.

Ducit illos in montem excelsum. Necessè est hic portemus crucem Christi, ut gloriam cælestem obtineamus juxta illud Thomæ à Kempis. *Non est alia via, nisi via sanctæ Crucis.* 2. Maxima est stoliditas illorum, qui æternæ felicitati renuntiant, ne hic patiantur aliquantulum.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Quam inexplicabilis est gloria beatorum.

Montem

Montem excelsum. Terminus crucis Christi gloria est, gloria vero mundi est Crux.

Dominica III. Quadrag.

Lucæ II. Erat Jesus &c. Narr.

I. **E**rat Jesus ejiciens demonium, & illud erat mutum. Dæmonium mutum habent illi, qui in Confessione non aperiunt peccata, & qui non laudant Deum in oratione, vide *Confessio, oratio.*

II. *Omne regnum in se divisum desolabitur.* Quanta damna adferat discordia in regno, in civitate, in familia, v. *Discordia, Pax.*

III. *Qui non est mecum contra me est.* Deus odit simulationem & hypocrisim, vult autem habere mentem & intentionem rectam, v. *Hypocrisis, Intentio recta.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Erat Jesus ejiciens demonium & illud erat mutum, *Lucæ II.* Dæmonia natura sua non sunt muta, sed muta dicuntur, quia eos quos obsident muros efficiunt, 2. Gravior est obsessio animæ quam corporis, 3. Collaborandum est nobis cum Deo, ut dæmonia ex animabus nostris exterminet & ejiciat.

Tentantes signum de celo querebant ab eo. Deus induratis plura salutis media negat, ne gravius postea eos punire debeat.

Cum fortis armatus custodit atrium suum. Associari Christo duci oportet, ut inimicum vincamus, 2. Inimicus imbecillus est, nam Cati catenato non est absumilis, 3. Diabolus totum hominem possidet, dum animam invasit.

Assumpsit alios 7. spiritus nequiores se. Permittit Deus justos à dæmone exerceri, ut sibi comparent thesaurum virtutum, pravos vero terreci ut à peccatorum via declinent.

Omne regnum in se divisum &c. Unio animarum fidelium in Ecclesia necessaria, 2. Dissentio voluntatis humanæ pacem tollit, & discordiarum origo est.

Erat Jesus ejiciens demonium. Valde grave peccatum est pusillis scandalo, & peccandi occasione esse, 2. difficillimum est dæmonem (id est malam consuetudinem peccandi) ex anima peccatoris extirpare, 3. Diabolus omnium perditorum hominum sensus evertit.

Univerfa arma ejus auferet. Deus diabolum propriis armis impugnat, quia peccatores conversi, olim fuerunt arma diaboli.

Dominica IV. Quadrag.

Joannis 6. Abiit Jesus trans mare. Narratio.

I. **E**rat autem proximum Pascha dies festus Judæorum. Quanta apud Catholicos debet esse observatio dierum Festorum & Dominicæ, v. *Sabbathi observatio.* Et in *Catech. 3. de preceptis.*

II. *Discubuerunt viri numero quasi quinque millia.* Exemplo Christi quanta debet esse liberalitas fidelium erga peregrinos, maxime pauperes, & Religiosos qui Christum sequuntur, v. *Liberalitas.*

III. *Jesus ergo ne facerent eum Regem fugit.* Docemur hic fugere vanos honores, & mercedem liberalitatis à solo Deo expectare, v. *Humilitas, Intentio bona.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Cum sublevisset oculos Jesus, *Joan. 6.* Deus in hac vita sui sectatores milites solatiis gaudiisque afficit, 2. Prospicit etiam eis de necessariis, tam ad vitam

corporalem quam ad spirituales, 3. Spectat Deus afflictionem suorum amicorum & miseretur, 4. Promittit Deus in celo meliorem communicantibus transactionem.

Sequebatur eum multitudo magna. Filii Dei perseverantes in via salutis, Jesum sequuntur, peccatores sine filii dæmonis, mundum & amorem proprium, 2. Deo non serviendum est propter mercedem ut turba de qua Evangelium, sed ex puro amore.

Unde ememus panes ut manducent hi. Eleemosyna Deo gratissima, & ad cælum consequendum quandoque necessaria, 1. Divina providentia medium juvandi invenit, dum humana deficit, 3. Deus tantam nostri providentiam gerit, quantam mater partus uteri sui, 4. Adjutorio humano deficiente, major consolatio à Deo expectatur.

Ducentorum denariorum panes non sufficunt tui, Mundanis non sufficiunt bona quæ possident, sed plura semper expetunt, & sitiunt.

Ut autem impleti sunt. Nulla mundi bona homini satietatem adferre possunt, præter Deum.

Dominica V. qua est Passiois.

Joannis 8. Dixit Jesus turbis. Narr.

I. **Q**uis ex Deo est verba Dei audit. Signum est prædestinationis Conciones libenter audire & observare, vide *Prædicatio, Obedientia.*

II. *Si quis sermonem meum servabit mortem non videbit in æternum.* Per observantiam mandatorum obtinetur vita æterna, v. *Obedientia, Gloria cælestis.*

III. *Abraham mortuus est, & Propheta.* Nemo mortem evadet, debemus igitur semper esse parati ut transeamus ad alteram vitam, v. *Mors, Item 4. Novissima in Catech. c. 3.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Quis ex vobis arguet me de peccato *Joannis 8.* Arguitur peccator à Deo Creatore, & redemptore de mala vita, 2. Optimus clypeus contra obtrectatores, innocentia vitæ, 3. Christo similis est, qui verè de peccato argui nequit, 4. Arma movenda contra peccatum, inimicum Christi & animæ nostræ, 5. Conscientiæ bonæ utenti nihil timendum.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Interroget quisque conscientiam suam. *De peccato,* nihil adeo fugiendum quam peccatum, cum adeo sit amarum, ut usque ejus guttula, oceanum beatæ dulcedinis amaritudine sua inficiat.

Quis ex Deo est verba Dei audit. Ex Deo non sunt, qui voluntati ejus ac verbo resistunt.

Ego non quero gloriam meam &c. Deo cuncta nostra relinquenda, qui melius illa ad bonum nostrum dirigit, cum innocentium, id est, bonorum causam coram habeat ut propriam.

Dominica VI. qua est Palmarum.

Matthæi 21. Cum appropinquaasset, Narr.

I. **E**cce Rex tuus venit tibi mansuetus, Christi mansuetudo & humilitas Christianis imitanda, vide *Patientia, Humilitas.*

II. *Sraverunt vestimenta sua in via.* Hinc colligitur tantum affectum internum, sed etiam sæpè bona externa pro Christo exuenda esse, v. *Abnegatio, Amor Dei.*

III. *Benedixit qui venit in nomine Domini.* Benedicere

Arde
kin

Theo
logia

D. 117
2. 5

Etus & honorandus Deus in suis Sanctis & ministris, v. *Amor Dei, Honor parentum, Item cultus Sanctorum in eon. part. 2. & c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, Matth. 21. Felicitissimus homo est ad quem Dominus Jesus accedit, infelicissimus vero à quo ille recedit, 2. Rex summus est, qui sibi in regno cordis novit imperare.

Afinam alligatam. Peccatores & servi diaboli per afinam figurari possunt.

Hosanna filio David. Non sunt fideles amici Jesu, qui eum in sancta Eucharistia indignè recipiunt.

Benedictus qui venit in nomine Domini. Mundi favor in odium facile evanescit: nunc dicit *Benedictus*, post triduum *Crucifige*.

Dominica Resurrectionis.

Marc. 16. *Maria Magdalena & c.* Narratio.

I. *Merunt aromata ut venientes ungerent Jesum.* Aromata Christo gratissima sunt virtutes, quæ impediunt corporis & animæ nostræ corruptionem, & Christi membra unguunt in suis pauperibus, vide *Castitas, Amor Dei, Liberalitas in pauperes.*

II. *Nolite expavescere, Jesum queritis Nazarenum.* Non debet timere qui serio Christum querit, v. *Fides & Fiduia.*

III. *Surrexit non est hic.* Per penitentiam oportet cum Christo resurgere ex sepulchro nostrorum peccatorum, vide *Penitentia, Peccatum.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

V. *Alde mane una sabbathi veniunt, Marcus 16.* Primus fructus resurrectionis fervor est pietatis, 2. Salvator ab infantia, diligenti & prompto animo quærendus est.

Maria Magdalena, & c. Mulieres magis orationi, devotioni, virtuti, deditæ sunt quam viri: qua de re vide à *Lap. 1. Cor. 15. v. 3. Item 1. Timoth. 2. v. 9. Num. 35. v. 2.* Magdalena lachrymas tristitiæ seminans, lachrymæ lachrymas collegit, juxta tritum illud, *post nubila Phœbus.*

Hæc dies quam fecit Dominus, Psal. 117. Post marem sequitur lætitia: nam ut sol occidens rubicundè, serenitatis est indicium, ita verus sol sanguine tinctus moriens causa gloriæ & pacis fuit.

Quis revolvat nobis lapidem? Videntes lapidis impedimentum, non omittunt inquirere & prosequi intentum, docendo perseverantiam, & constantiam in bonis operibus & virtutibus necessariam; nam illæ virtutes, obices vitiorum fervore spiritus tollunt, aut facilitant. Quoties quis aliquid bonum opus aggreditur, plurima intercurrere solent impedimenta: at peccare volentibus omnia favent.

Viderunt lapidem revolutum. Quanto majores videmus difficultates, tanto magis in Deo confidendum est.

Surrexit non est hic. Vere non resurrexit, qui affectus pravos non exiit, 2. Jesus è sepulchro surrexit, sed nobis è sepulchro peccatorum resurgendum est, 3. Signum resurrectionis nostræ est, renovatio vitæ.

Venit Jesus januis clausis & stetit in medio & c. Invisit Dominus amicos pacificè, inimicos metu percellens.

Dominica in Albis.

Joan. 20. *Cum serò esset.* Narr.

I. *Pax vobis.* Pax servanda cum Deo, cum proximo, cum nostra conscientia, v. *Pax, Discordia.*
R. P. Arsdack, Tom. III.

II. *Quorum remisistis peccata remittuntur eis.* Quanta Sacerdotibus concessa potestas, v. *Confessio peccatorum. Penitentia.*

III. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Quantum Dei donum vera fides, v. *Fides, fiducia.* Item in *Catech. c. 1. de fide.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

P. *Pax vobis, Joannis 20.* Pax quadruplex est, de qua vide fufius apud *Alap ad Phil. 4. v. 7. & Coloss. 3. v. 15.* 2. Non intrat pax Christi, ut requiescat, nisi ad pacificos, 3. Refugium & securitas pacis nostræ in vulneribus Salvatoris.

Nolite timere. Ne in ullum incidamus peccatum, optimum remedium est timere Deum non homines.

Ubi discipuli erant congregati. Ubi charitas & concordia, ibi Deus, juxta scripturam, *ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

Venit Jesus & stetit in medio. Jesus mediator noster in medio est, omnibus æqualis.

Cum serò esset die illa & fores essent clausæ. Qui Deum recipere cupit, debet omnes fenestras sentium claudere, ne diabolus intret per fores apertas, 2. Non procrastinanda est vitæ nostræ emendatio, ne serò nos paniteat, quando fores sunt clausæ.

Ostendit ei manus & latus. Retinuit Salvator noster illas thecas medicinales, ut nos sanet, 2. Frustra lingua promittit, nisi cor, manus & opera conspirent.

Dominica II. post Pascha.

Joannis 10. *Ego sum Pastor bonus.* Narratio.

I. *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis, v. Zelus, gloria Dei, Fortitudo.*

II. *Ego sum Pastor bonus & cognosco oves meas, v. Christus, Dei benignitas erga suos fideles:* applicando illi officia boni Pastoris.

III. *Eiet unum ovile & unus Pastor, v. Concordia, Pax, Item Ecclesia unitas, Controv. part. 1. cap. 3.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E. *Go sum Pastor bonus.* Sanctus Paulus insignè exemplar Pontificum, Prælatorum, & Pastorum: vide *A Lapide, 2. Cor. 4. v. 1.* de eorum munere & c. 2. Pastor (idem dici potest de Patribus & Matribus familias) pascit tripliciter, vide *Alapide in Epistolas canonicas pag. 313.*

Ponit animam pro ovibus suis. An & quando vita pro proximo exponenda sit, vide *ibidem pag. 477.* 2. Vita nostra impendenda est ei, qui suam nobis impendit.

Cognosco oves meas & c. Tori nostra amicitia cum Jesu, dependet à cognitione nostra de ipso, 2. Oves Christi cognoscuntur, ex pia vita, virtutibus, & signo sanctæ Crucis.

Et cognoscunt me meæ. Oves Christi sunt, qui cognitioni sui student, uti Augustinus ait, *Domine Jesu, noverim me, noverim te.*

Et vocem meam audiunt. Oves Christi verbum Delubenter audiunt, & correctiones, & mandatorum ejus observantes.

Dominica III. post Pascha.

Joan. 16. *Modicum & c.* Narr.

I. *Terum modicum & videbitis me.* Totum tempus & bonum hujus vitæ modicum cenferi debet, v. *Mors, Gloria æterna.*

I

II, *Pla-*

II. *Plorabit & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vide Tribulatio, tentatio, patientia, servorum Dei.*

III. *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium, vide Consolatio divina, Gloria aeterna, Beatitude.*

Conceptus alii de eodem Evang.

Modicum & jam non videbitis me &c. Joannis 16. Sua passio Christo visa est modica, ob magnitudinem dilectionis, 2. Modicum vitae tempus malis conceditur, ne peiores fiant, 3. Modicum vitae tempus & gratiae quo pendet aeternitas, 4. Apud Deum omnia tempora sunt modica: vide A Lapide ad Hebraeos 10. v. 37. n. 275.

Tristitia vestra vertetur in gaudium. Non est verum gaudium, nisi quod secura mens parit, 2. Quomodo differant tristitiae saeculi & tristitia quae secundum Deum est: vide A Lapide, 2. Corinth. 7. v. 9. 3. Fructus tristitiae ibidem num. 136. 4. Consolationes divinae semper sunt majores tribulationibus, 2. Corinth. 1. v. 5. 5. Differentia gaudii Sanctorum & mundanorum, vide A Lapide 2. Corinth. 6. v. 10. 6. Afflictio & tribulatio, quomodo hominem probent, vide A Lapide in Apocalypsim pag. 217. 7. Gaudium mundi, quam cito transeat idem pag. 452. in Epistolas canonicas, 8. Laetitia spiritualis est quidam praegustus caeli, ibidem pag. 210. & pag. 232.

Plorabit & flebitis vos. Cur Deus amicos suos saepe durius probet, quam impios, 2. Praestat hoc temporali inferno torqueri, quam caelum amittere.

herum videbo vos & gaudebit &c. Deus suos subinde deserit, ut solatio majori compenset.

Dominica IV. post Pascha.

Joann. 16. *Vade ad Deum*, Narr.

I. **C**um venerit Paraclitus arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judicio, vide Peccatum, Justitia divina, Judicium iniquum, reatum.

II. *Paraclitus Spiritus docebit vos omnem veritatem.* Veritas & fides est a Spiritu Sancto, mendacium & hypocrisis a spiritu maligno, v. *Fides, mendacium, hypocrisis.*

III. *Non enim loquitur a semetipso*, Haeretici quia loquuntur a semetipsis, non a Deo, sunt mendaces & fallaces, v. *Mendacium, fallacia*, Item *vera Ecclesia Contr. p. 1. c. 3.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Vado ad eum qui misit me & nemo ex vobis &c. Joannis 16. Deus velut sol, induratos deserit, 2. Non est perniciosior & tristior separatio, quam Dei ab hominibus, 3. Quisque sibi finem suum, ac vitae suae media praefigere debet, 4. Mundus carcer est, quo captivi innocentes & rei tenentur.

Nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Ex hac vita discedenti, quantum referat scire terminum, quo ituri simus.

Cum venerit spiritus veritatis. Mendacium homini Christiano perniciosissimum, quia multorum malorum origo, 2. Spiritus veritatis detegit mundi falsitatem.

Arguet mundum de peccato. Unicum peccatum sufficit de quo arguamur & damnemur, 2. Mundus in maligno (id est, malo igne) positus est, est enim sub diabolo sua malignitate, vide fusius A Lapide in Epist. Can. pag. 514. 3. Peccati poenae & fructus A Lapide in Apoc. pag. 236. 4. Conscientiam assidue examinandam esse, ibid. pag. 305.

Dominica V. post Pascha.

Joann. 16. *Amen dico vobis*, Narr.

I. **S**iquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis, Quanta est vis orationis, v. *Oratio.*

II. *Ipse enim Pater vos amat, quia vos me amatis, v. Amor Dei, & Benignitas.*

III. *Et credidistis, quia a Deo exivi.* Fides vera in Christum quanti momenti, v. *Fides, & in Catech. c. 1.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Exivi a Patre & veni in mundum, Joannis 16. Gratias debemus Jesu ductori & protectori nostro.

Petite & accipietis. Dum spiritualia prius petuntur, non negat Deus temporalia, 2. Deus ab amicis rogari cupit, licet pronus sit ad largiendum, 3. Preces amicorum armatae, Deum etiam quasi invitum cogunt, 4. Debet mens & lingua conspirare ad impetrandum, 5. Efficacissima petitio apud Deum est elemosynae largitio, 6. Quanam conditiones in oratione requiruntur, vide A Lapide Ephef. 6. v. 18. 7. Ab oratione omnis nostra actio inchoanda, 1. Timoth. 2. v. 1. de loco orationis ibidem, v. 8. Primum Apostolicorum virorum munus est oratio, idem in Acta Apost. pag. 13.

Uigaudium vestrum sit plenum. Conscientiae bonae quantum sit gaudium, vide A Lapide pag. 332. Propendet Deus ad dandum, idem in Epist. canonicis pag. 30. 31. & sequentibus.

Usque modo non petistis quidquam &c. Frustra peccator petit in nomine Christi mediatoris, nisi se emendare velit.

Amen dico vobis, quidquid petieritis Patrem &c. Non petitur in nomine Salvatoris, quidquid est contra rationem salutis, ita August. 2. Obstringit se Christus promittendo, ut jure debiti exigamus.

Ascensio Christi.

Marci 16. *Recumbentibus undecim &c.* Narr.

I. **E**xprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis. Quantum malum duritia cordis in credendo, & dolendo de peccatis, v. *Duritia cordis, Funeraria.*

II. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit.* Quantum Dei donum est Baptismus, v. *Baptismus, Item Catech. c. 4.*

III. *Quanta Dei gratia est vera Fides, v. Fides, Constantia, Perseverantia.*

Conceptus alii de eodem Evang. &c.

Videntibus illis elevatus est, Actor. 1. Elevandum cor ad caelum, alis pietatis & misericordiae, 2. Affectus terreni non linunt nos a terra elevari, 3. Spes ascensionis nostrae unicum solamen in hoc exilio, 4. Elevari ad caelum debemus velut animantia, terrae affixa.

Sicut aquila provocans ad volandum, Deuter. 32. Viam caeli facilitavit nobis Dominus Jesus velut aquila.

Viri Galatae quid statis aspicientes in caelum, 1. In caelum oculos defigere identidem oportet, vide A Lapide in Acta pag. 146. 2. Frustra caelum aspiciunt nisi conentur ascendere, 3. Typus egregius ascensionis Christi est chrysolithus, vide A Lapide in Apocalip. pag. 331. Ascensionis, ejus forma & modus in Acta pag. 46. &c. plura alia invenies apud eundem de ascensione Domini in ead. Ephef. 4. v. 8. & 10. 6. Ascendit Christus in caelum

cælum ut nobis viam & locum præpararet, ad Hebræos 7. v. 10. 7. De ascensione spiritali in cælum, idem Coloss. 3. v. 1. n. 2. 8. Ante Christi ascensionem nullus cælum intravit, ibid. v. 13. n. 120.

Sedet à dextris Dei. Ut ibi dexteram Dei vindictivam retineat, ne nos puniat.

Dominica post Ascensionem.

Joann. 15. Cum venerit, Narr.

I. **C**um venerit Paracletus, Paracletus idem est quod consolator, Spiritus enim sanctus consolatur homines in tribulatione, & operibus bonis, v. Consolatio divina.

II. Ille testimonium perhibebit de me & vos testimonium perhibebitis Per fidem, spem, amorem, de Christo testimonium perhibebitis quod est ei gratissimum, vide Fides, Spes, Amor Dei.

III. Hac facient vobis quia non noverunt Patrem neque me: Hæretis, & peccatum excæcat homines, ut non videant quantum injuriam faciunt Deo persequendo innocentes, v. Persecutio, Peccatum, Inimicitia.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

UT non scandalizemini, Joannis 1. Scandalum quid sit & quod duplex vide A Lapide Rom. 4. v. 13. 2. Scandalizantes proximum, quomodo in Christum peccent, idem 1. Corinth. 8. v. 12.

Vos testimonium perhibebitis de me. Catholicorum improbitas, scandalo est, genibus, hæreticis &c. 2. Doctrinam Christi profiteri nos oportet probitate vitæ, 3. Cur mundus oderit viros sanctos, Vide A Lapide in Epistolas canonicas: pag. 474. Tribulatione summum bonum acquiritur, vide A Lapide ibidem pag. 13. 4. Crux via ad cælum, pag. 252. 5. Christiani ducem suum per aspera sequantur, ibidem pag. 331.

Veni hora ut omnis qui interficit vos &c. Utitur Deus malitiâ improborum, ad probationem iustorum, 2. Non excusat malos, quod Deus eorum malitiâ utatur in bonum.

Dominica Pentecostes.

Joann. 14. Si quis diligit, Narr.

I. **S**iquis diligit me sermonem meum servabit, & pater meus diligit eum. Quantum bonum diligere Deum, & quomodo diligendus, v. Amor Dei, Et in Catech. cap. 3. de Charitate.

II. Qui non diligit me sermones meos non servat. Quantum malum non diligere Deum ejus præcepta violando, v. Obedientia, Item peccatum in specie.

III. Pacem relinquo vobis. Testamentum ultimum quod Christus hominibus in terris reliquit, est pax cum Deo, & proximo, vide Pax, Concordia.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Apparuerunt illis dispersa lingua, Actorum 2. Ignis divinus illuminat intellectum & accendit voluntatem, 2. Proprietates ignis Spiritui Sancto applicari possunt.

Cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes, &c. Separatio à mundo, locum parit ingressui Spiritus Sancti.

Veni Princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam. Munienda arx Cordis nostri, gratia Spiritus Sancti contra adversarios.

Repleti sunt omnes Spiritu Sancto & ceperunt loqui.

R. P. Ardeck, Tom. III.

Operatio & inhabitatio Spiritus Sancti, lingua & sermone proditur.

Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Spiritus Sanctus rector & triumphator est cordis filiorum Dei.

Si diligeretis me gauderetis utique. Christus ab Apostolis amore concupiscentiæ amabatur, quia societate ejus gaudebant, sed amorem amicitie exagebat Christus, ut nos ab amicis nostris.

Ut cognoscat mundus, quia diligo patrem. Amans cupit amorem suum palam facere, ut omnes cognoscant.

Ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus. Per Spiritum Sanctum fiunt iusti hæredes & domestici Dei Patris, & cohæredes filii Dei, 2. Spiritus Sancti inhabitatio, nos honore & donis replet, 3. Anima cum Deo unienda, vide Alapide 1. ad Corinth. 6. v. 17. & seqq. 4. Spiritus Sanctus 4. modis est in nobis, idem ad Romanos 11. v. 36. num. 76. 5. Secundum Spiritum Christiani debent vivere, idem ad Romanos 8. v. 13. 6. Sancti Spiritus sigillum in anima est sanctitas, ad Ephes. 1. v. 13. num. 34. 7. Quodnam in nobis sit testimonium Spiritus Sancti? Rom. 8. vers. 16. num. 130. 8. Quatuor efficacia testimonia quod quis habeat Spiritum Sanctum in se, ibidem n. 134. & seqq.

Dominica SS. Trinitatis.

Matth. 28. Data est mihi &c. Narr.

I. **E**untes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Quanta sunt dona quæ percipimus à SS. Trinitate per Baptismum, & vocationem ad fidem &c. v. Baptismus, Item in Catech. exempl. c. 4. de Sacram. Baptismi.

II. Docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Non sufficit Baptismus & Fides sine bonis operibus, & observatione mandatorum Dei, v. Obedientia, Item in Contr. trav. tract. 2. c. 2. Item in Catech. cap. 3. Præcepta decalogi.

III. Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Quantum bonum Christum semper habere præsentem, per potentiam divinitatis, omni loco, per præsentiam humanitatis in sacra Eucharistia, vide Christus, V. Eucharistia, Item in Catech. cap. 4. de Sacramento Eucharistia.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Docete omnes gentes baptizantes &c. Matth. 28. In Baptismo signantur cruce in nomine sanctissimæ Trinitatis, ut juvet crucem portare, 2. Anima baptizata templum Sanctissimæ Trinitatis est. 3. Egemus potentia Dei patris, sapientia Filii & justificatione Spiritus Sancti.

Euntes docete omnes gentes. Cura salutis nostræ commissa est à Christo soli Ecclesiæ catholicæ, 2. Necessario instruendi fideles cognitione Sanctissimæ Triados.

Baptizantes eos, Baptismi vis, vide A Lap. in Titum 3. vers. 4. & 5. Et ad Galat. 3. v. 27. num. 8. 4. Baptizatis quare detur vestis candida, 1. Corinth. 1. v. 7. & 1. Corinth. 5. v. 7. n. 67. 5. De ceremoniis Baptismi, tit. v. 4. & 5. 6. Immerfione in aqua Christo figuramur Rom. 6. v. 5. n. 10. 7. Baptizati quare unquantur oleo? 1. Cor. 9. v. 25. n. 80. 8. In Baptismo quomodo quasi iterum creemur, Ephes. 2. v. 10. n. 60. 9. Aqua Baptismi est aqua purgans & emundans, Hebr. 10. v. 22. n. 23. 10. Baptismus iterari non potest Hebr. 6. v. 6. n. 266. 11.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Crux ad initium operum nostrorum formanda est, vide A Lapide Philipp. 3. v. 18. num. 42. 2. De Sanctissima Trinitate, Rom. 8. v. 32. n. 222. item Rom. 11. v. 33. item 1. Cor. 12. v. 6. item 2. Cor. 13. v. 13. item ad Rom. 11. v. 36. 3. Eam ex creaturis Philosophi cognoscere non poterunt, ad Rom. 1. v. 19.

Festum Venerabilis Sacramenti.

Joan. 6. v. 48. *Caro meo: Narr.*

I. **C**aro mea verè est cibus. In institutione Eucharistiae Deus fecit memoriam mirabilium suorum, vide Eucharistia: Item in Catech. c. 4. Sacram. Eucharistia: Item in Controv. tract. 2. pag. & c. De Eucharistia Sacram. contra haereticos.

II. *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna & mortui sunt. Quomodo virtus Eucharistiae variis figuris in Scriptura adumbratur, ibid.*

III. *Qui manducat hunc panem vivet in aeternum. Quanta praemia dentur iis qui ad Communionem dignè accedunt, quanta poena si indignè, ibid. & infra in Diarii & libri sine.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Caro mea verè est cibus. Joannis 6. Quanta reverentia ad hoc Sacramentum accedendum in quo Jesus se naturæ nostræ accommodavit per cibum & potum.

Qui manducat hunc panem &c. Dispar effectus & fructus communicantium ex eodem cibo.

Vincenti, dabo edere de ligno vitae. Apocal. 2. Hic cibus antidotum contra venenum serpentis tribuens immortalitatem.

Si dederit homo omnem substantiam, Cantic. 8. Infinites plus accepimus à Domino, quam reddere possumus: prospexit divina providentia homini non minus de cibo animæ, quam corporis, imò dedit omne quod poterat dare: quando suum corpus & sanguinem nobis testamento donavit.

Notas facite in populo ad inventiones ejus &c. Isaia 12. Inveni divina Sipientia modum veniendi ad nos & manendi in celo per Euchar.

Et verbum Caro factum est & habitavit in nobis, Joannis 1. Solo verbo è pane carnem suam fecit, ut habitaret in nobis.

Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos, Joannis 13. Excessus dilectionis Jesu in S. Eucharistia usque ad finem potentia fuit, 2. Excedit Venerabile Sacramentum, omnem mensuram altitudinis, & latitudinis scilicet ad omnes homines, cujusvis conditionis se extendit, longitudinis usque ad finem mundi sine fine dilectionis, profunditatis, humilians se sub vili specie panis.

Memoriam fecit mirabilium suorum &c. Cupit Dominus memoriam sui servari apud nos per venerabile Sacramentum.

Dominica II. post Pentecosten.

Luca 14. *Homo quidam fecit cenam, Narr.*

I. **E**t caperunt omnes simul excusare. Magna ingratitude est, Deum per gratiam & prædicatores suos ad cenam vitæ aeternæ invitantem non sequi, vide *Ingratitudo, Exhortatio.*

II. *Primus duxit ei, villam emi &c. Multi excluduntur à convivio regni caelestis per cupiditatem &*

avaritiam, v. Avaritia, item in Catech. c. 5. de peccato capitali Avaritia.

III. *Alius dixit, uxorem duxi non possum venire. Multos etiam celo excludit luxuria, vide Luxuria, Item in Catech. cap. 5. de peccato capitali Luxuria.*

Conceptus alii de eodem Evang.

Homo quidam fecit cenam magnam, Luca 14. Sal. vator noster neminem excusat à Communione, sed omnes invitat.

Et vocavit multos. Quidquid nocenti gula primi parentis nobis attulit, id cenâ Eucharisticâ restituitur.

Misi servum suum dicere invitatis, quia jam parata &c. Ad salutem nostram, invicta paravit Dominus, tantum deest voluntas nostra.

Ut venirent, non singulis cenam mittit, sed omnes ad illam convocat quia vult nos quoque cooperari, & venire, & quærere.

Ceperunt omnes simul se excusare. Nulla in negotio salutis excusatio apud Deum acceptatur, nam cuncta videt & cognoscit, etiam intima cordis nostri, quia Dominus est scrutator cordium juxta illud Scripturae sacrae, ego Dominus Scrutans corda & reins. 2. Perique stultè præterunt lautities temporales aeternis, 3. Metus & respectus humanus neminem excusare possunt, quo minus hanc Sanctissimam cenam frequentent.

Villam emi & necesse habeo videre illam. Emerat ille villam & non viderat, en stultitiam hominum qui aliquid emunt absque eo quod videant & rem cognoscant. Hic enarrari possunt incommoda & mala quæ ex inconsideratione nascuntur, 2. Per emptorem vilis intelligi potest superbus, 3. Christus est speculum humilitatis, A Lapide in Epist. ad Philp. 2. v. 4. Humilitatis motiva idem Epist. 4. v. 2. 5. Christiana humilitate, ad Philp. v. 14. 6. Stimulus ad retundendam superbiam, ad Romanos 3. v. 33. n. 170.

Juga boum emi quinque. Peccator suavissimum Christi Salvatoris nostri jugum ferre recusat, & gravissimum difficillimumque demonis jugum portare cogitur. 2. Per emptorem boum avarus potest intelligi, Avaritiæ detestatio A Lapide ad Epist. 4. v. 19. n. 151. Et Epist. 5. v. 5. 4. Divitiarum appetitus quot secum incommoda afferat, 1. Timoth. 6. vers. 9. & 10.

Uxorem duxi & ideo non possum venire. Matrimonium neque nullus vitæ status excusat à servicio Dei, 2. Consortia diversi sexus omnino vitanda, nam mulieris affectus virum omnino attrahit, & maxima mala inde nascuntur, 3. Mulierem tangere quam periculosum A Lapide 1. Corinth. 7. v. 1. & seqq. 4. Carnalium hominum descriptio, 2. Corinth. 10. v. 2. v. 183. 5. Quænam sint arma carnalia ibidem 24. 6. Ex opposito posset hic agi de virginitate, ejusque laude, & commodis A Lapide 1. Corinth. 7. v. 34. & seqq.

Pauperes & debiles, cacos & claudos. Omnes afflictæ promissionem caelestem habent.

Compelle intrare. Tribulationes & pauperes stimuli sunt, nos ad paradisum caelestem directè incitant.

Nemo virorum illorum &c. Ingens malum est hæc cenâ privari, & contra, 2. Bona conscientia jure convivium, & mala conscientia ferocissimum tormentum.

Dominica

Dominica III. post Pentecosten.

Luc. 25. *Erant appropinquantes.* Narratio.

I. *Quia hic peccatores recipit.* Quanta Dei benignitas qui paratus est omnes peccatores per penitentiam in gratiam recipere, v. *Benignitas Dei, Penitens.* Item in *Catech. cap. 4. de Sacram. Pœnit.*

II. *Gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente.* Quantum placeat Deo serâ penitentia, *ibidem.*

III. Item pax conscientie ex penitentia & confessione peccatorum, *ibid. & V. Confessio.* Item *Status gratia in sine Part. 2.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Erant autem appropinquantes ad Jesum, Luca 15. Peccatores penitentes Deo gratissimi sunt. 2. Mundi pravitatis à Deo homines averit, quos ejus bonitas ad se attraxit. 3. Nemo tantus Dei inimicus & reus est, quin habeat spem veniæ. 4. Gratissimum Domino Jesu opus est; peccatorum misereri. 5. Summa est Dei erga peccatores clementia. Vide à Lapide in Epistolam 1. ad Timor. 1. v. 13. n. 33. Peccatores tantum ad Christum accedere nitantur, quantum peccando ab eo recesserunt Alapide *Philip. 3. v. 12. n. 22.*

Murmurabant Pharizæi. Detractores & murmuratores ut pestis fugiendi. 2. Quantum malum sit detractio & murmuratio. *sup. in App. v. Detractio.* 3. Non desinit Dominus bene operari propter obloquia & murmuraciones prævisas, ideo respectus humanus contemnendus est. 4. Conversionem peccatorum impediunt, ut Pharizæi. Christum denuo crucifigunt.

Hic peccatores recipit. Sufurtones Deo & hominibus odibiles sunt, malum seminant, ut invidiam aliis concitent.

Gaudium est in celo super uno peccatore. In nostra manu est exhibere lætium aut triste spectaculum in celo. 2. Quantum angeli & Deus latentur propter bonum nostrum.

Congratulamini mihi, quia inveni ovem &c. Non parci Jesus labori ut errantes peccatores ad se reducat.

Dominica IV. post Pentecosten.

Lucæ 5. *Cum turba irruerent.* Narratio.

I. *Totâ nocte laborantes nihil cepimus.* Superbi, avari, luxuriosi, qui totâ nocte, id est, totâ vitâ laborant pro honore, opibus, voluptate, nullum laboris præmium à Deo percipiunt, v. *Superbia, avaritia, luxuria.* Item in *Catech. cap. 13. & 5.*

II. *Exiâ me quia homo peccator sum.* Peccatorem omnia mala comprehendunt, quia deserit illum Christus, v. *Peccatum.*

III. *Relictis rebus secuti sunt eum:* Bona hujus mundi sunt reia quibus anima capitur, & ideo pro Christo abneganda, v. *Abnegatio, Fallacia mundi.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ascendens Jesus in unam navim Luca 5. Agi hic poterit de Ecclesia, ejusque certitudine, qua vectores suos ducit ad portum salutis; quomodo eam Deus gubernet, per medios & horribiles hujus mundi fluctus. 2. Ecclesiam nunquam defecisse supra *Tom. 1. in Controversis.* Item navis est fides, anchora spes, velum, & vexillum, charitas.

Cum turba irruerent. Fumibus charitatis Salvator cunctos ad se trahit.

Per totam noctem laborantes &c. In nocte peccati labor inutilis & frustraneus est, secus in die gratiæ. 2. Disparitas magna est inter servos Dei & mundi hujus laborantes, 3. Plures capiuntur rebus diaboli quam Christi.

Duc in altum & laxate vela &c. Enitendum unicuique nostrum est, ut ad aliozem vitæ perfectionem sive virtutis gradum perveniat, 2. Nemo, nisi propriâ suâ culpâ numero electorum excludetur.

In verbo tuo laxabo vela. Cooperatio Dei & hominis ad salutem necessaria est, 2. Quam præclara & Deo grata prompta obedientia est, 3. Omnia nostra opera ad obsequium Dei referenda sunt, A Lapide *Rom. 14. v. 8.* 4. Deo fidendum etiam in rebus desperatissimis, A Lapide *Hebr. 11. v. 17.* 5. Homo ex se nihil potest, in Deo omnia. *Cor. 4. v. 8.*

Rumpatur vela. Peccatum discordiæ, læsionis fraternæ charitatis, & schismatis, quantum malum sit, vide A Lapide *Ephes. 4. v. 3.* item *Hebr. 10. v. 26.*

Faciam vos fieri piscatores hominum. Sicuti piscatori multa toleranda, à ventis, mari, frigore, aestu &c. ita & iis qui volunt animas capere multum patientiæ opus est, vide A Lapide in *Dominicam 2. post Pascha.*

Relictis rebus secuti sunt eum. Omnia sunt contemnenda, ut ipsum Salvatorem nostrum lucremur & sequamur.

Dominica V. post Pentecosten.

Matth. 5. *Amen dico vobis.* Narratio.

I. *Omni qui irascitur fratri suo reus erit iudicio.* Quam rigidè Deus à nobis requirit amorem erga proximum, v. *Amor proximi:* Item in *Catech. c. 3. Charitas proximi.*

II. *Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quam pœnam meretur inimicitia, & contumelia contra proximum, V. *supra in Appar. Inimicitia, invidia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Nisi abundaverit iustitia vestra &c. *Matth. 5.* Iustitia Christiana abundare debet, non solum internâ, sed etiam externâ virtute. 2. Non est vera iustitia, quæ non ponderat culpas graves. 3. Deus veræ virtutis & iustitiæ æstimator est. 4. Victoria sui, humanæ prudentiæ & iustitiæ nutrix est. 5. Plura ab iis exiguntur, quibus plura & majora data sunt, aut qui plura sciunt.

Plusquam Scribarum & Pharizæorum. In operibus bonis, non laus, non propria gloria, sed Dei quærenda est. Externa etiam operatio non sufficit, sed interna intentio requiritur. 3. Agi hic posset contra stolidam hæreticorum confidentiam, qui sufficere ajunt solam fidem ad salutem, de qua hic *Tom. 1.*

Non occides: Peccatum homicidii gravissimum est, cujus malitia non solum actu externo sit, sed etiam sola mente fieri posset.

Omnis qui irascitur fratri suo reus erit &c. Odii fomitem extingues facillimè, sapius cohibendo iram. 2. Quantum damnum ira homini afferat, Vide *suprà in Appar. V. Iracundia.*

Quomodo iram cohibebis & domabis, vide Alapide in *Epist. ad Ephes. 4. n. 26.* Item quomodo iræ alienæ cedendum: *Rom. 12. v. 9.* Item ulcionem non esse quærendam *ibidem.*

Si offers munus tuum ad altare. Nullum sacrificium Deo gratum est, quod non sale amoris fraterni conditum est.

Relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari. Nullus Deo gratus esse potest qui discors est cum proximo suo.

Dominica VI. post Pentecosten.

Marc. 8. *Cum turba multa.* Narratio.

I. **M**iseror super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me. Sitam benignus est Christus erga eos, qui tantum triduo illum secuti sunt, qualis erit illis, qui totam vitam mundum abnegantes illum sequuntur, v. *Benignitas Dei, abnegatio mundi*, Item in *Catech. cap. 8. consilia Evangelica.*

II. *Quot panes habetis: qui dixerunt, septem.* Septem panes mystice designant septem Sacramenta, quibus populus Christianus roboratur & alitur in vitam aeternam, V. *Sacramenta in particulari*: Item in *Catech. cap. 4.*

III. *Et praecepit turba discumbere*: Christi exemplo exercendo liberalitas erga egenos & esurientes, V. *Liberalitas*: Item in *Catech. cap. 5. Opera 7. misericordia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Miseror super turbam. Marc. 8. Dei in nos Misericordia, vide Alapide ad *Rom. 12. v. 1. & 2. Cor. 1. v. 3.* Item *Hebraos 2. v. 18.* 2. Non potest misericors Dominus suorum indigentiam oblivisci. 3. In Deserto tribulationis veri Dei sequaces cognoscuntur.

Jam triduo sustinent me. De perseverantia in virtute, vide Alapide *Philip. 1. v. 6.* Item *Hebra. 4. v. 3.* 2. Dei liberalitas in suos effusa praevinit indigentiam eorum. 3. Plus sollicitus Deus pro corporis nostri inopia, quam nos pro spirituali nostra. 4. Amanti longum tempus exiguum videtur, unde huic turbae non videbatur longum jejuniium. 5. Agi etiam hic potest de Providentia Dei non solum erga hunc populum, sed erga omnes creaturas, quas mirè pacis, gubernat, &c.

Si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient. Deus non durus est, ut homines, sed compatitur servis, infirmis & deficientibus.

Dabat Jesus discipulis suis, ut apponerent turbae. Officium patrisfamilias est, non permittere ut pueri, aut servi patiantur vel affligantur, dum potest mederi, vel avertere.

Sustulerunt quod supererat de fragmentis. Eleemosyna de bonis superfluis quantum curanda.

Dominica VII. post Pentecosten.

Matth. 7. *Attendite à falsis.* Narratio.

I. **A**ttendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: Cavendum ab hypocritis & simulatione, qualis est haeticorum, V. *Hypocritis, Astutia, Adulatio.*

II. *Omnis arbor, quae non facit fructum bonum excidetur, V. Insuper duritia, mors, infernus.*

III. *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum caelorum*: Non sufficit fides sine bonis operibus, & obedientia mandatorum, V. *Controv. Tracl. 2. cap. 2.* Item in *Apparatu, V. Fides, Obedientia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Attendite à falsis Prophetis Matth. 7. Homo cinctus impostorum infidiis eget divino auxilio: 2. Vitandi haetici ut pestis Alapide 2. *Timoth. 2. v. 16. 3.* Haetici quomodo verbum Dei truncant & adulterant vide in supra *Tom. 1. pag. 88. 4.* Eorum vaniloquentia 2. *Timoth. 2. & 3. 5.* Eorum Hypocritis ibidem v. 5. 6. Eorum perverfa conscientia 1. *Timoth. 4. v. 2. 7.* Quomodo cum iis sit agendum ad *Titum 3. v. 11. 8.* Sunt similes Judae, ibidem n. 11. 9. Sunt semper superbi 2. *Timoth. 6. v. 1. n. 88.* Alapide, alique Interpretes, ibidem.

Intrinsicus autem sunt lupi rapaces: Sunt tales qui exterius se sanctos simulant, & interior odio, furor, & exceduntur.

Ex fructibus eorum cognoscetis eos: Opera exteriora Testimonium dant interni hominis.

Non potest arbor bona malos fructus facere: Ex radice bonae voluntatis, nihil mali nascitur, dum talis manet.

In ignem mittetur: Ignis infernalis, quam diuturnus, vorax, horribilis &c. Vide in *Appar. Infernus.*

Dominica VIII. post Pentecosten.

Luc. 16. *Homo quidam erat dives.* Narratio.

I. **R**edde rationem villicationis tuae: Reddenda est ratio operum nostrorum in hac vita per Confessionem, ne à nobis in morte severius exigatur, V. *Confessio, Mors*, Item in *Catech. cap. 4. Confessio, & cap. 4. novissima.*

II. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis* Redimenda peccata per eleemosynas, V. *Liberalitas*, Item in *Catech. cap. 5. opera misericordia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Homo quidam erat Dives: Divitiarum caelestis Patrie his perituris preferenda sunt.

Et habebat villicum: Nos omnes in hac vita villici Dei sumus.

Diffamatus est: Cavenda Testimonia falsa sunt, seu accusationes. 2. Amor proprius in se prodigus, in alios durus accusator.

Quasi dissipasset bona: Adjungit quasi, quia nullus Deum suis bonis & Dominio privare potest: 2. Etiam bonae famae cura habenda est, Alapide 2. *Cor. 3. v. 45.*

Quid hoc audio de te? Deus ad vindicandum tardus in hac vita est: 2. Abulus divinae bonitatis rigorem justitiae provocat.

Redde rationem villicationis tuae: Quam horrendum sit futurum iudicium post hanc vitam: 2. Memoriam iudicii istius semper praeculis habendam esse, cum valde ad salutem nostram operandam, conducatur: Vide Alapide *Rom. 14. versu 10. 3.* Diem iudicii instare, Alapide *Philip. 4. versu 6. 4.* In iudicio isto quisque suum onus portabit, idem *Galat. 6. versu 5. 5.* Quisque habet librum computum & rationum cum Deo, *Philip. 4. versu 15. 6.* Liber vitae quid sit, & quomodo in eo scribamur, *Philip. 2. versu 2. 7.* Dilatio reddendae rationis usque ad finem vitae nostrae, incurios haud facere debet: 8. Cura carnis, & neglectus animae, terribile reddit tribunal Dei: 9. Deus exacte, & usque ad ultimum obulum requirit in altera vita: 10. Reddenda citi ratio de vita nostra integra, cui plus impenderit, an sensualitatibus & vanitatibus, an vero in serviendo Deo & pauperibus: 11. Per-

Arde
Kin

Theo
logia

D. 18

11. Permutat Deus munia & status ad cohibendos homines.

Ait villicus intra se: Hic agi posset de examine conscientie, quam bona sit praxis quotidie se examinare vesperante cubitum, & quam utilitatem afferat.

Dominus auferit à me villicationem: Non conquirendum est, dum Deus auferit bona temporalia, uxorem, maritum, filiolium, charissimum, patrem vel matrem &c. quia Dominus omnium illorum est.

Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Opera misericordie, patrociniū parant apud iudicem.

Quantum debes? Examinando conscientiam nostram facile videre poterimus, quanti simus Deo debitores.

Filius hujus seculi prudentiores filiis lucis: Sapientia hujus mundi stulta est, vide Alapide 1. Cor. 1. v. 20. Item 1. Cor. 3. v. 18. & 19. 2. De prudentia carnis & spiritus idem Rom. 8. v. 6.

Dominica IX. post Pentecosten.

Luc. 19. *Cum appropinquaret*. Narratio.

I. *Videns civitatem fleuit super eam*: Anima peccatrix recte comparatur Hierosolymæ brevi destruendæ, talem animam Christus luget, quia illa seipsam non deflet lacrymis penitentis, Vide *Peccatum, Penitentia; etiam in Catechesi, cap. 4.*

II. Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. In Templo non fabulis, sed soli orationi vacandum est, V. *Oratio: Ecclesia item in Catech. cap. 2. de Orat. Dominica, &c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Videns civitatem fleuit super illam: Quomodo Dei amor in hominem & indignatio in peccatum simul confligant: 2. Quanti momenti sint iustorum lacrymæ etiam peccatorum apud Deum si ex contrito corde promanent: 3. Non minus gaudium Deo iusti pariunt, quam impij dolorem: 4. Tam invitus est Deus ad punitionem, quam inimicus ad vindictam pronus: 5. Fleuit Jesus prævisas Ecclesie suæ afflictiones & damna: 6. Causa propria animæ nostræ tam debet nobis cordi esse quam Christo: adeoque à nobis seridè deseri.

Si cognovisses & tu: Prosperitas hujus mundi oculos nostros claudit, adversitas illos aperit: 2. Cæcitas mentis quantum malum: 3. Cæcitas urbis Hierosolymitanæ causa fuit exitii illius, Vide Alapide *Hebraos* 10. v. 35. Num. 260. 4. Sicut suo tempore Deus civitatem punivit istam, ita nunc peccatores scelerum mensurâ impletâ: Idem 1. *Thess.* 2. v. 16.

Coangustabunt te: Tribulationes Hierosolymitanæ civitatis, Symbolum sunt angustiarum quas anima patitur in malâ conscientia.

Dominica X. post Pentecosten.

Lucæ 18. *Dixit Jesus ad quosdam*. Narratio.

I. *Non sum sicut ceteri hominum*: Vitium est jaçtantie præ se alios aspernari: V. in *Appar. laçtantia.*

II. *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur*. Superbis proxima est Dei vindicta & ruina: V. *Superbia* ibidem.

III. *Et qui se humiliat exaltabitur*. Proprium est Deo humiles exaltare in vita præsentis, & futura: V. *Humilitas* ibidem.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Uo homines ascenderunt in templum Luc. 18. Cor humile orantis capacissimum ad hauriendum gratiam: 2. Accessum præbet Deus humilibus in domum suam, superbis negat.

Apud se orabat: Oratio quæ tantum fit labiis, nulla est, nec ab angelis ad cælum defertur, mens quoque ad Deum elevetur & collaboret juxta illud Christi, *populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.*

Gratias tibi ago Domine: Immunis à gravioribus tantum delictis verè probus haberi nequit: 2. Pro omnibus Deo gratiæ agendæ sunt assiduo.

Non sum sicut ceteri hominum: Nostri non aliorum defectus considerandi sunt. Cornelius Alapide 1. *Timoth.* 1. v. 13. Item *Galat.* 6. v. 4. 2. Quomodo omnes debeamus putare alios nobis meliores: Idem *Philip.* 2. v. 3.

Publicanus à longe stans: Verecunda & humilis confessio, vincit cor Dei offensi. 2. Humilitas viam ad cælum sternit.

Deus propitius esto mihi peccatori: 1. Prius detestanda delicta sunt, ut Deo concilemur: 2. Nihil contra corruptæ naturæ pravitatem præstantius, quam propria imbecillitatis confessio.

Descendit hic justificatus in domum suam: Deus promptissimus & paratissimus ad peccatorem recipiendum, & peccata ejus condonanda.

Omnis qui se humiliat exaltabitur: Tam avertitur Deus à superbis se erigentibus, quam ad humiles convertitur.

Dominica XI. post Pentecosten.

Marc. cap. 7. *Exiens Jesus*. Narratio.

I. *Aduncunt ei surdum, & mutum*: *Surdus* est qui non audit verbi Dei præcones: V. *Prædicatio.*

II. Item *mutus* est qui non audeat peccata sua confiteri, V. *Confessio: item in Catech. cap. 3.*

III. *Benè omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui*. Inter maxima Christi miracula non minimum est tales surdos & mutos per gratiam suam ad penitentiam adducere: V. *Christus: Item in Catech. cap. 4. exempla penitentia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Aduncunt ei surdum & mutum Marc. 7. Proximi necessitatibus prospiciendum, la *Nuza Hom.* 22. n. 2. 3. 4. 2. Theophilactus putat per dæmonem hunc surdum & mutum effectum esse: Dæmoni certè proprium est, homines *Surdos* facere *Hom.* 19. n. 43. 44. *Mutos* ibidem n. 49. & seq. 3. Felix quem Dominus periculo subducens curat & salvat: 4. Non minor miseria spiritualiter, quam corporaliter esse surdum & mutum: 5. Periculosum malum, cui curando non quaeritur medicina: 6. *Surdus & mutus peccator est* Rom. 6. v. 9. Alapide.

Apprehendens eum de turba seorsim, 1. Cura & correptio fraterna seorsim, & amice facienda.

2. Si sanari cupis à Domino, subducas te aliquantisper mundanæ turbæ. *Lanuza Hom.* 11. num. 12. 13.

Tetigit linguam ejus, 1. Linguam particularem & accuratam requirit medicinam, *Hom.* 23. n. 25. & seqq. Item *Hom.* 31. num. 51.

2. Lingua bene cultodienda est à mendacijs, impudicijs, detractionibus &c.

Suspexit

Suspexit in calum, & ingemuit. Peccatoribus non est acerbè irascendum, sed misericorditer compatendum, Lanuza *hom.* 31. n. 56. item *homilia*, 32. n. 68. 69. *homilia*. 26. num. 42. 43. *hom.* 25. n. 89. *hom.* 38. n. 140.

Præcipit ne cui dicerent. 1. Bona opera per studium humilitatis abscondenda, idem *hom.* 1. n. 28.

Quanto magis tu abscondes, tanto Deus apertivilla manifestabit, *hom.* 26. n. 17. 18. 19.

Bene omnia fecit. In utilitatem proximi bene faciendum, non sicut aliqui mundani homines, qui multa magnificè operantur, sed in bonum proprium, & in damnum creditorum, pauperum, subditorum, proximi, *hom.* 8. n. 44. & seqq; item *humil. eadem n.* 39. usque 45.

Dominica XII. post Pent.

Lucæ 12. *Beati oculi*, Narr.

I. **D**iliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, v. in Appar. *Amor Dei*: Item in *Catech.* c. 3. de *Charitate*.

II. Et proximum tuum sicut te ipsum, v. *ibid.* *Amor & Charitas proximi*.

III. Homo quidam incidit in latrones, qui & dispolaverunt eum. Hac parabola pulchrè exhibetur status peccatoris, cujus plagas sanat Christus tanquam pius Samaritanus, v. *ibid.* *Benignitas Dei, Christus &c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Diliges proximum tuum sicut te ipsum, 1. Dilectio proximi prævalet dilectione sui ipsius, vide *Dominicam* 17. post *Pentec.*

2. Sine dilectione est, qui se à proximi subsidio avertit.

3. De dilectione utraq; vide Alapide *Rom.* 13. v. 9. n. 182.

Quid faciendo vitam æternam possideo &c. Etiam tua hæc esse debet præcipua cura & sollicitudo, nam vita prævens brevis & ærumnosa est, indigna nostris votis, quibus æterna & longè majora parata sunt, Lanuza *hom.* 32. n. 70. 71. 72. item *hom.* 49. n. 4. 5. 6.

Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Iericho. Per hunc hominem intelligi potest Genus humanum, quod per Adamum, veluti directorem æternæ felicitatis, exutum est donis gratiæ; ac præterea in tribus animæ potentiis gravia vulnera accepit. Huic medetur Christus verus Samaritanus oleo charitatis &c.

Infundens oleum & vinum. Peccator mansuetudine & lenitate convertendus, tractandus, corripiendus; non iracundiâ, & asperitate, ne arceatur à confessione & remediis salutis.

Dominica XIII. post Pent.

Lucæ 17. *Dum viret Jesus*, Narr.

I. **O**ccurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè. Decem leprosi mysticè sunt homines infecti peccatis contra decem præcepta, qui ideo longè absunt à Christo, v. *Peccatum*, Item in *Catech.* c. 3. n. 10. *Præcepta*

II. *Ite ostendite vos Sacerdotibus.* Remedium contra lepram peccati optimum est se manifestare Sacerdoti per confessionem, vide *Confessio*, Item in *Catech. de Sacramento Penitentia*, Item *Remedia sing. peccat.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Occurrerunt ei decem viri leprosi, *Lucæ* 17. Morbus & vexatio, occasio fuere, cur hi 10. leprosi ad Chri-

stum accurrant, sic tribulatio nos ad Deum reducit, *lazarus in Prov. Tom.* 1. pag. 201. n. 86.

IV. Lepa contagiosa est, ideoque vitanda, in malum confortium, exemplum &c. Alapide *i. Cor.* 6. *versu* 12. *Hebræ.* 1. *versu* 25.

V. Sicut mala societas noxia, ita bona maximum ad virtutem incitamentum. Idem *Hebræ.* 10. v. 24.

Steterunt à longè. Melius fuisset propius accedere, nam David dicit *accedite ad eum & illuminamini*, à bonis stant, qui volunt se emendare, sed non practicant, id est non ad actum perveniunt.

Ostendite vos Sacerdotibus. Requirit Deus, remissa culpâ, satisfactionem pænalem ostendendi se Sacerdoti.

Dignitas Sacerdotis maxima, Alapide *2. Cor.* 3. v. 6. Et *Hebr.* 10. *capite*.

Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo. Ingratitudo repugnat naturæ rationali, & animalibus detestabilis est, nam ratio docet si flagret domus, homines eripere flammis &c. quamquam inimici sint, multo magis si dona ab eis acceperimus: ratio docet, dum aliquis ægrotat, curare ut sanetur &c. Bruta docent exemplo suo gratitudinem. De leone cui spina extracta &c.

Dominica XIV. post Pent.

Matth. 6. *Nemo potest*, Narratio.

Nemo potest duobus Dominis servire. Nempe Deo & cupiditati divitiarum, v. *Avaritia*: Item in *Catech.* c. 5. de 7. *pecc. Capitalibus*.

II. *Ne solliciti sitis anime vestra quid manducetis.* Hic pulchro exemplo volucrum, &c. excitamur ad fiduciam in paterna Dei providentiâ, vide *sup. in Appar. Spes, Fiducia*: & in *Catech.* c. 12. de *Spe*.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Nemo potest duobus Dominis servire, *Matth.* 6. Mundus ergo contemnendus ejusque vanitates, sed Deo soli adhaerendum est.

2. Eodem loco, non potest esse habitatio Dei, & diaboli, quia ædificia illorum nimium differunt, Deus humilis, diabolus elatus, & superbus.

Non potestis Deo servire & mammonæ. 1. Qui divitiis acquirendis student, servi & mancipia divitiarum sunt.

2. Dæmon homines illos decipit, sicut per spicula punctata, quæ rem in visione multiplicat, sed nihil videndi plus tribuunt.

3. Exigit à nobis Deus integrum servitium, ut solus Dominus, jure creationis & redemptionis, &c.

4. Qui mammonæ servit, curis evisceratur, ideoque Deo servire non potest.

Ne solliciti sitis anime vestra quid &c. 1. Cura corporalis moderanda, ne spirituales impediatur.

2. Cogitandum non est nobis de die crastina, quem forte non videbimus, sed hodiernus benè & sanctè transigendus.

Nonne anima plus est quam esca? Prima cura debetur animæ, tamquam parti nobiliori, 2. corpori.

Quærite primum regnum Dei &c. Servitium mundi, & Dei sibi contrariantur, quia mundus proponit, quæ Deus prohibet.

Deus nobis sufficit, divitiæ non possunt nos beatè, Alapide *Philip.* 4. v. 11.

Arde
kin

Theo
logia

D. 18
2. 5

Dominica XV. post Pentecosten.

Lucæ 17. *Ibat Jesus in civitatem*, Narr.

I. *N*oli flere. In fletu, & tribulatione recurrendum est ad consolationem divinam, v. sup. *Tribulatio, Consolatio divina.*

II. *Adolescens tibi dico surge.* Quanta Christi potentia & bonitas ut homines juvet, & elevet à morte peccati, vide *Christus, Peccatum.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ecce defunctus efferebatur &c. 1. Defuncti sunt potius spiritu quam corpore defuncti, ut sunt, qui peccant mortaliter.

2. Tristior separatio animæ à gratia Dei est, quam à mortali corpore.

3. Nemo ætati fidat ad procrastinandam vitæ correctionem.

4. Peccatum plus damni, quam mors corporalis homini affert.

5. Quando Deus filios mori permittit, sæpe per hoc vult salvare matrem, ipsoque hoc exemplo misericordiam intimare.

Noli flere. 1. Lachrimæ quæ ad bonam, rectam & sinceram confessionem serviunt, utilissimæ sunt.

Lachrimæ viduarum & pupillarum, cælum penetrant, & apud Deum iustitiam exigunt.

Et accessit & tetigit loculum. Christus ad visum & contactum cadaveris nihil perterritus, accessit, tetigit, mortuum resuscitavit: quid enim sibi timeret à morte? Non secus nobis obvianandum est diabolo & tentationibus ejus, veniat licet cum magno apparatu & multitudine, qui enim in nomine Domini pugnat, vincit.

Resedisti qui erat mortuus, & cepit loqui. Cadaver defuncti, vivax, & efficax prædicator est viventibus.

2. De morte, & mortificatione hujus vitæ, vide *Alapide Coloss. 3. v. 5. n. 12.*

3. Quomodo sit mori lucrum, *Phil. 1. v. 21.*

4. Sancti quomodo ad mortem aspiraverint, ibidem *n. 4. v. 23. n. 46.*

5. Pius mors non est timenda, 2. *Timoth. 4. v. 6. n. 196.*

6. Adolescentes etiam moriuntur, adeoque semper vigilandum, 1. *Thess. 5. v. 6.*

7. Mortui moderate sunt legendi, *Phil. 1. v. 21.*

Dominica XVI. post Pentecosten.

Lucæ 14. *Cum intrasset Jesus*, Narr.

I. *licet Sabbato curare.* Diebus Dominicis & Festis exercenda sunt opera pietatis, non verò servilia, ludii, aut symposita. *V. Sabbati observatio: Item in Catech. cap. 3. præcepto 2.*

II. *Recumbe in novissimo loco:* Qui quærent pro Christo in hac vita esse novissimi, in futura vita erunt primi, & contra, *V. Humilitas, Superbia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Homo quidam Hydropicus erat ante illum. *Luc. 14.* 1. Hydropicus hic ab aliis quidem ferebatur, sed & ipse optimè erga Christum erat voluntate. Quare non sufficit ut alii pro nobis orent, vel quidpiam boni faciant, sed debemus ipsi salutem nostram cooperari: 2. Homo avarus siti rerum terrenarum insatiabilis, hydropicus est.

Cum invitatus fueris ad nuptias: Spiritualiter ad Sacramentales nuptias invitatur, & ultimo loco collocare nos convenit, id est magna humilitate accedere: 2. Quam sobriè esse consueverint convivia primorum Christianorum, *Alapide ad Eph. 5. v. 19. 3.* Quomodo in nuptiis agendum sit, nempe parè bibere, non se ingurgitare &c.

R. P. Arjdeck, Tom. III.

Ne forte honorator te: Nemo securius in hoc mundo sedet, quam humilis, nam nullus ei ultimum locum invidebit.

Qui se humiliat exaltabitur: 1. Nemo in cælis altius ascendit, quam qui in terris descendit: 2. Humilitas scala ad gloriam est, nam eà Christo Domino & Mariæ matri Jesu assimilamur, quæ humilitate sua meruit mater esse Jesu, juxta Bernard. *virginitate placuit, humilitate concepit.*

Dominica XVII. post Pentecosten.

Matth. 22. *Accesserunt ad Jesum.* Narratio.

I. *Accesserunt ad Jesum Pharisei:* Peccatores debent accedere ad Christum per penitentiam: *V. Penitentia, Spes.*

II. *Diliges dominum Deum tuum, &c.* Debent etiam accedere per amorem Dei, & Proximi. De hoc vide *suprà in Dominica 12.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Diliges Dominum Deum tuum. *Matth. 22.* Deus à nobis totalem dilectionem appetitivam exigit: 2. Requirit à nobis Deus, filialem dilectionem præ servili obedientia: 3. Non patitur Deus partem aut mensuram dilectionis, sed totum cor vult habere: 4. Vult Deus prior esse in affectu, proximus in executione: 5. Non debet dilectio Dei minor esse in adversis quam prosperis: 6. Omnia Dei præcepta servata facilia sunt, & qui illa observat, diligit Deum, juxta illud: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me.*

Unus ex legis Doctor: Homo sapiens (id est qui multa scit) si scientiam suam malitiæ applicet, ad tentandum erit diabolo non multo absimilis.

Dominica XVIII. post Pentecosten.

Matth. 9. *Ascendens Jesus.* Narr.

I. *ET ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto:* Similes sunt huic paralytico, qui jacet in lecto luxurie, acediz, & aliorum vitiorum: *V. in Appar. Luxuria, Acedia.*

II. *Tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum:* Id est, Resurge à peccatis per penitentiam, & desere consuetudinem vitiorum in qua jaces: *V. Penitentia ibidem.*

III. *Et vade in domum tuam:* Nempe ad Ecclesiam & Patrem cælestem cum filio prodigo, dicens, *Peccavi in Cælum & coram te, &c.* *V. Confessio peccatorum ibidem.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Offerebant ei paralyticum. *Matth. 9.* 1. Affectus peccandi, & habitus hominem paralyticum & insensibilem reddunt: 2. Opus divinum est non humanum, curare inveteratum peccatorem: 3. Fideles amici, ut hi offerentes, non minus alienum bonum, quam proprium quærunt.

Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris: 1. Solus Deus judex, & scrutator cordium & renum: 2. Quantum malum sit iudicium temerarium.

Surge tolle lectum tuum &c. Nusquam homo melius est, quam dum domum cordis sui rectè disponit.

Confide fili: In Deo semper sperandum, *Alapide in cap. 1. Hebræ 13. v. 5. n. 85. & v. 6.* Ipei & fortitudinis exempla *Hebræ 6. v. 17.*

Remittuntur tibi peccata tua: 1. Causa multorum malorum & afflictionum sunt peccata: 2. Fiducia in Christo salvatore omnibus necessaria.

Ut autem sciatis &c. Salus corporis, ad salutem animæ ordinatur, ideo Christus ab hac incipit.

K *Domi-*

Dominica XIX. post Pentecosten.

Matth. 22. Loquebatur Iesus. Narratio.

I. *M*isit servos suos vocare invitatos ad nuptias : Deus mittit suos Sacerdotes, ut per prædicationem invitent homines ad fidem Christi, & vitam æternam, V. in *Appar. Prædicatione, Fides, Gloria æterna.*

II. *Illi autem neglexerunt:* Quam periculosa est negligentia, & duritia cordis quando à Deo vocamur ad animæ salutem: V. *Duritia cordis, Inobedientia, ibidem.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

R. *Ex fecit nuptias filio suo Matth. 22. 1.* Quomodo Ecclesia, & quavis anima, fit sponsa Christi, & Christo desponsata: *Alapide 2. Corinth. 11. v. 2. n. 199. 2.* Perfectissime Deo illa desponsatur per votum virginittatis: *2. Corinth. 11. v. 2. n. 105.*

Et nolebant venire: Omnis malitia à voluntate nostra pendet.

Misit servos suos &c. Salus & perditio nostra ex nobis, cum Deus hic neminem invitandum excipiat. 2. Permittit Deus hominem liberum, ut veniat ad nuptias vocationis divinæ.

Perdidit homicidas illos: Postquam Deus homini misericordiam suam ostenderit, & non se emendaverit, gladio iustitiæ illum aggreditur.

Nuptia quidem parata sunt: Indigni sunt regno Dei, qui temporalia æternis præferunt.

Amice quomodo huc intrasti &c. 1. Christianus inexcusabilis, sine veste nuptiali gratiæ moriens: 2. Vestis nuptialis amissa, tempestivè recuperanda est: 3. Sordidus eris, qualitercumque vestiaris, nisi etiam charitate Christiana amiciaris.

Ligatis manibus & pedibus mittite eum &c. 1. Nuptias cælestes respuunt, qui hic imparati vivunt: 2. Inferni ignis quam horribilis. *De Ponte Tom. 2. H. 93. 3.* De pœna damni: *ibidem Hom. 96. 4.* De puritate requisita in sumptione venerab. Sacramenti: *ibid. Hom. 82. 5.* De præparatione ad eam necessaria: *Ibidem Hom. 83.*

Multi sunt vocati, pauci vero electi: 1. Solatium veris Christianis est, plures ex iis salvandos, quam damnandos: 2. Paucitas Salvandorum, nos sollicitos reddere debet: 3. Solummodo unus hic non vestitus rejectus fuit, quomodo ergo pauci electi? quia amoris divino, unus deperditus, plurimi videntur.

Dominica XX. post Pentecosten.

Joan. 4. Erat quidam Regulus. Narratio.

I. *D*omine descende priusquam moriatur filius meus: Si Regulus tam sollicitè orat pro vita corporali filii sui, quanto magis oportet habere zelum pro vita spirituali proximi sui: V. *Zelus, Amor proximi.*

II. *Dixit ei Iesus: Vade filius tuus vivit.* Quam potens est humilis oratio ad obtinendam à Christo salutem: V. *Oratio, Christus, Benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E. *Rat quidam Regulus. Joan. 4.* Dives in bonis, sed pauper in fide, pro salute corporali filii sollicitus, pro salute animæ suæ nihil petit.

Erat regulus: Omnes magnates respectu Dei in hoc mundo, tantum Reguli, imò minores sunt.

Cujus filius infirmabatur &c. 1. Afflictio & ægritudo corporis multis salutaris est: 2. Non est dignus Dei servus, aut miles Christi, nisi exercitatus fuerit; Anima nostra, peccatis venialibus maculata, infirmatur non moritur.

Abiit ad eum: Tribulatio peccatorem ad Deum ducit, Vide supra *Dominic. 13. post Pent.*

Rogabat eum: 1. Orandum assidue est, ut à Deo aliquid obtineamus, vel aliquo malo liberemur: 2. Tribulatio optima orationis magistra est.

Regulus orat pro filii sui salute: 1. Opes, vitam, & honorem filiorum voluit Deus perdere ob peccata parentum: 2. Parentes filios perficere debent, ut artifice statuam, *Tom. 2. Pag. 18. n. 20. Salazar: 3.* Parentum probitas egregios filios efficit: *Tom. 2. pag. 219. 4.* Sicut hic regulus, sollicitus fuit de salute corporis filii sui, ita parentes esse debent, de salute animæ liberorum: *Alapide Ephes. 6. v. 4. 5.* Liberis quantum prosit parentum pietas: *Timoth. 1. v. 6.*

Domine descende priusquam moriatur: Compellit necessitas corporis, quos animæ salus non trahit, cupit Dominus in ægritudine & afflictionibus agnosci, ut peritissimus Medicus.

Credidit ipse & domus ejus tota: 1. Ab exemplo parentum & superiorum pendet probitas subditorum: 2. Fides illuminans, & charitas operans, ad salutem necessaria.

Dominica XXI. post Pentecosten.

Matth. 18. Simile est regnum Celorum. Narr.

I. *M*iserus Dominus servus illius & debitum dimisit ei: Docet tota hæc parabola diligendum esse proximum, & injurias ei remittendas: V. *Amor proximi: Item in Catech. cap. 3. de Char. proximi.*

II. *Et iratus Dominus tradidit eum tormentoribus donec redderet universum debitum:* Deus ex rigore iustitiæ meritò nihil remittet illis, qui nihil aliis volunt remittere: V. *Iustitia divina.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

V. *Voluit rationem ponere cum servis suis Matth. 18.* Tota vita nostra consistit in solutione debitorum, nam sumus debitores 1. Deo 2. Proximo 3. Nobis: in usu creaturarum, & proptii corporis, & animæ.

Patientiam habet in me: Debitor & creditor patiens, est Deus, ita & nobis faciendum ut ei conformes fiamus.

Miserus autem Dominus servus illius: 2. Deus hominem peccato obnoxium creavit, ut suam in eum bonitatem exerceret: 3. Divina misericordia & bonitas superat malitiam hominum: 4. Nemo hic diffidat de bonitate Dei, cujus thronus gratiæ patet.

Nonne oportuit te misereri &c. 1. Meminisse misericordiæ oportet, jus suum & iustitiam non rigide exigendo: 2. Mitius agit Deus cum peccatore reo, quam homo cum debitore suo: 3. Bonitas & satisfactio redemptoris, docet nos misereri.

Tradidit eum tormentoribus quoad usque redderet: Iustitia divina, nemini parcat post hanc vitam, sed ei solvendum erit ad ultimum obulum.

Sic & pater meus cælestis &c. Misericordiam Dei avertunt, qui alieno exemplo non miserentur: 2. Exemplum aliorum debet nos à peccatis avertere.

Si non remisit: De remittendis injuriis *Alapide Ephes. 4. v. 13. Rom. 12. v. 20.* Deum oportet imitari, in remittendis offensis: *Ephes. 5. v. 1.*

Dominica XXII. post Pentecosten.

Matth. 22. Abeuntes Pharisei. Narratio.

I. *A*bentes Pharisei consilium inierunt ut caperent Iesum in Sermonem: Similes Phariseis sunt homines fallaces qui student alios decipere in verbis, concettiibus &c. V. *Astutia, Mendacium.*

II. *Magister scimus quia verax es, & viam Dei*

in vi-

Arde
kin

Theo
logia

D. IV

in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: Ars fallendi præcipua, est adlatio, ideò ab adulatoribus cavendum: Vide, Adulatio.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

A Beentes Pharisei consilium inierunt. *Matth. 22.*
1. Frustra improbi impugnant veritatem & iustitiam: 2. Captiosi homines, vulpibus similes: *Salar. 2. ar Tom. 1. pag. 268. num. 245.* 3. Dolosus & adulator Deus odio habet *Tom. 1. pag. 460. num. 129.* 4. Proprium adulatorum est, præsentibus blandiri, & absentibus detrahere *Tom. 1. pag. 922. num. 240.* 5. Eorum guttur, optime dicitur sepulchrum patens: *Tom. 5. pag. 983. num. 37.*

Cognitã autem Iesum cogitatione &c. Deus cunctas cogitationes cordis cognoscit ac intuetur.

*Cujus est hac imago? 1. Denarius anima nostra est, imago in ea est Dei, quia imagine Sanctissimæ Trinitatis insignita est: 2. Omnes apud Deum æquales sumus signaturâ creationis: 3. Dependet homo totus à Deo, sicut umbra à corpore: In quo sita sit imago Dei in homine, Alapide *Ephes. 4. versu 24.* 5. Imago veri Christiani, *Ephes. 6. v. 13. & segg.* Ut pecunia, ita anima insignita imagine Dei debet manere, ut pretium habeat.*

*Redate qua sunt Casaris Casari. 1. Hominibus, id est, superioribus dandum est, & obediendum, in quantum non legibus divinis prohibetur, quod præcipiunt, Alapide *Tit. 3. v. 1. & 2.* 2. Totus homo cum tribus suis potentiis & omnia quæ habet, Deo debentur & reddi debent.*

Dominica XXIII. post Pent.

Matth. 9. Loquente Iesu ad turbas, Narratio.

I Si tetigero tantum vestimenta ejus salva ero. Si tangere vestimenta & reliquias Christi & Sanctorum confert ad salutem, quanto magis tangere corpus Christi in sacra Communione, v. *Eucharistia.*

II. Confide filia, fides tua te salvam fecit. Cum viva fide & fiducia ad Christum, & sacram Eucharistiam accedendum est, v. *Fides & fiducia: Item in Catech. c. 1. de fide.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

A Dorabat eum, *Matth. 9. Tribulationes & miseria, etiam Principes se humiliare coram Deo cogunt.*

Filia mea modo defuncta est. Quia filia in domo Principis mortua erat, tota domus turbata erat, pari modo fieri debet, dum anima peccato mortali mortua est.

Veni impone manum tuam. 1. Manus Dei, auxiliatrix omnibus ad salutem necessaria, 2. Necessaria impositio manus Sacerdotis, ad animæ vivificationem.

Accessit retro. Qui peccat, retrocedit & Deo deviat, nam peccatum pudorem generat, quo minus propius accedere audeat.

Dicebat intra se, si tetigero tantum &c. Ex defectu fidei, exiguus fructus sacre Communionis à tangente percipitur: 2. Deus facilius remedium animæ, quam corpori præscribit, quia illam plures facit.

Dominica XXIV. post Pent.

Matth. 24. Cum videritis abominationem, Narr.

I. Surgentem Pseudochristi & Pseudopropheta &c. Monentur Christi fideles ut caveant à fallacia & hypocritis hæreticorum, vide *Fallacia, Hypocritis: Item in Catech. c. 1. de fide.*

R. P. Arfack. Tom. III.

II. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa, & majestate, v. supra in Dom. 1. Adventus de extremo judicio: Item in Catech. de 4. Novissimis.

Conceptus alii de eodem Evang.

Tunc qui in Judæa sunt fugiant ad montes, *Matth. 24. 1. Solitudo quam desiderabilis, & secreta, quia hominem à multis malis præservat, nempe detractio- ne &c. 2. Societas malorum, quantum bonos affligat, Hebræ. 10. v. 27. n. 164.*

Cum videritis abominationem desolationis. Oblivio Dei & salutis, rectè dicitur abominatio desolationis.

Tunc parebit signum Filii hominis &c. Crux Christi signum erit iustis ad gloriam, iniustis ad confusionem.

Mittet Angelos suos cum tuba, Tuba prædicationis incutiat timorem, ne tuba judicii incutiat æternum dolorem, & desperationem.

Nisi abbreviati fuissent dies illi. Peccatores dies suos abbreviant, quam maximè pondere peccatorum: & moriuntur ante tempus suum.

Similitudo sit horologii, si plura pondera ei appendantur, citius cursum seu circulum absolvet, quam si pondus conveniens appendatur.

Reliqua vide, prima Dominica Adventus.

P R A X I S

Concionis conficienda in Festis Sanctorum ex Apparatu superiori &c.

Praxis prima de quovis Festo.

Prima est communis cum Dominicis. In prima parte Concionis enarrari poterit totum Evangelium quod in Festo Sancti occurrit, deducendo juxta methodum ostensam in Evangelio Dominicæ I. Adventus.

In secunda parte, eligenda est in Evangelio vel Epistola aliqua Sententia particularis, quæ referri possit ad aliquam Virtutem in Apparatu contentam: v. g. de Apostolo referri poterit ad *Amorem Dei, Fidem, Zelum &c.* & ad *Vitia* illis opposita in Auditoribus emendanda. De Martyre ad *Fortitudinem, Patientiam, Perseverantiam &c.* De Confessore ad *Abnegationem, liberalitatem, humilitatem &c.* De Virgine ad *Castitatem, Orationem, Amorem Dei &c.* Prout materia & vita requirit.

Tertia pars eodem modo de alia quapiam Sententia ex eodem Evangelio vel Epistola conficienda erit. Conclusio poterit esse brevis repetitio præcedentium, hortando & commovendo ad imitationem Sancti, vel dehortando à vitis oppositis.

Praxis secunda de eodem.

Prima & præcipua pars consistet in vita & morte Sancti enarranda, sive ex Breviario, sive ex alio Authore, applicando, ejus virtutes ad mores Auditorum, & hortando ad imitationem.

Secunda pars fiet eligendo ex vita Sancti unum particulare punctum quod in ea maximè elucet, v. g. in vita S. Nicolai insignem ejus Liberalitatem erga egenos, recurrento in Apparatu ad v. *Liberalitas*, & eam ex materia ibi inventa fusius deducendo, & auditoribus inculcando.

K 2

Tertia

Tertia pars simili modo conficietur, de felici morte & gloria hujus Sancti, auditores hortando ad ejus imitationem, felicem mortem, amorem Dei, spem gloriæ, recurrendo in Apparatu ad V. *Mors, Amor Dei, Spes, Gloria celestis &c.*

Censui etiam, pro majori Lectoris commo, hic in particulari subjiendam seriem omnium Festorum per annum, cum brevi Annotatione Diei, Mensis, Evangelii, & Materie quæ ex Apparatu, aut aliunde in singulis adhiberi possit.

FESTORUM OMNIUM

Series per Annum, cum Annotatione Diei, Evangelii, Materie &c.

Festum Purificationis B. Mariæ.

2. Februarii, Evang.

Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi &c. Luca c. 2. Hoc die acquirenda est puritas animi ab omni nivo peccati: Vide in Apparatu, *Penitentia, Confessio, Peccatum, Castitas &c.*

Veni in spiritu in templum, scil. Simeon. Quo docemur, spiritu pietatis, & reverentiæ ad templum, & Eucharistiam veniendum, ut Christum, in ulnas & animum recipiamus: vide in Apparatu, *Eucharistia, Ecclesia, Amor, Gratitude.*

Lumen ad revelationem gentium. Quisque in suo statu, lucernam justitiæ Christianæ gerere debet bono exemplo. Debent Christiani in Ecclesia Dei lucere velut mundi cerei, qui in hoc Festo exhibentur.

Nunc dimittite servum tuum &c. Securus vivit & moritur Jesu & Mariæ cultor in lumine fidei, spei, & charitatis: qui hæc negligit, mortis metu semper trepidat.

F. S. Matthiæ Apostoli. 24. Feb.

Confiteor tibi Pater, Domine cali & terra. Matth. c. 11. Quam necessarium est firma fide Deum confiteri, & in ejus paterna bonitate considerare, præsertim inter hujus vitæ tribulationes & persecutiones, vide in Apparatu *Fides, Fiancia, Benignitas divina, Tribulatio &c.*

Discite à me quia mitis sum, vide bona *Patientia. Et humilis corde*, vide in Apparatu exempla *Humilitatis*, in Christo, & Sanctis.

Cecidi fors super Matthiam, Matth. 21. Non est fors aut fortuna humana quæ cuncta regit, sed divina providentia, cujus hæc fors effectus fuit. Quisque suam à Divina electione reprobationem sibi adscribere debet.

Venite ad me omnes qui laboratis &c. Exoneratio cordis à pondere peccati parit summam animi quietem. Promittitur auxilium & solamen oneratis, & libertinis ad Deum recurrentibus.

Discite à me quia mitis sum & humilis corde. In mansuetudine & humilitate perfecta cordis quies sita est.

Tollite jugum meum super vos. Servitium Dei pacificum & honorabile est.

Jugum meum suave est & onus meum leve. Unctio gratiæ Dei cum spiritu patientiæ, reddit jugum crucis leve.

F. Annuntiationis B. V. 25. Mart.

Ingressus Angelus ad eam dixit, *Ave gratia plena*, Luca 1. Quanta sit plenitudo gratiarum in Virgine Dei-

para, vide in Appar. *Deipara*, item de cultu *Deiparæ* & Sanctorum contra Novatores *sup. Theol. Trip. Tom. 1. pag. 231.*

Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. Virgo Mariæ per humilitatem concepit, & Deum ter effecta, & supra omnes puras creaturas exaltata est: quam ergo nobis operandum humiliari in terris, ut exaltemur in caelis, V. in Apparatu *Humilitas, Beatitudo, Gloria.*

Respexit humilitatem ancilla sua. Felix quem Deus oculo gratiæ suæ respicit, ut exaltet, præcipue humiles.

Missus est Angelus Gabriel. Homo humilis maxime Angeli dignus est confortio.

F. S. Philippi & Jacobi Apost. 1. Maj.

Non turbetur cor vestrum, creditis in Deum, & in me creditis, Joan. 14. Quanti momenti sit vera fides, vide in Apparatu *Fides*. Sed sola Fides non sufficit ad salutem sine bonis operibus, vide de hoc in *Theol. Trip. Tom. 1. pag. 191.*

In domo Patris mei mansiones multe sunt. In celo quam vasta sint beatis caelorum spatia. Quanta & quam diversa animi & corporis felicitas, vide in Apparatu *Beatitudo.*

Ostende nobis Patrem & sufficit nobis. Abnegande sunt creaturæ ut Creator inveniat, qui solus animum satiat, vide *Abnegatio.*

Non turbetur cor vestrum. Difficillimum sanè est in hoc tribulento mundi pelago se quietum, & imperturbatum conservare. Stoici omnem sollicitudinem ex corde humano auferre studebant, sed in vanum laborarunt, solus id potest mundi propter Deum contemptus.

F. Nativitatis S. Joannis Baptista. 24. Jun.

Elisabeth impletum est tempus pariendi, Luca cap. 7. Non sufficit concipere bona proposita, sed debet adesse tempus pariendi in exequendo: Vide *Penitentia, Abstinentia*, & alias virtutes. Nec parentibus sufficit prolem parere, sed debent illam in bonis moribus educare: Vide in Appar. *Filiorum educatio*; Et *Zacharius Pater ejus repletus est Spiritu sancto*. Multi magis student repleti vino, aut opibus, quam Spiritu sancto orationis, & amoris Dei, vide in Appar. *Ebrietas, Avaritia, Oratio, Amor Dei.*

Quis putas puer iste erit Luca 1. Præstat magnum esse coram Domino quam mundo: Quisque hic in Theatro mundi placere debet Creatori suo & spectatori Deo apud quem præferuntur pauperes & humiles servi Dei cum sancto Joanne.

F. SS. Petri & Pauli Apostol. 29. Junii.

Quem dicunt homines esse Filium hominis? Matthiæ cap. 16. Notæ & signa quibus vera Christi Ecclesia à modernis Sectis discernitur, vide in *Theol. Trip. Tom. 1. pag. 52.*

Tu es Petrus & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Agnosce ada est necessaria auctoritas in fallibilis in Pontifice Romano Petri successore, vide in *Theol. Trip. Tom. 1. &c. Quodcumque solveris super terram erit solutum & in caelis*: Vide ibidem de Confessione peccatorum, & in Appar. *Ver. Confessio.*

Caro & sanguis non revelavit tibi. Fides & zelus gloriæ Dei à carne & sanguine non docentur: Contra suggerunt homini caro, & Spiritus Dei: Terrena tantum non cælestia à carne & sanguine suadentur.

F. S. J.

Arde
kin

Theo
logia

D. 11
...

F. Visitationis B. Mariæ, 2. Iulii.

Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione, Luca c. 1. Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, Vide in Appar. Amor, Zelus.

Unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me? Accommodandum hoc est adventui Christi ad nos in Communionem, Vide in Appar. Eucharistia.

Beata qua credidisti. Vera fides radix beatitudinis, vide in Apparatu. Fides, Beatitudo.

Abiit in montana cum festinatione: Mulieres extra domos suas festinanter sua peragere debent sine otiosa evagatione.

Et visitavit: Quomodo nos Deus sæpissime visitet unum tribulatione, alterum consolatione, alterum desolatione, alium ægritudine &c.

Exultavit spiritus meus: Lætitia iniquorum spiritum non tangit, sicut lætitia iustorum.

F. S. Iacobi Apostoli, 25. Iulii.

Acceffit ad Jesum mater filiorum Zebedæ adorans & petens aliquid ab eo: Matthæi cap. 20. Oportet Deum adorare, id est, per Bona opera Iustitiam, Abstinenciam, Obedienciam mandatorum, prius honorare, & postea beneficia ab eo postulare; aliqui contrarium faciunt, & ideo quod petunt à Deo non impetrant, vide in Appar. Obediencia, Abstinencia, Opus bonum &c.

Christus autem dixit ei, Quid vis? Quanta benignitas Dei, paratus est nobis dare quod volumus, modo bona bene velimus, & ad nostram salutem, vide Benignitas Dei. Sed ecce stultam matris postulationem, Dic ut sedent hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram: Vide, Superbia. Respondit merito Christus, Nescitis quid petatis. Hinc discite quid, & quomodo orandum: Vide in Apparatu, Oratio.

Sampsoni fortissimo similis videtur sanctus Iacobus Apostolus: etenim sicut ille sponsam gentilem acceperat; hic in Hispaniam pergendo, primus exiit Apostolorum qui Gentibus prædicavit: 2. Si Sampson moriendo plures occidit inimicos, quam vivendo, sanctus Iacobus plures post mortem quam in vita convertit: 3. Si ille in ore Leonis mel reperit, hic in ore crudelis Leonis carnicis inquam, fidei confessionem invenit: 4. Si ille in manus inimicorum suorum à dilecta sua traditus fuerit, hic propter amorem, quem erga sponsam suam, Judæam nempe, gerebat, ab Herode captus & condemnatus fuit: Uterque denique fortitudinem à sancto Spiritu se recepisse cognovit.

Dic ut hi duo filii mei sedent &c. Matth. 20. Prius hic standum & laborandum, & patiendum, quam sedendum in regno Dei: Qui Deum ex amore proprio colunt, sibi non Deo servant.

Nescitis quid petatis: Qui temporali præ caelestibus petit, nescit quid petat: Nesciunt parentes & homines carnales, quid sibi & filiis expectant.

Festum Assumptionis B. Virginis, 15. Aug.

Intravit Jesus in quoddam castellum, & mulier quam Idam Martha nomine excepit eum in domum suam. Quanta merces Hospitalitatis & liberalitatis, præcipue erga Sacerdotes, & Ministros Christi: Vide in Appar. Hospitalitas, Liberalitas.

Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Sic turbantur qui nimis multa volunt habere in divitiis, deliciis &c. Vide in Appar. Avaritia, Gula &c. Porro unum est necessarium. Veræ divitiæ, delicia, beatitudo sunt in solo Deo: Vide in Appar. Beatitudo vera.

Fuit beata Maria fons exiguus præ humilitate, & crevit in flumen magnum propter abundantiam gratiæ: & in solem conversa est, propter gloriam, ideoque de ca melius quam de regina Esther illud dictum fuit.

Maria optimam partem elegit, qua non &c. Luca 10. Pars optimâ in electione vitæ activæ & contemplativæ inveniendâ: In amicitia Jesu & Mariæ nobis pars optimâ quærendâ.

Martha, Martha sollicita es: Non oportet se nimis dare in conquiritendis rebus transitoriis, ne sic æterna obliviscamur.

F. S. Bartholomæi Apost. 24. Augusti.

Exit Jesus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei, Luca 6. Quantum abiit qui noctes & dies totos transigunt in symposiis, aut in otio, & vix mediam horam in oratione, Missa &c. vide Ebrietas, Otium, Oratio. Et exemplum est in ipso BARTHOLOMÆO, qui scribitur centies de die, & centies de nocte, & quidem flexis genibus Deum orare solitum.

Et omnis turba quærebat eum. 1. Christum, tangere, quia virtus de illo exibat & sanabat omnes. Quare nos non sanamur à morbis nostris animi, & corporis? Quia non satis læpè & devotè quærimus Christum tangere in sacra Communionem: Vide in Apparatu, Eucharistia.

Sponsa in Canticis dilectum suum quærens male excepta fuit ab excubiis. Tulerunt pallium meum, vulneraverunt me. De hoc tamen minime conquerebatur, sed præ amore Sponsi languebat. Pari modo S. Bartholomæus, adeo divino amore inflammatus fuit, ut nihili faceret pallium, id est, pellem suam amittere, modo Salvatorem suum retinere posset.

Apostolus Paulus corpus nostrum Domum vocat: Sancti de corpore exire non magis curabant, quam domo egredi. Sic S. Bartholomæus libenter propriam reliquit pellem, sciens sibi aliam meliorem præparatam.

Rursum circumdabor pelle mea &c. Job. 19. Induenter bonis æternis qui hic pro Christo temporalibus se exuerunt.

F. Nativitatis B. Virginis, 8. Septemb.

Liber generationis Jesu Christi, Matthæi. vide in Apparatu, Deipara, & ejus prærogativas, & Castitatem, Charitatem, &c. ut supra in aliis ejus Festis, præsertim Annuntiationis.

Liber generationis, Matth. 1. Felix nobilitas Christianorum è spirituali generatione in Jesu & Maria.

De qua natus est Jesus qui vocatur Christus. Fortitudo animi coheredes nos facit Jesu & Mariæ.

Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, Apoc. 21. Sub protectione tabernaculi Mariani cultores ejus quiescunt.

F. S. Matthæi Apostoli, 21. Septembris.

Vidit Jesus hominem sedentem in telonio Mattheum nomine, & ait illi, sequere me. Matthæi 9. Vide hic Benignitatem Dei omni generi hominum dicentis, sequere me, 2. Quam felix de quo exemplo Matthæi dicitur, Surgens secutus est eum. Ut Christum sequaris necesse est prius surgere de cæno vitiorum, Avaritia, Luxuria &c. Item surgere de lecto Otii & Acediæ in quo pigri jacent: vide in Appar. Acedia.

Vidit Jesus hominem sedentem, Matthæi 9. Virtus in oculo Christi trahente miraculosa. Deferenda sunt viliora bona mundi, pro pretiosis calis. Oculis divinæ misericordię miseros peccatores benignè respicit & vocat.

Festum

F. S. Michaelis Archangeli. 29. Septemb.

Quis putas major est in regno calorum? Matth. 18. Sola humilitas hominem exultat, Superbia autem præcipitat in ruinam, ut patet in lapsu Angelorum, & primorum parentum: vide in Apparatu *Superbia, humilitas*, Ideo Respondit Christus, *Nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum calorum*. Expende proprietates parvulorum esse, non studere opibus, aut honoribus, aut luxuriæ, non simulare, non mentiri, sed potius aliis se regendos & docendos præbere: vide in Apparatu *Avaritia, Luxuria, Astutia, Mendacium*. E contra qui volunt in mundo magni esse, student artibus politicis, simulationi, mendacio: vide in Appar. *Simulatio, Mendacium, Hypocrisis*. De his simulandi artibus politicis, præclara sunt quæ deducit S. Gregorius in lib. 10. Moral. cap. 6. & habentur in Lect. 2. Nocturni de communi Confessoris non Pont. *Deridetur justis simplicitas &c.*

Angelus Jesus mandavit de se &c. Psal. 90 De auxiliis, protectione & dignitate Angelorum. Vita humana periculis multis obnoxia, eget Angelo tutelari. Angelorum custodia omnibus necessaria, ob infirmitatem & ignorantiam.

Festum SS. Simonis & Jude. 28. Octob.

Hec mando vobis ut diligatis invicem. Joan. cap. 15. vide in Apparatu *Amor proximi*. Cui contrariatur, *Odiu, Invidia*, ibidem. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit*: vide in Appar. *Patentia, Persecutio*.

Si mundus vos odit, scitote quia me &c. Joan 15. Amicis & discipulis Christi parum curandum mundi odium. *Memento sermones mei, non est servus major Domino suo.* Solatium afflictis affert Christi exemplum, & monitum.

Si non venissem & locutus fuisset eis &c. Culpa cuiusque est. non uti mediis in statu suo ad salutem necessariis.

Mundus me odit, quia ego testimonium perhibeo. Veritas correptionis odium parit, improbis & superbis.

F. S. Sanctorum omnium. 1. Novembris.

Beate pauperes spiritum, Marci c. 5. Mundus ponit suam beatitudinem in divitiis, & honoribus, Christus in paupertate & contemptu mundi: vide in Appar. *Beatitudo vera, Abnegatio mundi*: contra, *Avaritia, superbia*, ibid. *Beati qui lugent*, v. Penitentia. *Beati misericordes*, vide *Liberaltas, Eleemosyna &c.* ibid. *Beati pacifici*, v. *Pax*. *Beati qui persecutionem patiuntur*, v. *Persecutio, Odium &c.*

Beati qui persecutionem patiuntur &c. Hinc Beatitudo celestis contrariâ lege obtinenda, quam mundana.

F. S. Andrea Apostoli 30. Novembris.

Venite post me. Quanta felicitas abnegare mundum & sequi Christum: Vide in Apparatu, *Abnegatio, Obedientia*, & alias virtutes hominis Christiani. *Faciam vos fieri piscatores hominum*. Tales hominum piscatores sunt qui alios hortatione & exemplo docent, & ad salutem adjuvant: vide in Apparatu. *Exhortatio, Zelus animarum*. Denique amor Crucis in S. Andrea cruci affixo, v. *Persecutio, Tribulatio, Amor Dei*.

Ambulans juxta Mare &c. Matth. 4. Mare tribulationis sapè optima dispositio ad conversionem, & salutem.

Venite post me & faciam vos fieri piscatores hominum. Filius Dei omnes ad se trahere venit ex retinaculis mundi per se & alios. Invitamur omnes ad arborem crucis ad

carpendos fructus salutis. Explicanda retia zelosa caritatis ad animas capiendas.

F. Conceptionis Immaculatæ B. V. 8. Decemb.

Liber generationis Jesu Christi &c. Matthæi 1. Non possumus esse amici, aut imitatores Virginis immaculate nisi per castitatem, & puritatem à macula peccati: vide in Apparatu, *Castitas, Baptismus, Peccatum*. De Immac. Conceptione, & cultu Deiparæ. Vide aliqua in Theol. Trip. Tom. 1. pag. 137.

Psal. 19. Opus grande est non enim homini preparatur habitatio sed Deo. Omnes suos thesauros & perfectiones Deus impendit Deiparæ Virgini, tanquam suo throno, & habitaculo.

Sanctificabit tabernaculum suum altissimus Psal. 45. Tabernaculum Marianum soli Dei Filio summo Sacerdoti sacratur.

Inimicitias ponam inter te & mulierem, Gen. 2. Sola Virgo Maria nova Eva serpentis morsum evasit, tam originalem, quam actualem.

F. S. Thome Apostoli, 21. Decembris.

Thomas unus ex duodecim non erat cum eis quando venit Jesus, Joan. c. 20. Quam periculosum est abesse à consortio fidelium in templo, concione, sacro &c. vide in Apparatu, *Ecclesia, Exhortatio, Eucharistia*. Et contra Hereticos, v. in Theol. Trip. Tom. 1. notus verba Ecclesiæ pag. 32. &c. & de Sacramento Eucharistiæ & Sacrificio Missæ ibid. 6. *Beati qui non viderunt, & crediderunt*: vide in Apparatu. Fides, & Eucharistia: in his Christus feliciter creditur, etiam non videatur.

Veni Jesus Jannis clausis. Ad Apostolos clausis januis intravit, in cor tamen Sancti Thomæ intrare noluit, nisi illud aperiret, quia hominis libertatem conservare volens, non illi violentiam adhibet.

Pax vobis. Justii in mediis quoque tribulationibus pacem habent.

Dicit Jesus Thoma, noli esse incredulus sed fidelis. Ad fidem igitur etiam pia voluntas concurrat. Requiritur fides viva, & operativa ad salutem, non sufficit mortua.

Beati qui non viderunt & crediderunt. Magnam hinc nobis solatium qui credimus non per sensum sed per intellectum.

F. S. Stephani Protomartyris 26. Decemb.

Ecce ergo mitto ad vos Prophetas & Sapientes, & ex illis occidetis. Matthæi c. 23. Boni & sancti homines sunt qui præcipue à malis persecutionem sustinent: vide in Apparatu, *Persecutio, Tribulatio, Odium*. Sed ille tribulationes sunt claves cæli. Hinc Stephanus cum lapidaretur dixit, *Ecce video calos apertos, & Jesum stantem*: vide in Apparatu, *Beatitudo, Gloria celestis, Benignitas divina*.

Ecce video calos apertos. Justus patiens jucundum Deo & cælo spectaculum est. Et vicissim solatium justis patientibus Christum habere spectatorem & remuneratorem.

Lapidabant Stephanum invocantem & ascensum. Lapidibus & malleis afflictionum aptari debemus edificatio celesti.

F. S. Joannis Evangelistæ 27. Decemb.

Conversus Petrus vidit illum Discipulum quem diligebat? Propter Joannis singularem Castitatem, Humilitatem, Zelum Apostolicum, Amorem erga Christum: sicut enim ignis ignem excitat. ita amor amorem: Vide in Appar. illas Virtutes, & vitia illis opposita, ut *Luxuriam, Superbiam, Accidiam*.

P. A. B. S.

Arde
kin

Theo
logia

D. 18
25